

Mikkelin kantakaupungin
osayleiskaava 2040

Rakennetun ympäristön kehitys

Eveliina Könttä ja Teija Ahola

Mikkelin kaupunki, 2017

s. 3	Johdanto
s. 4	Alueen syntyvaiheet
s. 4	Kivikaudesta rautakaudelle
s. 5	Historiallinen aika
s. 6	Mikkelin kaupungin ensiaskeleet 1800-luvulla
s. 6	Asemakaavoituksen historiaa Mikkelissä 1831–1897
s. 9	1800-luvun kaupunkisuunnittelun periaatteet
s. 10	Tiivistelmä: Mikkelin kaupungin ensiaskeleet 1800-luvulla
s. 12	Piponius ja sitteläinen kaupunki
s. 12	Vuoden 1919 asemakaava
s. 12	Sitteläinen kaupunkisuunnittelu ja ensimmäinen modernisaatio
s. 14	Tiivistelmä: Piponius ja sitteläinen kaupunki
s. 16	Tekniikkaa peliin! – Yhdyskuntatekniikka luo maamerkkejä
s. 18	Otto-livari Meurman Mikkelin esikaupunkien kaavoittajana
s. 18	Meurmanin laatimat asemakaavat Kalevankangas Emola ja Rokkala Lähemäki ja Tuppurala Linnahauta Nuijamies, Kirjala, Kaukola, Urpola, Kattilansilta ja Pitkäjärvi
s. 25	Meurmanin modernia kaupunkisuunnittelua
s. 26	Tiivistelmä: O-I Meurman Mikkelin esikaupunkien kaavoittajana
s. 28	<i>Mikkeli – Päämajakaupunki</i>
s. 30	Jälleenrakennuskausi
s. 30	1940- ja 1950-lukujen asemakaavoitus
s. 36	Jälleenrakennuskauden kaupunkisuunnittelun periaatteet
s. 38	Tiivistelmä: Jälleenrakennuskausi
s. 40	<i>Välikangas ja Jokilehto – kaupunkikuvaa luomassa</i>
s. 42	Kaupunki laajenee
s. 42	1960- ja 1970-lukujen asemakaavat ja Mikkelin ensimmäinen yleiskaava
s. 50	Ihanteena metsäkaupungit
s. 52	Tiivistelmä: Kaupunki laajenee
s. 54	Hajautuva kaupunkirakenne ja nousukauden julkiset rakennukset
s. 54	1980- ja 1990-lukujen asemakaavat ja Mikkelin yleiskaava
s. 62	Kaupunkisuunnittelun keinot
s. 64	Tiivistelmä: Hajautuva kaupunkirakenne ja nousukauden julkiset rakennukset
s. 66	Uudella vuosituhanalla
s. 66	2000- ja 2010-luvun merkittävimmät uudistukset
s. 70	Ekologiaa, eheyttämistä ja osallistamista
s. 72	Tiivistelmä: Uudella vuosituhanalla
s. 74	Maalaiskunnasta osaksi kaupunkia
s. 74	Rakennetun ympäristön kehitysvaiheet
s. 75	Kaavahistoria ennen liittymistä Mikkelin
s. 77	Tiivistelmä: Maalaiskunnasta osaksi kaupunkia
s. 81	Kaupunkikuva
s. 81	Mikkelin keskusta taajama-alue ja lähiympäristö
s. 82	Mikkelin keskusta

Sisällys- luettelo

LIITEKARTAT:

LIITE 1	Jatkumot 1 / 2
LIITE 2	Jatkumot 2 / 2
LIITE 3	Rakennuskannan ikärakenne alueittain
LIITE 4	Rakennuskannan ikäjakauma vanhalla ruutukaava-alueella ja radan varrella
LIITE 5	Ruutukaava-alueen jatkumot
LIITE 6	Pommitukset 1940
LIITE 7	Päämajakohteet 1 / 2
LIITE 8	Päämajakohteet 2 / 2
LIITE 9	Arkkitehdit 1 / 2
LIITE 10	Arkkitehdit 2 / 2
LIITE 11	Yhdyskuntatekniset rakennukset
LIITE 12	Porttikohdat ja kaupunkitilojen leikkauskohdat
LIITE 13	Kaupunkikuva
LIITE 14	Kerrokorkeudet
LIITE 15	Rakennustehokkuus
LIITE 16	Suojellut kohteet ja alueet
LIITE 17	Suojellut kohteet ja alueet / Keskusta
LIITE 18	Selvittämisen arvoiset kohteet ja alueet

Lähdeluettelo

Liitekartat

Rakennetun ympäristön kehitysvaiheet

Johdanto

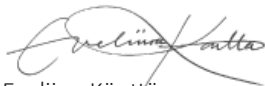
Mikkelin kantakaupungin ympäristö pitää sisällään useita ajallisia kerrostumia aina rautakaudelta asti. Ajalliset kerrostumat näyttäytyvät sekä yhtenäisinä, tiettyä aikaa edustavina kokonaisuuksina että sekoittuneina, eri aikakausina rakentuneista alueista. On merkillä pantavaa, että sekä yhtenäisillä ja sekoittuneilla alueilla on arvonsa ja molemmat ovat osa Mikkelin rakennetun ympäristön kehityskaarta.

Tässä selvityksessä tuodaan esiin niitä pääpiirteitä, jotka yhdessä muodostavat Mikkelin rakennetun ympäristön kokonaisuuden. Eri aikojen kaavahistoriaa ja merkittävimpiä rakennettuja kohteita peilataan ajan suunnitteluideologiaan ja ilmiöihin. Jokaisesta ajanjaksosta on pyritty tunnistamaan erityisesti Mikkelissä näkyneet piirteet ja kantakaupungin olemassa olevia kohteita sekä alueita, jotka edustavat kyseistä ajanjaksoa. Lisäksi on teemallisina osioina nostettu esiin yhdyskuntatekniseen kehitykseen liittyvä rakennettu ympäristö, päämajakaupunkihistoria sekä arkkitehtien Martti Välikangas ja Eero Jokilehto jättämä kädenjälki Mikkelin katukuvassa.

Selvitys on laadittu osana Mikkelin kantakaupungin osayleiskaava 2040 työtä, ja se toimii kaavan rakennettua kulttuuriympäristöä taustoittavana aineistona. Selvitys on laadittu Mikkelin kaupunkisuunnittelun ja Selvitystyö Aholan yhteistyönä; työn laatimisen ovat osallistuneet yleiskaavoittaja Eveliina Könttä, kaavoitusinsinööri Kalle Räinen sekä FM Teija Ahola. Työtä on ohjannut Mikkelin kaupunkisuunnittelusta, museotoimesta sekä Etelä-Savon Elinkeino-, Liikenne- ja Ympäristökeskuksen asiantuntijoista koostunut työryhmä.

Kiitoksia kaikille työhön osallistuneille!

Mikkelissä 18.1.2017

Eveliina Könttä

eveliina.kontta@mikkeli.fi
p. 044 794 2521

Alueen syntyvaiheet

Kivikaudesta rautakaudelle

Alueen ensimmäiset ihmisen jättämät jäljet ulottuvat kivikaudelle, ja niistä merkinä on säilynyt muinaisia asuinpaikkoja. Löytöjä on tehty Rouhialasta ja Salosaaresta, mutta selvästi eniten Porrassalmen suunnalta.¹ Porrassalmen alueelle kivikauden ihmisiä on houkuttellut helppokulkuinen lahti, joka ulottuu Suur-Saimaalta nykyisen Mikkelin luokse. Rikkaat kalavedet ovat houkuttelleet kivikauden ihmisiä, sillä kalastus oli aikakauden pääelinkeino. Lisäksi Porrassalmen harjun tarjoamien hyvien metsästysmaiden ja kulkuyhteyden oletetaan vaikuttaneen suotuisasti alueen asuttamiseen. Kivikauden löydöt ovat asumiseen liittyviä kivi-, kvartsi- ja pii-esineitä, palanutta luuta ja savea saviastian paloja. Porrassalmelta on löydetty yksi mahdollinen asutuspainanne. Kivikauden asumukset sijoittuivat muinaisen rantaviivan tuntumaan, jossa rantahietikko on tarjonnut asumukselle kuivan pohjan. Lisäksi leirin takan oleva rantatöyräs ja metsä ovat tarjonneet tuulen suojaa.²

Kivikauden ja nuoremman rautakauden esiintymien välillä on Mikkeliissä, kuten muuallakin Suomessa, yli 2000 vuotta kestänyt löydötön ajanjakso. Kulttuurin uusi nousu alkoi Suomessa jälleen ajanlaskun alkamisen jälkeen. Lounais- ja Länsi-Suomen suunnalta alkoi levitä korkeammalla kulttuuritasolla olevia asukkaita, jotka toivat mukanaan muun muassa raudan käytön ja jonkinlaisen peltoviljelytaidon. Mikkelin seudulle syntyi pieniä asutussaarekkeitä kuitenkin vasta 800-luvun tienoilla.³ Seutu houkutteli uusia asukkaita oletettavasti otollisen maaperän ja pyyntimaiden osalta, mutta paikan asutukseen vaikuttivat myös kaskimaiden ehtyminen ja turkiskauppa. Vanhimmat merkit rautakauden aikaisesta asutuksesta on kaivettu esiin Kyyhkylän pelloilta, niiden arvioidaan olevan ajalta 600–800 jaa. Aikakauden merkittävimpiin muinaisjäänkösiin kuuluu Tuukkalan kalmisto, josta löytynyt esineistö kuvaa loistoa, joka saavutettiin harjoittamalla metsästyksen, kalastuksen ja kaskenpoltton ohella myös turkiskauppaa.⁴ Rautakautisia löytöjä on tehty eri osista kaava-alueelta, ja ne pitävät sisällään niin kalmistoja, asuinpaikkoja kuin puolustusvarustuksiakin. Mustansaarenselän itäpuolella sijaitsee Sairilan linnavuori, joka on jyrkkärinteinen vuori, jonka loivalla soraisella etelärinteellä on matala maavalli porttiaukkoineen ja vallihautoineen.⁵ Linnavuori on toiminut Visulahden etuvarustuksena ja ilmeisimmin Saimaa on ulottunut aikanaan vuoren juurelle saakka.⁶

Kenkäveronniemen pelloilta on löytynyt runsaasti muinaisjäänköksiä. Alueella on myös Kenkäveronniemen rautakautinen asuinpaikka. Se sijaitsee Saimaan rannalla, Savilahden pohjukassa, niemellä, joka on ollut 1800-luvulle asti saari. Niemen keskivaiheilla on sijainnut Mikkelin pappila 1400-luvulta vuoteen 1968 asti, jonka alueella on nykyisin Kenkäveron matkailu- ja toimintakeskus. (Kuva: Mikkelin kaupunkisuunnittelun valokuvat)

^{1 ja 5} Muinaisjäänkörekisteri, Museovirasto

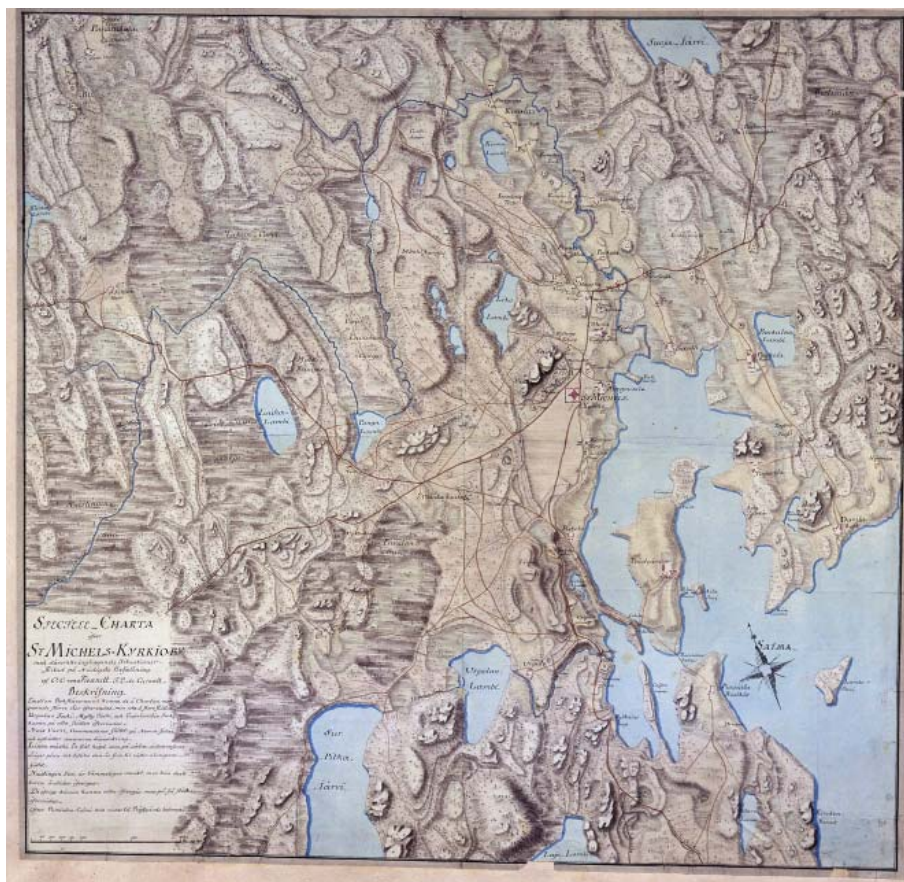
^{2 ja 4} Aarnio, J., Luostarinen, M.; Saimaan sylissä, Savon sydämessä, Porrassalmen maisemanhoitosuunnitelma, 2000

^{3 ja 6} Wirilander, H.; Mikkelin pitäjän historia vuoteen 1865, 1982

Historiallinen aika

Rautakauden löydöt kertovat vielä pakanallisesta kulttuurista ja kristinuskon arvellaankin tavoittaneen Mikkelin seudun vasta vuoden 1300 tienoilla, tosin vaikutteita kristinuskosta oli tullut jo ennen tätä sekä lännestä että idästä. Savon vanhin kirkko on oletettavasti sijainnut nykyisen kivasakstin paikalla.⁷ ”Nykyisin kirkkomuseona toimiva kivasakasti on Savon vanhin tunnettu kirkkorakennus. Se on 1320-luvulla rakennetun puukirkon myöhemmin rakennettu sakaristo-osa. Rakennusajaksi on arvioitu ajanjaksoa 1400-luvun loppupuolelta 1500-luvun loppupuolelle.”⁸

Ennen Mikkeli nimitystä aluetta kutsuttiin Savi- tai Savolahdeksi, ja siitä on merkintöjä ainakin vuoden 1329 kuningas Maunu Eerikinpojan kirjeessä. Vanha Savi-Savolahti oli kirkko- ja hallintopitäjä, jonka alueet vastasivat toisiaan aina 1500-luvulle saakka. 1500-luvun alkupuolella Savolahden tila jaettiin Visulahteen ja Pellosniemeen, kirkkopitäjä säilyi kuitenkin ennallaan. Mikkelin pitäjän perustamisajankohtaa ei varmuudella tiedetä, mutta ainakin vuodesta 1664 eteenpäin se oli jo olemassa. Tuona aikana asutus sijaitsi erillään toisistaan, mäkien laeilla ja hajaantui entisestään tilaa vaativan kaskiviljelyn myötä. Kylät sijaitsivat enemmän paperilla kuin varsinaisina tiiviinä kyläyhteisöinä.⁹ Alueelle syntyneiden kartanoiden myötä uudet tavat ja ajatukset levisivät. Tällaisia oli muun muassa Sairilan vanha kuninkaankartano, jossa asui parhaillaan yli 100 henkeä.¹⁰

1700-luvun lopun rekognosointikartassa näkyy kirkkopuistossa sijainnut ristikirkko sekä muun muassa markkinakojujen sijainti Naisvuoren itäpuolella. Kenkäveronniemestä erottuu pappilan sijainti.

(Lähde: Vanhat kartat, www.vanhakartta.fi)

1700-luvulle tultaessa sijoittui Mikkelin kirkonkylä pitkälti nykyisen kivasakstin ympäristöön. 1700-luvun puolivälissä kirkkopuistoon oli valmistunut puinen ristikirkko, jonka myötä rakenne alkoi laajeta. Kirkon pohjoispuolella on sijainnut käräjätupa ja Naisvuoren itärinteellä kauppiaiden markkinakojuja sekä pitäjän puinen viljamakasiini. Nykyisen keskuksairaalan kohdilla sijaitsi Maunukselan talo ja nykyisen lyseon paikkeilla Olkkolan talo; molemmissa toimi 1700-luvulla kirkonkylän kestkievevari. Mikkelin kaupunki perustettiin näiden talojen maille 1838. Muita merkittäviä aikakauden asutuksia olivat Kenkäverossa sijainnut pappila ja Peitsarissa sijainnut kappalaisen talo. Muilta osin asutus oli harvaa, joitakin kartanoita ja torppia sijaitsi kirkonkylän reunoilla. Tällaisia olivat muun muassa Urpola, jossa toimi 1700-luvun lopulla postikonttori.¹¹

Kirkonkylän lounaisosaan nousi maaseurakunnan kirkko vuonna 1817, entisen kirkon tuhouduttua tulipalossa. Alueella oli sijainnut Kaukolan ja Kirjalan talot sekä muutama torppa. Nykyisen Hänninhaudan pohjoisreunalla sijaitsi pitäjän mestauspaikka. Alue laajeni uudella, kirkon itäpuolelle sijoitetulla hautausmaalla 1818. Mikkelin maalaiskunnan entinen kunnantalo kätkee sisäänsä vuonna 1829 rakennetun pitäjätuvan. Kirkon länsipuolelle rakentui viljamakasiini vuonna 1848, rakennus toimii nykyisin museona. Lounaisosan merkitys kasvoi entisestään, kun vuosien 1879–1882 rakennettiin Savon prikaatin puiset kasarmit, ja niihin sijoitettiin asevelvollisuuteen perustuneen autonomisen Suomen 6. tarkk'ampujapataljoona.¹²

^{7,9 ja 11-12} Wirilander, H.; Mikkelin pitäjän historia vuoteen 1865, 1982

^{8 ja 10} Etelä-Savon kulttuuriperintötietokanta, 2016

Mikkelin kaupungin ensiaskeleet 1800-luvulla

Asemakaavoituksen historiaa Mikkelissä 1831–1897

Ensimmäisen asemakaavasuunnitelman Mikkeliin laati ylitarkastaja Nordenstedt, ja keisari vahvisti sen vuonna 1831. Mikkelin oli päätetty perustaa kauppalaksi, ja sille oli etsitty sopivaa sijaintia muun muassa Kyyhkylänniemen alueelta. Nykyisen keskustan alue valikoitui, koska se sijaitsi vesistön läheisyydessä ja oli riittävän laaja ja kuiva alue kauppalan perustamiseksi. Paikan valinnassa huomioitiin myös mahdollisuudet laajentaa kauppalaa siten, ettei liika mäkisyys olisi esteenä. Nordenstedtin laatimassa kaavassa oli 17 korttelia 93 tilavaan tonttiin jakautuen. Asemakaava oli rantaviivaan rajautuva ruutukaava, jonka ulkopuolelle oli osoitettu kirkko (G) ja hautausmaa (F). Asemakaavalla muodostui Mikkelin tori ja rannan rakennuksista vapaa alue (A). Torin itä laidalle oli osoitettu maaherran residenssi (B) sekä läänin rakennuksia (C). Ruutukaavan luoteiskulmaan oli osoitettu sairaala (D) ja vankila (E). Suunnitelman merkittävin seikka on kauppalan sijainnin valikoituminen nykyisen keskustan paikalle, jonka myötä Mikkelin kehitys otti reippaan askeleen eteenpäin.¹³

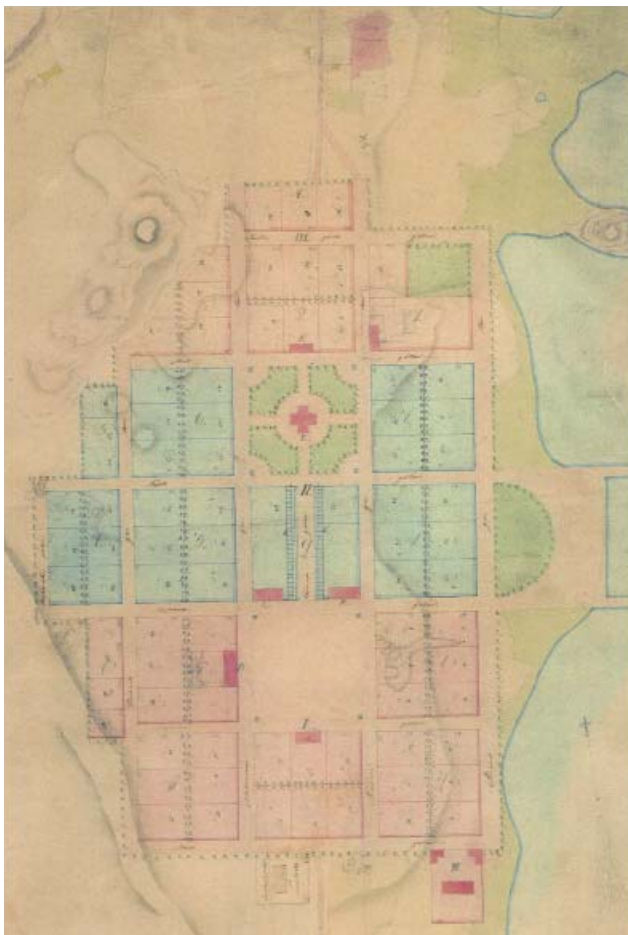

Ylitarkastaja Nordenstedt'in laatima asemakaava vuodelta 1832.

Kaavassa pääkadut kulkevat länsi-itäsuunnassa. (Kartta: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

Keisari antoi vuonna 1838 julistuksen Mikkelin pitäjään perustettavasta kaupungista, jonka myötä käynnistyi myös kaupungin ensimmäisen asemakaavan laadinta.¹⁴ Lääninmaanmittauskonttorin päällikkö F. F. Gyldeń oli esittänyt omassa kaavasuunnitelmassaan vuonna 1835 julkisten rakennusten järjestämistä vyöhykkeeksi kaupungin keskustaan. Asemakaavatyötä jatkoi Intendentin konttorin arkkitehti C. L. Engel, jonka myötä keskustaan kaavoitettiin kaksi suurta aukiota, hallinto- ja kauppatori sekä kirkkotori. Engel pienensi myös Gyldeńin esittämien tonttien ja torialueiden kokoa. Kaavan suuri kaupunkikuvallinen aihe oli aukioita yhdistävä, markkinakojuin reunustettu katuakseli, jonka päätteinä olivat kirkko sekä raatihuone. Raatihuone, lääninhallintorakennus, maaherran residenssi, kirkko, koulutontti sekä lääninsairaala sijaitsivat suunnitelmassa julkisten toimintojen vyöhykkeessä. Torista muodostui Mikkelin hallitusaukio, kun lääninhallituksen rakennus valmistui torin länsilaidalle 1843 C.L. Engelin suunnitelmin.¹⁵

Kaava poikkesi Nordenstedtin suunnitelmista siinä, että Engel piirsi kaavassaan pääkadut pohjois-eteläsuuntaisiksi ja sijoitti keskusta-alueen pohjoisemmaksi. Aukioista ja ne yhteen sitovasta akselistä muodostui keskustaa määrittävä vahva kaupunkikuvallinen aihe, joka on säilynyt nykypäivään saakka. Läänin pääkaupungin asemaa korostava ja autonomian ajalle tyypillinen suunnittelu jatkui samaan aikaan hyväksytyssä rakennusjärjestyksessä. Rakennusjärjestyksessä määrättiin muun muassa puukujista sekä riittävästä palokatujen mitoituksesta. Erityisesti oli kiinnitettävä huomiota torien ja suurempien katujen varsilla sijaitsevien rakennusten kauneuteen. Empire-tyylisuunnalle tyypillisesti oli katutila leveä ja matala, viheralueita korostettiin paloturvallisuussyistä.¹⁶

Vasemalla Engelin laatima asemakaava vuodelta 1837. Oikealla on esitetty nuolella kaavan pääakseli, jonka päätteinä ovat raatihuone (A) ja kirkko (B). Hallitustoria reunustavat myös lääninhallituksen rakennukset (C), kuvernöörin residenssi (E) sekä näiden käyttöön otettavissa oleva tontti (D). Akselin varrelle oli suunniteltu markkinakojuin reunustettu katu (J), jolle Engel laati myös suunnitelman kojujen ulkonäöstä. Kirkon pohjoispuolelle oli osoitettu koulutontti (F) sekä sairaala (G). Aivan etelässä vankila (H) on sijoitettu varsinaisen keskustan ulkopuolelle. Idässä keskusta rajautuu Saimaaseen ja rantaan on osoitettu lastauslaituri (I), pohjoisessa hahmottuu Olkkolan tila (K).
(Kartat: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

1860-luvun lopulla ryhdyttiin laatimaan asemakaavaa laajenevan kaupungin tarpeisiin. Rakentamisen tahti oli 1800-luvun puolivälissä hiipunut ja tonttimaan tarve tuli ajankohtaiseksi uudestaan vasta 1860-luvun loppupuolella. Kaavan laati arkkitehti Adolf Brander, ja kaava vahvistui 1869. Kaavassa hyödynnettiin vuoden 1856 asetus, joka mahdollisti pienempien tonttien osoittamisen. Branderin ehdotuksen mukaan ne sijoitettiin Likolammen ja Naisvuoren välimaastoon. Vähempivaraisten suunnattu alue erotettiin muusta kaupunkirakenteesta esplanadilla, jonka itäpuolelle osoitettiin vanhan mitoituksen mukaisia uusia tontteja. Pirttiniemeen johti puukujanne, jonka päähän nousi 1860-luvulla Pirttiniemen kylpylälaitos. Kaava vastasi kasvavan kaupungin tarpeisiin ja monipuolisti tonttitarjontaa. Samalla se haukkasi kaupunkirakenteen sisään Naisvuoren, joka on säilynyt kaupungin maamerkinä siitä saakka.¹⁷ Kaavan kaunis yksityiskohta on symmetrisesti kaartuvat puistokäytävät esplanadilla.

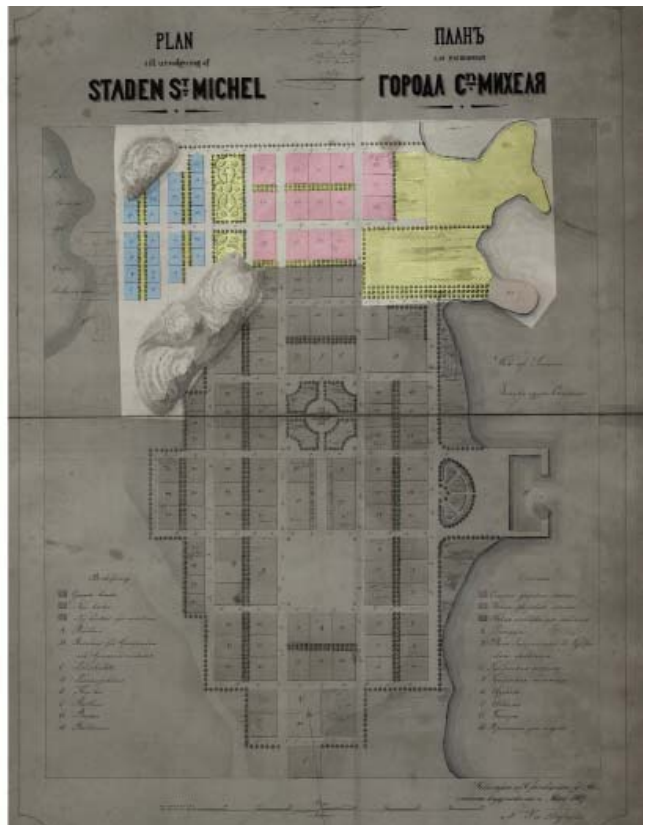
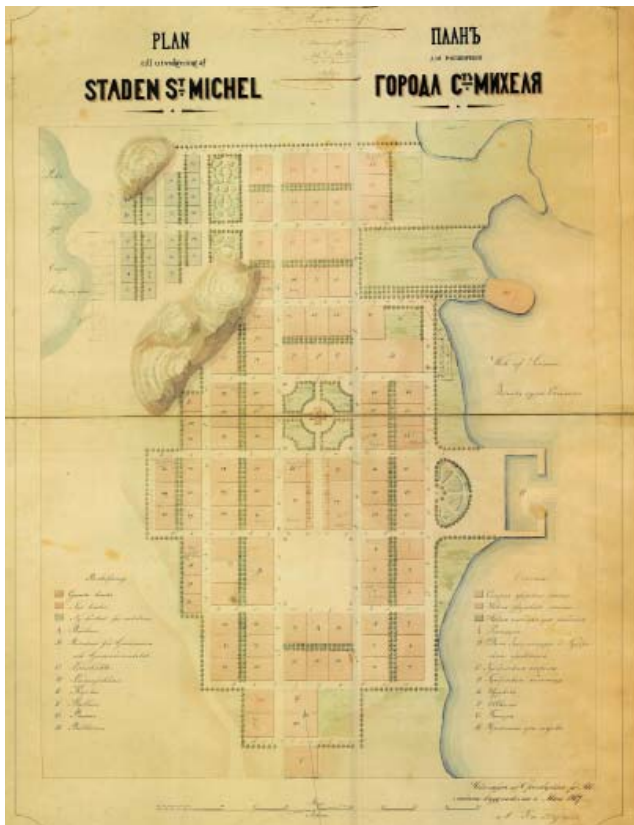
Vuonna 1881 C. E. Müller laati asemaakaavan, joka laajensi kaupunkia pohjoiseen, länteen ja hieman eteläänkin. Vuoden 1883 asemakaava on suunnitteluratkaisuiltaan vastaava. Laajenevat alueet jatkoivat ruutukaava-alueita hyvin yhtenäisenä. Merkittävin kaupunkirakenteen muutos laajenemisen ohella oli rautatien linjaus. Vuoden 1881 kaavassa rautatie oli linjattu vielä kaupungin länsipuolelta, jonne rautatieaseman ympäristöön oli suunniteltu kolmionmallinen torialue. Kaavassa näkyy myös suunnitelma hotellin sijoittamiseksi rautatieaseman yhteyteen. Ajan kaupunkisuunnittelua on kuvattu kaavamaisiksi ja epäorgaanisiksi sekä taiteellisilta ja luonnon aiheiltaan vähäisiksi¹⁸.

Insinööri O. A. Orman, arkkitehti J. Lybeckin ja kauppias A. Mannisen avustuksella, laati asemakaavan vielä ennen vuosisadan vaihdetta. Kaava jatkoi uskollisesti ruutukaavan periaatteita laajentaen kaupunkirakennetta länteen ja lounaaseen. Merkittävin seikka oli rautatieyhteyden siirtyminen kaupungin itä laidalle, jonne se oli rakentunut 1880-luvulla. Vanhojen hautausmaiden jäädessä kaupunkirakenteen sisään ilmaantui tiukkaan ruutukaavaan uutta koordinaatistoa. Nivellyksestä sai alkunsa Nuijamiehen kaupunginosa, kaava ulottui kiinni kasarmialueeseen, joka oli saanut ensimmäiset rakennuksensa 1880-luvun alussa.¹⁹

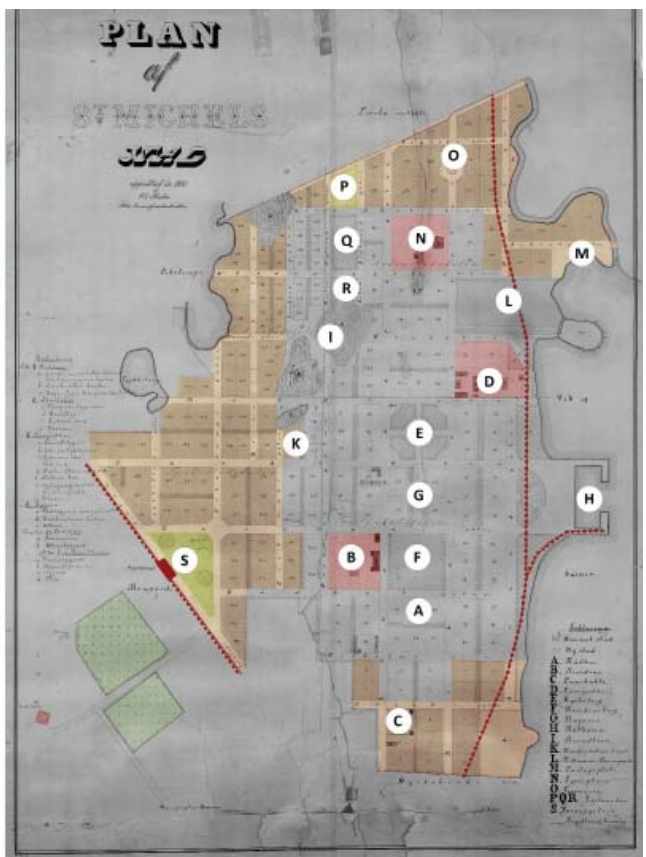
¹⁶ Salmela: Otto-I. Meurmanin Mikkelin asemakaavat

^{17, 19} Kuujo: Entisajan Mikkeli, 1971, Oy Länsi-Savon kirjapaino

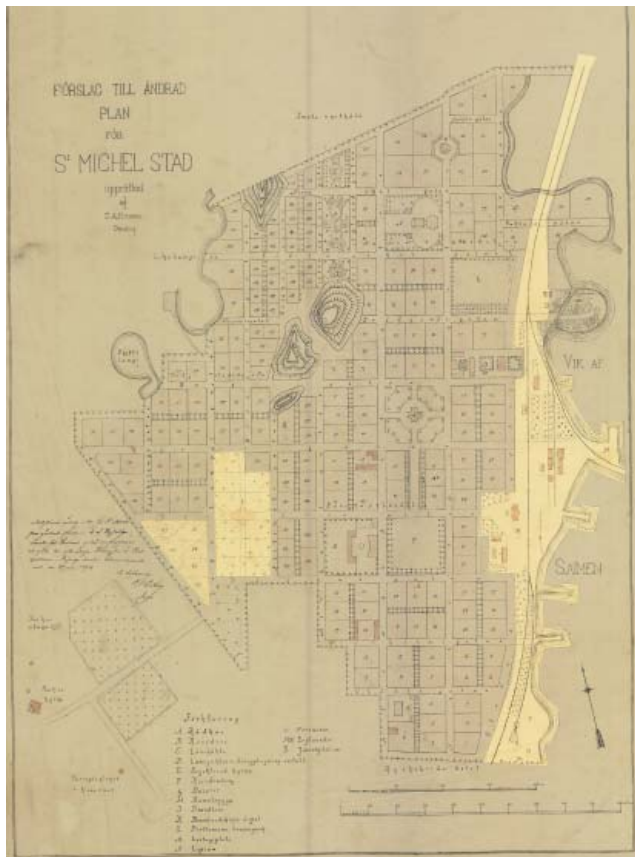
¹⁸ Salmela: Otto-I. Meurmanin Mikkelin asemakaavat

Vasemmallla Branderin laatima asemakaava vuodelta 1869. Oikealla kaavasta on nostettu esiin vähävaraisten pienemmät tontit (sininen väri), uudet tontit (punainen väri) sekä esplanadi ja Pirttiniemeen rajautuva puisto puukujineen (vihreä väri). (Kartat: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

Vuoden 1881 kaavassa on osoitettu kaupungin laajeneminen sekä muutokset olemassa olevassa kaupunkirakenteessa. Vasemmallla on alkuperäinen asemakaavakartta ja oikealla on kartasta nostettu esiin seuraavat kohteet: raatihuone (A), residenssi (B), läänin-vankila (C), lääninsairaala (D), kirkkotorni (E), hallitustori (F), markkinakojut (G), laivasatama (H), palotorni (I), palovarusteiden varasto (K), Pirttiniemen lähdepuisto (L), lastauspaikka (M), lyseo (N), kivisakasti (O), esplanadi (P, Q, R) ja rautatietori asemineen (S). Punaisella viivalla on esitetty kaavassa hahmotellut rautatiet. (Kartat: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

Vasemmalla on esitetty vuoden 1894 asemakaava ja oikealla vuonna 1898 vahvistettu asemakaava, jossa on esitetty siihen tehty laajennus. Vasemmalla on kirkkaammin nostettu esiin uusi rautatielinjaus sekä kirkon paikka. Vasemmalla on esitetty vihreällä uuden kaavan viheralueet, jotka koostuvat pääosin kirkon ympäristöstä sekä hautuumaista. (Kartat: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

1800-luvun kaupunkisuunnittelun periaatteet

Vuonna 1838 senaatti vahvisti sekä asemakaavan että rakennusjärjestyksen ja tätä voidaan pitää Mikkelin osalta kaupunkirakentamisen alkusysäyksenä. Rakennusjärjestys ohjasi puutalorakentamisen yhteen kerrokseen, mutta kivitalojen osalta korkeutta ei määritetty.²⁰ Kaupunki rakentuikin aluksi voimakkaasti matalana, pääasiallisesti yksikerroksisina puurakennuksina. Hallitseva rakennustyyppi oli suorakaiteen muotoinen, aumakattoinen ja hirsirunkoinen yhden tai kahden perheen asuintalo. Rakennuskanta oli hyvin yhdenmukaista sekä edusti selkeää ja yksinkertaista empiren tyyliä.²¹

Mikkelin osalta 1800-luvun merkittävimpana kaavana voidaan pitää Engelin laatimaa asemakaavaa, jossa keskustan ydin sai muotonsa. Kaavan olennaisin osa on julkisten toimintojen vyöhyke, jossa toiminnot jakaantuvat kahden aukion ja niitä yhdistävän markkinakujan ympärille. Näkömääpääteiden välille muodostui komea tilasarja raatihuoneelta kirkolle. Aksiaalisten sommitelmien lisäksi ajan suunnitteluihanteissa korostuu matala ja avara sekä paloturvallinen kaupunkitila. Pääkatuja reunustivat puuistutukset, ja katujen mitoitus oli kaikin puolin leveää. Tonttien koko suureni, ja tontteja pyrittiin istuttamaan niin, että pihostakin muodostuisi tulen etenemistä estävä viheralue.²² Aukioilla oli erityinen merkitys ja Mikkeliissäkin tärkeimpien aukoiden ympärille oli sommiteltu kaupungin julkiset rakennukset.

1870-luvulla kaupunki kasvoi Likolammen suuntaan, mutta rakennetta alettiin tiivistää myös keskustan alueella. Pihoilta rakennettiin pienempiä asuinrakennuksia vuokrattaviksi ja vinkkel- sekä pseudovinkkelirakennukset yleistyivät. Julkisivuissa siirryttiin empire-tyylistä kohti uusrenessanssia, joka näkyi muun muassa empiren vaakalaudoituksen muuttumisessa kohti listoin kolmeen osaan jäsenneltyä fasadia. Aumakatto sen sijaan säilytti yhä suosionsa. Tyyli muutosten lisäksi rakennuskorkeus kasvoi hieman, noin 1-2 kyynärää (~60-120cm).²³

Mikkelin 1800-luvun jälkipuoliskon asemakaavoitus oli pitkälti ruutukaavarakenteen jatkamista ja aikaa pidetäänkin suurimmassa osassa suomalaisia kaupunkeja kaupunkisuunnittelun kannalta vaatimattomana. Poikkeuksiakin toki löytyi, mutta Mikkelin osalta ruutukaavaverkko sopeutettiin sekä uuteen rautatieyhteyteen että monipuolisempaan tonttitarpeeseen. Viimeisessä 1800-luvun asemakaavassa sidottiin uusi kirkko ja rautatieasema länsi-itäsuuntaisella akselilla osaksi hallitustorilta alkunsa saanutta julkistentoimintojen vyöhykettä.

²⁰ Kuujo: Entisajan Mikkeli, 1971, Oy Länsi-Savon kirjapaino

^{21, 23} Karttunen: Puuasuntoarkkitehtuurin tyylikehitys Mikkelin keskustassa 1800-luvulla

²² Nikula: Suomen arkkitehtuurin ääriävät, 2005

MIKKELIN KAUPUNGIN ENSIASKELEET 1800-LUVULLA

Mikkelissä alkoi 1830-luvulla puuempiren aikakausi, joka hallitsi keskustaa liki sata vuotta. Yksikerroksiset puurakennukset alkoivat saada seurakseen kivisiä, kaksikerroksisia asuintaloja vasta vuosisadan lopulla. 1870-luvulta lähtien uusrenessanssi-tyylit alkoivat yleistyä kaupunkitalojen rakennustyyliä.²⁴

Ilmiö	Kaavat	Kaavas suunnitelmien ominaispiirteet	Alue-esimerkkejä
Klassinen empireajan suora-kulmainen ruutu-kaava	1838 Engel 1869 Brander 1883 Müller 1894, 1898 Orman	Hallinto- ja palvelurakennusten vyöhyke; Suorakaidekoordinaatistoon sovitut kadut, korttelit ja aukiot; Leveä katutila, puukujat, katujen reunustamat puisto (esplanadit), palokujat	- Tori- ja puistoaukioita yhdistävä aksiaalinen sommitelma - Naisvuoren puisto - Ristimäkipuisto - Rautatieasema akseli - Marskin aukio (Suur-Savon aukio)

TORI- JA PUISTOAUKIOITA YHDISTÄVÄ AKSIAALINEN SOMMITELMA, kaava 1838

Kaupungin ydin

Arkkitehti C. L. Engelin suunnitteleman Mikkelin ensimmäisen asemakaavan mukainen aksiaalinen julkisten rakennusten ja tilojen vyöhyke on edelleen olemassa ja luo jatkuvuutta kaupunkikuvaan. Alkuperäinen sommitelma käsitti Hallitustorin, Kirkkopuiston ja niitä yhdistäneen markkinapuotien reunustaman kauppakujan sekä julkisten rakennusten tontit aukioita rajaavissa kortteleissa. Sommitelman keskeiset elementit ovat ennallaan. Hallitustori, jonne 1920-luvulla keskittyi myös torikauppa, ja Kirkkopuisto, josta kirkko oli siirretty muualle jo 1806 eli ennen kaavan laatimista. Jäykän juhlallista 1910-luvun jugendia edustava vanha kaupungintalo ja lääninhallituksen kiviset empirearakennukset (1843, 1861, 1938) sijaitsivat kaavan mukaisissa kortteleissa Hallitustorin reunalla, kaupungin keskussairaala ja 1840-luvulla rakennetun lääninsairaalan klassistiset rakennukset kirkkopuiston kulmalla. Vuoteen 1930 mennessä rakennetut kauppahallien päätyrakennukset ohjaavat nk. pikkutorin kortteliin ja edelleen Kirkkopuistoon, jossa keskiakselin päätyrakennuksena on 1800-luvun lopun puurunkoinen soittopaviljonki. Erilaisten liiketilojen reunustama pikkutori on nykyään kauppakeskuksen lasikatettuna sisäpihana. Kahden pääkadun eli Porrassalmenkadun ja Maaherrankadun väliin jäävästä vyöhykkeeltä löytyy vankilana edelleen toimiva 1800-luvun lääninvankila laajennettuna ja Lyseon koulu, joka rakennettiin 1940-luvulla sodassa tuhoutuneen 1874 rakennetun kivikoulun tilalle. Kaupunkisommitelman tunnuspiirteinä ovat aukioita reunustavat koivurivit sekä pienet puistikot julkisten rakennusten kortteleissa.

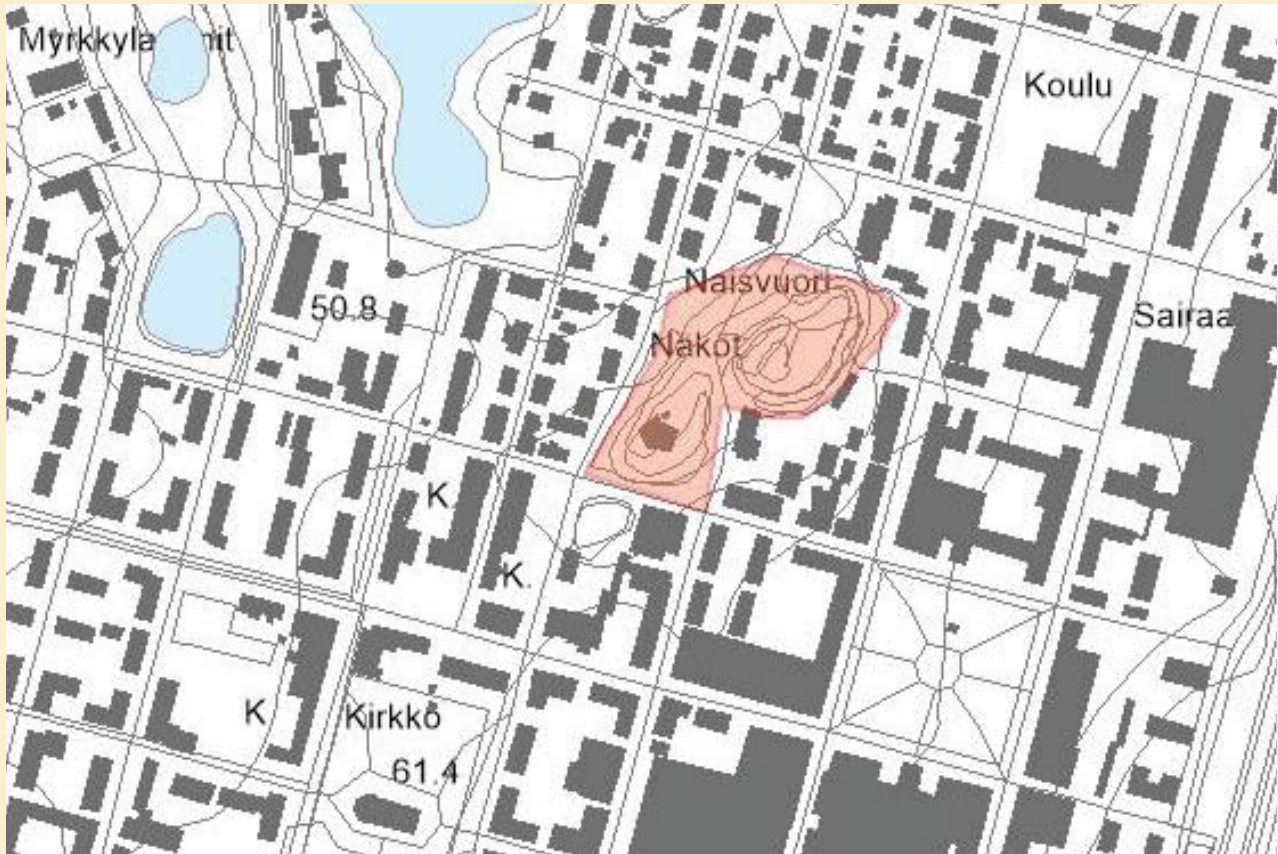
Inventoidut kohteet:

Mikkelin vanha kaupungintalo, lääninhallituksen rakennukset, Mikkelin linja-autoaseman porttirakennukset ja rahtitavaratoimisto, Mikkelin kirkkopuisto ja soittolava, Jamankulma, Säästöpankki Hallituskatu 3, Osuuskauppa ja Mikkeliklubi, SYP:n talo, Tarmonkulma, Mikkelin kaupunginkirjasto, Otonkulma, Märthanhoivi, Laitisenkulma

²⁴ Laukkanen: Arkipäivän arvokkuutta ja inhimillisten mittasuhteiden arkkitehtuuria, 1998

NAISVUOREN PUISTO, kaavat 1869 ja 1883

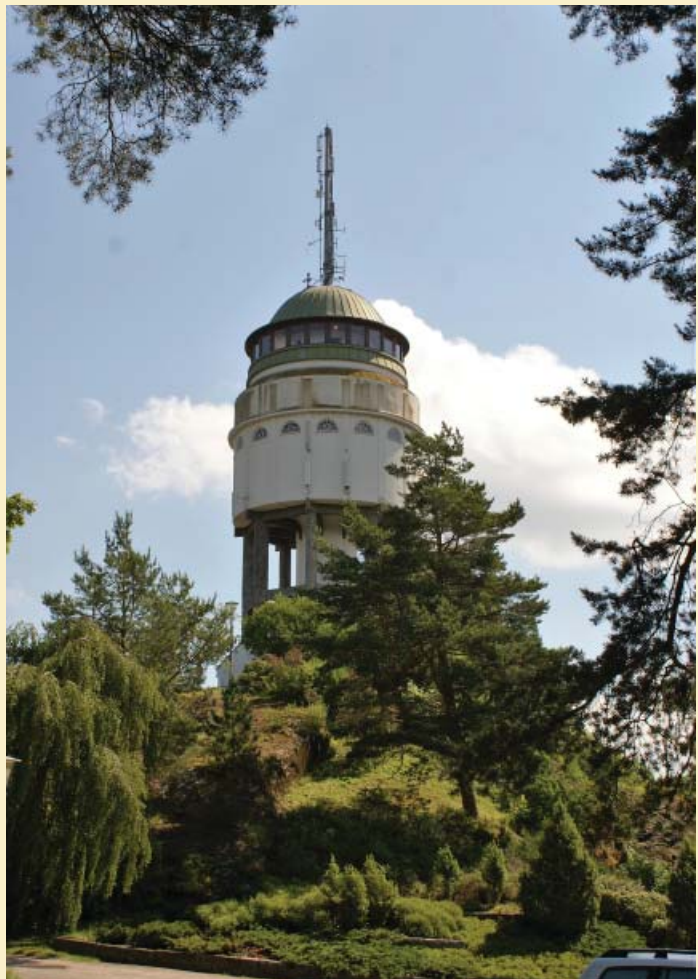

Luonnonolosuhteita mukaileva puisto

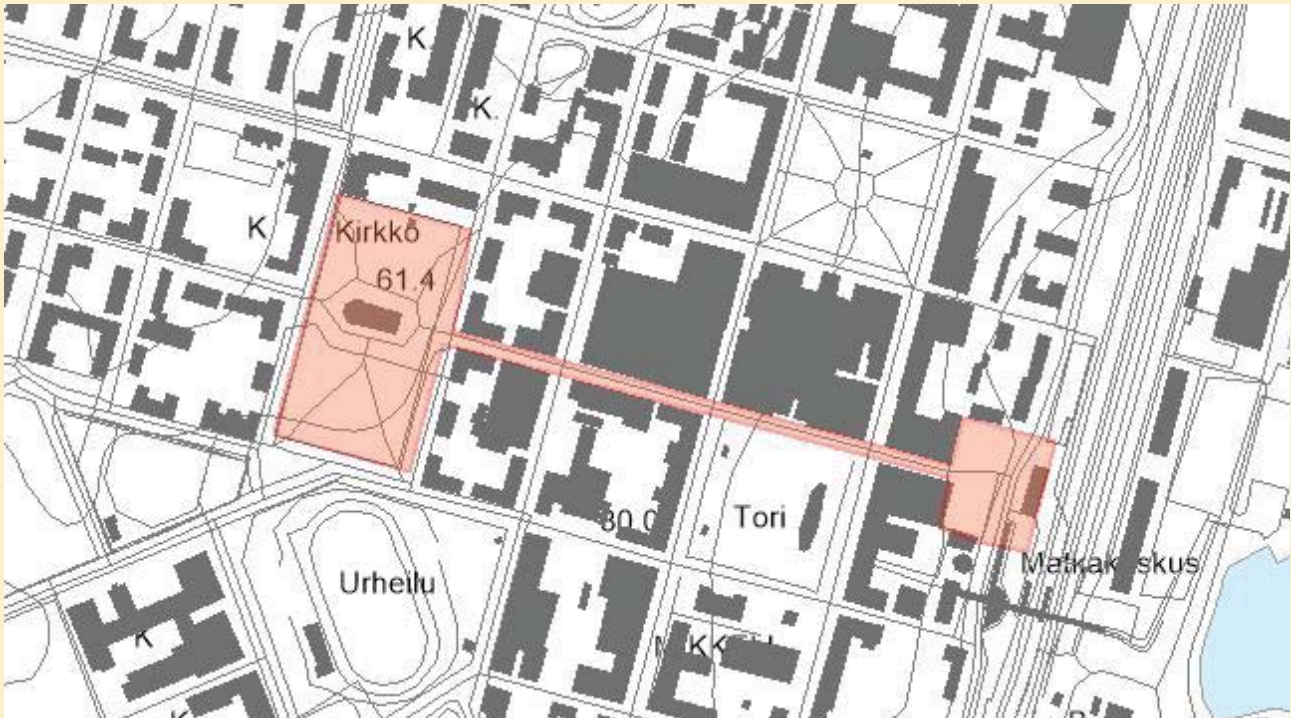
Naisvuori on jyrkkärinteinen kalliomäki vanhan ruutukaavakeskustan sisällä. Mäen huippu on 43 metriä Saimaan pinnan yläpuolella. Mäen laelle 1912 valmistunut vesitorni on hyvin näkyvä maamerkki niin kaupunkiin saavuttaessa kuin keskustan kaupunkikuvassa.

Mäen käyttö kaupunkipuistona alkoi samoihin aikoihin, kun ruutukaava-alue laajeni sen ympärille 1860-80-luvuilla. Puistossa on luonnontilaisia alueita, hoidettuja nurmialueita ja laatoitettuja tasanteita portaikkoineen. Puistoalueet on uusittu viimeksi 2012–13. Pohjoisessa mäen juurelle sijoittuva pieni puistikko on jäännös 1896 kaavassa suunnitellusta esplanadista. Mäen vanhoja puistorakenteita on itärinteen kiviportaikko. Vesitorni on ollut pelkästään näkötorina vuodesta 1953; kolme vuotta myöhemmin aloitti mäen matalammalla osalla Mikkelin teatterin kesäteatteri. Viime sotien aikaisesta toiminnasta on jäljellä luolasto, jonne on entisöity museotoimintaan Päämajan viestikeskus Lokki. Naisvuoren etelärinteessä sijaitseva Mikkelin Työväenyhdistyksen talo on rakennettu viime vuosisadan alussa. Vuorikadulla ja Kansankadulla säilyneet muutamaiset vanhat puiset kaupunkitalot liittyvät Naisvuoren kaupunkitilaan.

Inventoidut kohteet: Naisvuoren puisto ja torni, Mikkelin työväentalo Mikonkatu 23, Kansankatu 2 (puutalo)

RISTIMÄKIPUISTO - RAUTATIEASEMA -AKSELI, kaava 1894

Poikittainen pääväylä

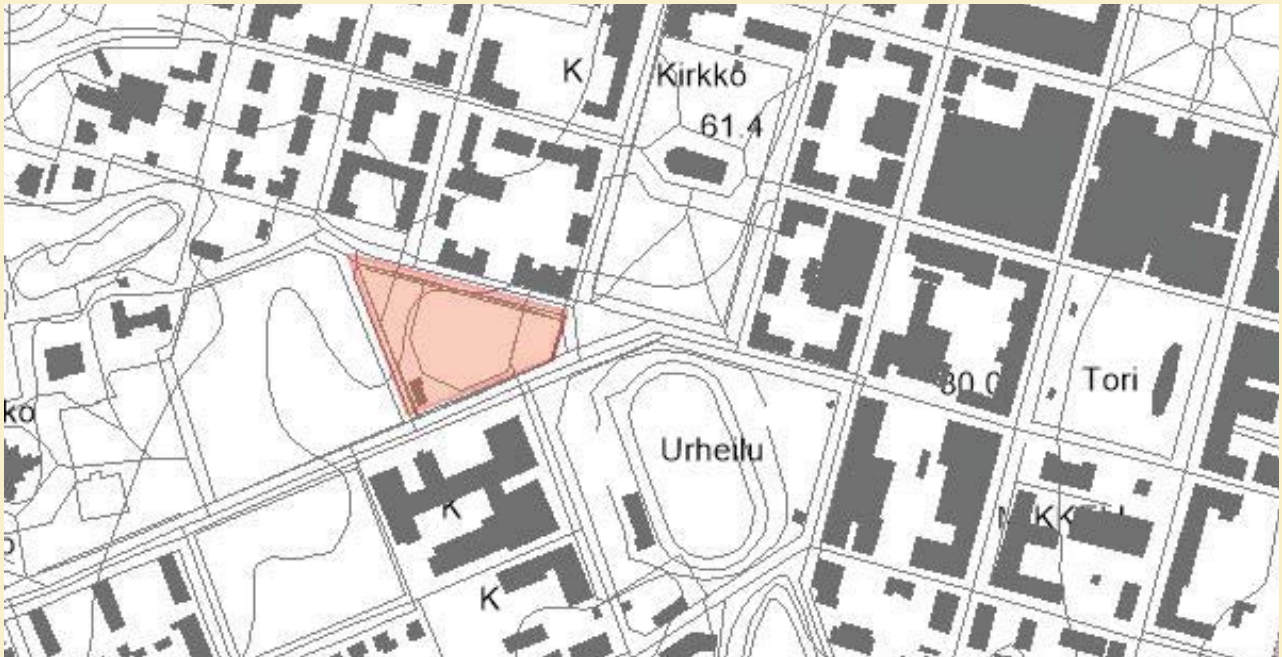
Mikkelin ruutukaavakeskusta sijaitsee järvenlahteen rajautuvalla hiekkakankaalla. Savon rata valmistui sataman ja keskustan välille 1888. Vuoden 1894 asemakaavassa sidottiin uusi kirkko ja rautatieasema länsi-itäsuuntaisella akselilla osaksi Engelin kaavan keskeistä sommitelmaa eli hallitustorilta kirkkopuistoon ulottuvaa julkisten toimintojen vyöhykettä. Rantaan rakennettu rautatieasema jäi selvästi toria alemmaksi, minkä vuoksi asemalta on voinut nähdä Hallituskadun toisessa päässä sijaitsevasta kirkosta vain torninhuipun. Arvorakennusten välistä näkymää on edelleen heikentänyt rinteeseen tulleet torinaluspysäköinnin sisäänajon rakenteet. Hallitustorin luona risteävät keskustan aksiaaliset sommitelmat korostavat torin asemaa kaupunkirakenteen solmukohtana. Lisäksi ne muodostavat julkisista rakennuksista ja tiloista Mikkelin ruutukaavakeskustalle leimallisia kaupunkikuvallisia jatkumoa, joita täydentää monesta pisteestä näköyhteyden päähän jäävä Naisvuoren vesitorni. Kirkkopuistoa ja asemaa yhdistävän Hallituskadun muutos kävelykaduksi alkoi jo 1970-luvulla, mutta katutila sai toiminnallista vetovoimaa vasta, kun sen varrelle rakennettiin kauppakeskukset ja samalla kävelykatuosuutta laajennettiin. Kirkkoa ja puista asemarakennusta on luontevasti laajennettu. Kirkkoa ympäröi Ristimäenpuisto. Asemalla ei ole säilynyt varsinaista asemapuistoa, mutta 1890-luvun kaavoihin pohjautuvat pienet puistikot Hallituskadun alkupäässä korostavat aseman edustuksellista luonnetta.

Inventoidut kohteet: Mikkelin tuomiokirkko, Graaniittitalo Ristimäenkatu 5, Poliisitalo, Mikkelin rautatieasema (sekä Jamankulma, Säästöpankki, Osuuskauppa ja Mikkeliklubi, Mikkelin linja-autoaseman porttirakennukset)

Näkymä Hallituskadulle. (Mikkelin kaupunkisuunnittelun valokuvat)

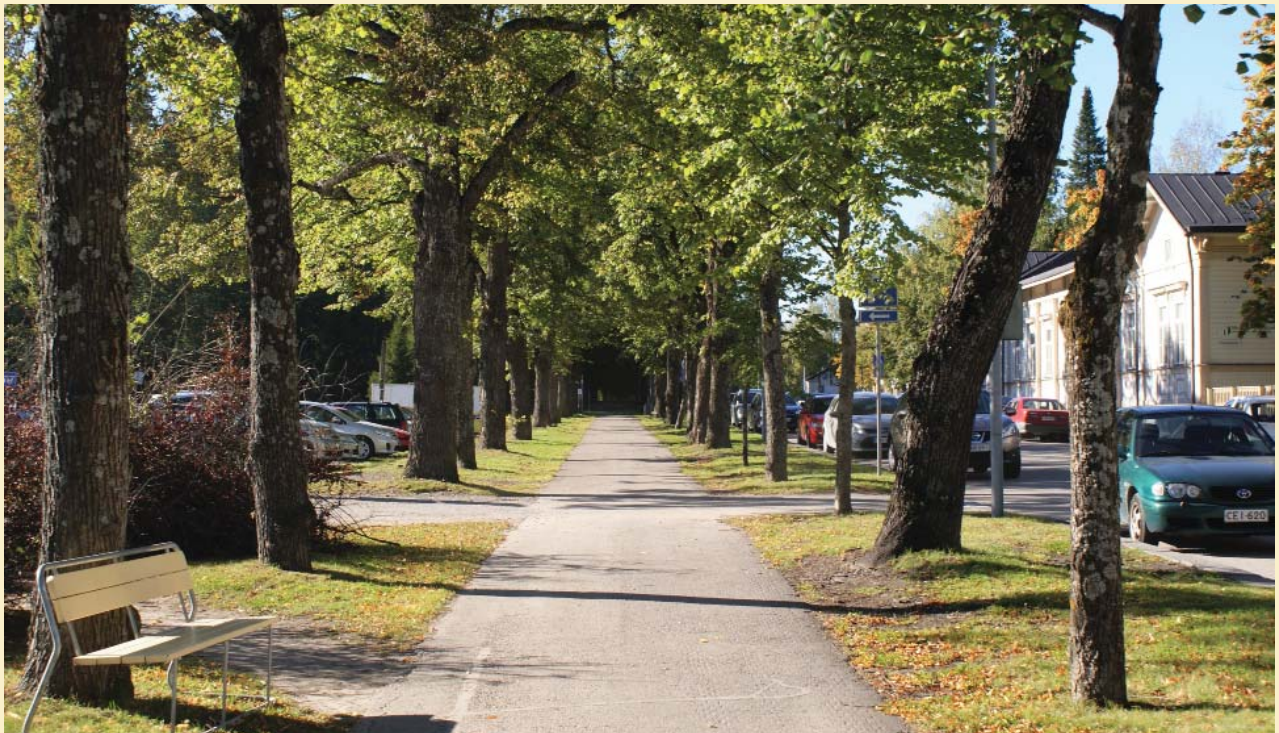
MARSKIN AUKIO, kaava 1898

Tilanjakaja

Marskin aukio (Suur-Savon aukio) ja sitä ympäröivät kadut kaavoitettiin 1898, kun keskustaa laajennettiin lounaaseen kaupungin vuokratilantaa alueelle. Puisto- ja rakennustonteiksi kaavoitettu entinen plantaasi osoitettiin kokonaan torikäyttöön Piponiuksen kaavassa 1917. Aukio sijaitsee vanhan ruutukaavakeskustan ja siihen viistosti liittyvän Otavantien eli vanhan Heinolan maantien välisessä kolmiossa. Marskin aukio on Pankalammelta alkavan laajan puisto- ja hautausmaa-alueen kiilamainen kärki, joka yhtyy tuomiokirkkoa ympäröivään Ristimäenpuistoon yhdessä keskustan vanhoista porttikohdista. Samaisen risteyksen keskellä ollut pieni nurmikolmio on liitetty Ristimäenpuistoon katkaisemalla Raatihuoneenkatu. Entiset kuuromykkäkoulun puutalot Puistokadun varrella liittyvät aukion kanssa samaan 1800-luvun lopun kaupunkivaiheeseen. Lehmukset ovat reunustaneet 1960-luvulta lähtien aukion nurmetettuja reuna-alueita. Poikkeuksen tekee kolmen kadun risteykseen rajautuva osa, jossa oli SP-huoltamo 1954–1980. Keskiosan hiekkakenttää käytettiin aina 60-luvulle saakka myös urheilutarkoituksiin. Aukion länsireunan pienessä puistikossa sijaitsi vuodet 1967–2003 Mannerheimin patsas. Patsaan siirron jälkeen aukion keskiosa muutettiin pysäköintialueeksi. Poleninkadun puoleisella reunalla sijaitseva 50-luvun kukkakioski-kahvio-rakennus uudistui ulkoasultaan 1980-luvulla.

Inventoidut kohteet: Aukion ympäriltä Puistokatu 1–3, Mikkelin suojeluskuntatalo ja Vanhat hautausmaat

Puukuja Marskin aukion laidalla. (Kuva: Teija Ahola)

Piponius ja sitteläinen kaupunki

Vuoden 1919 asemakaava

Mikkelin seuraava asemakaava on vuodelta 1917, ja sen on laatinut maanmittari Elias A. Piponius. Kaavaa edelsi vuonna 1907 pidetty arkkitehtuurikilpailu, johon saapuneesta 17 ehdotuksesta viisi palkittiin. Ketään palkituista ei valittu varsinaisesti kaavanlaatijaksi, vaan työn teki maanmittari Piponius kilpailuehdotusten pohjalta. Kilpailuehdotuksissa ja Piponiuksen sovelluksissa näkyi vahva Camillo Sitten vaikutus, jonka myötä alettiin kiinnittää huomiota katunäkymiin, aukiosommielmiin sekä maastonmuotojen huomioimiseen.

Piponiuksen kaavassa tiukka ruutukaava vaiheittui kohti orgaanisempaa kaupunkirakennetta. Kaupunginosat saivat toreja ja aukioita sekä puistoja, jotka yhdessä polveilevan katuverkon kanssa loivat vaihtelevaa kaupunkitilaa. Julkiset rakennukset jäivät paikoilleen ruutukaavakeskustaan, eikä uusia merkittäviä kohteita esitetty lukuun ottamatta vaivaistaloa ja joitakin pienempiä rakennuksia, kuten pumppuasemaa tai uimahuonetta. Ulkotilojen monipuolistuva käyttö näkyi muun muassa suunnitelmissa sijoittaa kaupunkiin urheilukenttä ja kilpa-autorata. Kerroskorkeuksia ei ole osoitettu, mutta yksikerroksiset puurakennukset säilyivät vallalla vielä 1900-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä.

Kasarmin alue säilyi kaupungin ulkopuolella, vaikka se kaupunkitilan kannalta olikin näkyvä osa Mikkeliä. Kasarmin toimintaan liittyen Kalevankankaan suuntaan oli osoitettu sotilasampumarata. Kasarmialue kehittyi omien sääntöjensä ja kehityssuuntiansa mukaan ja muodosti erillisen alueen kaupungin sisälle. Jo kaavan esitystavasta voi lukea kasarmin alueeseen liitetyn ”toiseuden”, jota korosti muun muassa se, että alue oli suljettu ja aidattu. Sulkeutuneisuus on todennäköisesti edesauttanut alueen säilymistä eheänä, samaan tapaan kuin esimerkiksi suljetut tehdasympäristöt ovat paikoitellen säilyneet suurten kaupunkien keskustoissa.

Kalevan lampien takana kohoaa kaupunki. (Kuva: Teija Ahola)

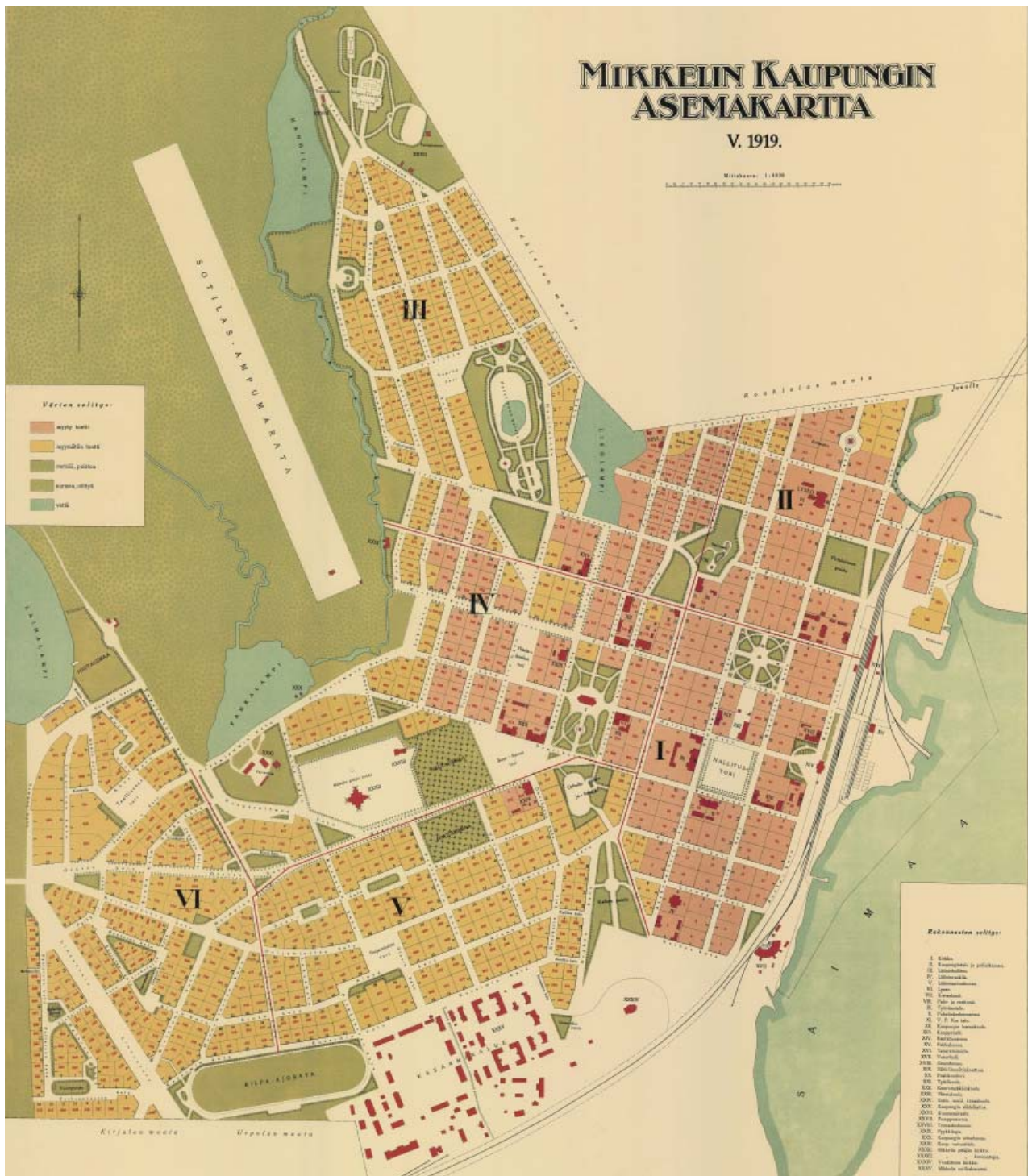
Sitteläinen kaupunkisuunnittelu ja ensimmäinen modernisaatio

1800-luvun loppuun saakka oli kaupunkisuunnittelu pystytelty ruutukaavan asettamien rajojen sisäpuolella ja Piponiuksen Mikkeliin laatima kaava voidaan nähdä irtiottona edeltäneestä kaupunkisuunnittelun perinteestä. Murros kaupunkisuunnittelun kentällä oli lähtöisin Camillo Sitten kaupunkirakentamisen taidetta käsittelevästä kirjasta ”Der Städtebau nach seinen künstlerischen Grundsätzen” (1889). Lars Sonc kirjoitti Sitten teoksesta innostuneena artikkelissaan ”Pikku-kaupunkiemme jäsentelystä” (1901), kuinka ruutukaavojen mukaan rakennetussa kaupungissa ei ole mitään hyvää.²⁵ Sitte oli nostanut esiin idean kaupungista yhtenäisenä taideteoksena, ja hänen kirjoituksissaan korostuivat erityisesti aukio- ja katutilat. Sitte oli nostanut laadukkaiksi esimerkeiksi keskiaikaisen kaupungin tilallisuuden, aukoiden selkeän rajautumisen ja katutilojen monimuotoisuuden.

1900-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä ihailtiin suurkaupunkeja ja tiivistä, urbaania ympäristöä. Mikkeliissä ei tavoiteltu samanlaisia umpikortteleita kuin esimerkiksi Eliel Saarinen Munkkiniemi-Haagan suunnitelmassaan, mutta Piponiuksen kaavassaan esittämä tehokkuus ja kaupunkirakenteen tiiveys toistaa kuitenkin joitain kaikuja ajan ihanteista. Voimakkaim-

14 ²⁵ Salmela: Otto-I. Meurmanin Mikkelin asemakaavat

²⁶ Nikula: Suomen arkkitehtuurin ääriviivat, 2005

E. A. Piponiuksen vuoden 1917 vahvistuneessa asemakaavassa on huomattavissa kiinnostus esteettisesti miellyttävään ja vaihtelevaan kaupunkitilaan. (Kartta: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

min esiin nousee uusi orgaanisempi kaupunkisuunnittelun ote, jossa maastonmuodot ja Mikkelille ominaiset pienet vesistöt löytävät luontevasti paikkansa suunnitelmasta.

1900-luvun ensimmäiset vuosikymmenet olivat Mikkeliässä ensimmäisen modernisaation huippua ja vaikka tämä ei näy-kään kaupunkirakenteessa merkittävänä uusina teollisuusalueina, on siitä jäljellä keskeisenä kaupungin maamerkinä muun muassa Naisvuoren vesitorni. Huomattavimmin modernisaatio näkyi kaupungin kasvuna, väkiluvun liki kolminker-taistua.

PIPONIUS JA SITTELÄINEN KAUPUNKI

Piponiuksen kaavan mukaan on toteutunut Brahenkadun länsipuoli. Alueella on myös kaavan mukaan 1930-luvulla rakentuneita, uusklassistisia piirteitä omaavia asuinrakennuksia.²⁷ Rakennukset sijoittuvat lähes kiinni katulinjaan ja pihojen rajauksessa on hyödynnetty aitoja, näin muodostuu miellyttävää ja selkeästi rajautuvaa katutilaa. Suurehkot puutarhat ja etelässä, kadun päättäneä kohoava Linnavuori antavat alueelle vehreän yleisvaikutelman. Aluetta voidaan pitää hyvänä tyyppiesimerkkinä ajan kaupunkisuunnittelusta.

Ilmiö	Kaavat	Kaavasuunnitelmien ominaispiirteet	Alue-esimerkkejä
Camillo Sitten luoma uusi kaupunkisuunnittelun idea: lähtökohtana luonto ja historiallinen maankäyttö	Piponius 1917	Vaihteleva kaupunkitila; Diagonaalit kadut; Selkeästi rajautuvat aukiot; Viheralueet; Vesistöaiheet;	- Brahenkatu - Urheilupuisto–Hänninhauta

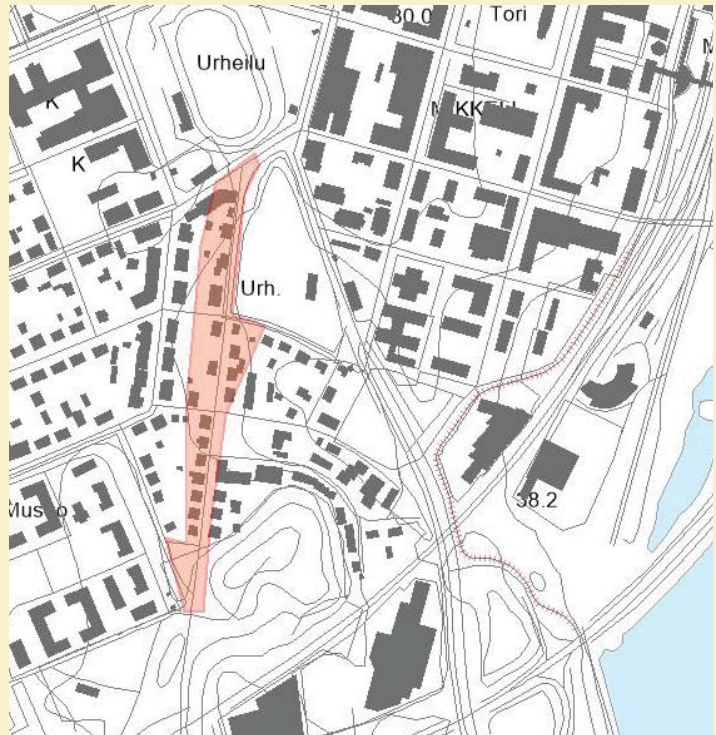
BRAHENKATU, kaava 1917

Kaupunkitilojen rajapinta

Mikkelin sijainti harjaluueella ilmenee keskustassa erityisesti Urheilupuisto–Hänninhauta -vyöhykkeellä, jossa jyrkkärinteiset supat katkaisevat tasaiselle kankaalle perustetun ruutukaava-alueen. Toisen suvan rinteessä kulkee Brahenkatu, jonka pohjoispään talot nousevat Hänninhaudan takaa hyvin esille. Brahenkatu kokonaisuutena muodostaa vaikuttavan rakennetun reunan Nuijamiehen asuntovaltaista kaupunginosaa ja vanhaa ruutukaavakeskustaa erottavaan kaupunkitilaan. Suuret asuntotontit puistoauekan reunalla toteuttavat 1917 laadittua ns. Piponiuksen kaavaa, mutta Brahenkadun linjaukseen vaikutti jo 1898 kaavassa esitetty Nuijamiehen itäosan katuverkko, etenkin Dunckerinkatu (*nykyisin Anni Swanin katu - Kasarminkatu - Linnamäenkatu*). Vuoden 1939 kaavassa Meurman kaksinkertaisti eteläisen korttelin tonttiluvun. Kadun pohjoisosa Brahenkadun länsipuolella edustaa väljää, avointa rakentamistapaa, jossa rakennukset hahmottuvat selkeinä rakennuskappaleina ja muodostavat avoimia kortteleita. Eteläpäässä talot ovat tiheimmässä ja sijoittuvat kiinni katulinjaan. Selkeän katujulkisivun yhtenäisyyttä lisää talojen samankaltaisuus, rakennusten yksinkertaiset ja hallitut, usein rapatut julkisivut sekä jyrkät satula- tai taitekatot. Merkittävä osa pientaloista on 1930-luvulta. Sitä uudemmissa taloissa on julkisivujen sommittelussa luovuttu tiukasta symmetrisyydestä. 1970-luvulta eteenpäin alueelle alettiin rakentaa massoitteeltaan erilaisia, usein tasakattoisia asuinrakennuksia. Kadun jatkona oleva, Linnanmäelle nouseva kevyenliikenteenväylä pohjaa Meurmanin kaavassa esitettyyn yhteyskaatuun radan yli keskustasta eteläisiin kaupunginosiin. Uusi valtatie ylittävä silta Urpolaan avattiin 2015.

Inventoidut alueet: Sisältyy Brahenkadun ja Linnamäenkadun ympäristö-aluekokonaisuuteen.

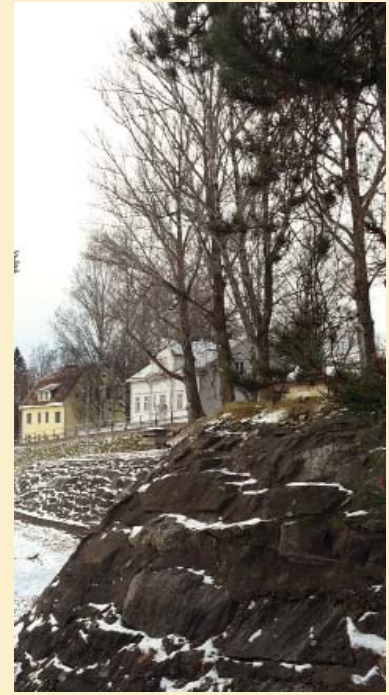
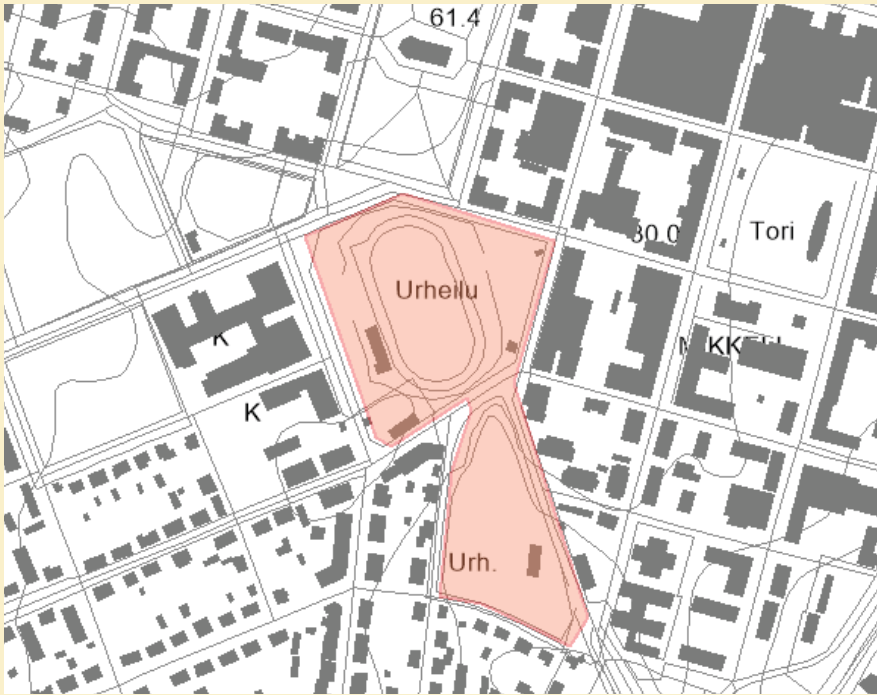
Inventoidut kohteet: Brahenkatu 14 ja 16

Näkymä Brahenkadulta. (Kuvat: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

²⁷ Suur-Savon museo: Mikkelin kaupungin pienoismalli 1938 -pienoismallikortisto ja -selostukset

URHEILUPIISTO - HÄNNINHAUTA, kaava 1917

Urheilutoimintaa ydinkeskustan reunalla

Kaupungin Urheilupuisto ja Hänninkenttä sijaitsivat jääkauden synnyttäneissä jyrkkärinteisissä notkelmissa vanhan ruutukaava-alueen ja Nuijamiehen kaupunginosan rajalla. Näillä kohdin keskusta muuttuu toisenlaiseksi, tieverkko jakautuu ja näkymiä avautuu useampaan suuntaan. Urheilupuistossa on ollut urheilukenttä vuodesta 1917. Vuonna 1909 ratkaisuun asemakaavakilpailun tulosten pohjalta laadittiin asemakaava, jossa siirryttiin ruutukaavasta luonnonmukaisemman kaupunkirakenteen suunnitteluun. Myös urheiluharrastukselle kaavoitettiin nyt omat alueet. Urheilupuisto toteutettiin kaavan mukaisesti ja on edelleen puistoalueella ympäröity. Nykyään ”Urskissa” on yleisurheilun suorituspaikat, nurmipintainen kenttä ja juoksurata sekä kaksi tenniskenttää. Ensimmäinen puuaita rakennettiin Raatihuoneenkadun varteen 1920-luvun alkupuolella. Nykyinen aita on uusittu vanhaan tyyliin. Urheilupuiston kioskipaviljonki Mikonkadun laidalla on puhtaslinjainen funkisrakennus vuodelta 1933. Kaupunginarkkitehti Martti Riihelän suunnittelema avokatsomorakennus valmistui 1959; sitä on jatkettu 1990-luvulla. Maanalainen varastorakennus tehtiin 60-luvun puolivälissä. Piponiuksen kaavassa esitettyä puistosuunnitelmaa ei sellaisenaan koskaan toteutettu Hänninhaudan eteläosaan. Tämän ”Kaihunpuiston” rakentaminen palloilulajien harjoituskentäksi tapahtui 1948–49. ”Hänskissä” on nykyään keinonurmikenttä ja talvisin tekojäärata. Kentän reunalla on 1980-luvun pukuhuonerakennus, jossa sijaitsee kiosk, kuuluttamo ja tulospalvelu. Kentän länsi- ja pohjoispuolella on kivirakenteinen väestönsuoja toisen maailmansodan ajoilta (1940–41).

Inventoidut alueet: Hänninhauta sisältyy Nuijamies–Kirjala –aluekokonaisuuteen, Hänninhauta – Urheilupuiston ja Hänninkentän rakentamisen vaiheita (2007)

Inventoidut kohteet: Urheilupuiston kiosk, Hänninhaudan sirpalesuoja, Nuijamiestienkatu 1 (puutalo) ja Urheilupuiston koulu

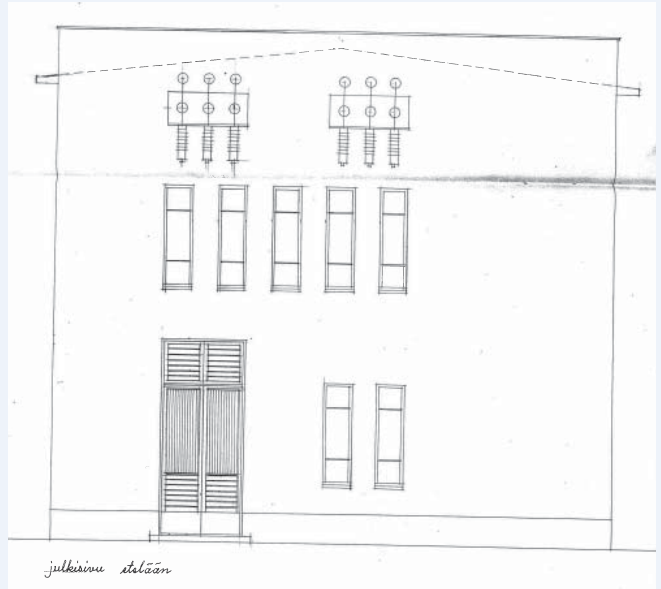

Näkymä Urheilupuistoon. Urheilupuisto on ympäröivää kaupunkirakennetta alempana ja muodostaa katsomoineen amfiteatterimaisen rakenteen ruutukaavakeskustan laidalle. Yläkuvassa Hänninhaudan sirpalesuojien kattojen takaa erottuu Brahenkadun asuinrakennukset. (Kuvat: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

Tekniikkaa peliin! - Yhdyskuntatekniikka luo maamerkkejä

Mikkelin kantakaupungin alueella on hyvin jäljellä alkuperäisiä kunnallisteknisiä rakenteita. Vanhin niistä on Vuorikadun varrella sijaitseva sähkölaitos. Mikkelin sähkölaitos Oy on perustettu vuonna 1900 yksityisenä yhtiönä; se siirtyi kunnan omistukseen vuonna 1911. Tämän jälkeen katuvalaistus muutettiin sähkökäyttöiseksi.²⁸ Sähkölaitosta laajennettiin jo 1910-luvulla, ja nykyisen ulkomuotonsa se sai arkkitehti Eero Jokilehdon kynästä vuonna 1947, jolloin sähkölaitos rakennettiin käytännössä lähes uudestaan. Vanhaa kattilahuonetta lukuun ottamatta ei sähkölaitoksen ulkoasusta enää erota 1900-luvun alun rakennusvaihetta.²⁹

1940-luvun lopulla Mikkelin tuli IVO:n verkko, ja samaan aikaan rakennettiin 20 kV rengasverkko Mikkelin kaupungin ympärille. Rengasverkko kulki välillä Mikkelin-Suojalampi-Koirakangas-Pitkäjärvi-Pursiala. Alkuperäisiä kytkinlaitoksia on jäljellä Pursialassa ja Kalevankankaalle, ne on piirtänyt arkkitehti Eero Jokilehto vuonna 1947. Seuraavana vuonna valmistui punatiilinen sähköasema Savisiltaan.³⁰ Vuonna 1954 kaupunginarkkitehti Martti Riihelä piirsi ratpatut tornimuuntamot Emolaan ja Urpolaan sekä vuonna 1959 Moisioin sairaala-alueelle.³¹

Eero Jokilehdon laatima muuntamon julkisivupiirros.
(Mikkelin kaupunki, tilakeskuksen arkisto)

Vasemmalla Kalevankankaan muuntamo ja oikealla Urpolan tornimuuntamo. Molemmat muuntamot sijoittuvat massoittelunsa ja julkisivujäsentelynsä puolesta kauniisti ympäröiviin rantamaisemiin. (Vasen kuva Teija Ahola, oikealla oleva kuva Mikkelin kaupunkisuunnittelun valokuvat)

²⁸ Kuujo: Entisajan Mikkelin, 1971, Oy Länsi-Savon kirjapaino

^{29, 30} Ahola, Teija: Vuorikatu 19-23, entinen Mikkelin sähkölaitos, Rakennushistoriaselvitys, tilaaja Mikkelin kaupunkisuunnittelu

³¹ Mikkelin kaupungin tilakeskuksen piirustusarkisto

Naisvuoren näkötorni, edustalla Naisvuoritalo. (Mikkelin kaupunkisuunnittelun valokuvat)

1800-luvun lopussa ryhdyttiin rakentamaan kaupungin viemäriverkkoa ja kaupunkialueen kattava verkosto valmistuikin noin kymmenessä vuodessa.³² Tämän jälkeen vuorossa oli juoma- ja ruokaveden järjestäminen kaupunkiin. Aiemmin vettä otettiin Likolammesta pumpun ja suodatinaltaan avulla, joka oli rakennettu vuonna 1877. Kaupunginvaltuusto päätti vesilaitoksen rakentamisesta vuonna 1910, ja seuraavana vuonna rakentui Petroffin kankaalle (ny. Hanhikankaalle) insinööri A. Skogin piirtämä vesilaitos. Laitosrakennuksen suunnitteli arkkitehti Selim A. Lindqvist, joka piirsi myös samana vuonna valmistuneen Naisvuoren vesitornin. Vesitornin alakertaan tehtiin katoksellinen näköalapaviljonki. Arkkitehti Eero Jokilehto suunnitteli vuonna 1946 tornin huipulle näköalapaikan. Sekä vesilaitos että Naisvuoren näkötorni on luokiteltu maakunnallisesti arvokkaiksi kohteiksi.³³

Mikkelin kaupunki kasvoi nopeasti, ja 1950-luvun alussa rakennettiin suurempi vesitorni Kirjalan mäelle. Vesisäiliön yläpuolelle rakennettiin myös tähtitieteellinen havaintoasema. Rakennuksen suunnitteli Seppo Pajamies, ja siihen liittyvän vesisäiliön diplomi-insinööri Alpo Lippa.³⁴ Pursialan vesilaitoksen rakennustyöt aloitettiin vuonna 1958, ja vain vuotta myöhemmin se vastasi yksinään Mikkelin alueen veden saannista. Kulutuksen yhä kasvaessa oli Hanhikankaan laitos kuitenkin otettava uudelleen käyttöön. Saneeratun laitoksen toiminta käynnistyi uudestaan vuonna 1968.³⁵

³² Kuujo: Entisajan Mikkeli, 1971, Oy Länsi-Savon kirjapaino

^{33, 34} Etelä-Savon kulttuuriperintötietokanta

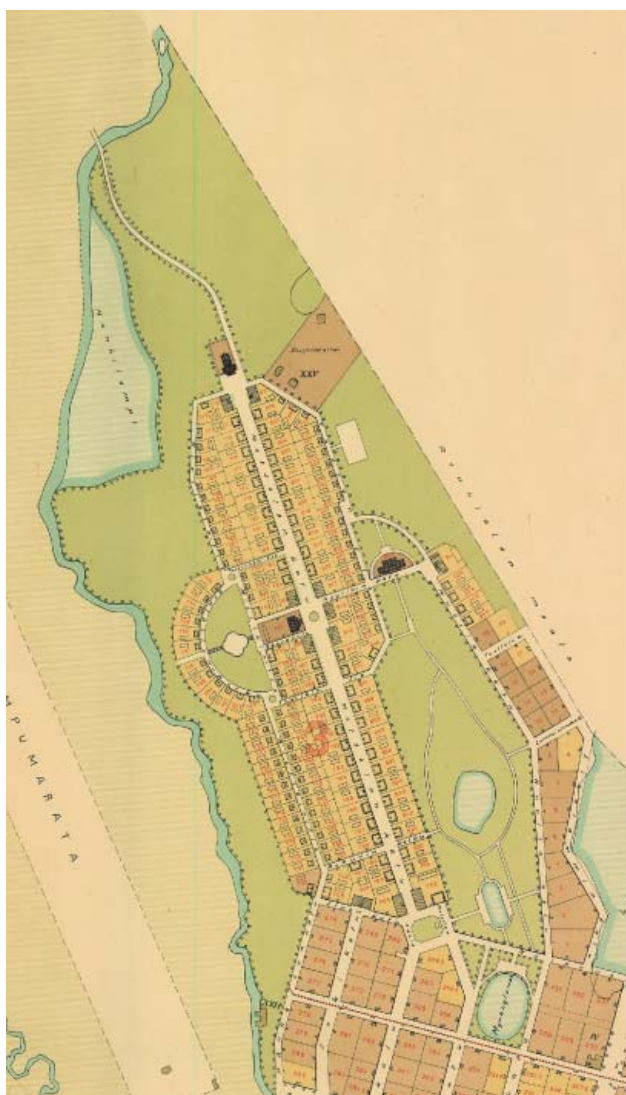
³⁵ Mikkelin veden historia, <http://www.mikkelinvesi.fi/historia>

Otto-livari Meurman Mikkelin esikaupunkien kaavoittajana

Meurmanin laatimat asemakaavat

Kalevankangas

1800-luvun lopulta saakka Mikkelin kaupungin ympäristöön oli alkanut syntyä vapaamuotoisesti tiiviimpää asutusta. Liko-
lammen kaupunginosan kaavoitus (1869) ei ollut pinta-alaltaan riittävän suuri vastaamaan laajenevan kaupungin haastei-
siin. Kaupungin ulkopuoliset alueet houkuttelivat asukkaita myös muista syistä. Rakentamisen halpuus sekä rakennus- ja
järjestyssääntöjen puuttuminen edistivät alueiden rakentumista. Mikkelin kohdalla tällaista asutusta oli syntynyt muun
muassa pohjoiseen, Hauskan kylään. Mikkelin kaupungin pinta-ala oli ollut alun perinkin pieni, ja se oli sijoittunut maan-
tieteellisesti Saimaan rantaan, minkä vuoksi keskusta-alue rajautui itäpuolelta vahvasti. Kaupungissa käsiteltiin esikau-
punkeihin liittyvä laajenemiskysymystä 1900-luvun alusta lähtien, mutta varsinainen liitos saatiin aikaiseksi vasta vuonna
1931. Tähän vaikuttivat osaltaan ensimmäinen maailmansota sekä mahdollistavina tekijöinä vuoden 1925 laki kunnallisen
jaotuksen muuttumisesta ja vuoden 1931 asemakaavalaki.³⁶

Vasemmalla ote Meurmanin kolmannen kaupunginosan asemakaavasta, joka vahvistettiin 1929. Oikealla on esitetty korkeuskäyrät ja nykytilanteen rakennukset kaavan päällä. Eteläosistaan kaavan voidaan katsoa toteutuneen. Rakennuskanta on monimuotoista: keskustan tuntumassa on rakennuksia jo 1910-luvulta, kun Metsolankadulla on taasen edustava ruotsalaisten lahjatalojen muo-
dostama kokonaisuus 1940-luvulta. Kadun länsipuolella rakennukset on suunnattu vinottain kohti katua, kun itäpuolella ne ovat kadunsuuntaisesti. Katua reunustavat omenapuut. Oranssilla on esitetty luonnos vanhan koulun paikalle suunnitellusta asuinalueen laajennuksesta. (Kartat: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto, maanmittauslaitoksen taustakartta-aineisto)

Esikaupunkikysymyksen ratkaisemiseksi arkkitehti Otto-livari Meurman sai toimeksiannon laatia kaava Mikkelin kolmannen kaupunginosaan, nykyisen Kalavankankaan alueelle. Kaavaan oli päätetty tehdä muutoksia vuonna 1927, koska todettiin, että aiemman kaavan toteuttaminen olisi ollut hankalan maaston vuoksi erittäin kallista. Meurmanin laatima kaava vahvistettiin 1929 sisäasiainministeriössä.³⁷

Kalevankangas ei ollut rakentunut niin villisti kuin esikaupunkialueet Suomessa parhaimmillaan, ja Meurman päätyikin varaamaan yli 60 % kaavan pinta-alasta viheralueiksi. Tavoitteena oli jopa koko alueen jättäminen rakentamatta, jolloin se voisi hyvin palvella koko kaupungin asukkaiden virkistytymistarpeita. Meurman päätyi kuitenkin esittämään Pioniuksenkin kaavassa hahmoteltua pohjois-eteläsuuntaista akselia, jonka molemmiin puolin asuntotontit symmetrisesti sijoituivat. Tontit olivat pieniä, koska alue oli suunniteltu vähempiosaisille kaupunkilaisille. Alueen suunnittelussa näkyi 1920-luvun kaupunkirakennustaiteen yhtenäisyyden ihanne, jonka saavuttamiseksi oli annettu ohjeita massoitellun, katotuotojen, laudoituksen ja julkisivuaukotuksen yhdenmukaisuudesta.³⁸

Emola ja Rokkala

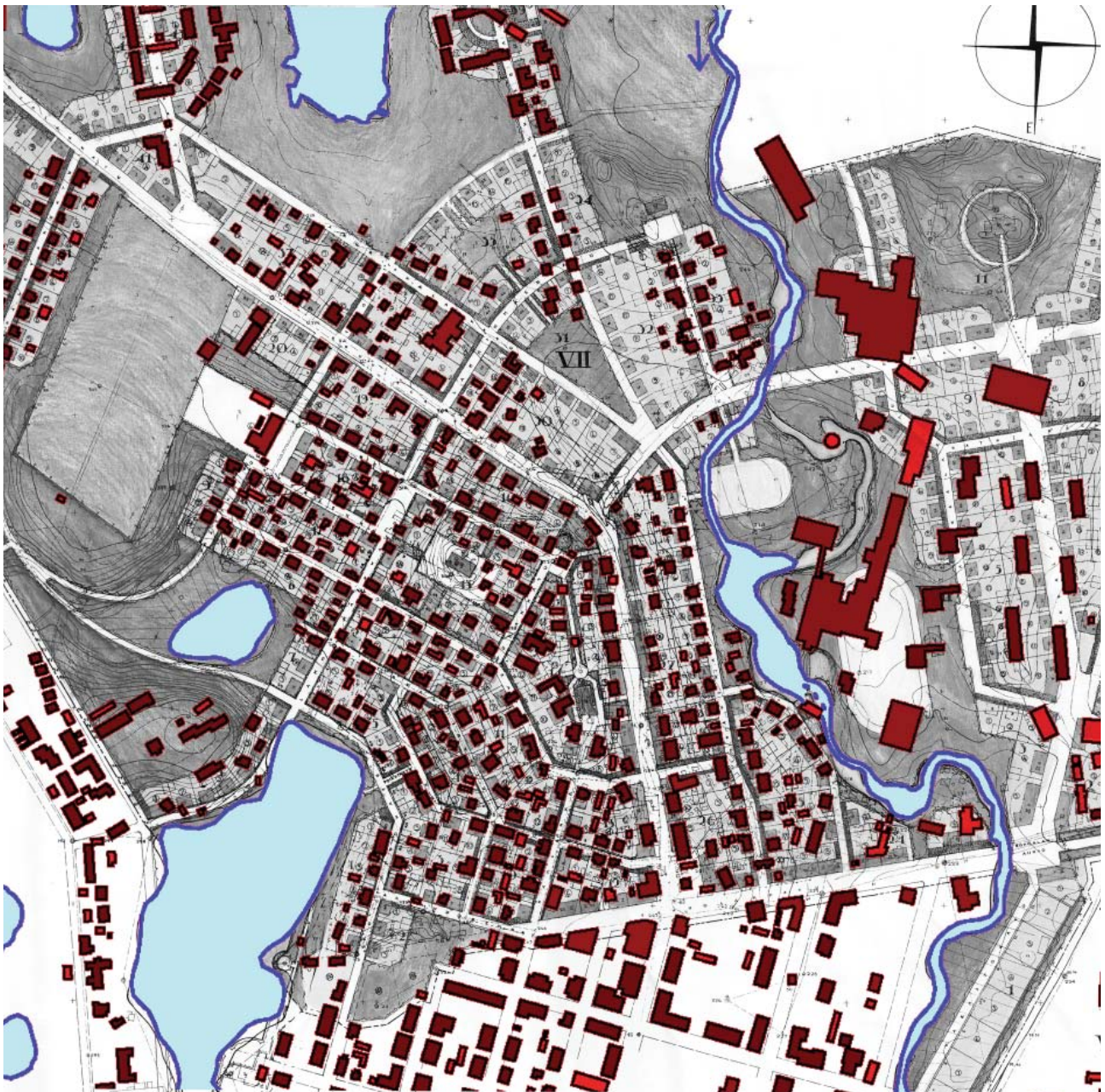
Vuonna 1931 tehtiin Meurmanin kanssa sopimus kaupungin seitsemännen ja kahdeksannen kaupunginosien kaavoittamisesta (Emolan ja Rokkalan alueet). Sisäministeriön vahvistuksen kaava sai vuonna 1934. Kalevankankaasta poiketen Emolan kohdalla Meurman joutui ottamaan vahvasti huomioon olemassa olevan, vapaasti rakentuneen vanhan rakennuskannan. Tämän lisäksi Meurmanin suunnittelua ohjasi maaston muodot. Kaavasta noin puolet pinta-alasta on jätetty viheralueiksi, ja Meurman halusi suojella erityisesti vesistöjä jättämällä niiden rannoille runsaasti rakentamatonta tilaa.³⁹

Emolan eteläosissa Meurman huomioi asemakaavassa (1934) olemassa olevat rakennukset. Pohjoisempaa sekä Rokkalan alueella rakentamaton maasto antoi vapaammat kädet suunnittelulle, mikä näkyy ilmavampana rakenteena. (Kartta: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

Pääosin kaavalla osoitettiin yksikerroksisia asuintaloja, ainoastaan Emolan suurimpien pääkatujen ja aukoiden varrella olivat toisiinsa kiinni rakennetut liike- ja vuokratilat osittain sallittuja. Rokkalan puolelle Meurman osoitti seitsemän teollisuus- ja varastotonttia rautatien varteen. Emolan ja Rokkalan kaavassa Meurmanin voidaan nähdä eniten paneutuneen aukiosommitelmien suunnitteluun. Aukiot julkisine rakennuksineen sekä suurempine rakennuksineen erottuvat muuten matalaksi ja väljäksi suunnitellusta rakenteesta. Aukiosarjoissa on sekä suljettuja että avoimia piirteitä, ja ne muodostavat kaupunginosaan rakenteellista tilahierarkiaa.⁴⁰

Rokkalanjoki nousee Meurmanin suunnitelmassa Emolan ja Rokkalan yhdistäväksi puistoalueeksi. Meurman suunnitteli joen rannalle runsaasti puistoalueita, leikkikentän ja urheilukentän. Jos Emolan puolella olemassa oleva rakennuskanta saneli Meurmanin kaavoitusta, oli tilanne Rokkalan puolella toinen. Maaston muotoja hyödyntäen Meurman sommitteli Rokkalan puolelle viuhkamaisen rakenteen, jonka päätepisteenä oli kalliomäelle sijoittuva julkinen rakennus.⁴¹ Emolan alue rakentui pääsääntöisesti jälleenrakennuskaudella Meurmanin kaavan mukaan, vanhempi rakennuskanta edustaa tänäkin päivänä hyvin säilynyttä vapaasti rakentunutta esikaupunkialuetta.⁴² Rokkalan alueella Meurmanin kaava ei toteutunut, vaan sinne kehittyi teollisuusrakennusten kokonaisuus 1950-luvulta lähtien. Emolan pohjoisosista jäi toteutumatta Rouhialanlammen ympäristö, tosin Kalevankadun ympäristössä toteutui jälleenrakennuskaudella Meurmanin osoittamaa asuinalueita.⁴³

Kartalla on esitetty toteutunut rakennuskanta suhteessa Meurmanin kaavaan. (Kartat: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto, maanmittauslaitoksen taustakartta-aineisto)

Lähemäki ja Tuppurala

Meurman laati Tuppuralan ja Lähemäen asemakaavoja 1930-luvun alussa, ja Tuppuralan kaava vahvistettiin 1934 ja Lähemäen kaava 1935. Molemmat alueet oli liitetty Mikkelin kaupunkiin vuonna 1931. Lähemäellä oli jo asemakaavan laatimisen aikaan vapaasti rakentunutta esikaupunkialuetta, lähinnä Juvantien ja Pieksämäentien varsilla. Tuppuralassa oli pieni 1900-luvun alussa rakennettu huvila-alue, muutoin alueelle oli syntynyt pääosin alueella sijaitsevan sahan työntekijöiden asuinrakennuksia. Lähemäen alueella Meurmanin kaava ei juuri toteutunut, ja Tuppuralan alueellakin ehdittiin laatia osittain uusi asemakaava ennen alueen voimakkaampaa rakentumista 1960-luvun lopulla.⁴⁴

Lähemäen suunnittelussa Meurman pyrki säilyttämään olemassa olevan tilanteen, jonka mukaan suuri osa alueesta säilyisi metsä- ja viljelysalueena. Tunnusomaista kaavalle oli etelä-pohjoissuuntaisesti painottunut katuverkko, suuret viljelystontit, kaupunginosaa etelä-pohjoissuunnassa keskeltä jakava puistoalue sekä lännessä rautatien varteen sijoittuva Saksalan sahan teollisuusalue. Meurman piti lähemäen ja Tuppuralan aluetta vähävaraisempien laitakaupunginosana, joka näkyi muun muassa viljelystonttien suurena määränä. Tuppuralassa oli alueen länsiosa, Saimaaseen rajautuen kaavoitettu teollisuuden käyttöön. Teollisuusaluetta laajennettiin vielä vuonna 1936 suuremmaksi. Tuppuralan alueella oli myös kaavassa osoitettu rakentuneita huvilatontteja.⁴⁵

Vasemmallä ote Lähemäen asemakaavasta ja oikealla ote Tuppuralan asemakaavasta. Kaavat on väritetty maankäytön mukaisesti: asuinalueet ruskealla, julkiset toiminnot sinisellä, viheralueet vihreällä ja kadut valkoisella. (Kartat: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

Linnahauta

Vuonna 1932 Meurman sai tehtäväkseen kaavoittaa suhteellisen pienen (noin 10 ha) Linnahaudan alueen vanhan karsamialueen koillispuolelta. Alue oli jo tiheästi rakentunut sekä maastoltaan erittäin haastava; alueella oli noin 10–15 m alempana sijaitseva syväne. Kaavoituksen edetessä Meurman joutui suunnitelmissaan huomioimaan useampien tahojen toivomuksia sekä samaan aikaan tavoittelemaan kaupunkikuvallisia arvoja. Meurman kommentoi kaavaa koskevissa lausunnoissaan itse kaavoitusprosessia, siihen liittyvää kompromissien hakemista sekä kokonaisuuden hallintaa. Kaava vahvistettiin vuonna 1933, ja se on edelleen voimassa Linnamäenkadun ja Brahenkadun välisellä alueella.⁴⁶

Kaavan tontit sekä katuverkko noudattelevat jo aiemmin syntyneitä rakennetta. Osa kaavasta on rakentunut varhaisemman, Pioniuksen kaavan mukaisesti. Asuintonteille on osoitettu yksikerroksiset rakennukset. Kauniita näköaloja Meurman tavoitteli yhtenäisesti käsiteltyjen etupuutarhojen avulla. Alla esitetyistä ehdotuksista on nähtävissä muutokset, joita Meurman eri tahojen vaikutuksesta kaavaan joutui tekemään. Huomattavin on rakentamisen tehokkuuden kasvaminen, Meurman olisi mielellään jättänyt tasaista maata myös virkistyskäyttöön.⁴⁷

⁴⁴ Mustonen, Puntanen, Vikman: Modernin jäljillä, Mikkelin seudun kulttuuriperintöohjelma, julkaisu 1, 2012

⁴⁵⁻⁴⁷ Salmela: Otto-I. Meurmanin Mikkelin asemakaavat

Vasemmalla varhaisempi ehdotus Linnahaudan asemakaavaksi ja oikealla ehdotus, jossa on jo huomioitu eri tahoilta saatu palautte. (Kartat: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

Nykytilanne ja myöhäisempi asemakaavaehdotus päällekkäin. Kuvasta on huomattavissa, että länsiosaltaan kaavan rakenne on säilynyt hyvin. (Kartat: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto, maanmittauslaitoksen taustakartta-aineisto)

Nuijamies, Kirjala, Kaukola, Urpola, Kattilansilta ja Pitkäjärvi

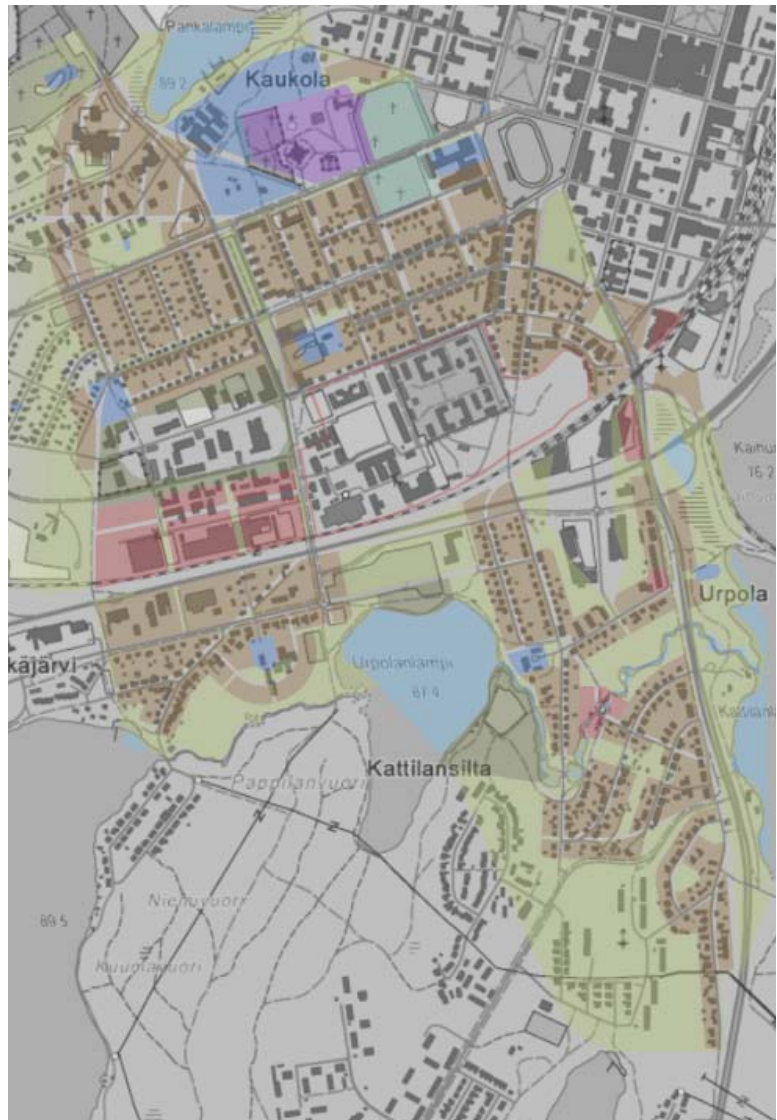
Meurmanin viimeinen kaavoitustyö Mikkeliissä koski eteläisiä ja lounaisia kaupunginosia, jotka tunnetaan nykyisin Nuijamiehen, Kirjalan sekä osin Kaukolan, Urpolan, Kattilansillan ja Pitkäjärven kaupunginosina. Kaavoitussopimus laadittiin vuonna 1934, ja valtioneuvoston vahvistuksen kaava sai vuonna 1938. Kaukolan, Nuijamiehen ja Kirjalan osalta aluetta oli kaavoitettu jo vuonna 1917, tosin nämä eivät olleet toteutuneet kuin osittain Nuijamiehen itäosasta, jonne oli rakennettu asuinrakennuksia.⁴⁸

Mikkelin lounaisosia koskeva kaava käsitti Nuijamiehen, Kirjalan ja Kaukolan kaupunginosat. Meurman säilytti Nuijamiehen rakenteen pitkälti Piponiuksen kaavan mukaisena, Kirjalassa ja Kaukolassa hän muutti vanhaa kaavaa voimakkaasti. Nuijamieheen tuli lisää tontteja, joista osaan oli mahdollista rakentaa kaksikerroksisia asuinrakennuksia. 1940-luvulla mahdollistettiin asemakaavamuutoksella myös kolmikerroksisten rakennusten rakentaminen keskustan läheisyydessä. Nuijamiehestä Meurman karsi torialueita ja Nuijamiehen torista pienennettiin kaupunginosaa palveleva keskusaukio. Selkeä puistoakseli erotti Kirjalan Nuijamiehestä, mutta muutoin rakenne jatkui pääosin yhteneväisenä. Kirjalan länsiosaan Meurman jätti suuren puistoalueen, koska arveli kaavoitettavan maan tarpeen pienemmäksi kuin vuosisadan alun kaavassa. Etelämmäs oli osoitettu teollisuusalueita, jotka erotti asuinalueesta kilpa-ajorata ympäröivine puistoineen.⁴⁹

Kaukolan kohdalle muodostui viuhkamainen rakenne, jonka säteet johtivat kirkkoa ympäröiviin julkisiin palveluihin. Lisää avaruutta ja vehreyttä Kaukolan, Nuijamiehen ja Kirjalan alueelle toivat hautausmaat, kasarmialue sekä kirkon ympäristö ja julkisten rakennusten suuret tontit. Yksittäisenä ratkaisuna keskustelua herätti keskustaa ja eteläisiä kaupunginosaa yhdistävä Brahenkatu, joka ylitti sekä rautatien että sorakuoppa-alueen. Brahenkatu toteutui myöhemmin kevyenliikenteen väylänä. Kaukolan osalta kaava toteutui heikosti; sen sijaan Nuijamieheessä ja Kirjalassa on rakenne selvästi hahmotettavissa.⁵⁰

Lounaisten osien maasto oli melko tasaista peltomaata, etelässä maasto oli sen sijaan jyrkkäkallioista, syvänteiden ja jokiuoman tai harjujen muotoilemaa. Tämän vuoksi kaavan rakenne jakaantuu erityisesti Urpolassa ja Kattilansillassa pienempiin kokonaisuuksiin, joiden väliin jää viheralueita. Tämän lisäksi uutuutena olivat siirtolapuutarha-alueet, joista muodostui yhteensä 73 palstaa vähäosaisten viljeltäviksi. Lisäksi Meurman osoitti radan varteen kymmenen viljelystonttia. Nämä seikat vaikuttivat siihen, että alueelle muodostui hyvin luonnonläheinen leima. Lisäksi rakentamisen tuli olla yksikerroksista ja väljää, erotuksena kaupungin tiiviimmästä asutuksesta.⁵¹

Radan varteen Meurman sijoitti muutamia teollisuus- ja varastotontteja. Lisäksi 1940-luvun puolella asemakaavamuutoksilla mahdollistettiin kaksikerroksisten liikerakennusten rakentaminen Pitkäjärvenkadun ja Sammonkadun risteykseen sekä Selänne-, Urpolan- ja Koskikadun risteykseen. Urpolaan sallittiin Meurmanin ehdotuksesta myös kolmikerroksisten lamellitalojen rakentaminen.⁵² Eteläosien kaava toteutui melko hyvin Meurmanin suunnittelemaa kaupunkirakennetta noudattaen asuinrakentamisen osalta. Pitkäjärven osalta jäi toteutumatta Meurmanin suunnittelema kaarevat asuinrakennusten korttelit. Myös siirtolapuutarhojen henkeä on jäljellä Urpolanjoen varrella sijaitsevassa aarimaassa. Mikael-koulu sijaitsee nykyisin Meurmanin osoittaman julkisen rakennuksen paikalla.

Viitostien varsi on kehittynyt voimakkaammin teollisuus- ja varastoalueena kuin mitä Meurman oli suunnitellut. Teollisuus- ja varastotoiminnot sekä työpaikka-alueet ovat levinneet niin kilpa-ajoradan kuin kasarminkin alueille. (Kartat: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto, maanmittauslaitoksen taustakartta-aineisto)

Meurmanin modernia kaupunkisuunnittelua

Meurman on yksi merkittävimmistä 1900-luvun suomalaisista kaupunkisuunnittelijoista, ja hän laati Mikkeliin useita asuinalueita koskevia asemakaavoja. Mitkään kaavoista ei toteutuneet sellaisenaan, vaan niihin alettiin tehdä muutoksia liki saman tien kaavojen valmistuttua. Toisaalta Meurman itse koki, että asemakaavojen tulee olla joustavia, ja niitä tulee jatkuvasti tarkastaa ja ajanmukaistaa. Asuinaluekaavojen lisäksi Meurman laati Mikkelin alueella suunnitelmia Urheilupuistoon ja Harjun hautausmaalle. Meurman kaavoitti Mikkeliä kahdella vuosikymmenellä, jonka aikana suomalaisella kaupunkisuunnittelun kentällä oli ehditty innostua niin Ebenezer Howardin puutarhakaupungista kuin funktionalismin uusista tuulistakin. Molemmilla suuntauksilla voidaan nähdä olleen vaikutusta Meurmanin asemakaavoitustyöhön, mutta sen lisäksi tai siitä huolimatta edustavat Meurmanin kaavat myös vahvaa ja näkemyksellistä suunnitteluotetta, jota ei voi täysin lokeroida minkään tyyli-suunnan alle. Läheisintä ajattelua kansainvälisellä suunnittelukentällä edustaa Raymond Unwinin englantilainen puutarhakaupunkisuunnittelu, jossa korostuivat väljyys ja matala mittakaava yhteiskunnallisten ja esteettisten seikkojen edesauttajina.⁵³

Yhtenäisyyden ihanne korostui Meurmanin 1920-luvun töissä, ja Mikkelin kohdalla ihanne konkretisoitui Kalevankankaan kaavaa koskevissa määräyksissä, joilla ohjattiin rakentamista muun muassa kattomuodon ja julkisivujen osalta. Myöhemmin Meurman painotti esteettisesti yhtenäisen kaupunkikuvan sijaan enemmän suunnittelun sosiaalisia merkityksiä. Meurmanin keskeiseksi kaupunkisuunnittelulliseksi teemaksi voidaankin nostaa viihtyisän, terveellisen ja luonnonläheisen arkiympäristön suunnittelu. 1920- ja 1930-luvuilla esikaupunkialueiden kaavoittamisella ryhdyttiin ratkaisemaan kasvavien kaupunkien haasteita. Omakotitalovaltaisten asuinalueiden ihannoitiin konkretisoitui jälleenrakennuskaudella, kun Meurmanin Mikkelin asemakaava-alueet toteutettiin tyyppi- ja rintamamiestaloalueina. Meurmanin 1920-luvulla ihannoima kaupunkikuvallinen yhtenäisyys toteutui siis ainakin jossain määrin, vaikkakin enemmän talotuotannosta johtuen.⁵⁴

Funktionalismin rantauduttua Suomeen alkoi Meurmanin töissä näkyä vahvemmin pyrkimys terveelliseen asuinympäristöön. Tämä näkyi muun muassa väljässä rakenteessa, joka mahdollisti riittävän valonsaannin sekä viheralueiden suuressa määrässä. Mahdollisuuden puutarhanhoitoon ja ruumiilliseen työskentelyyn Meurman koki myös tärkeäksi, mutta Mikkelin kohdalla ihanne ei toteutunut. Meurman asetti usein vastakkain maaseutumaiset omakotitaloalueen ja tiiviit kaupunkialueet, ja hän päätyikin 1930-luvulla ihannoimaan metsäkaupunkia, jossa kaupunki rakentuisi luonnon keskelle. Tämä kehitys näkyy myös julkisen tilojen yksipuolistumisena Meurmanin Mikkeliin laatimissa asuinaluekaavoissa. Kalevankankaalla ja Emolassa aukiot ja katutilat näyttelevät suurempaa roolia kuin myöhemmissä kaavoissa, joissa julkinen tila on suurimmissa määrin puisto- tai viheraluetta.⁵⁵

Meurmanin kaavoille ominaisia tyylipiirteitä ovat väljä omakotitalorakenne, joka sijoittuu maastonmuodot huomioiden ympäristöönsä. Pyrkimys taloudellisuuteen näkyi muun muassa kapeiden katu- ja tonttileveyksien sekä paritalojen hyödyntämisessä. Riittävä valonsaanti, mahdollisuus puutarhanhoitoon ja asemakaavojen pyrkimys terveellisen asuinympäristön tuottamiseen kuuluvat myös Meurmanin kaavojen tunnusmerkkeihin. Puutarhakaupunkiajatus ja funktionalismi vaikuttivat selvästi Meurmanin suunnittelutyöhön. Sen sijaan, että hän olisi laatinut tyylipuhtaita kaavoja kumpaakaan suuntausta ajatellen, Meurman omaksui suuntauksista omaan työhönsä ja ympäristöön sopivia ideoita. Ulla Salmela on Pro gradu -tutkielmassaan Otto I. Meurmanin Mikkelin asemakaavat 1928–1936 – Tavoitteena kaunis kotipaikka sekä jokapäiväiselle elämälle viihtyisä kehys kartoittanut kattavasti Meurmanin suunnittelutyötä sekä sen taustalla vaikuttaneita kaupunkisuunnittelun virtauksia. Salmela on todennut:

*”Meurmanin Mikkelin kaavoissa ei ollut kysymys suljetun kaupunkitaiteellisen tilan luomisesta, eikä funktionalismin avoimesta muotoihanteesta, vaan ennen kaikkea hyvän ja rehellisen ympäristön luomisesta kaupungin asukkaille noudattamatta ankarasti mitään tiettyä muotoihannetta.”*⁴⁸

Näkymä Nuijamiestenkadulle.
(Mikkelin kaupunkisuunnittelun valokuvat)

O-I MEURMAN MIKKELIN ESIKAUPUNKIEN KAAVOITTAJANA

Esikaupunkiliitosten myötä kaupungin pinta-ala kasvoi liki kolminkertaiseksi. Samalla kaupunkiin liitettiin vapaasti rakentuneita alueita, jotka koostuivat pääosin puisista asuinrakennuksista. Keskustassa valmistui suuria moderneja rakennuksia, jotka toivat empirien rinnalle uudenlaista muotokieltä.⁵⁶

Ilmiö	Kaavat	Kaavasuunnitelmien ominaispiirteet	Alue-esimerkkejä
Meurmanin oma, vahva esteettinen/ sosiaalinen suunnittelunäkökulma ”viihtyisä, terveellinen ja luonnonläheinen arkiympäristö”; Kaupunkirakenteen hajakesitys; Pientalovaltaiset asuma-alueet	1929: Kalevankangas III 1934: Emola VII, Rokkala; VIII ja Tuppurala; 1935: Lähemäki 1932 Linnahauta; 1938 Kaukola IV, Nuijamies V, Kirjala VI, Urpola XI, Kattilasilta XII ja Pitkäjärvi XIII ja 1940-luvun kaavamuuotokset	Orgaaninen rakenne; Yhtenäisyyden ihanne; Viuhkamainen korttelirakenne; Maastoon mukautuvat väljät, viheralueiden ympäröimät, pientalovaltaiset alueet; Siirtolapuutarha-alueet; Teollisuuden keskittäminen radan varteen	- Kalevankangas - Nuijamies ja Kirjala

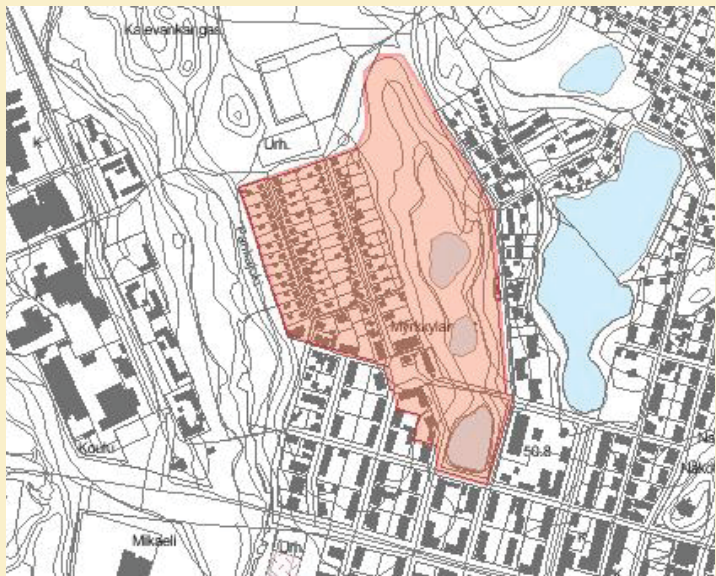
KALEVANKANGAS, kaava 1929

Viheralueiden ympäröimä kaupunginosa

Kalevankankaalla on metsän keskellä sijaitseva kahden vierekkäisen asuntokadun pientaloalue, joka idässä rajautuu pääosin luonnontilaiseen Kalevalampien viheralueeseen ja lännessä Pankajokeen. Myrkkylammen luoteispuolella on pieni rantapuitikko. Mielikintien puolitoistakerroksiset puutalot ovat 1930-, 40- ja 50-luvuilta, monet paikallista rakennusmestarisuunnittelua. Talot ovat kapeiden tonttien kadunpuoleisessa reunassa, piharakennukset takapihalla. Metsolankadun tyyppitalot ovat yksikerroksisia Ruotsin lahjataloja 1940-luvun alusta. Kaikkiaan 28 taloa on sijoitettu suoran kadun varteen siten, että itäpuolella rakennus on kadun suuntaisesti ja länsipuolella viistosti katulinjaan nähden. Talojen avokuisteja on myöhemmin muutokorjattu aina samalla puolella katua yhdenmukaisesti. Rakennuksiin tehty laajennukset eivät vaikuta katunäkymässä. Tontteja ympäröivät leikatut pensasaidat, katua reunustaa yksi puurivi. Metsolan aukiolla ja Liponkujalla on pientaloja kookkaampia liike- ja asuinrakennuksia, vanhimpiin lukeutuu Osuusliike Savonseudun rapattu talo 1940-luvulta. Kaupunginosan rakennettua ympäristöä luonnehtii sekä osa-alueittain yhtenäinen rakennustapa että muutamat yksittäiset, itsenäisesti miljööarvoja luovat rakennukset.

Inventoidut alueet: Mielikintie, Kalevankangas; Metsolankadun ruotsalaistalot, Liponkatu- Pietarinkatu- Yrjönkatu.

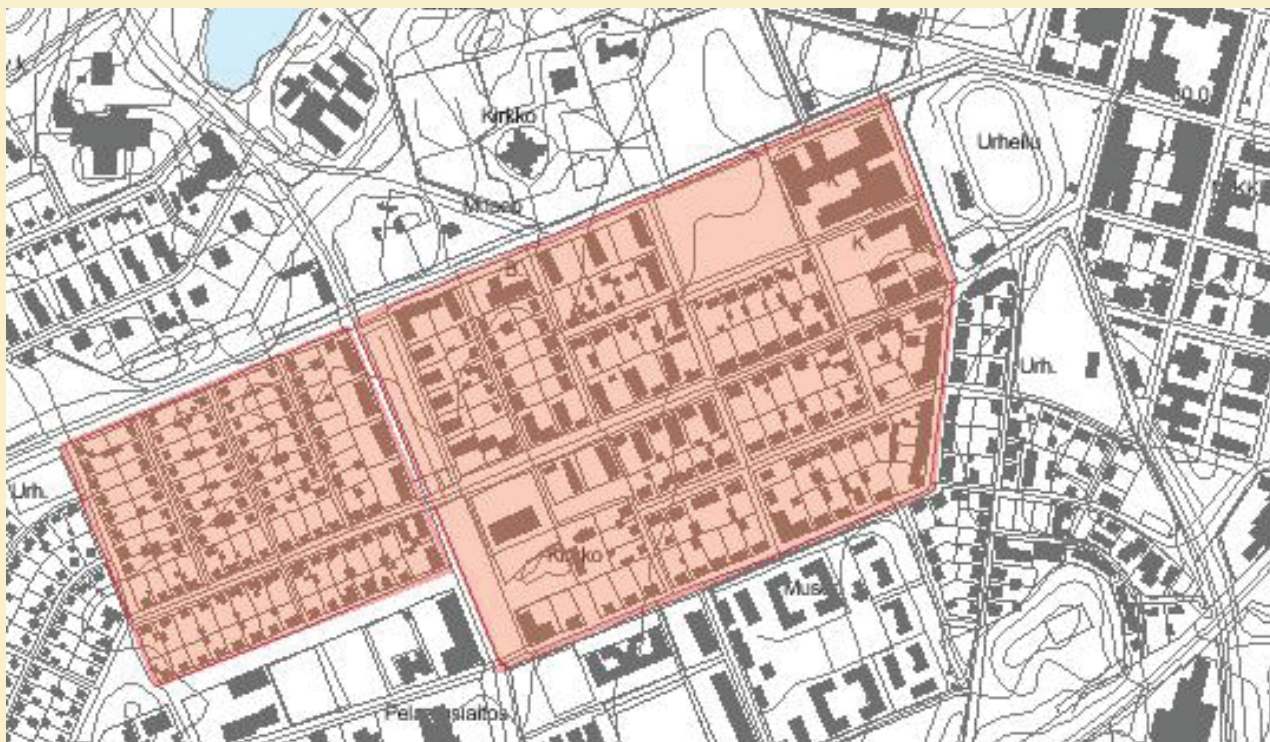
Inventoidut kohteet: Mielikintie2, Mielikintie 5, Liponkatu 3, Liponkatu 5, Pietarinkatu 23, Yrjönkatu 22

Näkymä Metsolankadulta. (Kuvat: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

⁵⁶ Laukkanen: Arkkipäivän arvokkuutta ja inhimillisten mittasuhteiden arkkitehtuuria, 1998

KIRJALA ja NUIJAMIES, kaavat 1938

Yhtenäinen kaupunkikuva

Nuijamies ja Kirjala ovat arkkitehti Otto-livari Meurmanin vuonna 1938 laatiman asemakaavan mukaan pääosin 1940-50-luvuilla rakennettuja asuntoalueita. Vuosina 1898 ja 1917 laadittujen kaavojen vaikutus näkyy Nuijamiehen itäosan korttelirakenteessa ja koilliskulmalle sijoittuvassa julkisten palvelujen korttelissa, jossa nykyinen rakennuskanta on vanhimmilta osin 1940-50-luvuilta. Nuijamiehen asutokortteleissa talot ovat kiinni katulinjassa, ja niissä on yleisesti useampia asuntoja. Kaavan sallima kaksikerroksinen talotyyppi on harjakattoinen ja rapattu. Kolmikerroksisten kerrostalojen rakentaminen mahdollistettiin 1940-luvun kaavamuutoksilla. Tosin ensimmäinen noin kolmikerroksinen kerrostalo pystytettiin 1920-luvun lopulla alueen itäreunalle. Sotien jälkeiseen aikavaiheeseen kuuluu myös ortodoksinen kirkko, joka on vihitty käyttöön 1958. Alueen kaupunkikuvassa huomio kiinnittyy useisiin erityyppisiin puistokatuviin. Lisäksi leveä kerrostalokortteleihin rajautuva puistoakseli erottaa Nuijamiehen Kirjalasta, jonne Nuijamiestienkatu jatkuu koivujen reunustamana kokoojakatuna. Kirjalassa Meurmanin laatima kaava toteutui vain keskisten asutokortteleiden osalta. Yleisilmeeltään tiiviin ja säännönmukaisen Kirjalan pientalot ovat puolitoistakerroksia, julkisivuiltaan puuverhoiltuja tai rapattuja.

Inventoidut alueet: Nuijamies-Kirjala, johon sisältyy osa-alueina Nuijamiehen alue, Ahonkatu ja Kivenkatu.

Inventoidut kohteet: Kirjalasta Nuijamiestienkatu 40; Nuijamiehestä on inventoitu n. 93 rakennusta (lähes kaikki rakennukset).

Näkymä Kivenkadulta ja alempana näkymä Kirjalan asuinalueelta. (Ylin kuva: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto. Alin kuva: Teija Ahola)

Mikkeli - Päämajakaupunki

Mikkeli on ollut päämajakaupunkina kaikkien itsenäisyytemme aikana käytyjen sotien aikana. Ensimmäisen kerran kaupunki oli päämajan sijoituspaikkana keväällä 1918, jolloin valkoiset pitivät päämajaa rautatieaseman lähistöllä sijainneessa Hotelli Seurahuoneessa. Tunnetuimmaksi Mikkeli on tullut kuitenkin talvi- ja jatkosotien ajan päämajakaupunkina.⁵⁷

Mikkelin keskuskansakoulu, jossa toimii myös Päämajamuseo. (Mikkelin kaupunkisuunnittelun valokuvat)

Mikkeli toimi päämajakaupunkina talvisodan aikana 1939–1940 sekä jatkosodan aikana 1941–1945. Mikkelin valintaa päämajakaupungiksi puolsivat riittävän suuri etäisyys rintamasta, sijainti tehokkaan ilmavalvonnan ulottuvissa, majoitusmahdollisuudet tarjoava tarpeeksi suuri asutuskeskus sekä louhittavaksi soveltuvat kalliot. Päämajasta täytyi myös voida varmistaa varmat ja monipuoliset viestiyhteydet eri rintamaesikuntiin, hallitukseen ja kotijoukkojen esikuntaan. Päämajakaupungiksi tutkittiin Mikkelin ohella Pieksämäkeä ja Jyväskylää. Mikkelin eduksi lopullisessa vertailussa laskettiin myös alueelta löytyneet kaksi sopivaa kalliota (Nais- ja Kuumavuori) sekä Mikkelissä jo sijainnut varuskunta, jonka ajateltiin heikentävän ilmadesanttien ja sabotaasien vaaraa. Heinäkuun 17. päivä vuonna 1939 puolustusneuvoston puheenjohtaja, marsalkka Mannerheim päätti, että sodan syytyessä Päämaja tulitaisiin sijoittamaan Mikkeliin.⁵⁸

Talvisota syttyi marraskuussa 1939. Päämaja siirtyi Mikkeliin 3. joulukuuta samana vuonna. Päämaja sijoittui Naisvuoren vieressä sijaitsevalle Mikkelin keskuskansakoululle, sillä Naisvuoren luolaston rakentaminen oli vielä kesken. Jo tuolloin päämajan käyttöön oli varattu useita Mikkelin julkisia rakennuksia. Kovimpien pommitusten aikana päämajan toimintoja hajautettiin. Talvisodan aikana Mikkeliä pommitettiin useita kertoja tuhoisin seurauksin. Tuhoisimmat pommitukset Mikkelissä tapahtuivat alkuvuodesta 1940. Talvisodan pommituksissa tuhoutui tai vaurioitui 125 rakennusta ja kuoli 64 henkeä.⁵⁹ Muun muassa yliopäällikkö siirtyi välillä Otavan opistolle ja sodan loppuajaksi Juvalle Inkilän kartanoon. Talvisota päättyi maaliskuun lopulla 1940, jonka myötä Päämaja siirrettiin takaisin Helsinkiin.⁶⁰

Viestikeskus Lokin sisäänkäynti. (Mikkelin kaupunkisuunnittelun valokuvat)

⁵⁷ Mikkelin kaupunki: Päämajamuseo <http://www.mikkeli.fi/mannerheimin-saappaanjaljilla> viitattu 6.7.2016

^{58,59} Seppänen, Emmi: Päämajan naiset, Mikkelin päämajassa 1939–1945 työskennelleet naiset, AO-paino, Mikkeli 2010.

⁶⁰ Mikkelin kaupunki: Päämajamuseo <http://www.mikkeli.fi/paamajakaupunki-mikkeli> viitattu 6.7.2016

Talvi- ja jatkosodan välissä pohdittiin mahdollisen uuden sodan varalta päämajalle uutta sijoituspaikkaa. Suomen lähentyminen Saksan kanssa keväällä 1941 vaikutti päätökseen sijoittaa päämaja uudelleen Mikkeliin. Kesällä 1941 pääesikunnan järjestelyosasto jo ilmoittikin Suur-Saimaan suojeluspierille, että kaikki Mikkelin suuret rakennukset tuli varata pääesikunnan komento-osaston käyttöön. Päämaja siirtyi Mikkeliin uudelleen 24. kesäkuuta 1941 ja päivää myöhemmin Suomi liittyi sotaan.⁶¹ Päämajan toiminta henkilöityi hyvin pitkälle ylipäällikkö marsalkka Mannerheimiin sekä muuhun näkyvään sodanjohtoon. Ympäri kaupunkia hajautetuissa toimipisteissä työskenteli kuitenkin talvisodassa n. 650 henkeä ja jatkosodassa n. 2 500 henkeä. Väestön lisäys näkyi myös mikkeliäisessä katukuvassa, sillä Mikkeli oli talvisodan alkaessa pieni n. 10 000 asukkaan kaupunki.⁶²

Päämaja toimi Mikkeliissä useissa eri rakennuksissa, joista tunnetuimpia ovat Keskuskansakoulu (Päämajamuseo) sekä Viestikeskus Lokki Naisvuoren alla. Viestikeskuksen ohella luolastossa toimivat Mikkelin ilmavalvonta-aluekeskus ja saksalaisten viestiasema.⁶³ Erityisesti talvisodan kovat pommitukset jättivät jälkensä Mikkelin kaupunkikuvaan. Sodan jälkeisinä vuosina tuhoutuneiden rakennusten tilalle alettiin rakentaa kerrostaloja ja matalalinjainen kaupunki alkoi kasvaa myös ylöspäin.

Ylhäällä Martti Välikankaan suunnittelema Mikkelin suojeluskunnantalo.

Alhaalla näkymä sairaalan sisäpihalta, jossa pommituksen seurauksena mielisairasosastosta jäi jäljelle vain osa rakennuksesta ja kivijalkaa. (Ylin kuva: Mikkelin kaupunkisuunnittelun valokuvat. Alempi kuva: Teija Ahola)

Graniittitalo on arkkitehti Armas Rankan suunnittelema ja kauppaneuvos David Pulkisen rakennuttama kaksikerroksinen asuin- ja postitalo vuodelta 1912. Viime sotien aikana talossa oli marsalkka Mannerheimin asunto. Talvisodassa talon yläosa tuhoutui, mutta rakennettiin pian uudelleen. (Mikkelin kaupunkisuunnittelun valokuvat)

^{61, 62} Seppänen, Emmi: Päämajan naiset, Mikkelin päämajassa 1939–1945 työskennelleet naiset, AO-paino, Mikkeli 2010.

⁶³ Mikkelin kaupunki: Päämajamuseo <http://www.mikkeli.fi/paamajakaupunki-mikkeli> viitattu 6.7.2016

Jälleenrakennuskausi

1940- ja 1950-lukujen asemakaavoitus

1930-luvun lopussa, Meurmanin saatua Mikkelin eteläisten ja lounaisten osien asemakaavoituksen valmiiksi, oli kaupungissa asemakaavoitettua maata noin 915 ha. Meurmanin kaavojen jälkeen 1940-luvulla laadittiin kaavoja muun muassa Pitkäjärvelle, Lähemäelle, Peitsariin, Tuppuralaan, Pursialaan sekä Rokkalaan. Lehmuskylään kaavoitettiin Mikkelin ensimmäinen omakotialuekaava vuonna 1945.⁶⁴ 1940-luvun kaavat kertovat merkittävästä kaupunkisuunnittelun muutoksesta. Sotien jälkeinen tonttitarve sekä teollistumisen vilkastuminen näkyivät myös Mikkelin kaavoittajien työpöydällä. Osaltaan asiaan vaikutti myös vuonna 1932 voimaan tullut asemakaavalaki, jonka myötä kaupungit ryhtyivät laatimaan asemakaavoja kaupungin kehityksen mukaisesti. Lain taustalla oli pyrkimys kaupunkirakenteen taloudellisuuteen, rakennustaiteelliset seikat jäivät toissijaisiksi.⁶⁵

Nuijamies-Kirjalan kaavalla vastattiin sodan myötä paikkakunnalle saapuneiden asukkaiden ja tehdasyritysten sijoittumistarpeeseen. Tonttitarjontaa pyrittiin monipuolistamaan, vaikka perusrakenne asuinkortteleiden osalta säilyikin samana. Tehdasalueet laajennettiin Meurmanin kaavaleiman kilpa-ajoradan päälle, ja se muodostuikin kaavan suurimmaksi muutostokhdaksi. Pursialan kaavalla osoitettiin kaupungille uusi satama-alue sekä lisättiin tehdas- ja varastotonttien määrää. Kaavalla osoitettiin myös ratayhteys Savon radalta uuteen satamaan. Pursialan alue lähti rakentumaan voimakkaasti vasta 1950-luvun lopulla, jolloin siitä alkoi muodostua keskeinen teollisuustoimintojen alue Mikkelin kaupunkirakenteeseen.⁶⁶ Muilta osin teollisuustoimintoja sijoittui joko rata- ja/tai vesiyhteyden lähetyville; tästä hyvänä esimerkkinä Saksalan ja Tuppuralan sahat, joiden toiminta on alkanut jo 1800-luvun puolella mutta ollut näkyvä osa kaupunkirakennetta juuri jälleenrakennuskautena. Ruutukaava-alueen pohjoisosassa, Emolanjoen varrella, toimivat meijeri sekä teurastamo.

Mikkelissä sotien jälkeinen kaavoitus kohdistui ensiksi asuntoalueisiin. Ensimmäinen omakotialuekaava valmistui Lehmuskylään vuonna 1945, ja se käsitti nykyiset Lehmuskadun ja Poppelitien varret Laihalammen lounaispuolella. Kahden kadun varaan rakentuvaa katusommitelmaa on elävöitetty pohjoispäädyssä vetämällä rakennukset vaihteittain pois kadunvarresta sekä osoittamalla Lehmuskadun päätteeksi pieni kadunlaajennus. Asuintonttien väleihin on paikoitellen jätetty viher-taskuja, jotka tarjoavat yhteyden lammen suuntaan. Kaavasta on hahmotettavissa sen pyrkimys miellyttävään katutilaan,

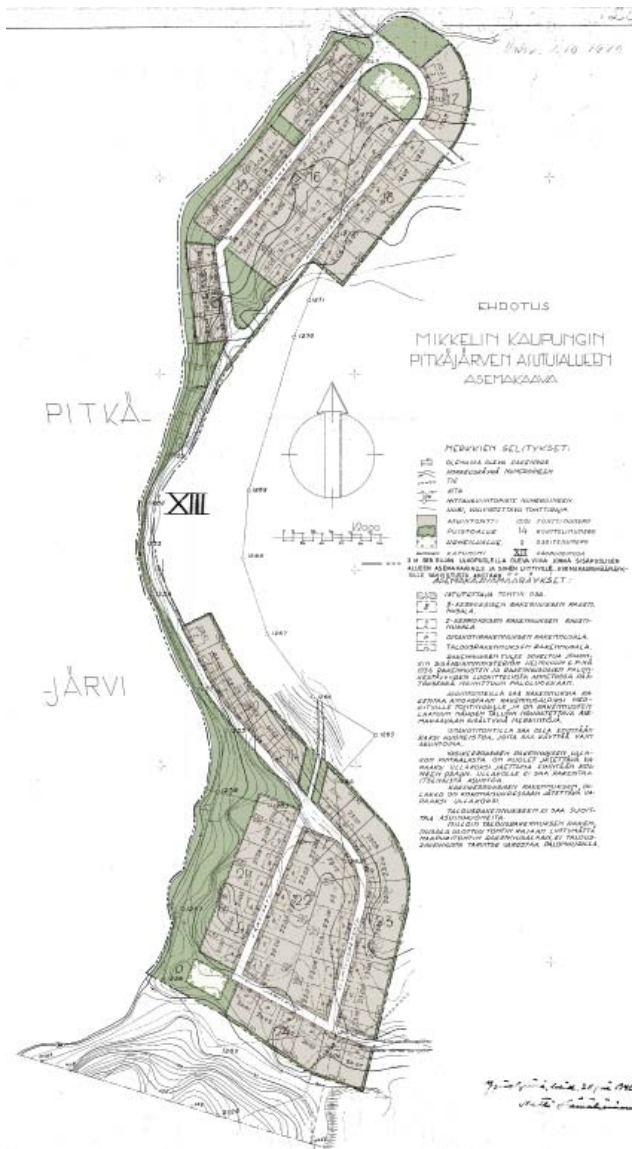
Vasemmalla Pursialan alueen teollisuusalueen asemakaava, jossa näkyy myös viheralueeksi varattu Kaihun alue. Oikealla asemakaava Nuijamies-Kirjalan alueelta, jossa Meurmanin suunnittelema kilpa-ajorata sai väistyä tehdastonttien tieltä. (Kartat: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

32 ⁶⁴ Mustonen, Puntanen, Vikman: Modernin jäljillä, Mikkelin seudun kulttuuriperintöohjelma, julkaisu 1, 2012

^{65, 66} Kuujo, Väänänen, Lakio, Hassinen: Muuttuvaa Mikkeliä, Mikkelin kaupungin historia II 1918–1986, 1988

joka muodostuu pienipiirteisten rakennusten rytmikkästä sommittelusta. Toisaalta korostuu yhteys luontoon, joka on saavutettavissa jokaiselta tontilta. Vaikka Meurman intoutui kritisoiamaan aluetta liiasta yksitoikkoisuudesta⁶⁷, loi ensimmäinen asemakaava varsin ryhdikkään selkärangan alueen myöhemmälle laajenemiselle. 1950-luvun puolivälin jälkeen Lehmuskylän asuinalue laajennettiin asemakaavotuksella pariinkin otteeseen, ja kaavalla osoitettiin muun muassa seitsenkerroksisia asuinkerrostaloja Vesitorninkadun varteen vuonna 1956.

Martti Hämäläisen laatima Pitkäjärven kaava laajensi asuinalueita lounaaseen, liittyen pohjoisosastaan Meurmanin kaavoittamaan Pitkäjärven asuinalueeseen. Kaava muodosti kaksi liikenneväylien muodostamaa silmukkaa, joiden varsinne asuintontit sijoittuivat. Väliin jäi jyrkkä selänne, joka oli osoitettu viheralueeksi. Rakennusten tuli olla yksikerroksisia, lukuun ottamatta molemmilta alueilta löytyviä erikseen osoitettuja kaksikerroksisille rakennuksille tarkoitettuja tontteja. Niihin voitiin sijoittaa aluetta palvelevia liiketointintoja. Rakennusten ja kadun väliin tuli jättää 4m leveä istutusalue. Kaavassa tontteja ei ollut osoitettu rantaviivaan asti, jolloin rantavyöhyke jäi puistoalueeksi. Alueen pohjoisosa on rakentunut kaavan mukaisesti, vaikkakin mainittu rannan viheralue ei ole toteutunut ja tontit ovat käytännössä rantatontteja.

Lehmuskylän alueen asemakaava. (Kartta: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

Kaava toteutui pääosin vasta myöhemmin ja alueen rakennuskanta on 1900-luvun viimeisiltä vuosikymmeniltä. Alueelle ominainen talotyyppi on 1970-luvun matala, harjakattoinen puu- tai tiilitalo, jossa on näkyvästi eroteltu sokeli sekä otsalaudoitus. Alueella on paikoitellen tavoitettu kaavan henkeä, joka korostaa puutarhojen näkyvyyttä katutilassa sekä luonnonläheisiä maisemia järvineen ja selänteineen.

Jälleenrakennuskauden asemakaavoitukselle on ominaista sekä laajojen, luonnonläheisten asuinalueiden kaavoitus kuin myös teollisuusalueiden lisääminen asemakaavoittamalla. Laajempien asemakaavatöiden ohella yhä enenevässä määrin alettiin uudistaa vanhoja kaavoja laatimalla asemakaavanmuutoksia, jotka käsittelivät usein tontin tai rakennusalojen muuttamista, kerroskorkeuden nostamista suurimpien katujen varsilla tai käyttötarkoituksen muuttamista pienempien alueiden osalta. Varsinaisia kaupunkitallisia sommitelmia ei ajan asemakaavoista löydy ja muun muassa julkiset rakennukset ovat usein osoitettu pienillä asemakaavanmuutoksilla. Julkisten rakennusten tai tilojen osalta jälleenrakennuskaudella kaavoitettiin Mikkeliin uimahalli Naisvuoreen, kouluja, huoltoasemia sekä urheilukenttä Urpolaan.

Vasemmalla Pitkäjärven alueen asemakaava (1940). Pohjoinen osio on rakentunut asuinalueena, mutta eteläinen osa on jäänyt toteutumatta. (Kartta: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

⁶⁷ Mustonen, Puntanen, Vikman: Modernin jäljillä, Mikkelin seudun kulttuuriperintöohjelma, julkaisu 1, 2012

1940-luku

1940

Vuoden alusta Mikkeliä pommitettiin, yhtä aikaa oli tulossa 75 rakennusta Loppuvuodesta tonttien myynti ja vuokraus oli vilkasta Laadittiin suunnitelma sataman uudelleen järjestämiseksi Pursialaan Ruotsalaiset lahjoittivat 28 asuintaloa Metsolankadun varrelle, Kalevankankaalle Lehmuskylään rakennettiin 20 pientä asuntoa ja 15 ruotsalaista lahjataloa Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Nuijamiehen ja Kirjalan alueelle tehdasaluekaava
- Pitkäjärven asuinaluekaava
- Kalevankankaan asuinalueen asemakaavanmuutos
- Nuijamiehen alueelle useampia pieniä asemakaavanmuutoksia

1941

Lukuisia tontteja myytiin Kalevankankaan, Nuijamiehen ja Kirjalan kaupunginosista Yleisön nähtävillä pidettiin sosiaaliministeriön asuntoasiainosaston omakotitalojen tyyppipiirustukset Lehmuskylän taloja varten tehtiin Rouhialankadulta siirretystä talosta yhteinen sauna, pesutupa ja leipomo Grahnin ranta otettiin käyttöön

1942

Siirtolaisten lunastamia tontteja ostettiin takaisin Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Selännekadun ja Urpolankadun risteyksen asemakaavanmuutos, jolla mahdollistettiin rakentaminen kolmeen kerrokseen

1944

Kaupunki sai lahjaksi suojeluskuntatalon ja luovutti sen ammattikoululle Lehmuskylään rakennettiin 30 pientä asuntoa

1945

Pursialaan rakennettiin satamarata, lastauslaituri sekä toimisto- ja ruokalarakennus Kaupunki lahjoitti tontin valtiolle maakunta-arkistoa varten Lehmuskylään rakennettiin 24 Warkauden talotehtaan A-taloa ja Kukkaronkäänteeseen kaupungin ensimmäinen rivitalo Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Lehmuskylän ensimmäinen omakotitalokaava
- Nuijamiehen asemakaavanmuutos, jolla mahdollistettiin muun muassa rakentaminen neljään kerrokseen
- Pursialan tehdasaluekaava
- Asemakaavanmuutos Mannerheimintien eteläpäässä koskien pientä varastoaluetta

1946

Vuoden 1901 rakennusjärjestys ajanmukaistettiin Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Asemakaavanmuutokset Lemminkujan ympäristöön sekä Sammonkadun varrella sijainneelle teollisuustontille

1947

Maanlunastustarkoituksiin palautettiin Tuskuun 27 asuntotilaa sekä tontteja Kirjalasta ja Urpolasta Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Lähemäen, Peitsarin ja Tuppuralan alueen asemakaavanmuutos ja –laajennus, jolla osoitettiin pääosin asuinalueita, mutta myös teollisuustoimintoja ranta-alueille
- Runeberginkatu muutettiin Otto Mannisen kaduksi ja sen varrelle osoitettiin teollisuustontti
- Lemminkiadun varrelle asemakaavanmuutos

1948

Rakennustarkastustoimisto aloitti toimintansa ja rakennusjärjestys vahvistettiin Lähemäen lastentalo rakennettiin Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Porrassalmenkadun varrelle (sielokortteliin) osoitettiin asemakaavanmuutoksella kolmikerroksisia asuin- ja liikerakennuksia
- Rokkalan alueella laadittiin laaja asemakaavanmuutos ja –laajennus, jolla osoitettiin lähinnä asuinalueita
- Rautatieaseman tuntumaan laadittiin asemakaavanmuutoksia

1949

Ahonkatu 5:een valmistui kaupungin rakennuttama maakunnan ensimmäinen ARAVA-talo ARAVA-lainan turvin rakennettiin myös Nuijamiestenkadun varrelle Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Asemakaavanmuutokset Nuijamiehen alueelle mahdollistivat muun muassa kaksikerroksiset asuintalot
- Tuomiokirkonkortteliin laadittiin asemakaavanmuutos, jossa osoitettiin kirkkoherranvirasto korttelin pohjoiskulmaan

1950-luku

1950

Rakennettiin 8 tehdastekoista Pihlaja-puutaloa Kirjalaan
Pursialaan saatiin yhdistetty rautatie- ja tiesilta sekä tehdasraide v. 1950–52
Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Asemakaavanmuutos Pitäjänkirkon alueelle, jossa rajattiin uudelleen alueen puistoa
- Asemakaavanmuutoksella osoitettiin pääosin yksikerroksista asuinrakentamista Likolammen koillispuolelle koskien Kalevankankaan, Kaukolan ja Emolan kaupunginosia
- Pieniä asemakaavanmuutoksia laadittiin Nuijamieheen Suur-Savonkadun varrelle, Kattilansiltaan sekä Lähemäelle

1951

Kauppaoppilaitoksen oma koulutalo valmistui
Kirjalan alueen katuja rakennettiin
Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Kirjalan alueella laajennettiin asemakaava-alueita, Sariolankadun ja Nuijamiestenkadun väliin osoitettiin omakotitaloaluetta ja Otavankadun pohjoispuolelle puistoa
- Asemakaavanmuutoksella tutkittiin kolmikerroksisten asuinrakennusten sijoittamista Nuijamieheen, Ilmarisenkadun ja nyk. Sammonkadun varsille
- Asemakaavanmuutoksella osoitettiin omakotitaloja Kaihonkadun varrelle ja rajattiin uudelleen rata-alueita Pursialassa, Kaihonkatu muutettiin vielä samana vuonna asemakaavanmuutoksella Piskolankaduksi
- Naisvuoren ympäristössä osoitettiin asemakaavanmuutoksella tilat uimahallille sekä järjesteltiin katuverkkoa uusiksi muun muassa poistamalla Maunukselantietä Naisvuoren eteläpuolelta
- Raivaajankadun varrella laajennettiin asemakaava-alueita omakotitalotontteilla
- Pieniä asemakaavanmuutoksia laadittiin Tuppurallassa Paukkulantien varrelle sekä Kattilansillassa Välikujan eteläpuolelle

1952

Otavankatua ja Juvantietä rakennettiin
Pursialan ja Kirjalan alueilla rakennettiin katuja
Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Röninkadun ja Rouhialankadun välillä rajattiin asemakaavanmuutoksella uudelleen puisto- ja teollisuusaluetta

1953

Maakunta-arkisto valmistui
Kattilansiltaan, Pursialaan ja Kirjalaan
rakennettiin katuja
Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Asemakaavanlaajennuksella osoitettiin ortodoksinen hautausmaa Laihalammen ympäristöön
- Urpolassa osoitettiin asemakaavalla koulu, urheilukenttä sekä omakotitaloaluetta
- Asemakaavanmuutoksilla osoitettiin Kirjalassa omakotitalotontteja Sariolankadun varrelle ja muutettiin tehdastontti puistoksi
- Nuijamieheissä osoitettiin asemakaavan muutoksella kolmikerroksisia asuinrakennuksia Nuijamiehenkadun varrelle ja neljäkerroksisia asuinrakennuksia Otavankadun varrelle, rajattiin uudelleen ammattikoulun tontti sekä tutkittiin asuinkorttelin rajauksia Ilmarisenkadun ja Jääkärinkadun risteyksessä
- Selännekadun ja Rinnekadun risteystä sekä rautatien alitusta nykyisen Sammonkadun päässä tutkittiin asemakaavanmuutoksilla, Piskolankadun ja Porrassalmenkadun kulmassa järjesteltiin yksikerroksista asuinkorttelia uudestaan, Polttimonkadun varrella muutettiin tonttirajoja, asemakaavanmuutoksella tutkittiin asuinalueita myös Riutassa Raudunkadulla, Emolassa Hauskankylässä, Kaukolassa Paukkulantien ja Juvantien risteyksessä

(Kartta: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

1954

Kiiskimäen vesitorni ja tähtitieteellinen havaintoasema valmistuivat
Urpolassa ja Kattilansillassa rakennettiin katuja
Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Asemakaavanmuutoksella osoitettiin Nuijamieheen Tyrjänlinnan asuinkerrostalo
- Ristiinantien pohjoispäättyyn osoitettiin asemakaavanmuutoksella kolmikerroksista asuinalueita
- Keskustassa Vilhonkadun varrelle osoitettiin asemakaavanmuutoksella kolmikerroksista asuin- ja liikerakentamista, Suur-Savon aukiolle yleisten rakennusten alue

1950-luku

1955

Urpolan koulu valmistui

Otavankatu rakennettiin välille Sammonkatu- Vanhamäen tienhaara

Laihalammen vedenpintaa laskettiin

Urpolan ja Nuijamiehen katuja rakennettiin

Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Asemakaavanmuutoksella muutettiin Dunckerinkatu Anni Swanin kaduksi
- Porrassalmenkadun varrelle osoitettiin kuusikerroksisia asuin- ja liikerakennuksia
- Likolammen läheisyydessä tonttien rajauksia järjestettiin uusiksi asemakaavanmuutoksella
- Asemakaavanmuutoksella osoitettiin Urpolan luonnonsuojelualue puistoalueena ja samalla poistettiin alueelta kaavalla osoitettuja tehdasalueita

1956

Emolan ja Lähemäen katuja rakennettiin

Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Lehmuskylässä laajennettiin asemakaava-alueita, alueelle osoitettiin pääsääntöisesti omakotitaloasutusta, Vesitorninkadulle osoitettiin myös seitsemäkerroksisia asuinkerrostaloja
- Urpolassa laadittiin asemakaavanmuutos asuinkortteliin Petäjistönkadun varrelle sekä osoitettiin kadun varteen pieni puistoalue
- Lönnrotinkadun ja Savilahdenkadun risteykseen, kortteliin 9 laadittiin asemakaavanmuutos, jolla osoitettiin kaksi-kolmekerroksisia asuintaloja
- Pieniä asemakaavanmuutoksia laadittiin Kaukolaan sekä Maunukselantien pohjoispäädyssä neljäkerroksista tehdasrakennusta varten

1957

Suur-Savon Ammattioppilaitoksen uusi

koulutalo valmistui

Urpolan kansakoulun ja lammen väliselle alueelle

aidattiin leiripaikka

Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Asemakaavanmuutoksilla osoitettiin pientalovaltaisia asuinalueita Tuskuun ja Lehmuskylään
- Kirjalaan ja Nuijamiehen laadittiin asemakaavanmuutoksia, joilla osoitettiin uudelleen järjesteltyjä rakennusaloja sekä Nuijamiesten kadun varrelle yksi-kolmekerroksisia asuinrakennuksia
- Urpolassa järjesteltiin asemakaavanmuutoksilla uudestaan Selännekadun ja Rinnekadun risteys sekä osoitettiin asuinalueita ja nyk. Mikael-koulun tontti yleiselle rakennukselle
- Pursialassa osoitettiin asemakaavanmuutoksella tehdasaluetta Pursialankadun itäpuolelle sekä uudelleen järjesteltiin rata-alue
- Keskustassa laadittiin asemakaavanmuutoksia, joilla osoitettiin muun muassa kuusikerroksisia asuin- ja liikerakennuksia sielokortteliin, muutettiin Hallituskatu Kirkkokaduksi sekä asuinrakentamista Akkavuorenkadun varrelle

(Kartat: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

- Emolaan laadittiin useita pieniä asemakaavanmuutoksia, joilla osoitettiin tonttien uudelleen rajauksia, linjattiin uusia Kulmakatu sekä osoitettiin Rouhialankadun ja Ihastjärvenkadun kulmaan tehdastoimintoja
- Pieniä asemakaavanmuutoksia laadittiin myös Lähemäelle, Launialaan sekä Rauhaniemeen, jonne osoitettiin Rauhaniementien päähän tontti yleiselle rakennukselle
- Rokkalaan laadittiin laaja asemakaavanmuutos, jolla osoitettiin sekä asuin- että teollisuus- ja varastotoimintoja ja näyttävälle paikalle, korkeimpaan kohtaan, yleisten rakennusten alue

1958 Kesäteatterin katsomo kunnostettiin Naisvuorelle

Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Kirjalaan asemakaavoitettiin omakotitalotontteja Jääkärinkadun varrelle, teollisuustontteja Ratakadun varrelle sekä pieniä asemakaavanmuutoksia
- Keskustaan laadittiin asemakaavanmuutoksia, joilla osoitettiin pieniä muutoksia kuten kortteli- ja katualueiden uudelleen rajauksia. Vanhan sakastin ympäristöön osoitettiin yksi-kolmekerroksisia asuinrakennuksia ja Mannerheimintien varteen teollisuustontteja.
- Lähemäelle laadittiin asemakaavanmuutoksia, joista laajin käsitti suuren asuinalueen Juvan tien pohjoispuolelta. Rakentajan- ja Raivaajankatujen ympäristössä laajennettiin asuinalueita.
- Asemakaavanmuutoksilla osoitettiin kolmekerroksisia asuinrakennuksia Ristiinantien pohjoispäähän, Urpolan alueelle. Pursialan puolella poistettiin Hiihtäjätie, Pursialankadun ja Saimaankadun risteykseen osoitettiin teollisuustontti.
- Kalevankankaalle osoitettiin asemakaavanmuutoksella koulu
- Pienet asemakaavanmuutokset tehtiin myös Nuijamieheen ja Kattilansiltaan, joilla päivitettiin muun muassa asuinkortteleita

1959 Urheilupuisto saneerattiin, rakennettiin uusi katsomo ja vanha laululava purettiin

Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Asemakaavanmuutoksilla osoitettiin keskustaan muun muassa kolmekerroksisia asuinrakennuksia Mannerheimintien eteläpäähän ja huoltoasema kadun pohjoispäähän
- Nuijamieheissä päivitettiin talousrakennuksen rakennusala asemakaavanmuutoksella

Mannerheimintien varrelle suunniteltiin avonaista korttelirakennetta Martti Riihelän toimesta.
(Kartta: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

Jälleenrakennuskauden kaupunkisuunnittelun periaatteet

Jälleenrakennuskauden keskeisenä kaupunkisuunnittelun teemana voidaan pitää omakotitaloasutuksen ylivertauuden korostamista sekä puutarhakaupunkisovellusten käyttöä kaupunkirakenteen laajentamiseen. Samalla uudenlainen tyyppitaloihin perustuva asuinalueiden rakentaminen hävensi rajaa kaupungin ja maaseudun välillä. Asuinalueiden suunnittelussa korostuivat antiurbanistinen ideologia sekä perhekeskeinen yhteiskunnallinen ajattelu. Tyyppitalojen uskottiin tarjoavan asunto kaikille yhteiskuntaluokille niin kaupungeissa kuin maaseudulla, tyyppitalojen yleistymisen merkitsikin siirtymistä kohti modernia, kaupunkilaista ja keskiluokkaista asumista. Antti Palomäki on todennut, ettei vielä 1950-luvullakaan omakotitaloasuminen sijoittunut asumisen hierarkiassa kerrostaloasumista korkeammalle. Jälleenrakennuskauden tyyppitaloissa yhdistyikin työväenluokan asumismuoto keskiluokkaiseen näkemykseen ydinperheestä isänmaallisena ja kansallisena perusyksikkönä.⁶⁸

Otto-livari Meurmanin Asemakaavaopin ohella ajan keskeisten suunnitteluihanteiden puolesta otettiin kantaa voimakkaammin Heikki von Hertzenin vuonna 1946 julkaistussa pamfletissa ”Koti vaiko kasarmi lapsillemme”. Nämä muodostivat yhdessä kaupunkisuunnittelulle selkeän ohjelman, jossa kannatettiin puutarhakaupunkityypistä yhdyskuntaa sekä pientalomuotoista omistusasumista. Näiden siivittämänä alettiin puhua metsäkaupungista ja metsään rakentamisesta muodostuikin jälleenrakennuskaudesta alkaen merkittävä kehityssuunta suomalaisessa kaupunkisuunnittelussa. Toisaalta metsäkaupungeilla haluttiin edistää erojen häviämistä eri yhteiskuntaryhmien väliltä, mutta suunnitteluihanteisiin liittyi myös luonnon nostaminen suunnittelun keskiöön, ja luontoa ihailtiin jopa myyttisenä elementtinä. Meurmanin Asemakaavaoppi-teoksen myötä funktionaalisuus jäi suomalaisessa kaupunkisuunnittelussa puutarhakaupunkiaatteen varjoon. Meurmanin teoksessaan esittelemät lähiöteorian periaatteet olivat jatkoa puutarhakaupunkiaatteen perustavalle suunnittelulle. Ne myös loivat pohjan metsälähiöiden suunnittelulle seuraavilla vuosikymmenillä. Antti Palomäki onkin oivaltavasti todennut, että ”tyyppitaloihin ja rintamamiestaloihin liitetyt arvot ja arvostukset viittaavat sekä eteen- että taaksepäin historiassa niin uudelleen elvytettyyn puutarhakaupunkiaatteen kuin myöhempään metsälähiöihin.”⁶⁹

Jälleenrakennuskauden kaupunkisuunnittelun taustalla vaikuttivat siis vahvat yhteiskunnalliset ajatukset ydinperheen ja

*Lehmuskadun katunäkymää luovat maaseudulle suunnitellut Ruotsin lahjatalot.
(Mikkelin kaupunkisuunnittelun valokuvat)*

Raivaajankadun katunäkymää Lähemäellä. (Mikkelin kaupunkisuunnittelun valokuvat)

Näkymä Liponkadun ja Metsolankadun kulmasta, jossa sijaitsee vanha Savonseudun osuusliikkeen rakennus 1940-luvulta. Vuonna 1977 rakennus on muutettu päiväkodiksi ja asuinrakennukseksi. (Kuva: Teija Ahola)

Porsialassa sijaitsee yhä vanha, satamaan vienyt ratayhteys. (Mikkelin kaupunkisuunnittelun valokuvat)

luonnon tärkeydestä. Kaupunkirakenteen kannalta tämä tarkoitti uusien asuinalueiden sijoittamista perinteisen kaupunkirakenteen ulkopuolelle. Rajalliset resurssit ja asuntopula tekivät pelkistetystä, kaupungin ulkopuolelle sijoittuvasta rakentamisesta houkuttelevaa. Näiden uusien kaupunginosien rakenne oli melko väljää ja niiden tavoitteena oli, että luonto muodostaisi visuaalisen kaupunkitilan.⁷⁰ Kadut sommiteltiin joko luonnonmuotoja mukaellen tai yksinkertaiseksi, suorakulmaiseksi tieverkostoksi. Rakennukset tuli sijoittaa liki katulinjaa, mutta rakennuksen ja kadun väliin oli usein osoitettu tontilta tontille yhtenäisenä jatkuva istutettava alue. Rakennusten sijoittaminen pääasiassa pitkulaisten tonttien toiseen päähän takasi suuren piha-alueen jäämistä hyöty- ja huvikäyttöön.

Jälleenrakennuskautta on myös kritisoitu, koska se on osaltaan voitu nähdä syynä yhdyskuntarakenteen hajautumiselle.⁷¹ Mikkelin kohdalla suurta hajautumista ei tapahtunut vaan kaupunkirakenne laajeni luonnonläheisinä asuinalueina Urpolan, Lähemäen, Rokkalan, Emolan ja Kalevankankaan suuntaan. Lehmuskylää voidaan pitää parhaana esimerkkinä ajan kaupunkisuunnittelun periaatteista, sillä se lähti kasvamaan kaupunkirakenteesta irrallisena. Lehmuskylä kehittyi myöhemmin osaksi ympäröivää kaupunkirakennetta, mutta alun perin Lehmuskadun ja Poppelitien varsille kasvanut asuinalue oli lähtökohtaisesti jälleenrakennuskauden ihanteiden mukaisesti ympäröivän luonnon ja viljelymaiden keskellä.

⁷⁰ Palomäki: Juoksuhautoista jälleenrakennukseen, 2011

⁷¹ Heininen-Blomstedt: Jälleenrakennuskaudentyyppitaloalue, paikan merkitykset ja täydennysrakentaminen, 2013

JÄLLENRAKENNUSKAUSI

Sodan myötä Mikkelin keskusta oli kärsinyt useista pommituksista ja keskustaa alettiin korjata rakentamalla korkeita asuin- ja liikerakennuksia. 1930-luvulle Mikkelin keskustaa hallinneet julkiset rakennukset alkoivat saada kilpailijoita.⁷²

Ilmiö	Kaavat	Kaavasuunnitelmien ominaispiirteet	Alue-esimerkkejä
Taloudellinen realismi ohjaa kaupunkisuunnittelua; "Postimerkkikaavat"; Puutarhakaupunkisovellutukset;	Yli 50 kaavaa tai kaavamuutosta mm. 1945 Lehmuskylä; 1945 Pursialan teollisuuskaava; 1953 Urpolan koulu-kaava	Laajat, luonnonläheiset omakotialueet, joihin osoitettiin tontteja myös liiketoiminnoille; Pitkät kadut ja kapeat korttelit, jotka rajautuivat viheralueisiin; Kerroskorkeutta lisäävät keskustan kaavamuutokset; Teollisuudelle alueita rata- ja vesiyhteyksien lähelle	- Pursialan satama- ja teollisuusalue - Lehmuskylä

LEHMUSKYLÄ, kaava 1945

Poikkeusajan asuntoalue

Kaupunkikeskustan länsireunalla sijaitsevan Lehmuskylän ydinaluetta on Lehmuskatu ja Poppelintie niitä reunustavin kapein asuntokorttelein. Tätä pääasiassa 1940-luvulla rakentunutta asuinalueutta on myöhemmin laajennettu, mutta ydinalueella on säilynyt alkuperäisen rakennetun miljööän elementit, kuten kapea katutila ja osakokonaisuuksia muodostava puutalokanta, joissa on edustettuna myös ajan talotehtaiden tuotantoa. Aluelaajennusten myötä ei ydinalueen tonteilta ole enää suoraa yhteyttä viheralueille, ja muutoksia on tapahtunut myös säännöllisesti tonttiryhmien väleissä olleiden "vihertaskujen" määrässä. Lehmuskadun varrella on ryhmä maaseudulle suunniteltuja harjakattoisia Ruotsin lahjataloja, jotka pystytettiin harjanteelle talvisodan päätyttyä arkkitehti Matti Hämäläisen laatiman asemakaavan mukaisesti. Saman kadun varrella on myös aumakattoisia kaupunginarkkitehti Kauko Tuomisen suunnittelema kahdenperheentaloja. Meurmanin kaavan valmistuttua alueelle pystytettiin myös A. Ahlström Oy:n ja Warkauden Talotehtaan harjakattoisia tyypitaloja. Lehmuskadun ja Poppelintien rakennuskanta ilmentää nykyasussaan sota-ajan poikkeusoloissa toteutettua vaihteista, keskusjohtoista rakentamista.

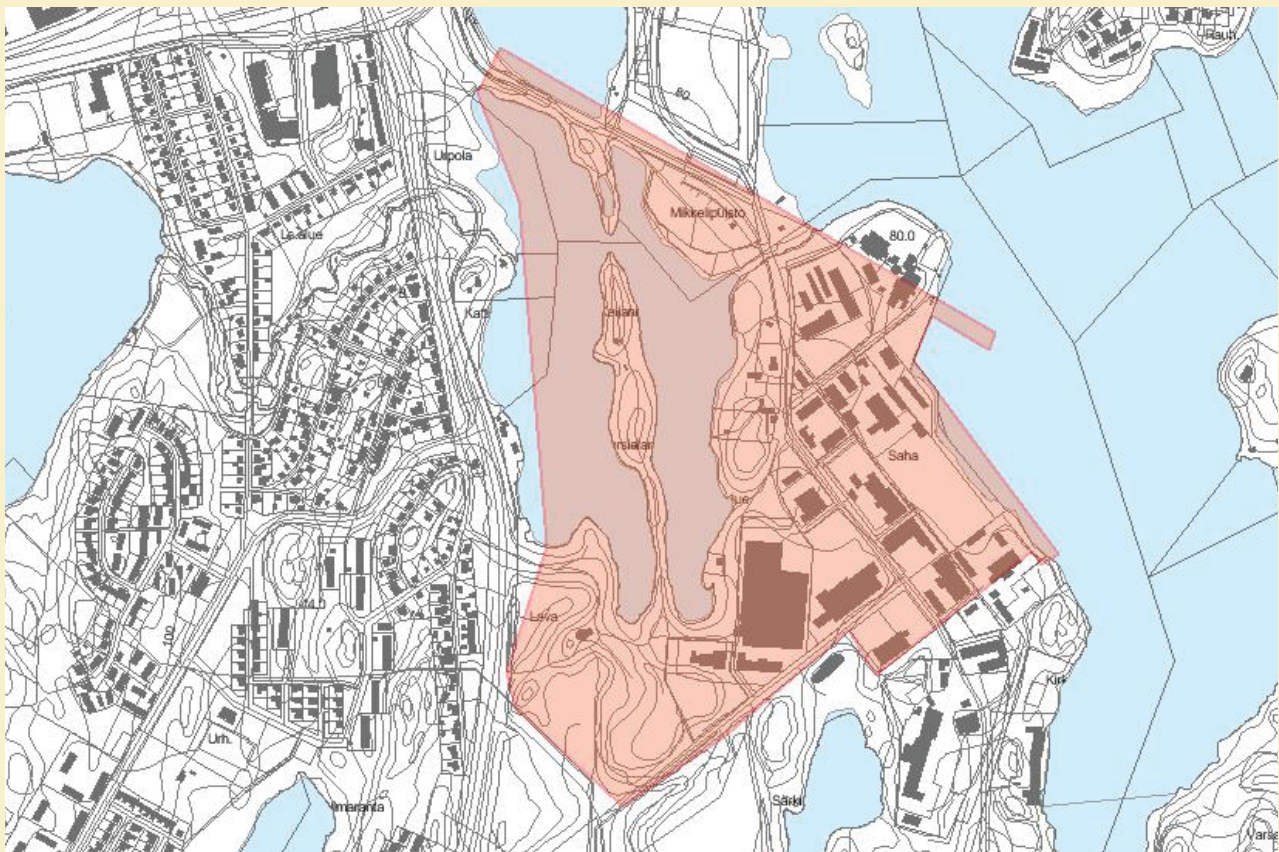
Inventoidut alueet: Lehmuskadun Ruotsin lahjatalot, Lehmuskadun kahden perheen talot, Lehmuskadun A-talot ja Poppelintien A-talot, jotka sisältyvät laajempaan Lehmuskylä-aluekokonaisuuteen.

Näkymä Lehmuskadulta. (Kuva: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

⁷² Laukkanen: Arkipäivän arvokkuutta ja inhimillisten mittasuhteiden arkkitehtuuria, 1998

PURSIALAN SATAMA- JA TEOLLISUUSALUE, kaava 1945

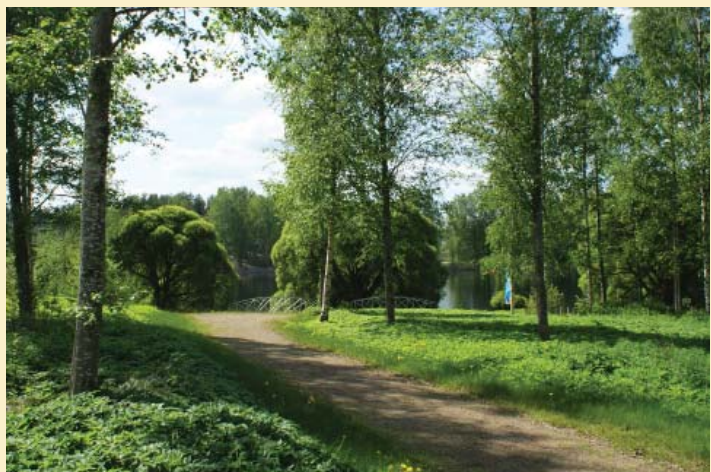
Virkistyskäyttöä ja teollisuutta rinnan järvimaisemassa

Pursialan alue sijaitsee luonnonkauniissa järvi-, harju- ja kulttuurimaisemassa. Niemi oli kuulunut Ylä-Pursialan tilaan, jonka kaupunki hankki omistukseensa 1910-luvulla. Pursialaan kaavoitettiin kaupungille tehdas- ja varastotontteja, uusi satama-alue ja sinne ratayhteys. Kaihun harjualue varattiin kaavassa viheralueeksi. Teollisuustoiminnalla on ollut jatkuvuutta, mutta satamatoiminnot ovat loppuneet. Sataman ja VAPOn sahan paikalla on nykyään ESE Oy:n voimalaitos. Teollisuuden rakentaminen, joka alkoi 50-luvun lopulla, tapahtui alkuperäisen kaavan osoittamilla tonteilla, mutta osa rakennuksista on nyttemmin siirtynyt opetuksen, harrastetoimintojen ja kaupan käyttöön. Kenkäveron matkailukohteen läheisyyteen, Pursialanlahden rannalle on perustettu puistomatkailualue. Se on tuonut lisäarvoa kaupunkilaisten lähivirkistysalueena säilyneelle Kaihun harjulle, jonka puistorakenteisiin on 30-luvulta lähtien kuulunut puusilta ja uimalaitos puukioskeineen. Entisen kaupunginpuutarhan puistomaisessa ympäristössä on säilynyt paikalla sijainneen Ylä-Pursialan hirsi-lautarunkoisia ulkorakennuksia sekä 1947 rakennettu funktionalistinen muuntoasema.

Inventoidut alueet: Osa Pursialan alueesta sisältyy Kenkäveronniemen pappila -nimiseen aluekokonaisuuteen.

Inventoidut kohteet: Pursialan aitat, Kaihun uimarannan kioski, Muuntamo.

Pursialan teollisuus- ja luonnonympäristöä. (Kuvat: Teija Ahola)

Välikangas ja Jokilehto - kaupunkikuvaa luomassa

Mikkelin keskustan kaupunkikuvallinen ilme on melko usein ratkennut arkkitehti Martti Välikankaan tai arkkitehti Eero Jokilehdon kädenjäljellä. He molemmat ovat piirtäneet Mikkelin keskustaani niin julkisia kuin yksityisiäkin rakennuksia ja paikoitellen hieman nuorempi Jokilehto on päässyt ”jatkamaan” Välikankaan työtä, kuten esimerkiksi Mikonkatu 1 sijaitsevan liike- ja asuinrakennuksen kohdalla.

Martti Välikangas (1893–1973)

Savolaissyntyinen Martti Välikangas valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta vuonna 1917. Hänen tunnetuimpiin töihinsä lukeutuu Helsingin Käpylän puutarhakaupunginosa 1920-luvulta, jossa näkyi 1800-luvun lopussa yleistynyt puutarhakaupunki-ideologia. Toimiessaan Arkkitehti-lehden päätoimittajana vuosina 1928–30, hän osallistui funktionalismin rantautumiseen suomalaiseen arkkitehtuuriin. Funktionalismin tyyliä edustavia Välikankaan suunnittelema töitä Mikkelissä ovat muun muassa 1930-luvun Urheilupuiston kioskiki sekä asuin- ja liikerakennus Jamankulma (nykyisin osa liikekeskus Akselia). Välikangas toimi myös Rakennushallituksen yliarkkitehtina vuosina 1937–1940 Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön rakennusasiainosaston (KYMRO) Viipurin rakennuspiirin päällikkönä valvoen Karjalan jälleenrakennustöitä vuosina 1942–44. Tämän jälkeen hän johti Pohjois-Suomen asutuskeskusten jälleenrakentamista. Mikkelissä Välikangas osallistui pommituksissa tuhoutuneiden rakennusten kunnostuksien sekä uudisrakennusten suunnitteluun. Tältä aikakaudelta on muun muassa Hallitustorin reunalla sijaitseva Säästöpankin talo. Rakennuksen sileä rappaus, erkkerit, suorakaiteen muotoinen päätytorni sekä tasakatto edustavat funktionalismin tyylipiirteitä.⁷³

FM Laura Vikman on kuvannut Välikankaan tyyliä seuraavasti: ”Välikangas käytti arkkitehtuurissaan nk. traditionaalista modernismia, jossa yhdisteltiin traditionaalisen arkkitehtuurin elementtejä modernismityyliin. Hänen arkkitehtuurilleen ominaisia piirteitä ovat ikkunoiden nauhamainen sommittelu, horisontaalinen vaikutelma sekä rakennuksien pyörästetyt kulmat katujen risteyksessä. Etelä-Savossa hän käytti paljon tummaa liuskekiveä julkisivujen yksityiskohtana. --- Välikankaan suunnittelun vahvimpia puolia oli hänen taitava rakennusmassoittelu, joka näkyy erityisesti kykyinä luoda epäsymmetrisiä rakennusmassoja. Hän suunnitteli useita rakennuksia esimerkiksi Mikkelin ruutukaava-alueelle, joka rajoitti vapaan rakennusmassoittelun käyttöä. Hän hakikin pohjakaavaltaan suorakaiteenmuotoisten rakennuksien julkisivuihin ilmeikkyyttä kulmatorneilla, erkereillä ja pyörästetyillä kulmilla.”⁷⁴

Martti Välikankaan suunnittelema rakennuksia Mikkelin keskustassa ovat muun muassa Vilhonkadun asuinrakennus 1930-luvulta (vasen yläkulma), Urheilupuiston kioskiki (oikea yläkulma) sekä Mikkelin lyseo (alin kuva). (Mikkelin kaupunkisuunnittelun valokuvat)

^{73, 74} Vikman, Laura: Arkkitehti Martti Välikankaan kädenjälki Etelä-Savossa, Etelä-Savon kulttuuriperintötietokanta, artikkeli, 2015

Ristimäenkadulla on useampia arkkitehti Eero Jokilehdon suunnittelemia asuinkerrostaloja. Alhaalla 1950-luvulla Jokilehdon suunnittelemia asuinkerrostaloja Mannerheimintieltä sekä Jokilehdon päätyö: Valtion virastotalot 1960-luvulta. Virastotalon voimakain arkkitehtuurinen aihe on lasijulkisivu (rasterijulkisivu, curtain wall). (Mikkelin kaupunkisuunnittelun valokuvat)

Eero Jokilehto (1907–1995)

Eero Jokilehto valmistui Teknillisestä korkeakoulusta 1936 ja toimi valmistumisensa jälkeen muun muassa Jussi Paatelan ja Erkki Huttusen toimistoissa. Vuonna 1945 Jokilehto valittiin Mikkelin kaupunginarkkitehdiksi, jonka myötä hän pääsi laatimaan asemakaavoja sekä rakennusjärjestyksen sodasta toipuvaan Mikkeliin. Kaupunginarkkitehdin työn ohella Jokilehto pyöritti koko ajan omaa toimistoaan. Työkiireiden vuoksi Jokilehto erosi kaupunginarkkitehdin tehtävästään 1952. Hän toimi myös omien suunnittelutöidensä ohella lääninarkkitehtina vuosina 1957–1970. Virkauran jälkeen Jokilehto jatkoi työskentelyä omassa toimistossaan, jossa hänen viimeiseksi työkseen jäi Mikkelin kaupunginkirjasto vuodelta 1975.⁷⁵

Jokilehdon päätyönä pidetään Mikkeliissä sijaitsevaa valtion virastotaloa, joka sijaitsee samassa korttelissa vanhojen lääninhallituksen rakennusten kanssa. 1960-luvun rakennuksen massoittelu kunnioittaa vanhoja lääninhallituksen rakennuksia. Korkea, seitsenkerroksinen massa on sijoitettu Mikonkadun katulinjasta sisäänvedettynä ja matalammat Hallituskadun ja Raatihuoneenkadun siipiosat ovat kaksikerroksiset. Julkisivun hallitsevin elementti on pystyruoteet, joissa on vihreää julkisivulasia. Rakennuksen ”jalustassa” on käytetty ruskeaa tiiltä ja mustanruskeaa kupittaan sauvaklinkkeriä.⁷⁶ Rakennusmassa luo voimakkaan kaupunkikuvallisen dominantin Raatihuoneen ja Mikonkadun kulmaan, mikä vahvistaa korttelin julkista identiteettiä. Hallitustorin suuntaan rakennus luo hillitymmän taustan vanhoille lääninhallituksen rakennuksille.

Eero Jokilehto vaikutus Mikkelin katukuvaan oli varsin merkittävä. Hänen vaikutuksensa tapahtui aikana, jolloin puukaupunki kasvoi maakunnan moderniksi keskuksesi. Jokilehto näytti suuntaa muun muassa keskustan korkeammalle rakennuskannalle suunnittelemalla vuonna 1949 Porrassalmen- ja Vilhonkadun kulmaukseen kuusikerroksisen Porrastalon.⁷⁷ Rakennuksen selkeät piirteet, hallittu massoittelu ja liiketilan nauhamainen korostaminen nyökkäävät funktionalismin suuntaan. Kaavoituksen ja rakennushankkeiden myötä Jokilehto asetti suuntaviivat kaupunkikuvalle Mikkelin ruutukaavakeskustassa ja lähiympäristössä.

^{75, 76} Arkkitehtitoimisto Hannu Puurunen Oy: Valtion virastotalokortteli, rakennushistoriaselvitys, 2010

⁷⁷ Jaatinen, Martti: Eero Jokilehto, arkkitehti ja taiteilija, Mikkelin kaupungin monistamo, 1997

Kaupunki laajenee

1960- ja 1970-lukujen asemaakaavat ja Mikkelin ensimmäinen yleiskaava

1960-luku käynnistyi Lehmuskylän kaavoittamisella. Otto-Iivari Meurman oli kritisoinut Lehmuskylään 1950-luvulla laadittua asemaakaavaa liian yksitoikkoiseksi ja hänen ehdotuksestaan uuden kaavan laati arkkitehti Pirjo Vitikainen.⁷⁸ Alue jaettiin kolmeen osaan, joiden väliin jäi puistoalueita. Vitikainen säilytti seitsenkerroksiset asuinkerrostalot Vesitorninkadun varrella ja osoitti matalampia, kolmikerroksisia asuinkerrostaloja keskemmälle Lehmuskylää. Kaava muodosti monipuolisen talorakenteen, joka oli huolellisesti sovitettu maaston muotoihin. Reunoiltaan kasvavat kerroskorkeudet mataloituvat kohti Laihalampea samaan tapaan kuin maakin laskee lampea kohden. Julkiset toiminnot osoitettiin keskeisille paikoille siten, että niistä oli pääsääntöisesti yhteys puistoalueille. Jalavakadun ja Pihlajakadun risteykseen osoitettiin kauppa; terveyskeskus sijoitettiin Kiiskinmäenkadun varrelle ja koulu aivan lammen tuntumaan, Pihlajatie varteen.

Vuonna 1964 vahvistettiin professori, arkkitehti Olli Kivisen laatima asemaakaava Siekkilän alueelle. Hevosenkengän muotoon kaartuva Pohjolankatu ja sen varrelle sijoitetut asuinrakennukset sekä keskellä olevat palvelut huokuvat Kivisen kehittämästä keuhkokaavio-ideasta. Kivinen oli sijoittanut kerrostalot ja sisäänpäin kääntyvät atriumtalot lähelle Savilahdenkatua ja omakotitalot näiden taakse, lähemmäs luonnon rauhaa. Merkillepantavaa on, kuinka jalankulkuliikenne oli suunniteltu erillisen ajoneuvoliikenteestä. Asemaakaavassa oli huomioitu, että asuinrakennuksista oli mahdollista saavuttaa keskelle sijoitetut palvelut, kuten koulu, jalkaisin. Tämän lisäksi oli varmistettu jalankulkyhteyden mahdollistaminen keskustan suuntaan. Kivisen suunnitelmassa on havaittavissa sekä maastonmuotojen hyödyntämistä että alueen edullisen sijainnin korostamista suhteessa Mikkelin keskustaan.

Kaupunginarkkitehti Heikki Ravila laati vuonna 1966 asemaakaavan Kattilansillan asuinalueen laajentamiseksi. Vanhempi rakennuskanta sai seurakseen jyrkästi pohjois-eteläsuuntaisesti sommitellut rivitalot sekä omakotitalokadut. Kaavan merkittävimpin piirre on runsaat vihervuorot, jotka tekevät alueen rakenteesta väljän. Omakotitalot oli suunniteltu yksikerroksisiksi, ja niille oli osoitettu rakennusoikeutta 200-250m². Keskellä olevat kerrostalot on osoitettu kolmikerroksisina ja muodostavat alueen selkärangan sijoittumalla kahden mäen väliin.

Vuonna 1963 annettiin Mikkelin yleiskaavatyö arkkitehti Olli Kivisen toimiston laadittavaksi. Liikennesuunnittelusta taas vastasi insinööritoimisto Pentti Polvinen. Yleiskaavatyö kes-

ti pitkään ja se hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa vasta 1974. Lääninoikeus kumosi valtuuston päätöksen kaksi vuotta myöhemmin, mutta yleiskaavaa noudatettiin kaupungin tulevassa kaavoituksessa. Yleiskaavavaihtoehtoista päädyttiin ns. keskitettyyn malliin, jossa tuleva asuinrakentaminen tapahtuisi vahvasti olemassa olevaan rakenteeseen tukeutuen. Tavoitteena oli, että asuinalueilta luodaan hyvät yhteydet keskustan palvelujen käyttämiseksi, mutta toisaalta päivittäiset palvelut kehittyvät asuinalueilla. Pohjoisessa Kalevankankaan ympäristöstä haluttiin koko kaupunkia palveleva, laaja virkistysalue. Taustalla on havaittavissa pyrkimys järjestää kaupunki hierarkkisesti ydinkeskustaan ja asumispainotteisiin lähiöihin. Tavoitteena kuitenkin oli, että uudet asuinalueet sijoittuisivat olemassa olevan asutuksen läheisyyteen kaupunkirakennetta tiivistäen. Haja-asutukseen suhtauduttiin kielteisesti. Huomattavaa on, että yleiskaavan tavoitteissa mainitaan liiallisen kaupunkirakenteen hajaantumisen ja segregoitumisen luoma uhka hyvälle kaupunkikuvalle sekä elävälle ja toimivalle kaupungille.⁷⁹

Olli Kivisen arkkitehtitoimisto jatkoi kaavoitustyötä Mikkeliä laatimalla keskustan alueelle kaavarungon vuonna 1974, jonka pohjalta he laativat pienempien osa-alueiden asemaakaavamuutoksia. Kaavarungossa määriteltiin suunnittelutavoitteet keskustan alueelle. Tavoitteiksi asetettiin muun muassa riittävän tilan varaaminen kaupunkiseudun mittakaavassa merkittävillä kaupallisilla palveluilla, turvata monipuolinen rakenne mahdollistamalla keskusta-asuminen sekä liikenteen toimintaedellytysten parantaminen muun muassa ohitusteillä sekä vähentämällä keskustaan suuntautuvaa liikennettä ja erottelemalla liikennemuodot toisistaan. Kaupunkikuvan eheys koettiin tulleen uhatuksi voimakkaan uudisrakentamisen myötä. Rakennussuojelu koettiin tärkeäksi, että kaupunkirakenteen monipuolisuus ja rikkaus säilytettäisiin tulevillekin sukupolville. Näiden lisäksi tuli kiinnittää huomiota riittäviin puisto- ja virkistysalueisiin sekä häiriötekijöiden minimoointiin. Merkillepantavaa on, että kaavan toteutumismahdollisuuksia tuli myös arvioida. Väliraportissa todettiin: "Kaavarunko on

Olli Kivisen laatima Siekkilän asemaakaava vuodelta 1964.
(Kartta: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

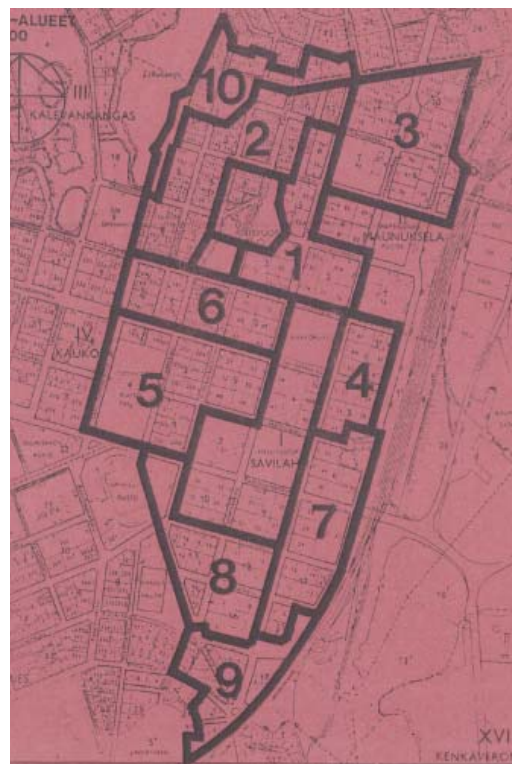
laadittu keskustan pitkän tähtäyksen kehitystä silmällä pitäen. Niinpä kaavarungossa esitetyt kerrosalat on mitoitettu siten että vuodelle 2000 esitetyt asukas- ja työpaikkasuunnitteet (4000 as ja 8000 tp) voivat toteutua ja keskustalle jää vielä jonkin verran kasvureserviä (noin 12 000 k-m²) toteutumattoman rakennusoikeuden muodossa”.⁸⁰

Laajalammelle kaavoitettiin ajan hengen mukaista kerrostaloaluetta. Erityisesti alueen eteläpäässä, Kaituentien loppuessa oli kuusikerroksiset asuinkerrostalot sommiteltu korostamaan kallion jylhiä muotoja. Vapaasti metsän keskelle sijoitetuissa rakennusmassoissa muodostaa metsä ja laajalammen maisema asumisympäristön. Katu- ja pysäköintialueet oli erotettu omiksi alueikseen, jotka eivät yhdessä rakennusten kanssa muodosta selkeää katutilaa. Kaituentien länsipuolella on havaittavissa viitteitä siitä, että myös Mikkeliissä oli perehdytty ajan tapaan sijoittaa rakennukset ruutukaavan mukaisesti.

Saksalan alueen vuoden 1978 asemakaava perustuu vuonna 1973 pidettyyn yleiseen asemakaavakilpailuun, jonka tavoitteena oli luoda Saksalan alueesta ihmismyönteinen, viihtyisä ja omaleimainen kaupunginosa aivan keskustan tuntumaan. Alueen rakennukset on sijoitettu tiukkaan koordinaatistoon, jossa asuinkerrostalot muodostavat

Havainnekuva Saksalan alueesta (asemakaava 1978).
(Kartta: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

Keskustan kaavarunko (1974).
(Kartta: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

alueen ytimen, ja pysäköintialueet sekä rannan puistokaistale muodostavat sille kehukset. Alueelle suunniteltiin mitoituksellisesti noin 1800 asukasta ja noin 100 työpaikkaa. Yksi-vii-sikerroksiset rakennukset muodostavat selkeitä kortteleita, joiden väliin jäävät kevyenliikenteen väylät sekä pienet aukiot. Aukioiden ympäristöön on osoitettu julkisia toimintoja, kuten koulu ja liiketilaa. Suunnitelmasta on havaittavissa kaupunkitilan uusi tuleminen. Arkiympäristöön tahdottiin vilkasta katuelämää ja sekoittuneita toimintoja, kun vuosikymmenen alussa oli vielä ihailtu asumista metsän keskellä.

Valtatie 5:n läpikulkuliikenne oli muodostunut ongelmaksi kaupungin keskustalle. Valtatie 5 linjausta suunniteltiin useamman vuoden ajan, kunnes vuonna 1972 TVH ja Mikkelin kaupunki pääsivät asiasta yksimielisyyteen. Valtatien uuden linjauksen vaatimat asemakaavanmuutokset jaettiin seitsemään osa-alueeseen, jotka ulottuivat Lähemäen ja Tuppuralan alueelta Pitkälänselälle saakka. Uuden linjauksen yhteydessä osoitettiin valtatievarrelle muun muassa kaupallisia ja työpaikkatoimintoja.

Yhteiskoulun laajennus ja Mikkelin keskikoulu valmistuivat Mikkeli teki aluevaihtoja valtion kanssa uutta kuuromykkäinkoulua varten Karkialammen kasarmialueelle valmistuivat kasarmi-, sotilaskoti- ja ruokalarakennukset sekä vesitorni Rakennettiin Savilahdenkatua, Laiturikatua ja Lehmuskylän katuja

Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Arkkitehti Pirkko Vitikainen laati Lehmuskylään uuden kattavan asemakaavan, jossa oli muun muassa katuaukiosommitelmia sekä orgaanisempi rakenne
- Nuijamieheen ja Emolaan laadittiin pieniä asemakaavanmuutoksia, joilla päivitettiin rakennusaloja sekä esimerkiksi talousrakennuksia autotalleiksi
- Rokkalan alueella tutkittiin asemakaavanmuutoksella Ratamamonkadun ympäristöä, jonne osoitettiin sekä kuusikerroksisia asuinkerrostaloja sekä pienempää omakotitaloasutusta
- Tuskuun osoitettiin asemakaavanmuutoksella omakotitaloaluetta sekä liki sama määrä siihen liittyvää puistoaluetta

Pirkko Vitikaisen laatima Lehmuskylän asemakaava vuodelta 1960. (Kartta: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

1961 Kuuromykkäinkoulun rakentaminen alkoi ja rakenteilla olivat myös Keskuskorjaamo sekä ravirata Omakotitalotonteista oli pulaa

Lehmuskylään rakennettiin katuja ja Lehmuskylään sekä Pitkärannalle viemäreitä

Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Lehmuskylän alueelle laadittiin pieniä asemakaavamuuoksia, joilla muutettiin rakennusalojen rajauksia, osoitettiin muutama uusi omakotitalotontti sekä huoltoasema Otavankadun varrelle
- Nuijamieheen, Urpolaan, Lähemäelle ja Emolaan laadittiin pieniä asemakaavanmuutoksia, joilla päivitettiin rakennusaloja sekä esimerkiksi talousrakennuksia autotalleiksi
- Kenkäveron alueelle laadittiin asemakaavanmuutos, jolla muutettiin alueelle osoitetut teollisuusalueet viheralueiksi
- Pappilanympäristö sekä alueen pohjoisosa varattiin julkisia rakennuksia varten.
- Keskustaan laadittiin useampia pieniä tontin tai korttelin kokoisia asemakaavanmuutoksia, joilla uudistettiin pääsääntöisesti rakennusaloja tai kerroskorkeuksia. Pääkatujen varsilla asemakaavalla osoitettiin kuusikerroksisia rakennuksia ja muualla lähinnä yksi-kolmekerroksisia rakennuksia

1962 Rakennettiin keskuspesula

Sirkkalammen maastoon, Metsä-Sairilan tilan maille järjestettiin kaatopaikka

Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Pieniä asemakaavamuuoksia laadittiin edelleen muun muassa Kirjalan, Nuijamiehen, Urpolan, Emolan, Lähemäen ja keskustan alueille. Muutoksilla osoitettiin uudelleen järjestelyjä rakennusaloja, yhdistettiin ja jaettiin tontteja sekä muotoiltiin tontinrajoja uudelleen
- Pitäjänkirkon alueelle laadittiin asemakaavanmuutos, jolla osoitettiin muun muassa paikka seurakuntatalolle kirkon koillispuolelle

1963 Entinen kuuromykkäinkoulu korjattiin kaupunginsairaalaksi

Suurperheille rakennettiin vuokratervilaloja

Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Lehmuskylään, Kirjalaan, Nuijamieheen, Lähemäelle ja Riuttaan laadittiin asemakaavanmuutoksia koskien pääsääntöisesti rakennusalojen uudelleen järjestelyä
- Nuijamieheen osoitettiin asemakaavalla huoltoasema Otavankadun varrelle sekä kasarmi alue sai oman asemakaavansa, jossa alueelle osoitettiin muun muassa ratayhteys.
- Rokkalaan laadittiin asemakaavanmuutos, jolla osoitettiin paikka yksi-kaksikerroksiselle teollisuusrakennukselle
- Keskustassa pienillä asemakaavanmuutoksilla osoitettiin lisää kuusikerroksisia kerrostaloja ja paikoitellen järjestettiin katutilaa uudelleen. Nurkistaan suljettujen, katulinjaan rakennettujen kortteleiden sijaan suositettiin ajan hengen mukaisesti avoimempia ja ilmavampia ratkaisuja

1964

Kunnalliskodin korjaus ja muutos valmistui
Rakennettiin Siekilän kadut sekä Otavan- ja Sammonkatu
Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Arkkitehti Olli Kivinen laati Siekilän asemakaavan, jossa tunnetun keuhkokaavion hengesä oli eriytetty pääliikenneväylä sekä keskellä viheralueisiin yhdistyvät julkiset toiminnot
- Valtatie 13 liikennealue kaavoitettiin Karkialammelta Lehmuskylään saakka
- Lehmuskylän ja Kiiskinmäen ympäristöön laadittiin asemakaavanmuutoksia, joilla osoitettiin muun muassa Vesitorninkadulle yleisten rakennusten tontti invalidien asuntolalle sekä linjattiin Kiiskinmäelle Museotie
- Keskustassa osoitettiin asemakaavanmuutoksilla pieniä muutoksia kerroskorkeuksiin ja maanpinnan järjestelyihin. Savilahdenkadun ja Otto Mannisen kadun risteykseen, samaan kortteliin tuomiokirkon kanssa kaavoitettiin paikka seurakuntatalolle
- Kirjalassa, Nuijamiehessä, Pitkäjärvellä, Lähemäellä ja Kattilansillassa laadittiin pieniä asemakaavanmuutoksia, joilla uudelleen rajattiin tontteja sekä rakennusaloja

1965

Valtion virastotalo valmistui
Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Asemakaavamuutoksia laadittiin muun muassa Pursialaan, jossa päivitettiin käyttötarkoituksimerkintöjä teollisuusalueelle ja yksinkertaistettiin katuverkostoa
- Pieniä asemakaavamuutoksia laadittiin myös Kirjalaan, jossa Yrittäjäkadun varrelle kaavoitettiin teollisuustontteja sekä Otavankadun risteykseen huoltoasema
- Kiiskinmäellä Museokatu korvattiin asemakaavanmuutoksessa puistoalueella
- Kalevankankaalla, Emolassa ja Lähemäellä uudistettiin asemakaavanmuutoksilla rakennusaloja ja tontinrajoja muutamien asuinkortteleiden osalta
- Keskustassa laadittiin asemakaavanmuutos vankilan kortteliin, jolla osoitettiin asuinkerrostaloja Porrassalmenkadun varrelle
- Laajalla asemakaavanmuutoksella linjattiin uudelleen Juvantietä ja osoitettiin pientaloalueita Döbelninkadun, Välskärinkadun ja Mäntykadun ympäristöön sekä teollisuustontti Kärpänkujan ja Juvantien risteykseen

1966

Lähemäen kansakoulu valmistui
Keskustaan asennettiin liikennevalot
Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Kirjalassa laadittiin asemakaavanmuutoksia, joilla päivitettiin vuotta aiemmin kaavoitettua Yrittäjäkadun ympäristöä
- Oravinmäessä laadittiin asemakaava ja -muutos, jolla osoitettiin alueelle teollisuustontteja
- Kattilansillassa kaavoitettu asuinalue laajeni pientalo-, rivitalo- ja kerrostalokortteleilla
- Lehmuskylässä laajennettiin asemakaavanmuutoksella asuinalueita rivitalokorttelilla
- Urpolassa ja Lähemäellä päivitettiin asemakaavanmuutoksella rakennusaloja ja kerroskorkeuksia asuinrakennusten osalta
- Keskustaan osoitettiin edelleen pienin asemakaavamuutoksia korkeampia, maksimissaan kuusikerroksisia, kerrostaloja

Kattilansillan asemakaava vuodelta 1966.
(Kartta: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

1967

Mannerheimin patsas paljastettiin ja ympäristössä tehtiin puistotöitä
Lehmuskylässä ja Kattilansillassa rakennettiin katuja
Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Likolammen ympäristöön osoitettiin asemakaavamuutoksella rivitaloja
- Lähemäellä laadituissa kahdessa asemakaavamuutoksessa osoitettiin Juvantien ja Sahakadun risteykseen huoltoasema ja pysäköintialue sekä päivitettiin rakennusaloja koulun ympäristössä ja muutettiin osa tonttimaasta puistoksi
- Tuppuralaan kaavoitettiin metsälähiön periaatteilla korkeita asuinkerrostaloja näkyvälle paikalle maaston korkeimpaan kohtaan. Kehämäisen kokoojakadun varrella oli osoitettu myös rivi- ja pientaloja.

1960-luku

1968

Lähemäen lastentalo korjattiin ja entinen Lähemäen koulu kunnostettiin talouskouluksi
Tuppuralan katuja ja Rinnekatu rakennettiin

Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Siekkilässä asemakaavanmuutoksella Erämiehenkatu muuttui Lugankaduksi
- Lehmuskylään laadituissa asemakaavanmuutoksissa linjattiin uudestaan Pihlajatieä, päivitettiin kaavamerkintöjä ja rakennusaloja
- Ruutukaava-alueella laadittiin asemakaavanmuutos Kaukolan ja Kalevankankaan yhtymäkohtaan. Kaavalla päivitettiin merkintöjä, osoitettiin kerrostalokortteleita sekä muun muassa sähkölaitoksen paikka Kalevanlammen itäpuolelle
- Emolan ja Rokkalan alueilla laadittiin asemakaavanmuutos, jonka merkittävimpana seurauksena Emolanjoen uomaa siirrettiin siten, että Angervonniemi jäi Rokkalan puolelle
- Asemakaavoilla päivitettiin rakennusaloja Rokkalassa Ratamonkadun ympäristössä sekä Lähemäellä muutaman asuinrakennuksen tontin osalta

1969

Poliisitalo, Kattilansillan päiväkotito ja Oy Mölnlycke Ab:n tehdasrakennus valmistuivat
Lehmuskylän ja Siekkilän välille valmistui jalankulkutunneli

Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Kirjalassa päivitettiin asemakaavanmuutoksilla teollisuustonttien rajauksia sekä linjattiin uudelleen Teollisuuskatu
- Pursialassa päivitettiin myös teollisuustontteja rakennusalojen osalta asemakaavanmuutoksella
- Emolassa, Riihimäenkadun ympäristössä osoitettiin asemakaavanmuutoksella Emolanjoen ylittävä silta vain jalankulkua varten sekä muutettiin teollisuustontti asuintontiksi

1970-luku

1970

Vastaanottoasuntoja rakennettiin Urpolan kartanon tontille ja Ratinlammenkadun varrelle
Tuppuralan ja Kattilansillan viipalekoulut valmistuivat

Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Siekkilässä asemakaava-alueita laajennettiin pohjoiseen, jossa Pohjolankadun varrelle kaavoitettiin lisää omakotitalontontteja
- Alueen eteläosassa osoitettiin asemakaavamuutoksella seitsemänkerroksisia asuinkerrostaloja sekä yksi yleisten rakennusten tontti
- Lehmuskylässä asemakaavamuutoksella osoitettiin asuinkerrostalotontti rivitalotontiksi Jalavakadun ja Pihlajatieen kulmassa
- Kirjalassa osoitettiin asemakaavamuutoksella muutoksia muun muassa rakennusaloihin ja nostettiin kerroskorkeus yhdestä kahteen yleisten rakennusten tontilla Nuijamiestienkadun ja Jääkärinkadun kulmassa
- Nuijamiehessä asemakaavanmuutoksella osoitettiin Lemmikinkadun ympäristöön rivitaloja sekä päivitettiin korttelin ja rakennusalan rajauksia
- Kattilansillassa osoitettiin asemakaavanmuutoksella asuinkerrostalojen korttelin laajennus urheilukentän paikalle sekä lisättiin rakennusoikeutta yhden asuinkerrostalotontin osalta
- Keskustassa laadittiin asemakaavanmuutos, jolla osoitettiin Naisvuoren maanalaisia tiloja

1971

Uimahalli valmistui
Hotelli Varsavuori avattiin

Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Siekkilässä asuinalueita laajennettiin länteen kaavoittamalla seitsemänkerroksisia asuinkerrostaloja sekä kolmikerroksinen yhdistetty asuin- ja liikekerrostalo Pohjolankadun länsipäähän
- Lehmuskylässä asemakaava-alueita laajennettiin länteen kaavoittamalla alueelle pien- ja rivitaloja. Lisäksi asemakaavanmuutoksilla päivitettiin kolme asunto- ja kasvitärhatonttia puistoalueeksi, rakennusalojen rajauksia sekä laajennettiin teollisuus- ja varastorakennusten tonttia Jalavakadun varrella.
- Kirjalaan laadittiin kaksi pientä asemakaavanmuutosta, joilla päivitettiin teollisuus- ja varastorakennusten tontin rajoja sekä numerointia
- Urpolassa ja Lähemäellä laadittiin myös pienempiä asemakaavanmuutoksia, joilla päivitettiin vähäisiltä osin alueen asuinrakennusten korttelialueita
- Olli Kivinen laati kaksi pientä asemakaavanmuutosta keskusta-alueelle. Toisella osoitettiin viisikerroksinen asuin- ja liikerakennusten tontti Porrassalmenkadun ja Linnankadun risteyskseen ja toisella osoitettiin Lyseon korttelin eteläpuolelle kolmikerroksisia asuin- ja liikerakennuksia Maaherrankadun varrelle, viisikerroksisia asuinkerrostaloja korttelin keskivaiheille sekä viisikerroksisia asuin- ja liikerakennuksia Porrassalmenkadun varrelle.

1972

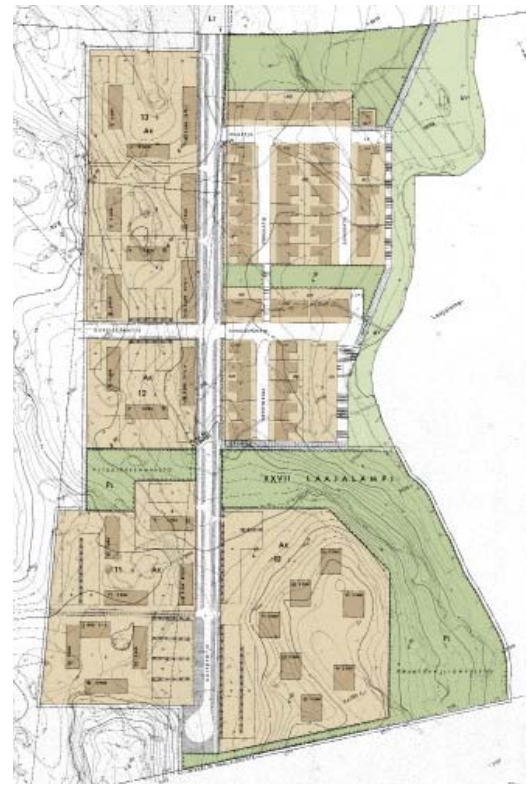
Siekkilään rakennettiin koulu
Teatteritaloa korjattiin
Paloasema sekä lentokentän uusi kiitorata ja sen asemarakennus valmistuivat
Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Susiniemeen laadittiin rantakaava
- Kalevankankaan ja Emolan alueilla, Likolammen luoteispuolella päivitettiin asemakaavanmuutoksella asuinkortteleita sekä lisäksi muodostettiin puistoalueelle yksi uusi rivitalotontti. Metsolankadun ja Mielikintien ympäristössä osoitettiin asemakaavanmuutoksella pientalotonteille lisää rakennusoikeutta sekä täydennettiin Metsolanaukiota yhdellä uudella kerrostalotontilla.
- Keskustassa Olli Kivinen jatkoi asemakaavojen laatimista. Naisvuoren pohjoiskulmaan, Pirttiniemenkadun ja Ristimäenkadun kulmaan osoitettiin asemakaavanmuutoksella kaksikerroksisia asuinkerrostaloja, joista osaan oli mahdollista sijoittaa liiketoimintaa. Toinen asemakaavanmuutos oli vähäisempi ja koski yhtä asuinkerrostalotonttia Ristimäenkadun varrella. Kaavalla mahdollistettiin päiväkodin sijoittaminen rakennukseen.
- Laajalammelle osoitettiin asemakaavalla ja asemakaavanmuutoksella sekä pien- että kerrostaloja. Alueen eteläosan korkeaa kalliota korostettiin sijoittamalla sinne seitsemänkerroksisia rakennusmassoja.
- Keskustan eteläpuolella laadittiin asemakaavanmuutos Ristiinantien liikennealueen määrittelemiseksi

1973

Tuppuralaan valmistui elementtirakenteinen päiväkot
Katutyöt käynnistyivät Tuskun teollisuusalueella ja Laajalammilla
Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Keskustassa laadittiin asemakaavanmuutos lääninsairaalan alueelle, jolla muun muassa suljettiin yhteys Maunukselankadulta Mannerheimintielle. Pietarinkadun ja Kirkkokadun kulmassa lisättiin asemakaavanmuutoksella rakennusoikeutta sosiaalista toimintaa palvelevien rakennusten korttelialueella. Myös Porrassalmenkadun varrella nostettiin rakennusoikeuksien määrää asemakaavanmuutoksella. Olli Kivinen kaavoitti Emolanjoen varteen, Mannerheimintien itäpuolelle Jokipuiston.
- Laajalammella asemakaavoitettiin uudelleen kerrostaloalueet, koska sisäasiainministeriö oli ne vuotta aiemmin jättänyt vahvistamatta
- Kattilansillassa laadittiin pieni asemakaavanmuutos liiketoiminnan mahdollistamiseksi asuinrakennuksen yhteydessä. Pursialassa laadittiin asemakaavanmuutos sataman ja yhden teollisuustontin alueelle
- Oravinmäessä laadittiin asemakaava ja asemakaavamuutos liikennesuunnitelmista vapautuneelle alueelle, ja sinne osoitettiin teollisuusalue Olavi Räsänen Oy:n tehtaille
- Kalevankankaalle asemakaavoitettiin laaja koulurakennuksen alue Raviradantien varteen

Laajalammen asemakaava vuodelta 1973.
(Kartta: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

1974

Olli Kivisen laatima yleiskaava hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa. Vaikka lääninoikeus kaksi vuotta myöhemmin kumosi valtuuston päätöksen, noudatettiin yleiskaavaa kaupungin tulevassa kaavoituksessa.

Tuppuralan päiväkodin esikoulutilat ja Laajalammin päiväkot valmistuivat
Pitkäjärvelle rakennettiin uimala
Naisvuoren ylätasanne saneerattiin
Laajalammen, Tuskun ja Lehmuskylän katuja rakennettiin

Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Urpolassa uudistettiin Urpolanjoen eteläpuolista asuinalueita asemakaavamuutoksella. Pääasiassa yhtenäistettiin ja ajanmukaistettiin asuinkortteleita koskevia määräyksiä. Omakotitonteilla rakennusoikeuksia lisättiin sekä alueen nimityksiä uudistettiin.
- Lähemällä laadittiin asemakaavanmuutoksia, joilla osoitettiin muun muassa Juvantien varrelle asuintontteja pientaloille tai kytketyille pientaloille
- Nuijamiehessä laadittiin pieni asemakaavanmuutos, jolla mahdollistettiin rivitalon rakentaminen omakotitalotonteille Lemmikinkadun ja Brahenkadun kulmassa
- Peitsarissa laajennettiin asemakaavalla asuinalueita Savolaistenkadun eteläpuolelle
- Lehmuskylän ja Kirjalan rajalle, Otavantien varrelle ja Jyväskylätien länsipuolelle osoitettiin asemakaavanmuutoksella teollisuusalueita
- Tuskuun asemakaavoitettiin laajat teollisuusalueet
- Tuppuralassa laadittiin asemakaava ja asemakaavanmuutos, jolla osoitettiin asuinkerrostaloja Nuottakadun ympäristöön
- Keskustassa laadittiin pieniä asemakaavanmuutoksia, joilla muun muassa päivitettiin yleisten rakennusten tontti asuin- ja liikerakennusten korttelialueeksi. Satama-alueelle laadittiin asemakaavanmuutos, jolla pyrittiin parantamaan varastoalueen kaupunkikuvaa
- Olli Kivinen laati asemakaavanmuutoksen kaupungin keskeisille alueille, käsittäen torin ja kirkkopuiston ympäristöön sitoutuvan hallintoakselin sekä pienemmän asemakaavanmuutoksen Otonkulman kortteliin, johon osoitettiin asuin- ja liikerakennusten lisäksi yleisten rakennusten aluetta poliisilaitosta varten. Kaavat liittyivät Kivisen toimiston keskusta-alueelle laatimaan kaavarunkoon.

1975 Graniittitaloa ja teatteritaloa korjattiin
Tikan alueen katuja ja Saattotie rakennettiin
Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Tuppuralaan osoitettiin asemakaavalla ja asemakaavanmuutoksella pien- ja rivitaloja Telkänkadun ja Rastaankadun ympäristöihin
- Pursialan teollisuusalueella järjestettiin uudestaan asemakaavamuutoksella. Eri toiminnot pyrittiin erottamaan viherkaistalein, ja alueelta löydetty hiidenkirnu rauhoitettiin puistoalueeksi.
- Rokkalassa laadittiin teollisuusalueelle asemakaavanmuutos rakennusoikeuden lisäämiseksi
- Lehmuskylässä osoitettiin asemakaavanmuutoksella toteutunut Saattotien linjaus sekä liikennesuunnitelmilta vapautuneilla alueilla mahdollistettiin tonttien uudelleen muotoilu. Jyväskylätien varteen osoitettiin asemakaavanmuutoksella teollisuustontille erityisesti autoalan toimintaa
- Kattilansillassa tarkastettiin asemakaavanmuutoksella Kaituentien linjausta
- Kalevankankaalla laadittiin sähkölaitoksen kortteliin pieni asemakaavanmuutos, joka mahdollisti työtilojen sijoittamisen kellarikerrokseen
- Laajalammella asemakaavoitettiin asuinkerrostaloja Hiihtomäentien ympäristöön
- Emolassa osoitettiin asemakaavanmuutoksella rivi- tai kytkettyjä pientaloja Hauskankadun varrelle

1976 Kirjastotalo valmistui
Rakennettiin Kalevankankaan koulun ja Pursialaan vedenottamon laajennukset
Peitsarin alueelle rakennettiin katuja
Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Asemakaavanmuutoksella päivitettiin Pursialassa teollisuusalueita merkintöineen, Lähemällä korotettiin kerroskorkeus yhdestä puoleentoista, ja Kattilansillassa muutettiin puistoaluetta yhdeksi rivitalotontiksi.
- Tuppuralassa, Verkkokujan ympäristössä sommiteltiin rakennusmassat ja tielinjaus asemakaavanmuutoksella uudestaan, jotta maastonmuodot tulisi paremmin huomioituiksi
- Rokkalassa osoitettiin asemakaavanmuutoksella pysyvä paikka päiväkodille Ratamonkadun asuinkerrostalosta
- Kirjalassa osoitettiin asemakaavalla rata-alueen rajausta sekä palloilukenttä Louhenpuistoon
- Nuijamiehessä asemakaavanmuutoksella päivitettiin asuinalueita ja suurempa kokonaisuutena kasarmin alue sekä Linnanmäki. Savon radan linjausta muutettiin. Asemakaavamuutoksella haluttiin myös suojella alueen kulttuurihistorialliset arvot.
- Olli Kivinen laati asemakaavan ja asemakaavanmuutoksen Raviradantien varrelle, Kalevankankaan alueelle. Kaavalla osoitettiin laajat alueet koulutoiminnalle, ja tavoitteena oli mahdollistaa monipuolinen ja joustava erilaisten koulujen keskittymä. Hanhikankaan luonnon-suojelualue osoitettiin kaavalla, ja se muodosti virkistysalueen opettajille ja oppilaille suunnattujen asuinkerrostalojen viereen.
- Olli Kivinen laati asemakaavanmuutoksia keskustan alueelle. Asemakaavanmuutoksia

laadittiin perustuen aiemmin laadittuun kaavarunkoon. Nyt vuorossa olivat muun muassa Kivisakastin ympäristö, jossa kiinnitettiin huomiota alueen suojeluun, sekä Naisvuoren itäpuoliset korttelit.

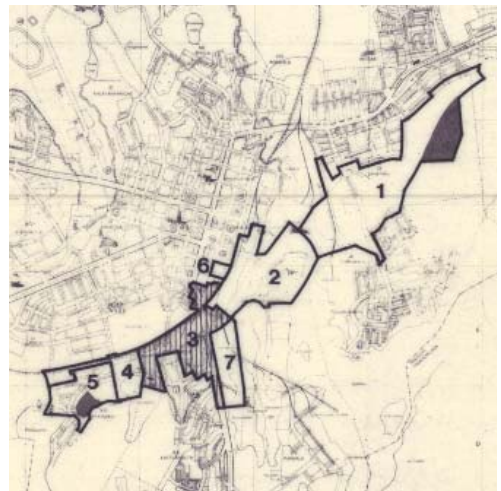
- Tuskuun laadittu asemakaava ja asemakaavanmuutos täydensi alueelle aiemmin laadittua teollisuusalueen kaavaa vahvistamatta jääneiden alueiden osalta sekä samalla alueelle varattiin riittävästi teollisuutta palvelevaa rata-aluetta
- Peitsarissa laajennettiin pientalovaltaista asuinalueutta laatimalla asemakaava ja asemakaavanmuutos. Asuinalue laajeni pohjoiseen Suojalammenkadun molemmin puolin.

1977 Siekkilän päiväkodin ja Rouhialan koulun laajennukset valmistuivat
Kaupungintalo saneerattiin
Laajalammen ja Ritvalan puistoja sekä Likolammen rantaa kunnostettiin
Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

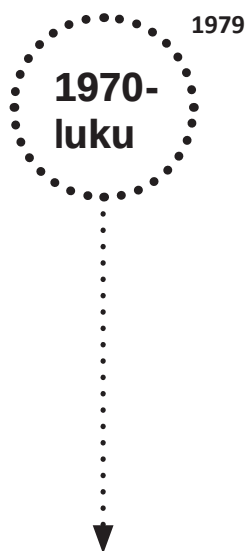
- Olli Kivinen laati asemakaavanmuutoksia keskustan alueelle. Asemakaavanmuutoksia laadittiin perustuen aiemmin laadittuun kaavarunkoon. Nyt vuorossa olivat rautatieaseman ja tuomiokirkon ympäristöt.
- Keskustan alueella laadittiin asemakaavanmuutos Suur-Savon aukiolle sekä sen pohjoispuoliselle korttelille. Kaavalla täsmennettiin korttelin maankäyttöä sekä poistettiin aukiolta huoltoasemamerkintä. Aukiolle osoitettiin tontti kioskia varten.
- Nuijamiehessä laadittiin kaksi pientä asemakaavanmuutosta, joilla mahdollistettiin pientalojen laajenemisvara sekä ohjattiin sopivia kattokaltevuuksia eheidä katunäkymien säilyttämiseksi
- Kirjalassa laadittiin myös asemakaavanmuutos, jolla mahdollistettiin pientalojen kasvaminen ylöspäin ullakkotilaa hyödyntämällä. Elintarvikeliikelle osoitettiin liikerakennuksen tontti.

1978 Rakennettiin talouskoulun uudisrakennus sekä lastenkoti
Vanhaikodin laajennus ja vanhusten vuokratalo valmistuivat
Kivisakastin katto uusittiin
Urheilupuisto saneerattiin
Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Arkkitehtitoimisto Tynnilä-Filosof laati asemakaavanmuutoksen Saksalan alueelle, joka perustui vuonna 1973 pidettyyn yleiseen asemakaavakilpailuun. Tavoitteena oli muodostaa kaupunkirakenteeseen sitoutuva, Saimaan rantaan sijoittuva asuntoalue, joka muodostaisi viihtyisän ja omaleimaisen kaupunkikuvallisen kokonaisuuden.
- Rokkalaan laadittiin asemakaavanmuutos, jolla osoitettiin teollisuuskortteli Hellprintille. Samalla poistettiin rautatien varrelta asuinkortteleita.
- Peitsarissa laajennettiin pientaloaluetta asemakaavalla ja asemakaavanmuutoksella Ahjokadun ympäristöön
- Valtatie 5 uuden linjauksen vaatimat asemakaavanmuutokset jaettiin useampaan osaan. Asemakaavojenmuutokset laadittiin Lähemäen ja Tuppuralan alueelle, Pitkäjärvelle sekä Urpolan ja keskustan tienoille. Urpolan kohdalla osoitettiin myös liikerakennusten ja yleisten rakennusten korttelialueita Rinnekadun ympäristöön.
- Lähemäellä ja Kattilansillassa laadittiin pienet asemakaavanmuutokset. Siekkilässä taas parannettiin koulualueen liikennejärjestelyjä asemakaavamuutoksella.
- Laajalammella osoitettiin asemakaavanmuutoksella mahdollisuus koulun laajentamiselle sekä tontti nuorisotalolle
- Tuppuralaan osoitettiin asemakaavalla ja asemakaavanmuutoksella pientalovaltaista aluetta
- Keskustassa laadittiin useita pieniä asemakaavanmuutoksia. Hallituskadun ja Maaherrankadun kulmassa yhdistettiin tontit rakennusoikeuden saamiseksi joustavammin käyttöön. Torille laadittiin asemakaavanmuutos, jolla tarkemmin ohjattiin muun muassa torin päällystystä sekä toimintojen sijoittumista yhteen rakennukseen.
- Olli Kivinen laati asemakaavanmuutoksia keskustan alueelle. Asemakaavanmuutoksia laadittiin perustuen aiemmin laadittuun kaavarunkoon. Nyt vuorossa oli Savilahdenkadun varrelle sijoittuva kortteli, johon osoitettiin tilat muun muassa kauppaoppilaitokselle ja urheilutalolle.

VT 5:n asemakaavat.
(Kartta: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

1979

Peitsarin päiväkot, Kattilansillan ala-asteen liikuntatilat sekä Rouhialan ala-asteen peruskorjaus tehtiin Lentoasemaa laajennettiin ja raviradalle rakennettiin Ravirata Oy:n rakennukset
Tori kivettiin, ja sinne rakennettiin torikioski
Helprintin teollisuuslaitos valmistui
Launialaan laadittiin kaavarunkoa
Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Kalevankankaalla laadittiin pieni asemakaavanmuutos opiskelija-asuntoja varten Raviradantien varrelle
- Tuppurialassa laadittiin pieniä asemakaavanmuutoksia, joilla osoitettiin muun muassa rivitalotontteja
- Pursialassa järjesteltiin uudelleen asemakaavamuuoksella Mikkelin betonin teollisuuskorttelia
- Peitsarissa, Lähemäellä, Urpolassa, Lehmuskylässä, Kaukolassa ja Launialassa laadittiin myös vähäisiä asemakaavanmuutoksia koskien lähinnä pieniä asuinkortteleiden uudelleen järjestelyjä
- Kattilansillassa laajennettiin asemakaavalla ja asemakaavanmuutoksella asuinaluetta omakoti- ja rivitalokortteleilla Palokallionkadun ympäristöön
- Launialassa osoitettiin asemakaavanmuutoksella pientalotontteja Huuhkajankadun ympäristöön

Ihanteena metsäkaupungit

1960-luvulla kaupunkisuunnittelussa tapahtui murros, joka johti elementtitekniikan suuren suosioon ja entistä laajempien asuinalueiden suunnitteluun ja rakentamiseen kertarysäyksellä. Tarkasteltaessa Mikkelin 1960-luvun Lehmuskylän, Siekkilän ja Kattilansillan asemakaavoja saadaan kuva suunnittelun muuttumisesta. Pirjo Vitikaisen laatima Lehmuskylän kaava on vielä harkittu mukaelma puutarhakaupunkiajatuksesta, jota on täydennetty kerrostalo- ja rivitalokortteleilla. Olli Kivisen Siekkilän kaava edustaa metsälähiöajatusta, jossa rakenne hengittää luonnonympäristön limittyessä osaksi asuinaluetta. Siekkilä rakennettiin hierarkkisen kaupunkimallin mukaan, jossa asuinalueen muodostama yksikkö liittyi tieyhteyden kautta osaksi kaupunkia. Kattilansillan laajennusalueessa on jo havaittavissa ruutukaavan uusi tuleminen. Tiukasti pohjois-eteläsuuntaan asetellut rakennukset ovat ennen uudenlaisesta asuinrakentamisesta, jonka myötä tehokkuus ja järjestelmällisyys nostettiin keskeisiksi tavoiteltaviksi suunnitteluarvoiksi.

Suunnittelun muutoksen taustoja on avannut muun muassa Johanna Hankonen väitöskirjassaan Lähiöt ja tehokkuuden yhteiskunta (1994). Kriittisemmän puheenvuoron ajan suunnitteluuhanteista antaa Kaj Nyman teoksessaan Sinisilmäisyyden aika (2003). Metsälähiöiden suunnitteluperiaatteeksi muodostui strukturalismi, jossa elementtitekniikan tehokkuuden vaatimukset kiipesivät suunnittelutasoja ylöspäin siten, että lopulta alue-suunnitteluakin tehtiin rakentamisvaiheen tehokkuuden optimointia silmälläpitäen. Mikkeliissä kaavoitettiin edelleen sangen tasapainoisesti ympäri kaupunkia, ja tämän vuoksi mittakaavaltaan ylisuuria metsälähiöitä ei syntynyt. Vaihteleva maasto, pienet vesistöt ja rakennuspaineiden jakaantuminen ympäri keskustan reuna-alueita sekä tehokkaampi rakentaminen keskustassa voidaan ajatella tasapainottaneen kaupunkirakenteen kehitystä.

Pohjankaaren kerrostalot sijaitsevat mäen laella ja erottuvat pitkälle suurmaisemassa. Lähiympäristö on metsäinen. (Mikkelin kaupunkisuunnittelun valokuvat)

Metsälähiöille oli ominaista sijainti hajallaan keskustan ulkopuolella, jossa vapaasti sommitellut rakennukset oli jäsenelty avoimen tilakonseptin mukaisesti. Myöhemmin vallan saanut ruutukaavamalli sekä vastareaktionä syntynyt kompaktikaupunki eivät juuri vaikuttaneet lähiöiden rooliin suuremmissä kaupunkirakenteissa. Kimmo Ylä-Anttila toteaa kirjassaan ”Verkosto kaupunkirakenteen analyysin ja suunnittelun välineenä”, että huolimatta kompaktikaupungin pyrkimyksistä toimintojen sekoittamiseen ja aktiivisen kaupunkitilan luomiseen, ne (lähiöt) olivat kuitenkin ensisijaisesti nukkumalähiöitä.⁸¹ Kompaktikaupunkiajatuksista Mikkelissä on Saksalan alue, josta löytyvät kompaktikaupungin tunnusmerkkeinä muun muassa strukturalistinen rakenne, palvelujen läheisyys sekä jalankulun ja kohtaamisen nostaminen autoliikennettä tärkeämmäksi.

Meurmanin suosimasta puutarhakaupunkiaatteesta oli lähtenyt liikkeelle jatkumo, jonka myötä kaupunki laajeni metsässä. Metsäkaupunki-ihanteen myötä metsä asumisen ympäristönä vahvistui suomalaisessa kaupunkisuunnittelussa. Toisaalta kompaktikaupunkiajattelu toi suunnittelupöydälle vaihtoehtoja. Mikkelissä Olli Kivisen laatimat keskustakaavat uudistivat vanhaa rakennetta sopeuttamalla eri toimintoja sekä rakentamisen paineita olemassa olevaan rakenteeseen.

Siekkilän alueella on matalaa, 60- ja 70-luvun omakotitaloasutusta. (Kuva: Teija Ahola)

Siekkilän kerrostalojen ali kulkee kevyen liikenteen väylä, jonka varrelle alueen palvelut sijoittuvat. Väylä luo aksiaalisen sommitelman itä-länsisuunnassa ja kokoaa yhteen alueen sisäistä liikennettä. (Mikkelin kaupunkisuunnittelun valokuvat)

⁸¹ Ylä-Anttila, Kimmo: Verkosto kaupunkirakenteen analyysin ja suunnittelun välineenä, 2010, Tampereen teknillinen yliopisto, Arkkitehtuurinlaitos. Väitöskirja.

KAUPUNKI LAAJENEE

Ilmiö	Kaavat	Kaavasuunnitelmien ominaispiirteet	Alue-esimerkkejä
Lähiörakentaminen (Keuhkokaavio-idea; Strukturalismi; Kompaktikaupunki); Yleiskaava- kaupunki laajenee pääväylien suunnassa, mutta keskustassa myös ”ylöspäin”; Asemakaavamuutoksilla uudistetaan rakennusaloja ja kerrokorkeuksia;	mm. 1960 Lehmuskylä; 1964 Siekkilä; 1967 Tuppurala; 1972,-73 Laajalampi; 1974 Mikkelin yleiskaava / O. Kivinen; 1978 Saksala; 1973,-76 Kalevankangas; 1978– Valtatie 5	Kerros- ja rivitalorakentamista keskustaan ja esikaupunkialueille; Ydinkeskustaan pääkatujen varrelle kuusikerroksisia taloja; Avokorttelirakentaminen; Suojeluarvoja tarkastellaan Nuijamiehessä ja kasarmialueella; Julkisten palvelurakennusten korttelien hajasijoittaminen	- Siekkilä - Saksala (asemakaavakilpailu)

SIEKKILÄ, kaava 1964

Metsälähiö keskustan reunalla

Siekkilän asuntoalue sijaitsee jokimutkassa ruutukaavakeskustasta länteen Jyväskylälle vievän Savilahdenkadun varrella. Alue liitettiin kaupunkiin vuonna 1931. Maastollisesti vaihteleva alue on kaavoitettu 1964 ja rakennuskanta on pääosin 1960- ja 70-luvulta. Siekkilä perustettiin ajankohdan kaupunkirakenteen kehitykselle asetettujen tavoitteiden mukaisesti hyvän yhteyden päähen keskustan palveluista. Ennestään rakentamattomaan metsäympäristöön toteutettu asuntoalue on edelleen kapean vihervyöhykkeen verran erillään muusta kaupunkiympäristöstä. Eteläosan korkeat kerrostalot näkyvät Savilahdenkadun ja Pohjolankadun risteykseen. Lähimaiset metsäiset, mäntypuuvallat puistoalueet sulkevat näkymiä korttelialueelta toiselle. Alue edustaa suunnittelijansa arkkitehti Olli Kivisen lähiömallia, jossa liikenne syötetään yhdestä sisääntulosta kehäkadulle, jonka alkupäässä on palvelut ja sisään jää asutus ja kevyenliikenteen reitit ja puistot. Siekkilässä on erilaisia talotyyppisiä, ja korttelit ovat vaihtelevan kokoisia ja muotoisia. Rivitalokortteleihin ja jopa Pohjolankadun itäpuolisille pientalokortteleille oli osoitettu oma korttelialue ajoneuvojen säilytyksiä. Kivisen kaavaa toteuttaen rakennetut kerrostalot ja yksikerrokset rivitalot ovat mailla, omakotialueet alempana jokirannassa. Siekkilän koulu on alkuperäisellä tontillaan, samoin kaukolämpövoimala ja kauppa. Vuonna 1970 vahvistetulla kaavamuutoksella omakotialue laajeni luoteessa ja etelässä korkeat seitsenkerroksiset kerrostalot paikoitusalueineen pystytettiin suunniteltujen rivitalojen ja palvelurakennusten tilalle. Kaavamuutoksessa ei hävitetty Kivisen ”Kauppakujaa”, vaan kevyenliikenteen väylälle järjestettiin kulku pitkien lamellintalojen ali.

Ei inventointitietoja

Näkymä Siekkilän omakotialueelle. (Kuva: Teija Ahola)

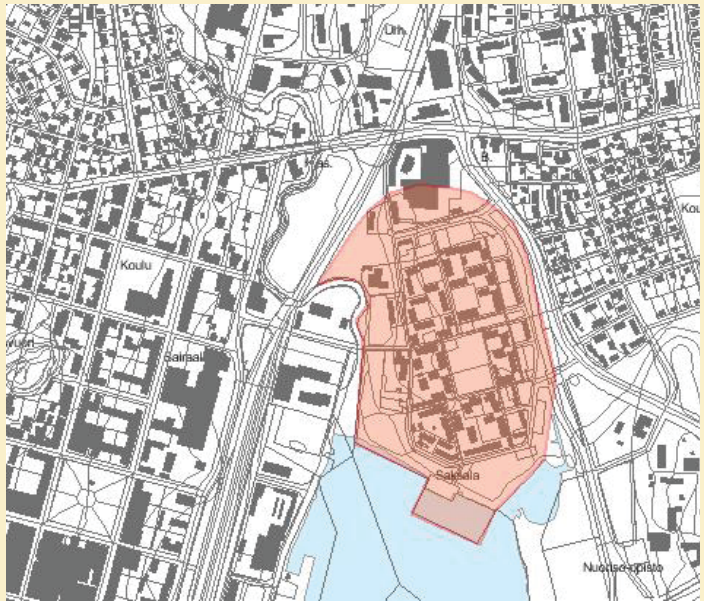
SAKSALA, kaava 1978

Yhtenäinen ja nopeasti rakennettu

Selkeästi rajautuva, kerralla rakennettu Saksalan asuntoalue sijaitsee Savilahden pohjukassa, Saksalanjoen suulla, kantakaupungin ja Lähemäen kaupunginosan välissä. Alue piiloutuu rantapuiston sisään. Punatiilisten rakennusten kokonaisuus nousee esille vain Tuppurälankadun suuntaan. Asuntoalueen paikalla on ollut alun pitäen Savonlahden kylän Saksalan kantatalo ja sen peltomaita. Saksalankatu ja joen ylittävä silta on merkitty vuoden 1881 asemakaavaan. Meurmanin laatimassa 30-luvun kaavassa koko niemi oli kaavoitettu teollisuusalueeksi. Nykyinen Saksala käsittää kerrostalo- ja rivitalovaltaisen kaupunginosan, jossa palattiin uudelleen ruutukaavaan, mutta modernin strukturalistisen kaupunkisuunnittelun hengessä. Tiivis aluerakenne ei perustu säännönmukaisiin, liikenneväylien ympäröimiin umpikortteleihin, vaan korttelit ovat erikokoisia, ja ne ovat rakenteeltaan monipihaisia. Alueen sisälle jäävät kapeat kadut ovat kevyenliikenteen väyliä, muu liikenne ja pysäköinti keskittyvät alueen ulkoreunoille. Solmukohdan muodostaa keskusaukio, jonka kautta kulkeva kevyenliikenteen väylä muodostaa suurimman tien keskustaan. Asuinalueen länsireunalla, sillalta nousevan rinteiden reunalta sijaitseva kookas 1800-luvun puutalo on vanha Saksalan talon päärakennus, joka on kokonaisvaltaisesti peruskorjattuna päiväkotikäytössä. Päiväkodille vievä Parrutie pohjaa ehkä edelleen joiltain osin vanhaan Rokkalasta Saksalan talolle johtaneen tiehen. Nykyisen Tuppurälankadun ja Juvantien risteyksen kohdilta haarautui ennen teollisuusraiteet niemen läpi 1890-luvulla perustetuille Saksalan ja Tuppuralan höyrysahoille. Saksalan rannan pienvenelaiturien paikalla on ollut sahan ja myöhemmin telakan laitureita. Graanille vievä Ankkurikatu lienee tehty jonkin matkaa vanhaa ratapohjaa pitkin.

Inventoidut kohteet: Saksala Parraskuja 2

Näkymä Saksalan sisäiselle kevyen liikenteen väylälle. Alhaalla alueen ilmakuva (Ylin kuva: Teija Ahola. Alin kuva: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

Hajautuva kaupunkirakenne ja nousukauden julkiset rakennukset

1980- ja 1990-lukujen asemakaavat ja Mikkelin yleiskaava

1980-luku käynnistyi kaavoituksen osalta Oravinmäen teollisuusalueen laajentamisella. 1980-luvun alussa teollisuusalueet olivat levittäytyneet melko tasaisesti ympäri kaupunkia aiemmin laaditun yleiskaavan suuntaviivojen mukaisesti. Merkittävimmiksi teollisuusalueiksi olivat muodostuneet Tusku, Pursiala ja Oravinmäki.⁸² Visulahden aluetta kaavoitettiin matkailukäyttöön. Visulahden syntyikin 80-luvun alussa matkailukeskittymä, jonka toiminta kehittyi ja laajeni muun muassa vahakabinetilla sekä minimaalla. Nuijamiehen kasarmilla mahdollistettiin asemakaavoituksella varuskuntatoiminnan muuttuminen museokäyttöön. Vanhojen tarkk'ampujakasarmien kunnostaminen jalkaväkimuseoksi oli aloitettu jo vuonna 1979, ja museo avattiin vuonna 1982⁸³.

Yksi merkittävimmistä Mikkelin kaupunkikuvaan vaikuttaneista seikoista oli ohitustien linjaus, ja toteutuneen vaihtoehdon ohella oli suunnittelupöydällä parhaimmillaan seitsemän erilaista vaihtoehtoa. Keskustan sisäistä liikennettä helpottavan ohitustien rakentaminen käynnistyi vuonna 1985. Merkillä pantavaa on, että samaan aikaan kaupungin liikennetöryhmä suositteli laatimassaan kevyen liikenteen kehittämissuunnitelmassa, että asema- ja yleiskaavoissa kiinnitettäisiin erityistä huomiota kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen.⁸⁴ Kävelykeskusta saikin alkusysäyksen vuonna 1986, kun torin pohjoisreunalla Hallituskatua muutettiin osittain kävelykaduksi.

80-luvulle tultaessa rakennussuojelukysymykset nousivat pintaan. Tilannetta oli vauhdittanut keskustan määrätietoinen uudistus, jossa haluttiin päästä eroon puukaupunki-identiteetistä. Tämän oli puolestaan mahdollistanut 50-luvulla laadittu selvitys, jossa todettiin, ettei Mikkeliä ollut mitään erityisesti arvokkaita rakennuksia, joita tulisi suojella. Suojelukysymyksistä merkittävimmiksi nousivat Natulinin talo, Maaherrankatu 40 sekä Kenkäveronniemen vanha pappila.⁸⁵ Kaikkien kohtalo ratkesi 1980-luvulla. Natulinin talo siirrettiin Ristiinaan, mutta Maaherrankatu 40 ja Kenkävero säilyivät paikoillaan. Kenkäveronniemen pappila restauroitiin matkailu- ja toimintakeskukseksi arkkitehti Jaakko Merenmiehen suunnitelmien mukaan 1980-luvun lopussa. Kenkäveronniemen pappila on nimetty osaksi valtakunnallisesti arvokasta kulttuuriympäristöä.⁸⁶ Herännyt kiinnostus rakennusperintöä kohtaan näkyi myös Emolan kaavoituksessa. 80-luvun alussa alueella laadittiin kaavarunko, jonka myötä aluetta kaavoitettiin kaupunkikuva suojellen. Emolasta muodostettiin myöhemmin valtakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö.

80-luvun merkittävimpiin uusiin asuinalueisiin kuuluu Launialan alue, jota asemakaavoitettiin useammassa vaiheessa. Vuonna 1990 valmistui uusi yleiskaava, jonka kaupunginvaltuusto hyväksyi oikeusvaikutuksettomana. Siinä osoitettiin kui-

Nuijamiehen vanha kasarmi, Jalkaväkimuseon piha-alue. Kuva: Mikkelin kaupunkisuunnittelun valokuvat

tenkin selkeät asuinalueiden kasvusuunnat, joiden myötä asemakaavoitus eteni 90-luvulla. Tällaisia olivat muun muassa Savisillan ja Tupalan alueet keskustan pohjoispuolella. Tunnusomaista näille uusille alueille oli pientalovaltaisuus, palvelujen sijoittuminen asuinalueiden ulkopuolelle sekä viher yhteydet. Useimmiten liikkuminen perustuu autoiluun ja tonttipysäköinti onkin muodostunut katukuvaa leimaavaksi elementiksi.

80- ja 90-luvut olivat keskustan ja kaupallisten alueiden kehittämisen aikaa. Keskustassa muodonmuutoksia kokivat muun muassa kaupungintalon kortteli, joka sai arkkitehtikilpailun perusteella seurakseen Hannele Storgårdsin suunnitteleman virastotalon vuonna 1986⁸⁷. Julkista rakentamista tapahtui myös keskustan ulkopuolella, Pankalammen rantaan valmistui konserttitalo Mikael vuonna 1988, ja seuraavana vuonna Rantakylään nousi maalaiskunnan uusi kunnantalo. Kaupallisista hankkeista merkittävin oli vuonna 1992 asema-kaavoitettu Graanin alue, jonne muutamaa vuotta myöhemmin valmistui suuri automarket.

Keskeinen teema asemakaavoituksessa oli täydennysrakentamisen ohjaus. Jo rakentuneilla alueilla pohdittiin toimintojen muuttuessa rakennusten uudelleen käyttöä, kuten esimerkiksi Nuijamiehen kasarmialueella, ja toisaalta sovitettiin olemassa olevaan rakenteeseen merkittäviäkin uusia rakennuksia, kuten vuonna 1992 valmistunut ylipisto-

*Kaupungin virastotalon sisäpiha.
Kuva: Mikkelin kaupunkisuunnittelun valokuvat*

keskuksen uudisrakennus. Malliesimerkki täydennysrakentamisen suunnittelun haasteista on ns. siilon kortteli keskustassa, jota alettiin suunnitella jo 90-luvun alussa. Silloin kortteliin hahmoteltiin sijoitettavaksi linja-autoasemaa. Kertovaa on, että siilon kortteliin lopullista hahmoa ei vielä vuoden 2017 alussakaan ole täysin ratkaistu.

Näkymä Graanille. Kuva: Mikkelin kaupunki / Harri Heinonen

⁸⁷ Vikman, Laura: Mikkelin kauppakatuja historiaselvitys, Mikkelin kaupunki, 2013

1980

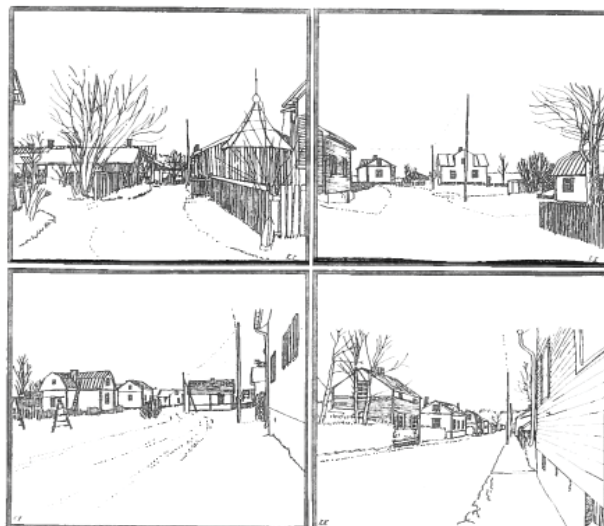
Carlsonin tavaratalo avattiin Mikkeliin
Visulahden matkailukeskuksen 1. vaihe
Susiniemen leirikeskus, kauppaoppilaitoksen laajennus ja
Tuppuralan ala-asteen liikuntatilat rakennettiin
Ahjokadulle avattiin alikulkukäytävä sekä Launialassa, Saksalassa,
Peitsarissa ja Kattilansillassa rakennettiin katuja
Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Oravinmäessä laajennettiin teollisuusaluetta asemakaavanmuutoksella
- Visulahdessa asemakaavoitettiin leirintäalue
- Keskustassa laadittiin asemakaavanmuutoksella hotellilaajennus Mikonkadun varrelle, maakunta-arkiston laajennus Pirttiniemenkadun varrelle sekä muita pienempiä asemakaavanmuutoksia
- Nuijamiehessä kaavoitettiin kasarmin aluetta, jossa varuskuntatoiminnan tilalle tuli muun muassa museotoimintaa
- Pursialaan laadittiin asemakaava ja asemakaavanmuutos, joilla osoitettiin paikka lämpökeskukselle
- Pienimuotoisia asemakaavanmuutoksia laadittiin Lähemäelle, Launialaan ja Tuppuralaan

1981

Suomen Elinkeinoelämän Keskusarkisto sai tilat Mikkelistä
Visulahden matkailukeskuksen 1. vaihe
Pursialan turvelämpökeskus, Mikkelin työkeskus ja
Suksimäen päiväkotit valmistuivat
Peitasari sai alikulkukäytävän, Launialassa ja
Saksalassa rakennettiin kunnallistekniikkaa
Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Emolaan laadittiin kaavarunko
- Kalevankankaalla valmistui asemakaavoja Ravidantien ympäristöön, joilla osoitettiin alueelle muun muassa urheilutoimintoja
- Valtatiekaavoja laadittiin Vilhonkadun ympäristöön
- Keskustassa laadittiin asemakaavanmuutoksia Kaukolan alueelle, joilla muutettiin rakennusalan rajauksia sekä sallittiin joustavammin asumista liiketilojen ohella
- Lähemäellä laadittiin pieniä asemakaavatöitä, joilla osoitettiin lisää teollisuusaluetta sekä parannettiin liikenneturvallisuutta
- Lisäksi laadittiin asemakaavanmuutoksia Visulahdessa, Tuskussa, Tuppuralassa, Lehmuskylässä ja Nuijamiehessä

Emolan kaavarungon selostuksen kansikuva.
(Kuvat: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

1982

Emola hyväksyttiin valtakunnalliseksi perusparannuskokeilualueeksi
Jalkaväkimuseo avattiin Nuijamiehen kasarmialueella
Jäähalli, maapohjahalli ja Tornimäen ajanottorakennus valmistuivat
Lasikutomon teollisuushalli, lentoaseman kalustohalli ja keskusvarasto rakennettiin
Tikanpellon päiväkotit, Tenholan päiväkodin saneeraus ja Kattilansillan nuorisotalo valmistuivat
Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Emolan kaavakokonaisuuteen liittyviä asemakaavanmuutoksia laadittiin, kaavoissa kiinnitettiin huomiota täydennysrakennuspaikkojen löytämiseen kaupunkikuvaa suojellen
- Kattilansillassa laadittiin asemakaavanmuutoksia, joilla muun muassa linjattiin uudelleen Palokalliokatua ja mahdollistettiin kevyen liikenteen väylä Kuppitien päästä Kaituentielle
- Keskustassa laadittiin asemakaavanmuutoksia Kaukolaan ja Maunukselaan, asemakaavanmuutoksella luotiin edellytykset sairaalan laajentamiselle
- Launialaan kaavoitettiin pientaloaluetta tonttitarpeen turvaamiseksi
- Lehmuskylässä laadittiin asemakaava ja asemakaavanmuutos, joilla kaavoitettiin lisää asuin aluetta sekä poistettiin tarpeeton lämpökeskuksen tontti
- Pienimuotoisia asemakaavanmuutoksia laadittiin lisäksi Nuijamieheen, Lähemäelle, Tuppuralaan ja Tuskun

1983

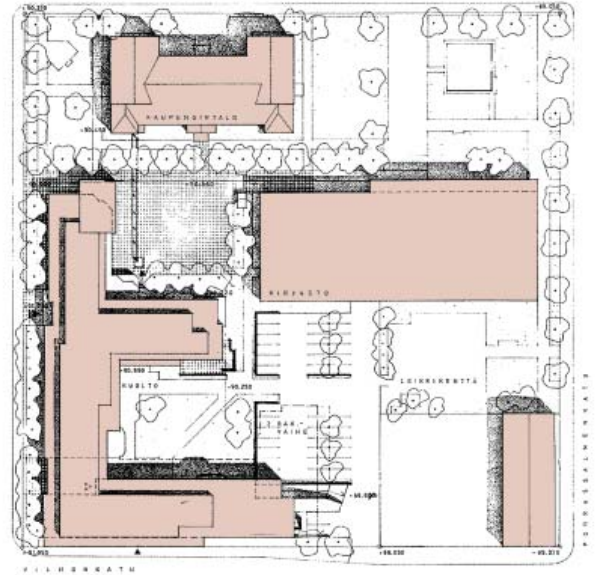
Kalevankankaalle valmistui kotiteollisuuskoulu ja Peitsariin ala-aste
Saksalaan rakennettiin torit ja avattiin toimintakeskus
Visulahdessa avattiin vahakabinetti ja perustettiin Minimaa Oy
Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Emolassa jatkui kaavakokonaisuuden täydentäminen osa-alueittain laadittavilla asemakaavanmuutoksilla
- Keskustassa laadittiin asemakaavanmuutoksia, joilla mahdollistettiin täydennysrakentaminen
- Tuskussa laajennettiin asemakaava-aluetta osoittamalla pientaloaluetta Justeerinkadun ja Norontien ympäristöön sekä teollisuus- ja liikerakentamisen alueita
- Rokkalassa teollisuuden alue laajeni asemakaavanmuutoksella Meijerin ympäristössä
- Lehmuskylässä mahdollistettiin asemakaavanmuutoksilla asuin- ja palvelutalon rakentaminen sekä Johtokadun teollisuusalueen laajennus
- Lähemäellä ja Peitsarissa laadittiin pieniä asemakaavanmuutoksia

1984

Etelä-Savon metsäkoulun päärakennus, Invalidien palvelutalo ja eteläisen terveysneuvolan tilat valmistuivat
Tuppuralassa saatiin valmiiksi koulun laajennus ja nuorisotilat
Saksalaan valmistui pesula
Turvelämpökeskusta ja kaupungin korjaamorakennusta laajennettiin
Valtatie 5:n väli Kinnari – Ristiinantie valmistui
Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Emolassa jatkui kaavakokonaisuuden täydentäminen osa-alueittain laadittavilla asemakaavanmuutoksilla ja lisäksi asemakaavanmuutoksella osoitettiin pien-, rivi- ja kerrostaloja Rouhialanlammen ympäristöön
- Keskustassa laadittiin asemakaavanmuutos kaupungintalon kortteliin alueelle laaditun arkkitehtuurikilpailun mukaisesti
- Marskin aukion ympäristössä päivitettiin asemakaava vastaamaan toteutunutta tilannetta sekä toteutettiin kaupunginhallituksen paikannimiä koskeva päätös, jolla Suur-Savon aukio muuttui Marskinaukioksi ja osa Raatihuoneenkadusta Puistokaduksi
- Launialassa laajennettiin asemaakaava-aluetta pientaloalueella
- Peitsarissa, Tuppuralassa, Lähemäellä ja Visulahdessa laadittiin pieniä asemakaavanmuutostöitä

Havainnekuva uudesta kaupungin virastotalosta.
(Kuvat: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

1985

Mikkelin kaupungin ja maalaiskunnan osittainen kuntaliitos, jossa kaupungin alueeseen liitettiin alueita kaupungin pohjoispuolelta Visulahdesta Karjalanharjulle saakka, Moisio-Tuukkalan alue ja kaupungin omistamia alueita Anttolantien läheltä
Laadittiin kaupungin ja maalaiskunnan yleiskaavallinen runkosuunnitelma
Tornimäen laskettelurinne hisseineen sekä Laajalammen leikkipuisto valmistuivat
Rakennettiin keskussairaalan lisärakennus, Pohjolan Liikenne Oy:n terminaali, Saksalan päiväkoti ja Susiniemen leirikeskuksen laajennus
Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

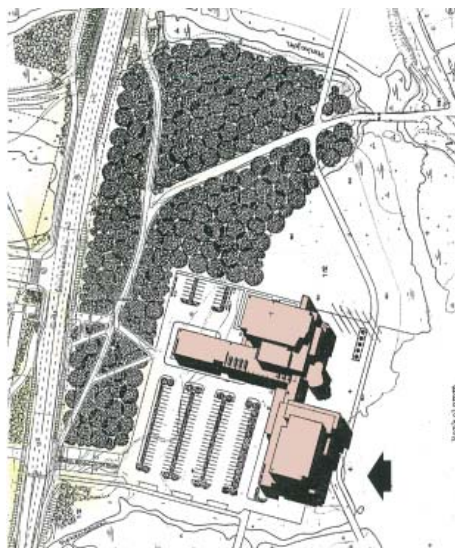
- Emolassa jatkui kaavakokonaisuuden täydentäminen osa-alueittain laadittavilla asemakaavanmuutoksilla
- Kirjalassa laajennettiin ja järjesteltiin uudestaan teollisuusaluetta sekä osoitettiin Kirjalan tila yleisten rakennusten korttelialueena
- Lähemäellä laadittiin asemakaavanmuutoksia, joilla tutkittiin muun muassa asuntolatyyppeiden rivitalojen sijoittamista Paukkulan rantaan
- Kalevankankaalla muutettiin asemakaavanmuutoksella Metsolan aukion järjestystä sekä päivitettiin kotiteollisuuskoulun ympäristöä
- Pieniä asemakaavanmuutoksia laadittiin Tuskussa, Savilahdessa ja Pitkäjärvellä

1980-luku

1986

Mikkelin kaupungin virastotalo, Länsi-Savo Oy:n toimitalo, Sairaanhoidon oppilaitos ja Asko Oy:n liikerakennus valmistuivat. Tuuskalan kaavarunko hyväksyttiin. Hallituskadun kävelykatuosuus ja Vilhonkadun silta olivat työn alla. Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Launialassa laajennettiin asemakaava-alueita pientaloalueella
- Urpolassa asemakaavoitettiin liiketilaa Rinnekadun varrelle
- Oravinmäellä laajennettiin asemakaavalla teollisuusalueita
- Asemakaavalla osoitettiin paikka Mikael-kulttuurikeskukselle
- Ristiinantien varrella parannettiin liikennealueita ja osoitettiin virkistysalueiden käyttö sekä Urpolanjoen suojelualueen laajennus
- Pitkäjärvellä, Kaukolassa ja Kalevankankaalla laadittiin asemakaavanmuutoksia, joilla mahdollistettiin muun muassa ammattikoulun ja Elinkeinoelämän keskusarkiston rakennushankkeet

Kaavan havainnekuvassa Mikael on vielä esitetty laajempaan, kahteen massaan jakautuvana rakennuksena. Alapuolella ilmakehä toteutuneesta tilanteesta. (Kuvat: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

1987

Metsolan aukio rakentui. Jäteveden puhdistuslaitosta saneerattiin. Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Launialassa kaavoitettiin asuinalueita ja koulu Launialankadun ympäristöön
- Tuuskalassa osoitettiin asemakaavalla omakotitalotontteja Kirvestien ympäristöön
- Tuskun ja Siekkilän alueella laadittiin asemakaavanmuutos valtatie 13 ja Savilahdenkadun risteysalueelle
- Nuijamiehessä laadittiin pieniä asemakaavanmuutoksia

1988

Konserttitalo Mikael valmistui. Moisio-Tuuskalan päiväkotikirjasto valmistui. Ristiinantien katujärjestelyt sekä Savilahdenkadun alikulkukäytävä rakennettiin valmiiksi. Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Tuppurassa parannettiin asemakaavalla ja asemakaavanmuutoksilla rannan virkistyskäyttömahdollisuuksia
- Tuuskalassa osoitettiin asemakaavalla uutta pientaloaluetta
- Keskustassa mahdollistettiin asemakaavanmuutoksella seurakuntatalon kunnostus ja muutostyöt
- Savilahdenkadun liikennejärjestelyjä parannettiin asemakaavanmuutoksella
- Launialassa, Lehmuskylässä ja Tuskussa laadittiin pieniä asemakaavanmuutoksia

1989

Mikkelin maalaiskunnan uusi kunnantalo valmistui. Mikkelin Valokuvakeskus perustettiin. Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Emolassa laadittiin asemakaavanmuutoksia, joilla otettiin kantaa muun muassa rakennusten suojeluun Likolammen rannalla
- Keskustassa osoitettiin kaavalla kerrostalo Vuorikadun varrelle
- Nuijamiehessä mahdollistettiin asemakaavanmuutoksella paikka ammattikoulun kampukselle
- Tuskussa laajennettiin asuinalueita Karjalanharjun ympäristöön sekä päivitettiin vanhoja kaavoja
- Kirjalassa ja Pitkäjärvellä hyödynnettiin kaupunkirakenteellisesti hyvät alueet teollisuus- ja asumiskäyttöön
- Tuuskalassa päivitettiin asemakaavalla muun muassa alueen kadunnimistöä sekä pysäköintijärjestelyjä
- Tuppurassa ja Lehmuskylässä laadittiin pienet asemakaavanmuutokset

1990

Mikkeliin perustettiin mikrokuvaus- ja konservointilaitos
Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

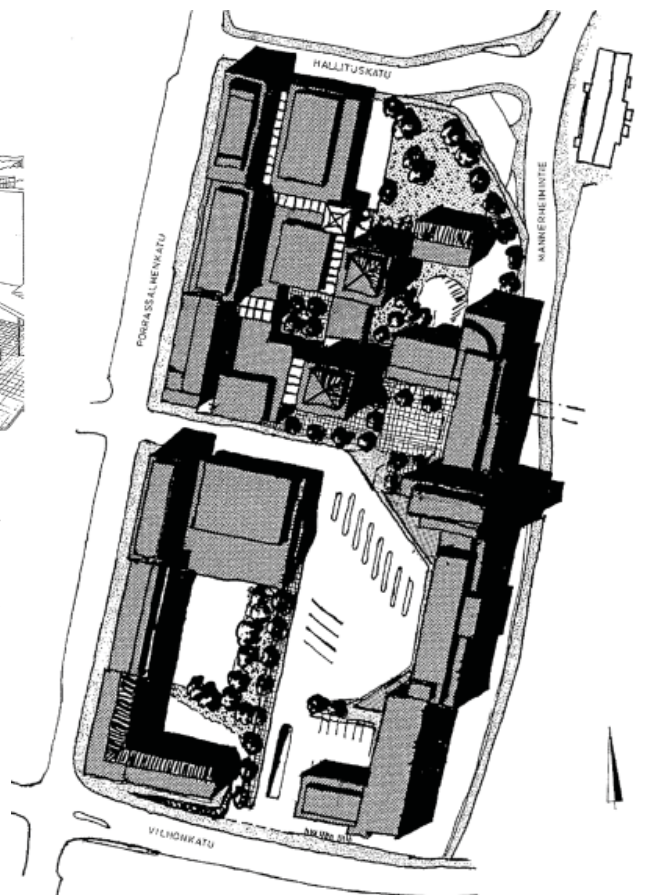
- Tuskussa laadittiin asemakaava ja asemakaavan muutos, joilla mahdollistettiin vanhan väljän ns. viljelytiloihin perustuvan pientaloalueen täydennysrakentaminen
- Maunukselassa, Vuorikadun varrella, osoitettiin asemakaavanmuutoksella paikka kolmekerroksiselle asuin- ja liikerakennukselle sekä suojeltiin työväentalo (Naisvuoritalo). Satamassa asemakaavamuutoksella tehostetaan ja kehitetään maankäyttöä yleiskaavan pyrkimysten suuntaan. Alueen varastomymälätoiminnon tilalle suunniteltiin teollisen tutkimus- ja tuotekehittely-yksikön perustamista.
- Rokkalassa osoitettiin asemakaavanmuutoksella asuinkerrostaloja ja päiväkodin tontti Röllinpolun varrelle.
- Siekkilässä luotiin asemakaavanmuutoksella paremmat edellytyksen kioskin toiminnan jatkamiselle ja kehittämiselle
- Kattilansillan alueella yleisten rakennusten korttelialue muutetaan asemakaavanmuutoksella asuntotontiksi. Paikalle suunniteltu kirkko sijoitetaan muualle.
- Asemakaavanmuutoksia laaditaan Lehmuskylään, Kaukolaan, Lähemäelle, Oravinmäkeen ja Tuppuralaan

1991 Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Savisillan alueelle osoitettiin uutta kerros- ja rivitaloaluetta Menninkäisentaipaleen ja Maahisentaipaleen ympäristöön. Rokkalassa tarkastettiin asemakaavanmuutoksella teollisuus- (Helprint) ja kaupan korttelirajauksia rakennustarpeita vastaaviksi sekä osoitettiin katualuetta ja kevyen liikenteen yhteyksiä Savisillan suuntaan.
- Oravinmäen alueelle laajennettiin asemakaavalla teollisuusaluetta. Oravinkadun länsipuolelle, Tupalan alueelle, osoitettiin omakoti- ja rivitaloaluetta.
- Keskustassa laadittiin asemakaavanmuutoksia, jolla siilokortteliin osoitettiin liike- ja toimistorakentamista sekä linja-autoasema. Raatihuoneenkadun pohjoispuolelle osoitettiin kerrostalokortteli. Tavoitteena oli elävöittää keskustaa ja parantaa Mannerheimintien varrella kaupungin julkisivua.
- Kaukolassa asemakaavanmuutoksella osoitettiin Carlsonin tavaratalon laajentaminen kaupunkikuvaa eheyttään
- Maunukselassa asemakaavanmuutoksella uudistettiin Likolammen itäpuolen asuinalueutta keskustan kaavarungon pohjalta pienimittakaavaisesta asuinalueesta kerrostalovaltaisemmaksi alueeksi
- Tuukkalassa päivitettiin rakennuskaava asemakaavaksi. Kaavassa tutkittiin Moisionkoulun laajenemismahdollisuuksia, valtatie ja Annilantien risteysaluetta sekä yleiskaavassa osoitetut asuinalueet.
- Lähemäellä asemakaavanmuutoksella päivitettiin koulun ympäristön asuinalueutta toteutuneen rakenteen mukaiseksi sekä vastaamaan paremmin asukkaiden toiveita

Asemakaavan selostuksessa on esitetty kaksi havainnekuvaa siilokorttelin ja sen ympäristön kehittämisestä. Ratkaisussa Raatihuoneenkatu on katkaistu ja siilojen ympärille muodostuu kahden korttelin suuruinen sisäpiha, jonka keskeltä kohoaa siilorakennus. (Kuvat: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

Yliopistokeskuksen kortteliin valmistuu uudisrakennus, johon muuttivat Helsingin yliopiston Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus sekä Helsingin kauppakorkeakoulun BBA-ohjelma 1989 Mannerheimin salonkivaunu näytteille Mikkelin rautatieasemalle
Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Graanin alueelle osoitettiin yleiskaavan mukaisesti suuri liike- ja toimistorakennusten korttelialue. Alueelle suunniteltiin liikekeskusta, tutkimuslaitosta ja kalustemyymälää. Kaavalla haluttiin parantaa kaupunkikuvaa ja liikennejärjestelyjä.
- Pitkäjärvelle laadittiin asemakaava ja asemakaavanmuutos, joilla osoitettiin rivi- ja pientalotontteja rannan läheisyyteen sekä teollisuus- ja toimitilatontteja Ketunniementien varrelle. Kaavalla vähennettiin VT 5 estevaikutusta maankäytön kannalta.
- Launialassa asemakaavalla mahdollistettiin vanhan väljän ns. viljelytiloihin perustuvan pientaloalueen täydennysrakentaminen
- Tupalassa asemakaavoitettu alue laajeni omakoti-, rivi- ja kerrostaloalueena
- Tuppurassa päivitettiin asemakaavaa vastaamaan toteutunutta tilannetta sekä suojeltiin alueella sijaitseva Selim A. Lindqvistin suunnittelema puuhuvila
- Keskustassa asemakaavanmuutoksilla mahdollistettiin maakunta-arkiston laajennus sekä osoitettiin paikka tavaraliikennekeskukselle ja raskaan liikenteen pysäköintialue VT 5 varteen. Kosteikon itäosa säilytettiin luonnontilassa.
- Lisäksi laadittiin asemakaavanmuutoksia Emolaan, Kattilansiltaan, Nuijamieheen ja Kirjalaan

Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Tuskussa osoitettiin asemakaavanmuutoksilla teollisuus- ja varastorakennusten aluetta, joiden käyttötarkoitus soveltuu lentokentän lentoliikennetoimintaan sekä täydennysrakentamista väljälle pientaloalueelle
- Savisillan keskiosan asuinalue laajeni asemakaavanmuutoksella. Savisillantietä jatkettiin Ihastjärventiehen. Kerrostalorakentaminen osoitettiin Savisillantien varrelle, muutoin alueelle osoitettiin pien- ja rivitaloja.
- Kalevankankaalla asemakaavanmuutoksilla mahdollistettiin lisärakennuksen rakentaminen Mikkelin liiketalouden instituutin tarpeisiin sekä muutettiin osa Runeberginaukiota Joos. Sajaniemen kaduksi. Lisäksi laadittiin kaava, jolla suojeltiin Kansankatu 2 ja Pirttinimenkatu 10 vanhat asuinrakennukset ja osoitettiin ruutukaava-alueen ympäristöön sopeutuvaa täydennysrakentamista. Suojellut puiset asuinrakennukset ovat osa Naisvuoren ja Akkavuoren ympäristöön levittyvää arvokasta rakennettua ympäristöä.
- Tuppurassa osoitettiin asemakaavanmuutoksella rivitaloaluetta Tuppuralanlammen pohjoispäätyyn
- Tuukkalassa laadittiin asemakaava ja asemakaavanmuutos, joilla päivitettiin vanha rakennuskaava sekä selkiytettiin kadun nimestä ja liikennejärjestelyjä
- Lisäksi laadittiin asemakaavanmuutoksia Lähemäelle, Kirjalaan, Tuppuralaan ja Emolaan

Graanin liikekeskus valmistui

Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Pursialassa asemakaavalla muodostettiin yksi teollisuustontti alueelle suunniteltua sahalaistosta varten, varaudutaan Etelä-Savon energian hakevaraston sijoittamiseen alueelle sekä vesiliikenteen muutoksiin
- Savisillan alueelle laadittiin kaavarungon mukaisesti asemakaava ja asemakaavanmuutos, jolla osoitettiin kerros- ja rivitaloja Porrassalmenkadun läheisyyteen
- Nuijamiehen alueella asemakaavanmuutoksella osoitettiin paikka Mikkelin Teknillisen oppilaitoksen uudisrakennukselle ja mahdollistettiin peruskorjaus kulttuuriympäristö huomioiden
- Visulahteen laadittiin asemakaavanmuutos, jolla osoitettiin matkailualue
- Kalevankankaalle laadittiin asemakaavanmuutos, jolla Kalevankankaan koulun ympäristössä edistettiin liikenneturvallisuutta ja viihtyisyyttä ja parannettiin liikennejärjestelyjä erityisesti kevyen liikenteen osalta
- Lisäksi laadittiin asemakaavanmuutoksia Oravinmäkeen, Lehmuskylään, Kattilansiltaan, Lähemäelle, Emolaan, Tuppuralaan, Launialaan ja Kalevankankaalle

Viestikeskus Lokki avataan yleisölle

Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Visulahden alueelle laadittiin asemakaavoja, joilla osoitettiin täydennysrakentamista, jäsenneltiin liikenneverkkoa sekä erikoisuutena ekologisen asumisen alue Huurharjuntien ympäristöön
- Tuppurassa asemakaavanmuutoksella osoitettiin osayleiskaavan mukaisesti asuin- ja liikerakennusten korttelialuetta sekä vapautettiin puistomainen rantavyöhyke yleiseen virkistyskäyttöön
- Emolassa laadittiin asemakaavanmuutoksia, joilla parannettiin alueen liikennejärjestelyjä sekä mahdollistettiin säilyttävän peruskorjauksen myötä suojeltujen rakennusten ottaminen asuinkäyttöön

1990-
luku

Ylhäällä havainnekuva Urpolan kartanoa ja sen ympäristöä koskevasta asemakaavaselostuksesta. Alhaalla on valokuva kartanon päärakennuksesta, joka on vuodelta 1900.

*Kartano sijoittuu kauniille paikalle Urpolan lammen ja Urpolan joen yhtymäkohtaan.
(Kuvat: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)*

- Urpolan alueelle laadittiin asemakaavanmuutos, jolla suojeltiin Urpolan kartano ympäristöineen sekä jäseneltiin alueen pysäköinti- ja liikennetarkaisuja
- Lisäksi laadittiin asemakaavanmuutoksia Peitsariin, Kirjalaan ja Pitkäjärvelle

1996 Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Keskustassa mahdollistettiin asemakaavanmuutoksella kuusikerroksisen asuinkerrostalon rakentaminen Porrassalmenkadun varrelle sekä suojeltiin HOP:n talo, joka on arkkitehti Axel Loenbomin suunnittelema kaksikerroksinen pankkitalo vuodelta 1885
- Tuppuralassa laadittiin asemakaavanmuutoksia, joilla osoitettiin muun muassa asunto- ja työpaikkarakentamisen jatkaminen Graanintien varrelle
- Pursialassa laajennettiin asemakaavanmuutoksella teollisuusrakennusten korttelia sahan suunnitellun laajennuksen mahdollistamiseksi
- Tuuskaalassa asemakaavanmuutoksella mahdollistettiin vanhan maatilan (Silvasti) käyttö asuin- ja julkisen hallinnon- tai palveluiden tiloina sekä suojeltiin jäljellä olevat tilan rakennukset
- Tupalassa asemakaavanmuutoksella mahdollistettiin alueen vesihuollon ja liikenneverkon järjestäminen sekä asuinalueiden täydennysrakentaminen
- Lisäksi laadittiin asemakaavanmuutoksia Tuskuun, Pitkäjärvelle, Launialaan ja Kirjalaan

1997 Vanhan maakunta-arkiston viereen rakennettiin 1997 lisärakennus arkkitehtitoimisto Erkki Valovirran suunnittelemana.

Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Riutan alueella osoitettiin asemakaavalla ja asemakaavanmuutoksella omakotitaloaluetta Raudunkadun ympäristöön
- Pitkäjärven alueella asemakaavamuutoksilla turvattiin muun muassa olemassa olevan rakennuskannan asuinkäyttö Liuske- ja Kiillekujalla sekä ympäristön pienimittakaavaisen miljöön säilyminen
- Tuppuralassa laadittiin asemakaavanmuutoksia, joilla osoitettiin rivitaloaluetta Sahamiehenkadun varrelle, parannettiin alueen liikennejärjestelyjä sekä mahdollistettiin olemassa olevien asuinrakennusten korjaus- ja uudisrakentaminen
- Lisäksi laadittiin asemakaavanmuutoksia Nuijamiehen ja Visulahden alueille

Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Kaukolassa laadittiin asemakaavanmuutoksia, joilla luodaan edellytykset yleiskaavan mukaiselle maankäytölle. Kaavalla osoitettiin kolmikerroksisia asuinkerrostaloja Puistokadun, Pietarinkadun ja Pankalamminkadun varrelle. Lisäksi suojeltiin Rakennusmestari Johan Edvard Åkerströmin suunnittelema ja Herman Pitkäsen rakennuttama jugendtalo 1900-luvun alusta. Mikkelin Puhelinyhdistyksen korttelissa mahdollistettiin laajennus sekä muutettiin yhdyskuntateknistä huoltoa palvelevien rakennusten kortteli sellaiseksi, johon voidaan sijoittaa myös liiketiloja.
- Kaihulle laadittiin asemakaavanmuutos, jolla muutettiin yleisten rakennusten korttelialue erillispientalojen korttelialueeksi
- Tuppuralassa asemakaavanmuutoksilla laajennettiin asuin- ja työpaikka-alueita Graanin ympäristössä sekä yhdistettiin Graanintie Aurakatuun sekä mahdollistettiin päiväkotitilan ottaminen asuinkäyttöön Pohjankaaren kerrostalossa
- Urpolaan, Tupalaan, Rokkalaan, Tuskuun ja Lähemäelle laadittiin asemakaavanmuutoksia, joilla päivitettiin muun muassa liikennejärjestelyjä, tonttirajoja sekä rakennusoikeuksia

Asemakaavoja laadittiin seuraavasti:

- Visulahdessa laadittiin asemakaava ja asemakaavanmuutos, joilla osoitettiin välttää asuinalueita Visulahden alueelle sinne laaditun yleiskaavan mukaisesti
- Tuppuralassa asemakaavanmuutoksella mahdollistettiin nk. Veteraanitalon ja sen palveluihin tukeutuvan asuinkerrostalon rakentaminen
- Pursialassa asemakaavanmuutoksilla luotiin paremmat edellytykset alueen yritystoiminnalle. Pursialankatua jatkettiin Anttolantielle. Lisäksi mahdollistettiin Mölnlycke Health Care Ab:n teollisuusyrityksen toimintaan liittyvän edustussaan rakentaminen.
- Kattilansillassa ja Lähemäellä muutettiin asemakaavanmuutoksella liiketilaa asuinkäyttöön
- Lehmuskylässä asemakaavanmuutoksilla puistoalueesta muodostettiin asuinkortteli, jolle osoitettiin pientalotontti sekä Jalavakadun varrella päivitettiin tonttirajoja
- Lisäksi laadittiin asemakaavanmuutoksia Emolaan, Kalevankankaalle ja Tuskuun

Kaupunkisuunnittelun keinot

1980-90-luvulla ei ollut enää selkeitä kärkiajatuksia siitä, kuinka kaupunki on hyvä järjestää. Erilaiset näkökulmat, kuten ekologia, historia, kulutustottumukset ja liikenne tekivät suunnittelukysymyksistä kompleksisempia. Vuonna 1994 voimaan tullut YVA-laki viitoitti tietä kaavan vaikutusten arvioinnille ja laajempien selvitysten laatimiselle. Mikkelin vuoden 1990 yleiskaavan selostuksessa kirjoitettiin: ”Tulevaisuus kaiken kaikkiaan sisältää useita epävarmuustekijöitä, jotka vaativat yleiskaavatasoiselta suunnittelulta mahdollisimman oikeaan osuvia johtopäätöksiä, mutta myös joustavuutta suunnan oikaisemiseksi tarvittaessa”⁸⁸. Ajatus kiteyttää hyvin kaupunkisuunnitteluun tulleen tarpeen laatia joustavampia ja muokattavissa olevia suunnitelmia. Muutosta on myös kuvattu kokonaisvaltaisen suunnittelun muuttumiseksi uusliberalistiseksi hankesuunnitteluksi. Myös suunnittelun fokus alkoi myös siirtyä varsinaisesta suunnitelmasta itse suunnitteluprosessiin.⁸⁹

Kaupunkirakenteen hajautuminen (urban sprawl) näkyi myös Mikkeliissä. 1980- ja 1990-luvuilla syntyi laajoja, yhtenäisiä asuinalueita varsinaisen keskustan ulkopuolelle – yhdyskuntarakenne kasvoi laajenemalla. Ajalle oli ominaista, että kauppa hakeutui seudullisten liikenneväylien solmukohtiin, joka osaltaan tuki kaupunkirakenteen hajautumista synnyttämällä uusia alakeskuksia. Hajautuneet asuinalueet tukeutuivat entistä vahvemmin yksityisautoiluun, ja saavutettavuudeltaan hyvien automarkettien voimaankin nähden liittyvän tiiviisti tähän kehitykseen.⁹⁰ Myös työpaikat alkoivat karata keskustojen ulkopuolelle, josta Mikkeliissä on osoituksena Tuskun ja Oravinmäen teollisuusalueiden laajeneminen.

Arkitehtuurissa alkoi postmodernismin aikakausi, joka ei varsinaisesti ollut tyylisuunta vaan ennemminkin asenne, joka ko-

Kuvassa Mannerheimite 22.
(Kuvat: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

64 ⁸⁸ Mikkelin yleiskaava, selostus, 1990

^{89, 90} Hynynen, Ari: Hajautumisprosessit verkostoituvassa kaupungissa, Teoksessa: Sairinen, Rauno (toim.): Yhdyskuntarakenteen eheyttäminen ja elinympäristön laatu, Yliopistopaino Oy, Espoo, 2009.

rostaas ilmaisuunvapautta ja puhuttelevuutta. Tyyllilliset ilottelut jäivät Mikkeliin, kuten koko Suomessa, vieraammiksi ja vahvemmin omakuttiin postmodernistiset teemat kuten ihmisläheisyys, miljöökysymykset, paikan hengen ja paikallisen rakennusperinnön vaaliminen tai tunnelmaan ja merkitykseen liittyvät seikat.⁹¹ Yleinen mielipidekin suosi paluuta perinteiseen ja tämä näkyi muun muassa puun ja tiilen suosimisessa materiaalivalinnoissa. Postmodernismiin on liitetty myös seuraavia tyylipiirteitä: tuuliviirit, erkkerit, raidat, sisääntuloa korostavat katokset ja kuistit, symmetria, ruutuikkunat, pastellivärit, kattolyhdyt ja arkadit. Selkeimmin nämä ovat näkyneet viihteen, kuluttamiseen ja elämyksiin liittyvissä rakennuksissa.⁹² Hyviä esimerkkejä Mikkeliin ovat muun muassa Graanin liikeyksitys, liikeyhuoneisto Tuuliviiri Lehmuskylässä sekä asuinrakennus Mannerheimintie 22.

Kuvassa Lehmuskylän K-ryhmän ruokakauppa "Tuuliviiri", jonka torniaihe tuuliviireineen edustaa liikeyrakentamisen postmodernia tyyliä. (Kuvat: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

Asuinrakentamisessa teollisesti valmistetut omakotitalot vakiinnuttivat asemansa osana suomalaista asuinkulttuuria 1980-luvulta lähtien. Vielä 80-luvun lopussa talopakettien tarjonta oli kirjavaa, mutta alkoi sittemmin yhdenmukaistua. Merkille pantavaa oli, että talopaketeilla pyrittiin vastaamaan ostajien toiveisiin, ei toteuttamaan valmistajan käsitystä hyvästä asuinrakentamisesta. Tätä ajatusta vasten on ymmärrettävää, että tyyllillisesti talopaketeissa näkyivät laina-aiheet kuten "espanjalaiset kaaret", kalifornialaisten omakotitalojen ranch-tyyli tai alppimaiden rakennusperinnettä mukailevat käkikellotalot. 1990-luvulla vanhojen suomalaisten rakennustyylien jäljittely lisääntyy ja aletaan puhua perinnetaloista, joissa on uusvanhoja detaljeja. Vaikutteita perinnetalojen julkisivuihin otettiin pääasiassa uusklassismista, 1800-luvun lopun kertaustyyleistä, jugendista ja 1920-luvun klassismista. Kansanrakentamisen perinnettä jatkaen taloissa saattoi esiintyä eri tyylikausien piirteitä. Perinnetalojen suosion kasvua on selitetty talouden laskusuhdanteen ja globalisaation synnyttämällä menneisyyden kaipuuna ja toisaalta kasvaneella rakennusperinnön arvostuksella.⁹³

1980-luvun nousukaudella rakennettiin Mikkeliin useita julkisia rakennuksia, mistä kertoo Pankalammen rannalla, ruutukaavakeskustan laidalla sijaitsee arkkitehti, professori Arto Sipisen (s. 1936) suunnittelema konsertti- ja kongressikeskus Mikaeli. Rakennus edustaa hyvin Suomen 1980-luvun nousukautta ja sen mukanaan tuomia rakentamisen muuttuneita tarpeita. Kulttuurin monitoimitaloja voidaankin pitää ajalle tyypillisenä ilmiönä. Rakennustyyppi liittyy tiiviisti käsitteeseen hyvinvointi-Suomesta. Sodan jälkeistä asunto-ongelmaa oli ratkottu lukuisilla uusilla asuinalueilla; tämän jälkeen voitiin siirtyä rakentamisen tarvehierarkiassa askel eteenpäin, vapaa-ajan rakennuksiin. Rakennuksen sijainti vehreässä maisemassa ja toisaalta lyhyen etäisyyden päässä keskustasta kertoo luontosuhteen arvostuksesta. Laajemmassa mitakaavassa tarkasteltuna rakennus liittyy osaksi Mikkelin historiallista kaupunkirakennetta; se on osa Mikkelin keskustan vanhaa ruutukaavaa. Mikaeli, Mikkelin tuomiokirkko ja rautatieasema muodostavat akselin kaupungin asemakaavassa.⁹⁴

Professori Arto Sipisen suunnittelema konsertti- ja kongressikeskus Mikaeli. (Kuva: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

⁹¹ Vartola, Anni: Kuritonta monimuotoisuutta – Postmodernismi suomalaisessa arkkitehtuurikeskustelussa, 2014

^{92, 93} Koskela, Tiia-Paoliina: Valmistalon evoluutio suomalaisen puutaloteollisuuden mainoskuvastoissa 1980–2000-luvuilla

⁹⁴ Kivilaakso, Aura: Kulttuurin monitoimirakennukset ja 1980-luvun nousukausi - Esimerkinä Mikkelin konserttitalo, 2011

HAJAUTUVA KAUPUNKIRAKENNE JA NOUSUKAUDEN JULKISET RAKENNUKSET

Ilmiö	Kaavat	Kaavasuunnitelmien ominaispiirteet	Alue-esimerkkejä
Keskustaympäristö muutoksessa; Tehokas alueidenkäyttö ja palvelurakenteet; Liikenneväylien varsille sijoittuvat marketit; Kestävä kehitys;	mm. 1980 Pursiala; 1981 Kalevankangas; 1982 Emola; 1982 Launiala; 1986 Konserttitalo Mikael; 1991 Tupala; 1993 Graanin osayleiskaava	Laajat julkisten palvelurakennusten korttelit; Kaupunkikuvalliset arvot Emolan puutaloalueen kaavaratkaisuissa; Tilaa vievien kauppojen keskittymät keskustan ulkopuolella;	- Kaupungintalon kortteli (arkkit.kilpailu) - Graani

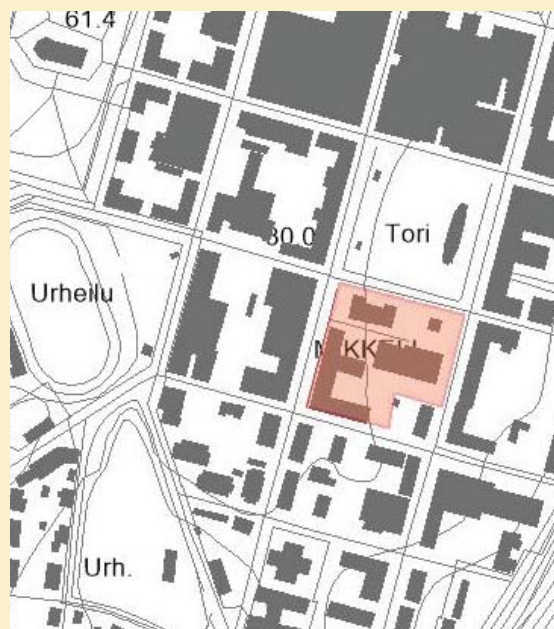
KAUPUNGINTALON KORTTELI, kaava 1984

Yli vuosisata kunnallishallintoa torin reunalla

Hallitustorin eteläreunalla sijaitseva kaupungintalon kortteli sijaitsee kaupungin vanhimmalla, Engelin suunnittelema ruutukaava-alueella, ja kaavaan sisältyneellä kaupungin julkisten rakennusten vyöhykkeellä. Kortteli on kaakkoiskulman asuntokerrostaloa lukuun ottamatta kokonaan kaupungin hallinnon ja kirjastotoimen käytössä. Engelin kaavan osoittamaan raatihuoneen kortteliin valmistui ensimmäinen kaupungintalo vasta 1912 arkkitehti Selim A. Lindqvistin suunnitelmien mukaan. Rakennus sijoitettiin hieman sivuun kolmea kortteliä halkaisevasta kaupunkisommitelmallisesta akselist. Pääkirjasto muutti korttelin torin puoleiselle sivulle vuonna 1976 valmistuneeseen arkkitehti Eero Jokilehdon suunnittelemaan moderniin kirjastotaloon. Korttelin asemakaavaa uudistettiin 1984 päättyneen arkkitehtuurikilpailun tulosten pohjalta, ja vuonna 1986 valmistui Hannele Storgårdsin suunnittelema uusi virastotalo. Korttelin arkkitehtonista kerroksellisuutta on tasapainottanut monipuolinen, kaupunkikuvaa rikastuttava piharakentaminen. Korttelissa on eriluonteisia puistikkoja ja sisäpihoja: kirjaston torille päin aukeava eduspiha istuinpenkkeineen ja sisäpihan leikkipuisto, vanhan kaupungintalon päädyn kadunvarsipuistikko muistopatsaineen sekä sen ja virastotalon välinen, ikäänsä vanhemmalta vaikuttava, ”keskieurooppalainen” pikkutori.

Inventoidut alueet: Osa alueesta sisältyy Mikkelin hallitustori ympäristöineen -aluekokonaisuuteen

Inventoidut kohteet: Mikkelin kaupungintalo

Virastotalon korttelin sisäpiha muodostaa vehreän keitaan korttelin sisälle. (Kuva: Teija Ahola)

GRAANI, yleiskaava 1993

Teollisuusalueesta asunto- ja palvelualueeksi

Kaupungin satamalahden suulla sijaitseva Graanin alue on nimetty niemellä vuoteen 1986 asti toimineen puunjalostusteollisuuden Grahnin Ltd:n mukaan. Tehdastoiminnan päättyminen ja nykyisen Vitostien linjauksen varmistuminen avasi mahdollisuuden ottaa alue keskustan laajentumisalueeksi ja erityisesti sellaisille toiminnoille, joiden ei toiminnan luonteen tai koon puolesta katsottu sopivan Mikkelin vahvan identiteetin omaavaan tiiviiseen ruutu-kaavakeskustaan. Aluesuunnittelun lähtökohtana oli kaupungin järjestämän liikekeskuskilpailun voittanut Tukon "Kivisydän"-ehdotus, jota merkittävästi karsittiin taloudellisemmaksi toteutusvaiheessa. Graanin liikekeskus avattiin marraskuun 2. päivänä 1994. Laajennus siihen tehtiin vuonna 2009. Parin viime vuosikymmenen aikana entinen sahanranta ja työläisasuntojen täplittämä mäki on muuttunut vaihteittain moderniksi kaupunginosaksi. Joutomaa-
na on enää sahan satama-alue. Vitostien sillalle Graani näyttäytyy liikekeskuksena, mutta järvelle ja vastarannan suuntaan Graanintien korkeat kerrostalot muodostavat kaupunkimaisen siluetin. Yleiskaavassa osoitettu yhtenäinen rantavirkistysvyöhyke on toteutettu rannassa kulkevana kevyenliikenteen väylänä, joka liittyy osaksi Launialasta alkavaa ulkoilureittiä. Reitin varrelle jää Rauhaniemen puisto sekä kaavassa suojeltu 1890-luvun villa, joka kertoo Saimaan varhaisesta huvilakulttuurista. Kaupunginarkkitehti Eero Jokilehdon 1940-luvun kaavasta muistuttavat muutamat kortteliryhmät ja katulinjaukset, kuten Graanintien sisäkortteen rinnekortteli Rauhaniemen lähellä sekä Sahamiehenkatu ja Tanelikatu. Kevyenliikenteen väylä Tuppurialankadulta lammen rantaa myöten Graanintielle ja sieltä katuna edelleen Rauhaniemeen pohjautuu myös Jokilehdon kaavaan.

Inventoidut alueet: Aurakatu ja Pohjankaari

Inventoidut kohteet: Rauhaniemen huvila, Etelätien huvila, Tanelinkatu 1 ja 2, Aurakadun rivitalot, Pohjankaari (5 tornitaloa)

Ilmakuva Graanin kauppakeskuksesta. Alhaalla näkymä rantareitille. (Ylin kuva: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto. Alin kuva: Teija Ahola)

Uudella vuosituhanalla

2000- ja 2010-luvun merkittävimmät uudistukset

Uuden vuosituhanen näkyvimpiä hankkeita olivat keskustaa koskevat uudistukset, joiden tuloksena syntyivät liikekeskukset Akseli ja Stella, toriparkki ja Hallitustorin uudistus sekä matkakeskus. Reippaat ja tasokkaat uudistukset toivat Mikkeliin vuoden kaupunkikeskustapalkinnon vuonna 2012.⁹⁵ Uudistuksissa yhdistyivät kolme merkittävää näkökulmaa: kaupallisten toimintojen kehittäminen, uudistuvat liikennejärjestelyt sekä kulttuuriympäristön suojeleminen.

Kahden suuren liikekeskuksen sijoittaminen viereisiin kortteleihin, aivan Mikkelin ydinkeskustaan tukeutui kävelykeskustan laajentamiseen Hallituskadulla sekä toriparkin rakentamiseen Hallitustorin alle. Laajemman kaupunkirakenteen kannalta oli merkittävä päätös ryhtyä kehittämään kaupallisia palveluja erityisesti keskustassa. Näin ehkäistiin taajamarakenteen hajautumista. Keskustan ulkopuolelle sijoittuvien suurien liikekeskusten on todettu paikoitellen vaikuttaneen negatiivisesti keskustan elinvoimaisuuteen; tällainen kehitys olisi voinut olla mahdollista myös Mikkeliin, mikäli resurssit olisi keskustan sijaan suunnattu toisaalle.

Vuonna 2004 valmistui City 2010-hanke (Mikkelin kaupunki, Mikke ry), jossa selvitettiin muun muassa Mikkelin ydinkeskustan pysäköintilaitos- ja kävelyalue mahdollisuuksia. Selvityksen lopputulemana Hallitustorin alle rakennettava toriparkki muodostui suosituimmaksi vaihtoehdoksi ja kävelyalueen laajuudeksi Hallituskatu tuomiokirkolta rautatieasemalle. Liikenteellinen uudistus tuotti keskustaan entistä vahvemman poikkiakselin, joka nivoutuu Hallitustorin kohdalla sujuvasti osaksi Engelin kirkkopuistosta kaupungintalolle ulottuvaa aksiaalista julkisten tilojen sommitelmaa.

Rakennussuojelun osalta tuli arvioitavaksi niin yksittäisten rakennusten kuin myös rakentamattomien tilojen suojeleminen, jotka molemmat konkretisoituivat Hallitustorin ympäristössä. Yhdeksi ratkaistavaksi kohteeksi muodostui jo C. L. Engelin vuonna 1838 osoittama pohjois-eteläsuuntainen akseli. Erityisesti tutkittiin erilaisia massoittelu ehdotuksia ns. Pikkutorille. Vaihtoehtoisissa varioitiin rakentamisen, katetun ja kattamattoman ulkotilan määrää. Lopullisessa toteutuksessa liikekeskuksen sisälle on rakennettu valokatteinen aukio, jota reunustavat liiketilat sekä osittain kaksikerroksiset arkadipylväiköt. Tilan koostaan yhteen kauppahalli, joka on arkkitehti Martti Välikankaan 1930-luvulla alun perin linja-autoasemaksi suunnittelema rapattu, yksikerroksinen rakennus.⁹⁶

Keskustauudistuksen myötä tuli ajankohtaiseksi uudelleen sijoittaa Mikkelin linja-autoasema. Vaihtoehtoja tutkittiin muun muassa nk. siilon kortteliin; lopulta uusi matkakeskus päätettiin kuitenkin sijoittaa rautatieaseman läheisyyteen, Man-

Vasemmalla kuva Stellan sisäaukion arkadipylväistä ja valokatteesta ja oikealla Hallitustoria reunustavat porttirakennukset, jotka palvelevat liiketiloja. (Kuvat: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

68 ⁹⁵ Elävät kaupunkikeskustat ry; <http://www.kaupunkikeskustat.fi/keskustapalkinto/>

⁹⁶ Vikman, Laura: Mikkelin kauppakatujen historiaselvitys, Mikkelin kaupunki/City 2020, 2013

nerheimintien itäreunalle. Vuonna 2007 valmistui B&M arkkitehtien suunnittelema, puoliympyrän mallinen matkakeskus sekä siihen liittyvä kevyen liikenteen silta. Silta antoi myös alkusysäyksen satama-alueen sitomiseksi vahvemmin osaksi keskustaa. Kaupunki järjestikin satama-alueesta arkkitehtuurikilpailun vuosina 2012–2013. Kilpailun tarkoituksena oli tiivistää Mikkelin kaupunkirakennetta suunnittelemalla uusi ekologisen rakentamisen mallialue ydinkeskustan jatkeeksi Saimaan rannalle. Tavoitteena oli luoda Mikkelin kaupungille uutta Saimaan rantakaupungin imagoa/ brändiä toteuttaen samalla kaupungin strategista tavoitetta ”Modernin palvelun kasvukeskus Saimaan rannalla”. Yli sadan ehdotuksen joukosta valikoitui jatkototeutukseen arkkitehtitoimisto AJAK Oy:n voittanut ehdokas ”Vesireititejä”.⁹⁷ Hallitustorin ympäristöstä alkaneen keskustauudistuksen voidaankin nähdä laajentuvan itään kohti Saimaan rantaa, kun täydennysrakentaminen ja käyttötarkoituksiltaan uudistuvat alueet laajentavat olemassa olevaa keskustaa.

Oikealla B&M arkkitehtien suunnittelema Mikkelin matkakeskus. Katoksen ja sillan teräsrakenteet, suuri lasijulkisivu ja tumma väritys on kevennetty käyttämällä mukana myös puuta sekä sommittelemalla tilat pienmittakaavaisiksi. Mannerheimintien linjaa seuraava katososa sitoo matkakeskukseen osaksi rautatieasemaa. Poikkisuuntaan kulkeva kevyen liikenteen silta puolestaan luo yhteyden keskustan ja sataman välille. (Kuvat: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

Kuva Satamalahden arkkitehtuurikilpailun voittaneesta ehdotuksesta ”Vesireititejä” laaditusta pienoismallista. (Kuvat: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

⁹⁷ Mikkelin kaupunki: Satamalahti, Satamalahden kansainvälisen arkkitehtuurikilpailun arvostelupöytäkirja, 2013

2000

Graanin rantaan valmistui asuinkerrostaloja ja pientaloja muun muassa Savisiltaan, Riutan alueelle, Tupalaan ja Rantakylään.

- Asemakaavanmuutoksella mahdollistettiin Saksalankadun linjaaminen ratapihan alitse
- Keskustassa asemakaavoitettiin asuinkerrostalojen korttelialuetta Puistokadun varrelle
- Visulahteen asemakaavoitettiin pientaloaluetta
- Rokkalassa laajennettiin Helprintin tonttia asemakaavanmuutoksella ja samoin Lähemällä K-raudan liikerakennustonttia
- Tuskua kehitettiin asemakaavoittamalla sinne laajempi päiväkotikoti sekä monitoimitilat Sannastinlaaksoon
- Lisäksi laadittiin pienempiä asemakaavanmuutoksia muun muassa Lähemälle

2001

Anttola ja Mikkelin maalaiskunta yhdistyivät osaksi Mikkelin kaupunkia.

Valtatie 5 ja ratapihan väliin rakennettiin Hesburger.

Pientaloja rakennettiin muun muassa Orijärven alueelle ja Visulahteen.

- Tupalan asuinaluetta laajennettiin asemakaavanmuutoksella
- Rantakylässä, Vehkasillassa ja Rokkalassa tehtiin pieniä asemakaavanmuutoksia asuinalueisiin liittyen
- Tuppuralla asemakaavanmuutoksella luotiin edellytykset vanhusten palvelutalon rakentamiselle
- Asemakaavanmuutoksella mahdollistettiin yritystalo Tuman rakentaminen Sammonkadulle
- Teollisuudelle luotiin asemakaavatöillä edellytyksiä muun muassa Tuskussa, jonne osoitettiin paikat puulevytehtaalle ja muoviteknologiayritykselle

2002

Kalevankankaalle pystytettiin kuplahalli.

Asuinrakentaminen jatkui edelleen Orijärvellä, Tupalassa sekä yksittäisinä kohteina ympäri kaupunkia.

- Asemakaavanmuutoksilla luotiin asuinrakentamismahdollisuuksia Emolaan ja Tuppuralaan
- Savisillassa kaavoitettiin uutta asuinaluetta

Savisillan asuinalueen asemakaava vuodelta 2002.
(Kuvat: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

2003

Asuinrakentaminen jatkui vilkkaimpana

Savisillassa, Tupalassa ja Orijärven alueella, mutta yksittäisiä täydennysrakennuskohteita sijoittui ympäri kaupunkia.

- Asemakaavalla osoitettiin tiloja Mikopolille, samalla kasarmialueen vanhaa miljöötä suojellen
- Asemakaavanmuutoksella osoitettiin yhtenäinen liikerakennustenkorttelialue Urpolassa, Rinnekadun varrella
- Asemakaavalla järjestettiin Orijärven itärannalla olemassa oleva, kaavattomalle alueelle syntynyt kesä- ja vakituinen asutus järjestettyä kaavallisesti
- Keskustassa asemakaavanmuutoksella palautettiin aiemmin virkistysalueeksi muutettu tontti takaisin asuinkäyttöön Akkavuoren kupeessa
- Asemakaavanmuutoksella osoitettiin kerrostaloaluetta Graanin rantaan
- Savisillassa, Rokkalassa ja Tuukkalassa parannettiin asuinalueiden olosuhteita pienin asemakaavamuutoksia
- Asemakaavanmuutoksella tarkastettiin korttelirajauksia Lehmuskylässä, Vauhti-Vaunu Oy:n ja Savonlinja Oy:n tontilla

2004

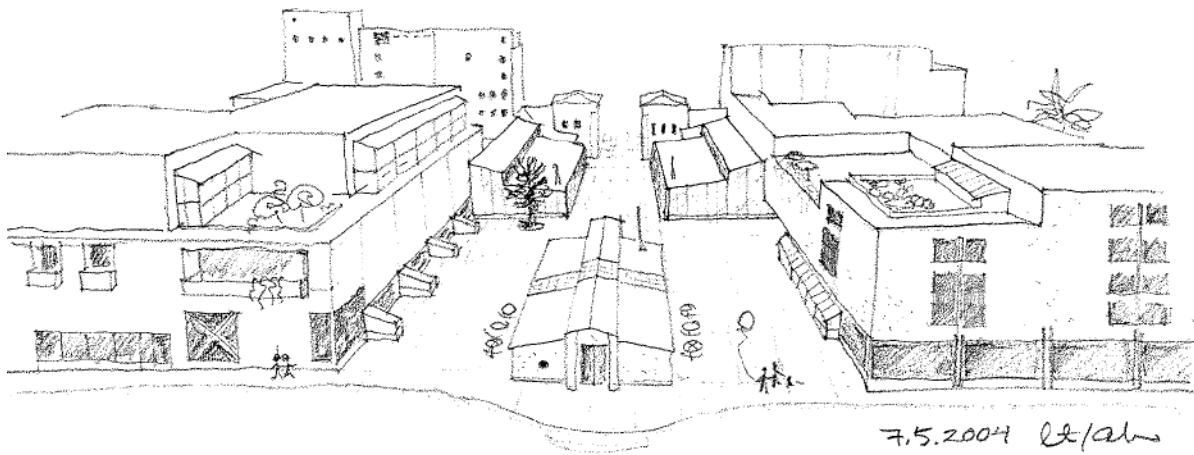
Rakentaminen jatkui vilkkaana, erityisesti asuinrakentamisen osalta.

- Asemakaavanmuutoksilla luotiin edellytykset Mikkeli-puiston ja yliopistokeskuksen kehittämiselle
 - Keskustassa luotiin asemakaavanmuutoksella edellytykset matkakatuksen rakentamiselle
 - Karikkoon asemakaavoitettiin liikealuetta, Oravinmäessä laajennettiin teollisuusaluetta, K-raudan tonttia järkevöitettiin kaavoituksen keinoin
 - Pursialassa edesautettiin asemakaavanmuutoksella Helsingin yliopiston kirjaston mikrokuva- ja konservointilaitoksen toimintaa
 - Tuukkalassa asemakaavoitettiin paikka ABC-liikenneasemalle.
- Myös Kattilansillassa uudistettiin huoltoaseman kaavaa.

2005

Mikpoli, Mikkelin ammattikorkeakoulun informaatio- ja mediateknologiakeskus valmistui.

- Asemakaavalla päivitettiin ns. Stellan ja Akselin korttelit ja luotiin mahdollisuudet niiden kaupalliseen kehittämiseen
- Asemakaavanmuutoksella mahdollistettiin keskussairaalan laajentaminen ja peruskorjaaminen muuttuvien ja tehostuvien toimintojen edellyttämällä tavalla
- Asemakaavanmuutoksella mahdollistettiin Sokos Hotelli Vaakunan laajentaminen
- Keskustassa osoitettiin asemakaavalla täydennysrakentamista Linnakadun varrelle
- Tupalan aluetta kehitettiin kaavoittamalla uutta asuinaluetta. Lähemällä, Rokkalassa, Tuppuralassa, keskustassa ja Urpolassa laadittiin pieniä asemakaavanmuutoksia asuinalueille

Havainnekuva Pikkutorin ympäristöstä. Osana keskustan liikekorteileita koskevaa asemakaavatyötä tutkittiin erilaisia massoittelevaihtoehtoja. Kuvan on piirtänyt kaavanlaatija arkkitehti Arja Hartikainen, joka oli mukana useissa keskustan merkittävisissä asemakaavatyöissä. (Kuvat: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

2006

Savisillassa ja Orijärvellä rakennettiin runsaasti omakotitaloja.

- Asemakaavalla edistettiin elinkeinotoimintaa valtatie 5:n varrella, ns. Tikkanen yritysalueella
- Keskustassa mahdollistettiin asemakaavalla täydennysrakentaminen muun muassa Forum-liikekeskuksessa, Otonkulmalla, Nordean korttelissa sekä Raatihuoneenkadun ja Mannerheimintien varrella
- Asemakaavanmuutoksella päivitettiin matkakeskuksen aluetta tarkentuneiden suunnitelmien mukaan
- Asemakaavanmuutoksella laajennettiin Savisillan pientaloaluetta ja osoitettiin uutta asuinaluetta Rantakylään
- Kattilansillassa ja Karilassa laadittiin pieniä asemakaavanmuutoksia asuinalueille

2007

Haukivuori yhdistyi osaksi Mikkelin kaupunkia.

Mikkelin matkakeskus valmistui.

- Asemakaavanmuutoksella mahdollistettiin kulttuuriperinnön kannalta arvokkaan vanhan perusparantaminen ja laitoksen tilojen laajentaminen lisärakentamisella
- Hallitustorin asemakaavanmuutoksella mahdollistettiin toriparkin rakentaminen sekä tutkittiin katutason järjestelyt ja muun muassa kulttuurihistoriallisten arvojen säilyminen
- Keskustassa asemakaavalla mahdollistettiin myös paikoitusalueen ottaminen asuin-, liike- ja toimistorakennuskäyttöön Tenholankadun ja Maaherrankadun kulmassa.
- Asemakaavanmuutoksella turvattiin Graanin liikekeskustan ja yritysalueiden kehittämisedellytykset sekä tutkittiin kaavallisesti Paukkulan oppimiskampuksen ympäristö. Graanin alueelle osoitettiin asemakaavalla myös kerrostaloaluetta
- Asemakaavanmuutoksella osoitettiin asuinaluetta entiselle teollisuus- ja virkistysalueelle Lähemällä, Juvantien varrella. Oravinmällä puolestaan osoitettiin osa virkistysalueesta teollisuus- ja toimitilarakentamisen käyttöön.

2008

Risto Junnilaisen taideteos ”Suuri spiraali” pystytettiin valtatie 5 eritasoliittymään.

Asuinrakentaminen jatkui vilkkaana kaupungin laidoilla.

- Pulkkinen kulman asemakaavassa tutkittiin täydennysrakentamisen määrää ja muotoa arvokkaassa puutalokorttelissa
- Asemakaavanmuutoksella mahdollistettiin keskustassa pikkutorin laajempi kattaminen sekä liiketilojen rakentaminen maanalaiseen tilaan
- Asemakaavalla osoitettiin Visulahteen, ns. Itäportin alueelle valtatie eritasoliittymä sekä liike- ja tuotantotoimintarakentamista

2000-luku

2009

Kauppakeskus Akseli avasi ovensa. Toriparkin rakennustyöt alkoivat.

- Asemakaavanmuutoksella mahdollistettiin Tiehallinnon valtatie 5 suunnitelmien toteuttaminen nykyisen väylän levennysten sekä valtatie ja Ristiinantien ramppien uusimisen osalta. Myös etelämpänä mahdollistettiin liittymäjärjestelyt ja teollisuustontin osoittaminen Pitkäjärven alueella.
- Asemakaavalla osoitettiin Rantakylän länsipuolelle uutta Vuolingon asuinalueita. Savisillassa laajennettiin pientaloaluetta Porrassalmenkadun ja Savon radan väliin.
- Asuinalueille laadittiin pieniä asemakaavanmuutoksia Kattilansillassa ja Laajalammella

2010

Asuinrakentaminen jatkui vilkkaana muun muassa Savisillassa, Visulahdessa ja Rantakylässä.

- Asemakaavanmuutoksilla osoitettiin lisää pientaloasutusta Kalevankankaalla, Kattilansillassa ja Kirjalassa

Ekologiaa, eheyttämistä ja osallistamista

2000-luvun kaupunkitutkimuksen teemat heijastelevat myös kaupunkisuunnittelun keskeisiä teemoja. Niissä ovat korostuneet muun muassa keskustan kehittäminen, ekologisuus, eheytyvä kaupunkirakenne ja vuorovaikutteinen suunnittelu.⁹⁸ Samat teemat toistuvat myös Mikkeliissä.

Yhtenä isona teemana kaupunkisuunnitteluun rantautui jo 1990-luvulla ekologisuus, joka on saanut uudella vuosituhannella yhä moninaisempia ilmenemismuotoja ja tulintoja, usein paikallisten ominaispiirteiden vaikutuksesta. Se on nähty osana arkipäivän ratkaisuja, kuten esimerkiksi kestävä liikunnan edistämisenä luomalla joukkoliikennettä, kävelyä ja pyöräilyä suosivaa yhdyskuntarakennetta. Toisaalta ekologisuus on liitetty teknisiin ratkaisuihin kuten talo- ja yhdyskuntateknisiin ratkaisuihin. Ekologisuus on haluttu nähdä myös osana kaupungin laajempaa imagoa, ja se on nostettu esiin muun muassa Mikkelin kaupungin strategioissa⁹⁹.

Ekologisuuden kautta on perusteltu myös yhdyskuntarakenteen eheyttämistä, joka Mikkeliissäkin on näkynyt täydennysrakentamisena sekä jo rakennettujen alueiden käyttötarkoituksenmuutoksina. 1990-luvulta lähtien eheyttävälle yhdyskuntasuunnittelulle syntyi tarve ilmastonmuutoksen ja kestävä kehityksen, talouskasvun ja väestön kasvupaineiden sekä olemassa olevien yhdyskuntarakenteiden uudistamisen myötä. Eheyttämispolitiikka on saanut myös kritiikkiä. Eheyttämiskeinoista ei ole saavutettu aina yhteistä näkemystä, sillä kaikki ratkaisut eivät ole tuottaneet niiltä odotettuja hyötyjä, jonka seurauksena yhteinen päämääräkin on alkanut vesittyä. Toisaalta ympäristön laatu ja eheyttämispolitiikka ovat olleet törmäyskurssilla, sillä esimerkiksi identiteetiltään vahvoilla ja väljillä alueilla asukkaat saattavat vastustaa eheyttämisen nimissä tehtyä täydennysrakentamista.¹⁰⁰

Keskustan kehityksestä ja yhdyskuntarakenteen eheyttämisestä huolimatta on uusien, ”koskemattomien” asuinalueiden suosio pitänyt pintansa. Tämä näkyy myös Mikkeliissä,

Siilon ja myllyn kortteli on uudistumassa, kortteliin on suunniteltu muun muassa uutta sijaintia taidemuseolle. (Kuvat: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

*Näkymä Hallituskadulle. Kesäaikaan kävelykatua ilostuttavat lukuiset terassit.
(Kuvat: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)*

jossa 2000-luvullakin yhdyskuntarakenne on laajentunut nimenomaan asuinalueiden myötä. Kaupungin halu tarjota monipuolisesti erilaisia asumisen vaihtoehtoja liittyy yleisemminkin Suomessa käynnissä olevan kaupungistumisen aiheuttamaan muuttovirtojen houkutteluun. Hyvä esimerkki tällaisesta mielikuviin tukeutuvasta aluerakentamisesta on Mikkelin Kirkonvarkauden asuinalue, joka toimii asuntomessualueena vuonna 2017. Asumisen mielikuviin on liitetty muun muassa Saimaan järvimaisema, kulttuuriperintö ja helposti saavutettavat keskustan palvelut.¹⁰¹

Mikkelin keskustauudistuksen taustalla oli EU-rahoitteinen City 2010 -projekti, joka toteutettiin 2002–2006. Projekti perustui vahvaan vuorovaikutukseen asiantuntijoiden, kiinteistönomistajien ja kaupunkilaisten välillä. Voidaankin nähdä, että suunnittelussa korostui suunnitteluprosessi ja siihen liittyvä vuorovaikutus eli osallistaminen. Osallisuus oli tullut osaksi kaavoitusta myös maankäyttö- ja rakennuslain näkökulmasta vuosituhaten vaihteessa. Aikaisemman kansalaisten kuulemisen sijaan alettiin korostaa osallistumista ja vuorovaikutusta.¹⁰²

Jokainen lienee sokea omalle ajalleen ja sen vuoksi on vielä haastavaa hahmottaa kokonaiskuvaa 2000-luvun alun kaupunkisuunnittelun erityispiirteistä ja saavutuksista. Yhtenä keskeisimmistä muutoksista voidaan pitää vuorovaikutteisuu- den lisääntymistä osana kaavoitusprosessia. Tämän myötä kaavoitus on alettukin jossain määrin mieltää suunnittelun sijaan maankäytön ohjaukseksi, jossa määritellään strategisia tavoitteita ja vaatimuksia lopputuloksen laadulle sekä huolehditaan koko prosessin elinkaaren ajan hyvistä toimintatavoista.¹⁰³ Nähtäväksi jää millaista ympäristöä tämä aika synnyttää ja millaiset tuulet puhaltavat seuraavaksi.

*Havainnekuva Kirkonvarkauden asemakaavaa varten. Alueella järjestetään asuntomessut vuonna 2017.
(Kuvat: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)*

¹⁰¹ Mikkelin kaupunki, Saimaansivu, viitattu 30.6.2016

¹⁰² Ympäristöministeriö: Osallistuminen yleis- ja asemakaavoituksessa, Ympäristöhallinnon ohjeita, 2007

¹⁰³ Staffans A., Väyrynen, E. (toim.): Oppiva kaupunkisuunnittelu, Arkkitehtuurin julkaisuja 2009/98

UUDELLA VUOSITUHANNELLA

Ilmiö	Kaavat	Kaavasuunnitelmien ominaispiirteet	Alue-esimerkkejä
Vuorovaikutteisuus kaavaprosesseissa; Keskustauudistus; Torinaluspysäköinti; Elinympäristön laatu; Ilmastomuutos; Energiakysymykset; Kaupungin laajeneminen Saimaan rannoille	mm. 2005, 2008 Kauppakeskukset; 2012–13 Satamalahden arkkitehtuurikilpailu 2015 Kirkonvarkaus;	Täydennysrakentaminen; Ydinkeskustan korttelien kauppakeskusrakentaminen; Luonto-, maisema- ja kulttuuriarvojen ottaminen osaksi uusien asuinalueiden identiteettiä;	- Keskusta: Kävelykatu ja kauppakeskuskorttelit - Kirkonvarkaus, vuoden 2017 asuntomessualue

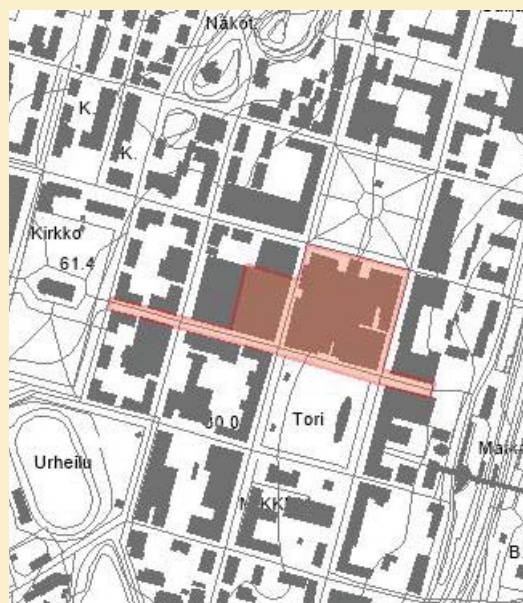
KAUPPAKESKUSKORTTELIT, kaavat 2005, 2008

Keskusta elää kaupasta

Mikkelin keskusta on säilynyt kaupungin kaupallisena keskuksena. Vuonna 2012 Mikkelin voitti Suomen parhaan kaupunkikeskustan palkinnon. Sitä oli edeltänyt mittava 2008-2011 toteutettu keskustan uudistaminen. Palkitun kokonaisuuden muodostivat tori, kävelykeskustan laajennus ja toriparkki sekä Akselin ja Stellan kauppakeskukset. Lisäksi oli arvostettu Hallituskadun katunäkymää, torikioskia ”Muikku” sekä Stellan Tähtitorin luonnetta julkisena tilana, Hallitustoria ja Kirkkopuistoa yhdistävän kaupunkisommitelman säilymistä ja kauppahallin yhdistämistä kokonaisuuteen. Keskustakorttelien uudistaminen lähti liikkeelle, kun linja-autoasema päätettiin siirtää Pikkutorilta rautatieaseman viereen, jonne uusi matkakeskus valmistui 2007. Hallituskadun kauppakeskukset mahdollistava asemakaava hyväksyttiin vuonna 2005. Ensimmäisenä, vuonna 2009, valmistui kauppakeskus Akseli, jonka osaksi oli liitetty viereisessä liikekiinteistössä 1990-luvulta saakka toiminut kauppakeskus Marski. Torinaluspysäköinti avattiin 2010, ja seuraavana vuonna kauppakeskus Stella Pikkutorin kortteliin. Kävelykadun laajennukset tapahtuivat kauppakeskusten ja toriparkin kanssa samaan aikaan. Ensimmäinen vaihe kävelykadusta oli toteutettu torin leveydeltä jo vuonna 1975. Kävelykeskustakokonaisuuteen kuuluu myös Porrassalmenkadun kulmauksessa sijaitseva kauppakeskus Forum, joka valmistui nykyasuunsa 2007. Vanhin osa kokonaisuudesta on kuusikerroksinen liikerakennus 1960-luvun alusta. Sen sisäpihalla oli ennen liiketilojen rajaama valopiha. Valtakunnallisesti merkittävän Hallitustorin rakennetun kulttuuriympäristön arvot oli otettava huomioon Akselissa ja Stellassa, joissa kummassakin vanhaa historiallisesti ja kaupunkikuvallisesti arvokasta rakennuskantaa on yhdistetty moderniin liikerakentamiseen. Asemakaavassa annettiin suojelumääräyksiä koskien yksittäisiä rakennuksia, niiden julkisivuja ja erinäisiä sisätiloja. Keskukset toteutettiin siten, että katujulkisivut säilyivät mahdollisimman alkuperäisinä. Uudisosat sopeutettiin viereisten rakennusten arkkitehtuuriin. Kaupunkikuvalliset vaikutukset ovat olleet suurimmat Kirkkopuiston suuntaan, koska Stellan uudisrakentaminen muutti tämän osittain tyhjillään olleen ja matalasti rakennetun katuosuuden ilmeen. Kaupunkikuvalliset kysymykset nousivat esille etenkin ydinkeskustan historialliseen kaupunkisommitelmaan kuuluvan Pikkutorin kohdalla. Sen kummankin puolen yhdistäminen ja alueen kattaminen nostatti aiheesta julkisen keskustelun, jossa olivat esillä kattamisen vaikutus kaupunkiympäristöön, kaupungin asemakaavallisen, avoimen akselin säilyminen sekä kysymykset julkisen tilan muuttumisesta yksityiseksi.

Inventoidut alueet: Stellan kauppakeskuskortteli sisältyy Mikkelin hallitustori ympäristöineen-aluekokonaisuuteen

Inventoidut kohteet: Jamankulma, Osuuskauppa ja Mikkelin klubi, Mikkelin linja-autoaseman porttirakennukset ja rahtitavaratoimisto, Säästöpankki, Askon liiketalo (Pusa)

Yläkuvassa Hallitustorin pohjoisjulkisivu, josta erottuvat Stellan porttirakennukset. Alakuvassa Stellan julkisivu Kirkkopuiston suuntaan. (Yläkuva: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto. Alakuva: Teija Ahola)

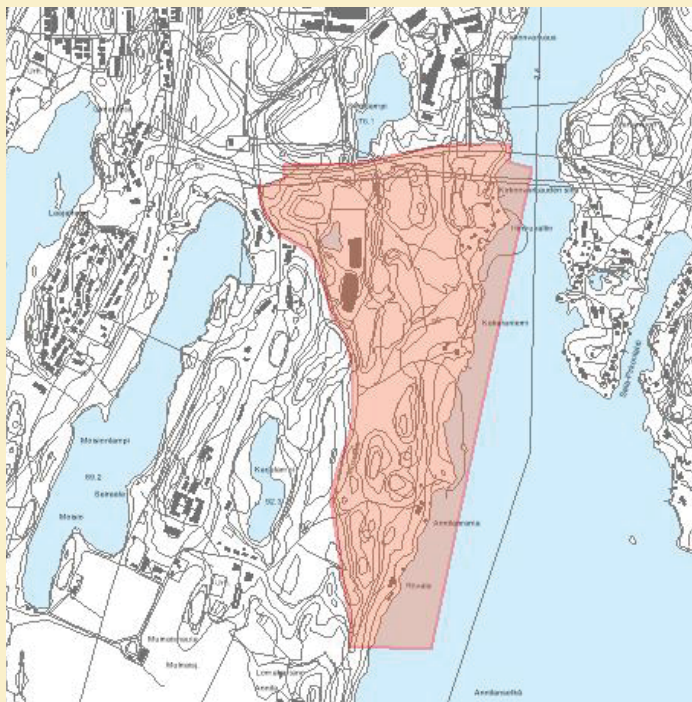
KIRKONVARKAUS, kaava 2015

Rannat kaupungin vetovoimatekijänä

Kirkonvarkauden uusi asuinalue sijaitsee Saimaan rannalla, keskustasta etelään, Annilan kaupunginosassa. Alue, jossa järjestetään Mikkelin asuntomessut kesällä 2017, on kaupungin satamaan johtavan laivaväylän varrella ja suurimmaksi osaksi ennestään rakentamatonta metsämaata, joka lännessä rajautuu Porrassalmen museotiehen. Mesualueen laajuus on 15 ha noin 76 ha:n suuruisesta kaava-alueesta. Nykyinen asutus käsittää pienen pääasiassa 1930–40-luvuilla rakentuneen taloryhmän Kakaraniemen kivilouhimoa vastapäätä sekä pari vanhempaa huvilaa alueen eteläosassa. Kaava vastaa kaupungin strategista tavoitetta kaupunkirakenteen laajentamisesta Saimaan rannoille. Uuden asuntoalueen vahvuudet osuvat tämän hetkiseen tietoon ihmisten asumispreferensseistä; toiveesta päästä asumaan luonnon keskelle, puhtaaseen ja rauhalliseen ympäristöön, mutta samalla lähellä kaupungin keskustaa ja palveluita. Kirkonvarkauden alueella on paljon luonto-, maisema- ja kulttuurihistoriallisia arvoja, jotka otettiin huomioon rakennettujen alueiden sijoittelussa ja alueen identiteetin luomisessa. Lisäksi rakentamista rajoittavat paikoin jyrkkäpiirteinen ranta ja kalliot, joista jälkimmäisiä on paikoin tasattu louhimalla. Kaava-alueen länsiosaa on I luokan pohjavesialuetta, ja kaupungin vedenotto sijaitsee alueen pohjoisosassa. Valtakunnallisesti merkittävään kulttuuriympäristöön liittyvää museotietä rauhoitettiin kevyelle liikenteelle järjestämällä läpikulkuliikenne asuntoalueen halki. Luonnonsuojelluksista syistä viheralueita on paljon, ja ne muodostavat viherkanavia. Samalla niistä tulee myös lähivirkistykseen riittävän laajoja kokonaisuuksia, joita voi hyödyntää ulkoilureitin rakentamisessa. Korttelien rannanpuoleiset osat säilytetään puustoisina järvimaisemavaikutusten minimoimiseksi. Alueen pohjoisosaan on varaus lähialuetta palvelevalle vene-satamalle. Kaava sallii erilaisia talotyyppejä, mutta tyyppilinen rakennusoikeus on luontevaa toteuttaa omakotitaloina tai paritaloina. Rantatonteille osoitettu pienimittakaavaisen talousrakennuksen, kuten saunan, rakennusoikeus on jatkumoa Annilanselän vanhaan huvilakulttuuriin liittyvään rakennustapaan. Erikoisuutena on vanhan venerannan luo suunniteltu nk. kalastajakylä muistuttava pienimittakaavaista urbaania ympäristöä muodostava alue. Asuinalueen rakenne mukautuu haasteelliseen maastoon, maiseman pääsuuntaukseen ja tunnistettuihin ympäristöarvoihin. Kokoojakadut, joihin korttelit liittyvät lyhyiden asuntokatuja välityksellä, kulkevat maiseman pääsuuntauksen mukaisesti.

Inventoidut alueet: Inventoidut alueet: Sisältyy Porrassalmen historiallinen maisema-aluekokonaisuuteen

Inventoidut kohteet: Rantamökki, Ritvala, Päivärinta,

Näkymä asuntomessualueelta Kirkonvarkauden sillalle. (Kuva: Mikkelin asuntomessut)

Maalaiskunnasta osaksi kaupunkia

Rakennetun ympäristön kehitysvaiheet

Mikkelin maalaiskunnassa rakennuskanta kehittyi eri tavalla kuin kaupungin keskustassa, rakennuskanta ja maisema säilyivät 1970-luvulle saakka väljän maalaismaiseman piirteensä ja hajanaisen kylärakenteensa. Rakennuskannan helmiä ovat alueen kartanot, joita alueella on useita.

Ote Pitäjän kartasta, jossa näkyy Mikkelistä Rantakylän kautta länteen kulkeva tie sekä muun muassa Rantakylän kartano, jonka päärakennus on 1800-luvun lopulta.

1800-luvun alussa suurin osa asutuskannasta oli savupirttejä. Vuosisadan loppua kohden asutuskanta korvautui ulospäin lämpiävillä asuinrakennuksilla, jotka käsittivät yleensä tuvan, eteisen, kamarin ja ruokahuoneen. Lisäksi rikkaammat tilalliset rakensivat 1800-luvun puolivälistä lähtien suurempia taloja, joissa oli useampia huoneita. Isojaon myötä hajatilukset koottiin talojen ympärille 1800-luvun alkuvuosikymmeninä ja vakituisen pellon viljely syrjäytti Savolle tyypillisen kaskiviljelyn. Samalla maiseman ominaispiirteiksi vakiintuivat kylien viljelyaukeat metsäisine rajoineen sekä väljästi tienvarsia rytmittävät kylät.¹⁰⁴

Mikkelin maalaiskunta osti kauppakirjalla vuonna 1928 Sokkalan perintötilan nro 1:12, joka laajuudeltaan vastasi melko hyvin Rantakylän taajaman nykyistä kokoa ja sijaintia. Samaan aikaan on todennäköisesti käynnistynyt myös alueen rakentamisen suunnittelu, sillä jo vuonna 1930 on Heinola-Mikkeli maantien molemmin puolin lohkamalla muodostettu tiloja rakennuspaikoiksi.¹⁰⁵

Asuinrakentamisen hallitseva piirre 1900-luvun alkuun saakka oli ahtaus. Asumisolojen parantamiseksi annettiin vuonna 1938 laki, jonka myötä asumisen tasoa alettiin nostaa kuntien asutuslautakuntien välityksellä jaettavilla valtion avustuksilla ja lainoilla. Sotien jälkeen painetta lisäsi siirtoväen asuttaminen, mutta asunto-olojen parantamista jatkettiin julkisin varoin entistä tehokkaammin. Merkittävin uudistus oli vuoden 1947 laki rakentamisesta maaseudulla, jonka myötä vaadittiin rakennuslupaa rakennuslautakunnalta sekä asetettiin rakennuksille tekniset minimivaatimukset. Mikkelin maalaiskunnassa asuintason nousu alkoi jo sota-aikana, ja sama suuntaus jatkui läpi 1950-luvun. Vilkastuneen uudisrakentamisen myötä asuntojen keskikoko nousi ja asumistiheys laski. Samalla elinkeinorakenteen muuttuessa alkoi kehittyä vahvempia taajamia. Maalaiskunnan alueella Rantakylä alkoi kasvaa keskustan likeisen sijaintinsa vuoksi, Otavan kasvua kiihdyttivät sinne perustetut saha ja opisto.¹⁰⁶ Varhaisessa vaiheessa on ollut selvää, että Rantakylään on muodostumassa taajama, sillä Rantakylän alue oli rakennuskiellossa vuodet 1946–1973. Kunta laaditutti 1950-luvun puolivälissä Rantakylän rakennussuunnitelman, mitä ei vahvistettu, mutta jota pääosin noudatettiin rakentamisessa ja kiinteistönmuodostuksessa.¹⁰⁷

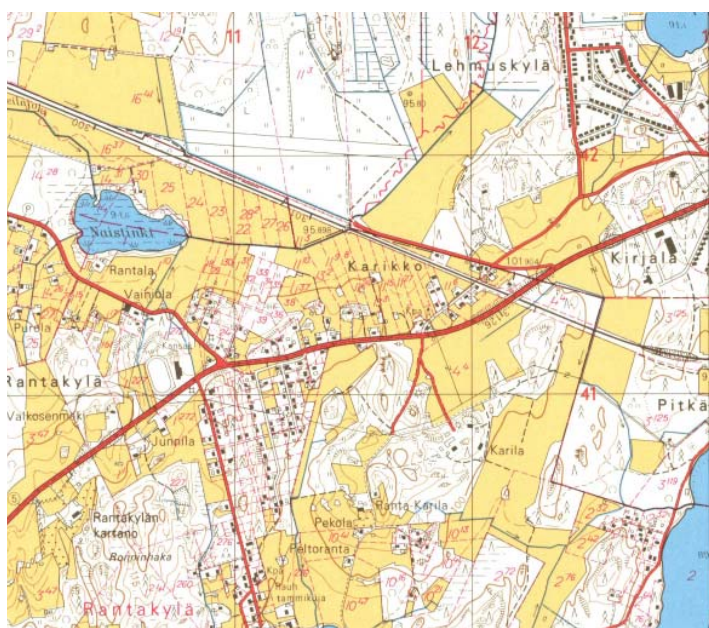
1970-luku oli Mikkelin maalaiskunnassa voimakkaan rakentamisen aikaa ja uusia asuntoja valmistui melkein tuhat. Uutena rakennustyyppinä ilmaantui rivitalo, ja ne yleistyivät erityisesti taajama-alueilla. Maalaiskunnan taajamista voimak-

kaimmin kasvoi Rantakylä, ja vuonna 1988 siellä oli kaksi kertaa enemmän asukkaita kuin kunnan toiseksi suurimmassa taajamassa Otavassa. Kolmas suuri taajama, Moisio, oli jo tuolloin liitetty osaksi Mikkelin kaupunkia.¹⁰⁸ Voimakas rakentaminen vaati myös järjestäytyneempää otetta suunnitteluun, ja Rantakylä sai ensimmäisen rakennuskaavansa vuonna 1974. Mikkelin kaupungin kanssa maalaiskunta laati yleiskaavallisen runkosuunnitelman vuonna 1985, ja maalaiskunnan suurin taajama, Rantakylä, sai oman yleiskaavansa 1994. Maalaiskunnan liittyessä Mikkelin kaupunkiin vuonna 2001 sen alueella asui noin 12 000 henkeä.

Kaavahistoria ennen liittymistä Mikkeliin

Mikkelin maalaiskunnan ensimmäinen rakennuskaava laadittiin Rantakylän alueelle vuonna 1974, ja se rajautui lännessä Honkalantien ja Vuolingontien risteykseen, pohjoisessa rautatiehen, idässä Karilaan ja etelässä Orijärveen. Kaavalla pyrittiin säilyttämään väljä, omakotitalovaltainen rakenne ja tiiviimpi kerros- ja rivitalorakentaminen sijoittuivat pääväylien varsille. Naistingin luoteispuolelle osoitettiin yhtenäinen alue teollisuus- ja varastorakennuksille. Vielä samana vuonna rakennuskaavaa laajennettiin Torpantien ja Pyhälämentien ympäristössä, että voitiin tarjota omakotitalotontteja kasvaneen kysynnän tarpeisiin. Rakennuskaava palveli hyvin vuosikymmenen loppuun saakka ja paria pienehköä kaavamuu-
tosta lukuun ottamatta rakennuskaavaa laajennettiin vasta vuonna 1979. Tuolloin Villarintien ja Karikontien alueella päivitettiin kaava vastaamaan toteutunutta tilannetta sekä parannettiin alueen liikennejärjestelyjä.¹⁰⁹

1980-luvun alussa rakennuskaavaa laajennettiin lännen suuntaan. Kaavalla vastattiin jatkuvaan pientalotonttien kysyntään; lisäksi kaavoitettiin porrastettuja rivitaloja sekä kaksi kerrostalotonttia. Pitkin 1980-lukua rakennuskaavaa päivitettiin pieninä kokonaisuuksina. Usein kaavamutoksen syynä oli pientalotonttien kysyntään vastaaminen, tonttitarjontaa parannettiin muuttamalla kerrostalotontteja pientalo- ja rivitalotontteiksi. Rakennuskaava-aluetta laajennettiin länteen; uutta pientalovaltaista aluetta syntyi Vanhan Otavantien pohjoispuolelle, Myllymäentien molemmin puolin. Vanhan Otavantien varteen kaavoitettiin 1987 paikka kuntakeskukselle, ja uusi kunnantalo otettiin käyttöön vuonna 1989. Koulu, keskuspuisto sekä Vanhamäentien pohjoispuolinen teollisuus- ja varastoalue osoitettiin kaavalla vuonna 1988. Näin Vanhamäentien ja Otavantien risteuksen ympäristö alkoi vahvistua Rantakylän palvelukeskittymänä.¹¹⁰

Maanmittauslaitoksen kartalla vuodelta 1969 näkyy Rantakylän alueen väljä, kylämäinen rakenne. Sokkalantien varsi erottuu rakenteesta hyvin ja sen itäpuolella erottuvat väljät pientalotontit, suoraviivaisesti piirrettyine kiinteistörajoineen. (Kartta: Maanmittauslaitoksen vanhat kartat)

Näkymä Ketunniemen peltomaisemaan. (Kuvat: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

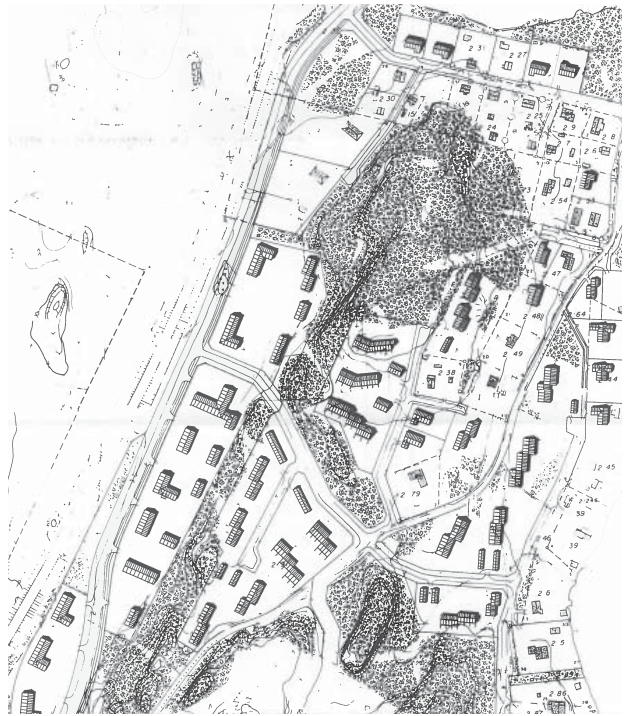
¹⁰⁸ Vihola, Teppo (toim.): Mikkelin maalaiskunnan kirja, Mikkelin maalaiskunta ja maaseurakunta, Gummerrus kirjapaino Oy, Jyväskylä, 1992.

¹⁰⁹⁻¹¹¹ Mikkelin kaupunkisuunnittelu: Kaava-arkisto

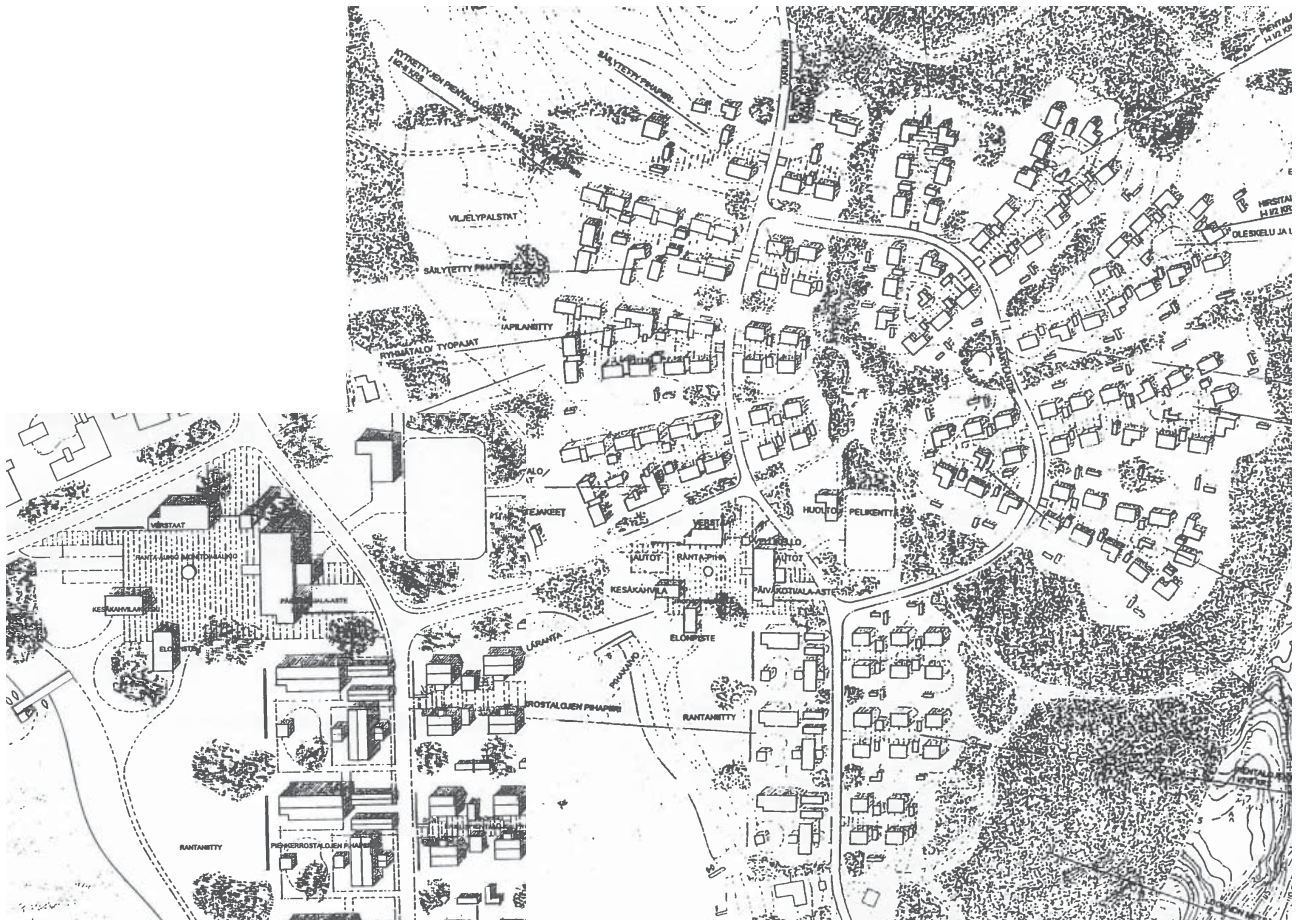
1990-luvun alussa laadittiin laaja rakennuskaava ja rakennuskaavanmuutos Vanhamäentien ja Vanhan Otavantien väliselle alueelle, jossa osoitettiin väljästi rakentuneen asuin- ja kasvitarha-alueen täydennysrakentaminen alueen ominaispiirteet säilyttäen. Rakennuskaavanmuutoksilla mahdollistettiin muun muassa Roposen liikekiinteistön laajeneminen, osoitettiin asuinalueita palvelevia virkistysalueita sekä huolehdittiin pientalotonttien riittävydestä. Itsenäisen kokonaisuuden muodosti vuonna 1993 kaavoitettu Ketunniemenalue, jonne osoitettiin pientalovaltaista asuinalueita sekä liike- ja teollisuusutiloja valtatievarrelle.¹¹¹

Rantakylän alueelle laadittiin yleiskaava vuonna 1994. Kaavan tavoitteena oli vahvistaa Rantakylän asemaa kunnan päätaajamana, hallinnon ja palvelujen keskuksena. Asuntoalueet haluttiin säilyttää ja suunnitella väljinä ja maaseutuhenkisinä. Tavoitteena oli edelleen vahvistaa pientalokantaa. Valtatievarren hyödyntäminen elinkeinoelämän sijoituspaikkana näkyy muun muassa Tikkanenliittymän ja sitä ympäröivien teollisuusalueiden osoittamisena.¹¹²

2000-luvun alussa, ennen kuntaliitosta Mikkelin kaupungin kanssa, maalaiskunnassa valmistui merkittäviä asemakaavatyöitä. Orijärven alueelle osoitettiin arkkitehtikilpailun pohjalta moderni puutaloalue, jonka voittaneen ehdotuksen laativat Taina Jordan ja Pertti Mertaoja. Tikkanen ympäristöön, liikenteellisesti hyvin saavutettavaan paikkaan, mahdollistettiin asemakaavalla Karjaportin lihanjalostustehtaan toteutus. Lisäksi laadittiin asemakaavanmuutoksia, joilla mahdollistettiin muun muassa uimahallin ja ala-asteen laajennukset.¹¹³

Asemakaavassa esitetty havainnekuva Ketunniemen alueesta.
(Kuva: Mikkelin kaupunkisuunnittelun kaava-arkisto)

Havainnekuvia Orijärven puutaloalueen asemakaavasta, arkkitehtikilpailun voittanut ehdotus Kyläluuta.
(Kuvat: Mikkelin kaupunkisuunnittelu, kaava-arkisto)

^{112, 113} Mikkelin kaupunkisuunnittelu: Kaava-arkisto

MAALAISKUNNASTA OSAKSI KAUPUNKIA

Ilmiö	Kaavat	Kaavasuunnitelmien ominaispiirteet	Alue-esimerkkejä
Maalaiskunta perusti Rantakylän uudeksi kuntakeskukseksi kaupungin läheisyyteen; Kuntaliitokset; 2001 Mikkelin maalaiskunta ja Anttola, 2007 Haukivuori, 2013 Ristiina ja Suomeniemi	mm. 1974–1993 Rantakylä (Mlk); 2000 Orijärvi 2009 Vuolingon pientaloalue	Pientalovaltaisia asunto-alueita (Mlk); Yhdyskuntarakenteen eheyttäminen (kaupunki)	- Orijärven asuinalue - Vuolingon asunto-alueet

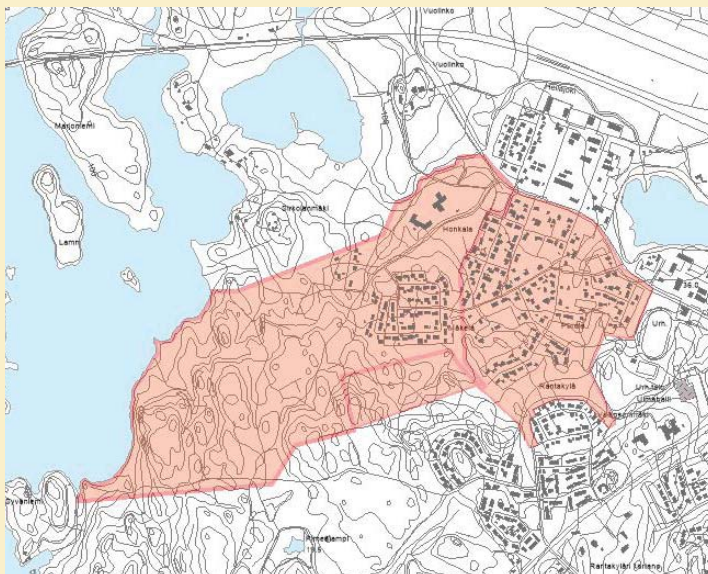
VUOLINGON ASUINALUE, kaavat 1990, 2009

Kaupunki laajenee

Vuolingon alue kuului 2007 valmistuneessa Mikkelin kaupunkiseutusuunnitelmassa kaupungin yhdyskuntarakenteen kehittämisalueeseen. Vuonna 2009 kaupunki kaavoitti uuden asuntoalueen Vuolingon Maamiehen alueen länsipuolelle. Alue oli suurimmaksi osaksi ennestään rakentamatonta, maastomuodoiltaan pienipiirteistä metsämaata. Vuolinko sijaitsee entisen Mikkelin maalaiskunnan päätaajaman, Rantakylän, luoteisosassa. Taajamanosan halki kulkee Vanhamäentie, pohjoisessa on Vuolingon kartanon maita ja junaradan takana lentokenntä ja lännessä metsämaiden takana tulee vastaan Iso-Vuolingon järvi. Vuolingon seisakkeen seutu jäi maaseutumaiseksi, koska Rantakylän taajama kehittyi Savon radan sijaan vanhan Lahden tien ympärille. Radan henkilöliikenne lopetettiin 1970-luvulla samoihin aikoihin kun Rantakylälle laadittiin ensimmäinen rakennuskaava. Hallinnon ja palvelujen keskittäminen Rantakylään 1980–90-luvuilla vahvisti sen asemaa kunnan päätaajamana. Maamiehen asuntoalueen kaavamuutos vuodelta 1990 oli maalaiskunnalle tyyppillistä pientaloasutukseen panostavaa maankäyttöä. Vuonna 2001 tapahtuneeseen kuntaliitokseen mennessä olivat Vuolingolle asemakaavoitetut asuntoalueet jo pitkälti toteutuneet. Rakentaminen oli alkanut hitaasti, mutta erityisesti 1990-luvulta lähtien kokonaisia kortteleita valmistui yhtäaikaaisesti. Maamiehen mattomaiselle pientaloalueelle on leimallista pitkät osin vanhoihin tilusteihin pohjautuvat kadut sekä talojen sijoittuminen tontin kadun puoleiselle osalle, loivaharjaiset matalahkot rakennusmasat ja sisäänkäynnit kadunpuoleisella julkisivulla. Julkisivuvärit noudattelee paikoin korttelijakoa. Muutamat 1940–60-luvuilla rakennetut asuinrakennukset erottuvat hahmoltaan ja sijoitukseltaan uudemman rakennuskannan keskeltä. Kaupungin kaavoittamasta, noin 80 ha:n suuruisesta, asuntoalueesta on rakennettu vajaa puolet. Aluerakenne perustuu yhteen pääkatuun, johon kokoojakadut syöttävät liikennettä puistoalueiden ympäröimistä, kortteli- ja katuratkaisuiltaan keskenään erilaisista kortteliryhmistä.

Inventoidut kohteet: Vuolingon tila

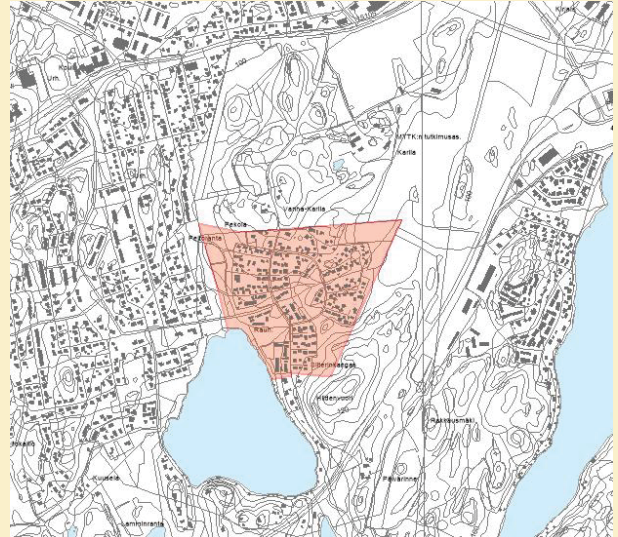
Näkymiä Vuolingon asuinalueelta. (Kuvat: Teija Ahola)

ORIJÄRVEN ASUINALUE, kaava 2000

Urbaani kylä kaupungissa

Orijärven asuinalue (30 ha) sijaitsee Rantakylässä, Orijärven pohjoispuolella, Mikkelin kaupunkikeskustasta lounaaseen. Maatalousalueelle perustetun kaava-alueen sisälle jäi vanha Kihlin talon pihapiiri, jonka rakennukset suojeltiin. Talon ympäristössä tehdyt arkeologiset tutkimukset ovat paljastaneet rautakautisen asuinpaikan, viikinkiaikaisen raha-aarteen ja asuinpaikkarakenteita sekä kaksi erillistä muinaispeltokokonaisuutta. Orijärven alue kuului vuonna 1997 käynnistettyyn valtakunnalliseen Moderni puukaupunki -hankkeeseen, jonka tavoitteena oli synnyttää suunnittelu- ja rakentamismalli lähiympäristöltään viihtyisien ja korkealaatuisten puutaloalueiden aikaansaamiseksi. Aluetta varten järjestettiin aatekutsukilpailu ja voittaneen (arkkitehdit Pertti Mertaoja ja Taina Jordan) kilpailuehdotuksen pohjalta luotiin uudenlaista kaavoituksen ja rakentamisen ohjauskäytäntöjä. Kylä kaupungissa -projektissa etsittiin miljöömuodostukseen, korttelirakenteeseen ja -mittakaavaan, pysäköintiratkaisuihin, talotyyppeihin ja asumisviihtyvyyteen juuri Orijärvelle sopivia ratkaisuja kunnan järjestä-

missä kaavatyöpajoissa. Orijärven viuhkamainen aluerakenne on Mikkeliissä ainutlaatuinen. Alueen kahdesta pääkadusta muodostuu lenkkikatu, johon liittyy säteittäin kampakalliin järjestettyjä, yksilöllisiä kortteleita. Tontit ovat vaihtelevan kokoisia ja muotoisia. Suurin osa alueesta varattiin omakotiasutukselle. Rivitalot ja kerrostalot sijoitettiin palvelukorttelin ympäristöön alueen eteläosaan. Lähivirkistysalueita on alueen keskellä sekä reunoilla. Järven ranta-alue on varattu puistoksi. Keskuspuistosta alkavat aluetta silmukoina kiertävät ulkoilureitit. Orijärven rannassa on uimaranta. Kaavassa ohjattiin yksityiskohtaisesti tonttien rakennustapaa, ja aluetta varten laadittiin rakennustapaohjeet. Tonteille merkittiin asuinrakennusten ja talousrakennusten rakennusalat, rakennusalan sivu, johon osa rakennuksen julkisivusta oli rakennettava kiinni, ja asuinrakennuksen vähimmäisetäisyys katualueen rajasta. Uudisrakennukset tuli olla rungoltaan ja julkisivultaan puurakenteisia. Pääkatuihin rajautuvilla tonteilla määrättiin asuinrakennuksen harjasuunta. Yhtenäistä ilmettä pyrittiin saamaan erityisesti tulevan läpikulkuväylän varteen, Karilantielle, jossa tienvarsitontit tuli rakentaa ulkohahmoltaan mahdollisimman samantyyppisin asuinrakennuksin. Orijärven palveluihin kuuluu päiväkotia. Alussa asukkaiden käytössä oli myös yhteinen kokoontumistila rakennuksessa, joka rakennettiin arkkitehtikilpailun voittaneen ehdotuksen mukaan mallitaloksi hyvästä omakotirakentamisesta. Vuonna 2012 Orijärven kaavaa muutettiin siten, että toteutumatta jääneestä julkisten lähipalvelurakennusten korttelista tuli rivitalojen ja muiden kytkettyjen asuinrakennusten korttelialue.

Inventoidut kohteet: Kihlin tila

Näkymä Orijärven puutaloalueelle. (Kuvat: Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto)

Kaupunkikuva

Mikkelin keskustan taajama-alue ja lähiympäristö

Mikkelin rakennuskanta koostuu pääasiassa yksi-kaksikerroksisista, väljistä pientaloalueista. Asuinalueilla on tyyppillistä suuret tontit, mikä tekee erityisesti vanhemmista asuinalueista vehreitä. Pää- ja kokoojakatujen mitoitukset on leveää ja maiseman ominaispiirteet paljastuvat rakentamattomien luonnonympäristöjen kautta. Tällaisia ovat muun muassa vesistöt, mäet ja metsäisemmät alueet. Taajama-alueella on muutamia korkeampia kerrostaloalueita, muun muassa Tuppuralassa ja Laajalammella. Ne sijaitsevat korkeiden mäkien päällä, mikä lisää niiden näkyvyyttä.

Rakennettuja maamerkkejä on harvakseltaan keskustan ulkopuolella. Suurimpien väylien varsille jäävät eheinä säilyneet kartanoympäristöt, kuten Terti ja Kenkävero tai Porrassalmen kulttuurimaisema, nousevat esiin haja-asutusalueen muusta pienimuotoisemmasta rakennuskannasta. Erityisiä kokonaisuuksia muodostavat Karkialammen, Tuukkalan ja Nuijamiehen vanhat varuskunta-/kasarmi-alueet, joissa toiminta on luonut omanlaistaan rakennuskantaa. Nuijamiehen vanhalla kasarmilla on taajamarakenteessa vahva kaupunkikuvallinen rooli keskeisen sijaintinsa vuoksi. Moisio sairaalan rakennukset puutarhoineen ja puistoineen ovat toinen hyvä esimerkki voimakkaasti käytön muovamasta rakennetusta ympäristöstä.

Teollisuusalueista Pursialan alue voimalaitoksineen kohoaa maamerkkinä avarassa Pappilanselän järvimaisemassa. 1950-luvulta lähtien rakentunut alue on viimeisiä aivan keskustan tuntumaan, rannalle sijoittuvista teollisuusalueista. Alueelle johtanut pistoraide on edelleen löydettävissä viereiseltä Kaihun puistoalueelta.

Mikkelin keskustan taajama-alueella ja sen lähiympäristössä kaupunkikuvalliset aiheet nivoutuvat pääosin luonnonympäristöjen maisemallisiin tekijöihin. Muilta osin asuinalueet ympäröivät urbaanimpana erottuvaa keskustaa. Rakennetun ympäristön osalta erityispiirteinä erottuvat kartanoympäristöt ja vanhat maatalousympäristöt, varuskunta-alueet sekä muutamat 60–70-lukujen korkeat metsälähiöt.

Ylinnä Moisio sairaalan päärakennus.

(Kuva: Mikkelin kaupunkisuunnittelu)

Keskellä Tuppuralan Pohjankaaren kerrostalot, jotka on suunnitellut arkkitehti Eero Jokilehto.

(Kuva: Harri Heinonen)

Alimmassa kuvassa Mikkelin vankila, jolla on merkittävä kaupunkikuvallinen asema ruutukaa-va-alueen eteläosassa. (Kuva: ESKU)

Mikkelin keskusta

Mikkelin kaupunkikeskusta on perustettu harjuselänteelle, pienen Saimaaseen kuuluvan lahdelman länsirannalle. Kaupungin ensimmäisessä asemakaavassa pääkadut linjattiin seurailemaan selänteen järvenpuoleista reunaa. Kaupunkikeskustan siluetti näkyy parhaiten vesistön suunnalta ja ohitustieltä.

Tori on Mikkelin sydän, sen ympärillä seisovat kaupungintalo ja lääninhallitus. Liike-elämän näkökulmasta keskustaa ovat toria ja Kirkkopuistoa ympäröivät korttelit; Engelin ruutukaava-alueella pysytään. Tällä vuosituhannella torin pohjoiselle reunalle toteutetut kauppakeskukset vaikuttavat vielä supistaneen ydinkeskustaksi mielleltävää aluetta sitten 1900-luvun jälkipuolen tilanteesta.

Näkymä Maaherrankadulle. (Kuva: Teija Ahola)

Ydinkeskusta on maastoltaan tasaista kaupungintalon korttelista Kirkkopuistoon ja Mikonkadulta Porrassalmenkadulle. Sen jälkeen alkava topografinen vaihtelevuus tuo monipuolisuutta kaupunkitilaan, ja onkin tavallista, että rinteet ja katujen päätteinä olevat mäet katkovat näkymiä viivasuorilla kaduilla. Keskustassa pisin yhtäjaksoinen näkymä avautuu Porrassalmenkadun suunnassa, aina Vilhonkadun nurkilta Kivisakastille asti. Pitkä näkymälinja ja keskustan matalasta rakennustavasta poikkeavien kuusikerroksisten kerrostalojen muodostama tiivis katujulkisivu luonnehtivat Porrassalmenkadun kaupunkitilaa.

Keskikaupungin vanhinta rakennettua kerrostumaa on ruutuasemakaavaan perustuva kaupunkirakenne, sen katuverkosto, aukiot, korttelien koko sekä jossakin määrin myös tonttijako. Kaupunkimaisemaa voi tarkastella erityisesti torilta ja Kirkkopuistosta, jotka ovat vanhan kaupunkisommitelman elementtejä. Vaihtelevia ja yllättäviäkin näkymälinjoja kaupunkitilaan syntyy ruutukaavakeskustan, ja siihen viistosti liittyvien vanhojen sisääntuloväylien kohtauspaikoissa, kuten Urheilupuiston ympäristössä.

Mikkelissä kulkuväylästä noudattelee ruutukaavan katuverkkoa, mutta vaihtelua suorakaidekoordinaatistolle tuovat aukiot sekä ydinkeskustan reunamailla ruutukaavaa rikkovat mäet ja notkelmat. Keskustassa on vähän korttelien sisäisiä kujia, joihin voi pitää ainoastaan reittejä Maaherrankorttelin ja kaupungintalokorttelin halki sekä uutta rakennettua kujaa Porrassalmenkadulta matkakeskukseen ja sieltä radan ylitästä. Ensimmäisen asemakaavan mukainen kauppakujia (pikkutori) on nykyään katettu sisätoriksi.

Näkymä Hänninpuistosta Suomen pankin talon suuntaan. (Kuva: Teija Ahola)

Kaupunkikeskustassa liikkumista helpottavat monesta pisteestä näkyvät rakennukset. Näitä maamerkkejä ovat erityisesti mäillä sijaitsevat rakennukset, merkittävimpänä kaupungin tuomiokirkko, toisaalla pienipiirteinen vesitorni. Tuomiokirkon lisäksi on muitakin kirkollisia rakennuksia, joita huomaamatta ei voi saapua monestakaan suunnasta keskikaupungille. Toisen niin kooltaan kuin arkkitehtuurin näyttävyydellä helposti huomatuksi tulevan rakennusryhmän muodostavat ydinkeskustan laidoilla sijaitsevat oppilaitokset, jotka kertovat Mikkelin merkityksestä seudun koulukaupunkina.

Mikkelin keskusta on kesäisin vihreä. Ruutukaava-alueen ulkopuolella sijaitsevat vihheralueet työntyvät kiiloina keskustan reunamille ja kytkevät rakennetut puistot osaksi laajempaa ja usein vesistöä ympäröivää viherympäristöä, joka antaa erityisen ilmeen koko kaupunkialueelle. Satamapuiston erottaa keskustasta Savon rata ja Mannerheiminkatu.

Kaupungin perustamisen taustoista kertovat valtion rakennuttamat maaherrantalo, lääninsairaala ja lääninvankila. Ne ovat kaikki kivitaloja, joista kaksi ensiksi mainittua edustavat empiren asussaan aikakautensa arkkitehtuurityyliä. Keskustan rakennuskanta uusiutui voimakkaasti viime vuosisadan jälkipuoliskolla. Puukaupunki muuttui kivikaupungiksi, ja tänä päivänä kaupunkimiljöön alkuvaiheista on kertomassa enemmän kivirakennuksia kuin puutaloja.

Vaikuttavinta rakennuskannan ajallinen ja historiallinen kerroksellisuus on torilla, jonka länsilaidalla on edustettuna ”kruunun” empiretyyli, etelässä kaupungin juhlava jugend ja rationalistinen modernismi, pohjoisreunalla vakaa uusklassismi ja liike-elämän rationalistinen funktionalismi sekä lopuksi idässä kaupunkimaisen tehokas modernismi.

Yleisesti ruutukaavan luonnetta korostavat kortteleittain ehjät katujulkisivut, katutilan yhtenäisyys ja kulmatalojen arkkitehtuuri. Mikkelin ydinkeskustassa korttelit ovat enemmänkin puoliavoimia, mutta etenkin pitkillä pääkaduilla rakennusten julkisivut rajaavat hyvin katutilaa. Toriympäristön tunnettuja ”kulmia” ovat Martti Välikankaan suunnittelema Jamankulma ja entinen säästöpankkitalo. Kaupunginarkkitehtina ja lääninarkkitehtina olleen Eero Jokilahden kädenjälki näkyy hyvin monessa keskustakorttelissa, ja niiden kulmataloista hienopiirteisimpiin lukeutuvat Märthanhoivi kirkkopuiston reunalla ja Porrastalo Porrassalmenkatu 11:ssä.

Visuaalisesti korkealaatuinen arkkitehtuuri nousee erityisesti esille risteyskohdissa ja kaupunkitilojen leikkauspisteissä. Tästä esimerkiksi nähtäseen tilaan rakennettu Suomen pankin talo, jonka haastava, käyttötarkoituksesta ideaa ammentanut arkkitehtuuri antaa vahvan kuvallisen vaikutelman keskikaupungin laidalle, kaupunkitilojen muutokseen. Tilan haltuunotosta on kyse myös keskustan eteläisen porttikohdan luona, jossa Hankkijan toimitaloksi rakennettu kookas funktionalistinen kivitalo dominoi avointa tilaa radan ja tienristeyksen välissä.

Omaleimaisen ja laadukkaan arkkitehtuurin vuoksi myös pienetkin rakennukset ovat yllättävän keskeisiä kaupunkikuvan muodostajia, kuten Urheilupuiston kulmalla sijaitseva valkoista funkista edustava lippumyymälä tai sataman klassistisella pylväiköllä varustettu puinen kioskihvila.

Mikkelin keskustan kaupunkikuvassa on säilynyt vahvana ruutukaavan idea ja siihen sisältynyt aukiosommitelma. Keskiössä ovat Porrassalmenkatu ja Maaherrankatu, joiden väliin jäävät Hallitustori ja Kirkkopuisto. Vehreät kukkulat ja Porrassalmenkatu luovat selkeät rajat ydinkeskustalle. Lehtipuukujat pehmentävät kivikaupungin suoraviivaista tilarakennetta. Kaupunkikeskustan alue- ja palvelurakenteessa on jatkuvuutta, joka ilmenee myös rakennuksissa, katutilat ovat eheitä ja eri puolilta keskustaa löytyy mielenkiintoisia, maamerkkimäisiä rakennuksia, minkä vuoksi keskusta on hyvin luettavissa, ja siellä on helppo liikkua ja löytää tiensä. Nämä seikat ovat kauniin ja toimivan keskustan tärkeitä ominaisuuksia.

Uheilupuiston koulun pääty. (Kuva: Teija Ahola)

Maaherrankadun varren pylväikkö sekä Mikkeli-klubin sisäänkäynti. (Kuva: Teija Ahola)

Vanhaa ja modernia rinnakkain Mikkelin teatterin ympäristössä. (Kuva: Teija Ahola)

Lähdeluettelo

Aarnio J., Luostarinen M.: Saimaan sylissä, Savon sydämessä, Porrassalmen maisemanhoitosuunnitelma, Etelä-Savon maakuntaliiton julkaisu 40:2000, Savilahdenkirjapaino Ky, Mikkeli, 2000

Ahola, Teija: Vuorikatu 19–23, entinen Mikkelin sähkölaitos, Rakennushistoriaselvitys, 2016, tilaaja Mikkelin kaupunkisuunnittelu

Arkkitehtitoimisto Hannu Puurunen Oy: Valtion virastotalokortteli, rakennushistoriaselvitys, 2010. Selvitys on laadittu osana virastotalokorttelia koskevaa asemakaavatyötä (kaavanumero 0894).

Enqvist, Petri: Mikkelin osuusmeijeri – rakennushistoria ja inventointi, Mikkelin kaupunki, Tekninen toimi, 2007

Hankonen, Johanna: Lähiöt ja tehokkuuden yhteiskunta, Tammer-Paino Oy, Tampere, 1994

Hassinen E., Lähde H.: Mikkelin kaupunki 1938, Historiallinen pienoismalli, Mikkelin kaupungin museoiden julkaisu 4, Raamattutalo, 1987

Heininen-Blomstedt, Kirsi: Jälleenrakennuskauden tyyppitaloalue, paikan merkitykset ja täydennysrakentaminen, Helsinki Unigrafia, 2013

Henkilökuva: Arkkitehti Eero Jokilehto, Mikkelin kaupunki, asemakaavan selostuksen liite, kaavanumero 894, Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto

Jaatinen, Martti: Eero Jokilehto, arkkitehti ja taiteilija, Mikkelin kaupungin monistamo, 1997

Jauhiainen, J. S., Harvio S.: Kaupunkitutkimus Suomessa 2000-luvulla, Työ- ja elinkeinoministeriö julkaisu, 2008

Karttunen, Matti: Puuasuntoarkkitehtuurin tyylikehitys Mikkelin keskustassa 1800-luvulla, Pro gradu -tutkielma Jyväskylän yliopisto, taidehistorian laitos, 1992

Koskelo, Tiia-Pauiina: Valmistalon evoluutio suomalaisen puutaloteollisuuden mainoskuvastoissa 1980–2000-luvuilla. Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto, taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos, taidehistoria, 2013.

Kuujo, Erkki: Entisajan Mikkeli, Mikkelin kaupungin vaiheita 1838–1917, Oy Länsi-Savon kirjapaino, Mikkeli, 1971

Kuujo E., Väänänen K., Lakio M., Hassinen E.: Muuttuvaa Mikkeliä, Mikkelin kaupungin historia II, 1918–1986, Sisälähetysseuran kirjapaino Raamattutalo, Pieksämäki, 1988

Laukkanen, Katri: Arkipäivän arvokkuutta ja inhimillisten mittasuhteiden arkkitehtuuria, Martti Välikankaan rakennukset Mikkeliissä 1931–1941, Pro gradu -tutkielma Jyväskylän yliopisto, taidehistorian laitos, 1998

Mikkelin kaupunki: Asuminen Mikkeliissä 2024, 2015

Mikkelin kaupunki: kaupunkisuunnittelun arkisto, tilakeskuksen piirustusarkisto, rakennusvalvonnan arkisto

Mikkelin kaupunki: Satamalahti, Satamalahden kansainvälisen arkkitehtuurikilpailun arvostelupöytäkirja, 2013

Mikkelin kaupunki: Rantakylän osayleiskaava, 1995

Mikkelin yleiskaava, selostus, 1967, Arkkitehtitoimisto Olli Kivinen, Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto

Mikkelin yleiskaava, selostus, 1990, Mikkelin kaupunkisuunnittelun arkisto

Mustonen A., Puntanen P., Vikman L.: Modernin jäljillä, Mikkelin seudun kulttuuriperintöohjelma, julkaisu 1, Etelä-Savon Kirjapaino Oy, 2012

Nikula, Riitta: Suomen arkkitehtuurin ääriviivat, Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu, 2005

Nyman, Kaj: Sinisilmäisyyden aika, Suunnittelun myyttejä 1950–2000, Gummerrus kirjapaino Oy, Jyväskylä, 2003

Palomäki, Antti: Juoksuhaudoista jälleenrakennukseen, Siirtoväen ja rintamamiesten asutus- ja asutuskysymyksen järjestäminen kaupungeissa 1940–1960 ja sen käänteentekevä vaikutus asuntopolitiikkaan ja kaupunkirakentamiseen, Tampereen Yliopistopaino Oy, Tampere, 2011

Salmela, Ulla: Otto-I. Meurmanin Mikkelin asemakaavat 1928–1936, Tavoitteena kaunis kotipaikka sekä jokapäiväiselle elämälle viihtyisä kehys, Pro gradu -tutkielma Jyväskylän yliopisto, taidehistorian laitos,

1997

Sairinen, Rauno (toim.): Yhdyskuntarakenteen eheyttäminen ja elinympäristön laatu, Yliopistopaino Oy, Espoo, 2009

Seppänen, Emmi: Päämajan naiset, Mikkelin päämajassa 1939–1945 työskennelleet naiset, AO-paino, Mikkeli 2010

Staffans A., Väyrynen, E. (toim.): Oppiva kaupunkisuunnittelu, Arkkitehtuurin julkaisuja 2009/98

Vartola, Anni: Kuritonta monimuotoisuutta – Postmodernismi suomalaisessa arkkitehtuurikeskustelussa. Aalto yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu, arkkitehtuurin laitos. Unigrafia, Helsinki, 2014.

Vihola, Teppo (toim.): Mikkelin maalaiskunnan kirja, Mikkelin maalaiskunta ja maaseurakunta, Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä, 1992.

Vikman, Laura: Arkkitehti Martti Välikankaan kädenjälki Etelä-Savossa, Etelä-Savon kulttuuriperintötietokanta, artikkeli, 2015

Vikman, Laura: Mikkelin kauppakatuja historiaselvitys, City 2020/Mikkelin kaupunki, 2013

Wirlander Hannele: Mikkelin pitäjän historia vuoteen 1865, Mikkelin maalaiskunta ja Mikkelin maaseurakunta, Länsi Savo Oy, Mikkeli, 1982

Ylä-Anttila, Kimmo: Verkosto kaupunkirakenteen analyysin ja suunnittelun välineenä, Tampereen teknillinen yliopisto, Arkkitehtuurin laitos. Väitöskirja. 2010.

Ympäristöministeriö: Osallistuminen yleis- ja asemakaavoituksessa, Ympäristöhallinnon ohjeita, 2007

Sähköiset lähteet:

Elävät kaupunkikeskustat ry: <http://www.kaupunkikeskustat.fi/keskustapalkinto/> viitattu 29.6.2016

Etelä-Savon kulttuuriperintötietokanta, useita inventointeja sekä raportteja, kaikille avoin versio: www.esku.fi

Kivilaakso, Aura: Kulttuurin monitoimirakennukset ja 1980-luvun nousukausi - Esimerkkinä Mikkelin konserttitalo. Julkaistu 15.11.2011. [http://www.kulttuuriymparistomme.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Artikkelit/Kaupunkiymparistot/Kulttuurin_monitoimirakennukset_ja_1980l\(37747\)](http://www.kulttuuriymparistomme.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Artikkelit/Kaupunkiymparistot/Kulttuurin_monitoimirakennukset_ja_1980l(37747)) viitattu 23.6.2016

Mikkelin kaupunki: Päämajamuseo <http://www.mikkeli.fi/paamajakaupunki-mikkeli> viitattu 6.7.2016 sekä <http://www.mikkeli.fi/mannerheimin-saappaanjaljilla> viitattu 6.7.2016

Mikkelin kaupunki, Saimaansivu <http://www.saimaansivu.fi/fi/fi/page/32> viitattu 30.6.2016

Mikkelin vesi: <http://www.mikkelinvesi.fi/historia>

Museovirasto: Muinaisjäännösrekisteri http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/mj-reki/read/asp/r_default.aspx viitattu 23.6.2016

Museovirasto: Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY, Museoviraston laatima inventointi, joka on valtioneuvoston päätöksellä 22.12.2009 otettu maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuvien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamaksi inventoinniksi rakennetun kulttuuriympäristön osalta 1.1.2010 alkaen. Valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita koskeva valtioneuvoston päätös on tullut voimaan 30.11.2000 ja sen tarkistus 1.3.2009. www.rky.fi

Lähdemateriaali:

Lilius Henrik, Kärki Pekka: Suomen kaupunkirakentamisen historia II, kirjapaino Livonia Print, 2014

Kaikki asema- ja yleiskaavahistoriaa kosvat tiedot perustuvat Mikkelin kaupunkisuunnittelun kaava-arkistoon.

RAKENNETUN YMPÄRISTÖN KEHITYS JATKUMOT 1/2

Mikkelin kantakaupungin osayleiskaava 2040

- Saimaan huvilat ja laivareitti**
Laivareitin varrella olevat huvilat 1900-luvun alkupuolelta, huvila-alueet sekä merkittävimmät 50-70 lukujen kohteet. Laivareitti ja laivareitin laiturit. Laivareittiin liittyvät virkistystoiminnot.
- Kartanomaiset ympäristöt**
Kuninkaan kartanot, virkatalot. Rakennettuihin ympäristöihin kiinteästi liittyvät pellot, viheralueet ja/tai maisema-alueet.
- Vanhat maatalousympäristöt**
Edelleen viljelyskäytössä säilyneet peltoalueet. Vanhat viljelyalueet, tilat ja maatalouselinkeinon liittyvät rakennukset ennen vuotta 1950.
- Uudemmat maatalousympäristöt**
Maisemallisesti tärkeässä paikassa sijaitsevat, pääasiassa jälleenrakennuskaudella syntyneet maatalousympäristöt.
- Kerrokselliset asuinalueet**
Asuinalueet, joilla on rakennuskantaa useammalta eri vuosikymmeneltä. Alueet, joilla pitkä asuinrakentamisen historia.
- Yhtenäiset asuinalueet**
Rakentumisajankohdaltaan yhtenäiset alueet. Alueet, jotka ovat pääsääntöisesti toteutuneet alueena yhtenäisen asemakaavan pohjalta.
- Jälleenrakennuskauden asuinalueet**
2. maailmansodan jälkeiset asuinalueet 40- ja 50-luvulta. Meurmannin asemakaavoittamat asuinalueet.
- Metsälähiöt**
Eheinä metsälähiöinä toteutuneet alueet, jotka ovat säilyttäneet lähiömäisyytensä sekä metsäisen luonteensa.
- Opetus- ja koulutusympäristöt**
Merkittävät, vanhat oppilaitosympäristöt. Koulutukseen ja sivistykseen liittyvät rakennukset.
- Vanhat teolliset alueet**
Alueet, joilla on toiminut teollisuutta useamman vuosikymmenen ajan. Teolliset alueet, joilla on ollut merkitystä liikenneväylien tai maankäytön kehittymiseen. Teolliset alueet, joilla on säilynyt vanhoja teollisuusrakennuksia tai -rakenteita.
- Hoitolaitokset**
Merkittävät, vanhat sairaala- ja hoitolaitokset.
- Puolustus- ja sotalaitokset**
Kasarmialueet. Vanhat ja merkittävät taistelupaikat.
- Uskonnon harjoittamiseen liittyvät rakennukset ja alueet**
Uskonnon harjoittamiseen liittyvät rakennukset, kuten kirkot, kappelit ja kellotapulit sekä näitä kiinteästi palvelevat rakennukset. Uskonnon harjoittamiseen liittyvät hallinnolliset ja kokoustilat. Aluemaiset kohteet, kuten hautausmaat. Vanhat pappilat.

Kartalla on esitetty sellaisia ihmisen muokkaamaan ympäristön jatkumotia, jotka ovat yhä nähtävissä tämän päivän ympäristössä. Pääpaino on ollut erityyppisissä rakennetun ympäristön teemoissa, jotka ovat alueelle tyypillisiä.

Lähteinä on käytetty Mikkelin kaupungin kaupunkisuunnittelun asemakaava-arkistoa, Huoneisto- ja kiinteistörekisteriä (VRK 2015), Maanmittauslaitoksen kiinteistötietojärjestelmää (KTJ) kiinteistönmuodostumistietojen osalta, Etelä-Savon kulttuuriperintötietokantaa sekä seuraavia kirjallisia lähteitä:

- Wirilander, Hannele: Mikkelin pitäjän historia, vuoteen 1865, Mikkelin maalaiskunta/ Mikkelin maaseurakunta, 1982
- Kuujo, Erkki: Entisajan Mikkelä, Mikkelin kaupungin vaiheita 1838–1917, Gummerrus Kirjapaino Oy, 1989
- Kuujo E., Väänänen K., Lakio M., Hassinen E.: Muuttuvaa Mikkelä, Mikkelin kaupungin historia II 1918–1986, Sisälähetysseuran kirjapaino Raamattutalo, 1988
- Aarnio J., Luostarinen M.: Saimaan sylissä, Savon sydämessä, Porrassalmen maisemanhoitosuunnitelma, Etelä-Savon maakuntaliiton julkaisu 40:2000, Savilahden kirjapaino Ky, 2000

Tarkastelussa on myös hyödynnetty seuraavia vanhoja karttoja:

- Savon läänin kartta, 1700-luvulta
- 1700-luvun pitäjänkartta
- Sotilaskartta Mikkelä, rekognosointikartta 1776–1805
- Suomen taloudellinen kartta, 1921
- Maanmittauslaitoksen karttoja vuosilta 1932, 1944–46, 1964, 1969 ja 1987
- Purje laita kartta Saiman wesillä Jurwankalliosta Mikkeliiin, 1878.
- Merikortti 1:45 000, Saimaan vesistö Lietvesi- Mikkelä 1929, oleellisia muutoksia 1944. Painettu 1961.
- Peruskartta 1:20 000, lehti 3142 04, Porrassalmi, kartoitus 1965, julkaistu 1969.
- Peruskartta 1:20 000, lehti 3142 05, Mikkelä, kartoitus 1965, julkaistu 1969.
- Topografinen kartta 1:20 000, lehti 3142 05, Mikkelä, 1944-46, julkaistu 1947.

Rakennus- ja huoneistorekisteritiedoissa on rakennusajan osalta virheitä, joten tietojen oikeellisuus tulee tarvittaessa tarkistaa rakennusluvista.

Rakennukset (VRK 2015)

- 1600-luku
- 1700-luku
- 1800-1850
- 1850-1900
- 1900-luku
- 1910-luku
- 1920-luku
- 1930-luku

— Vanha päätie

— Laivareitti (1878)

✱ Laivalaituri

🚩 Kummeli 1800-luku

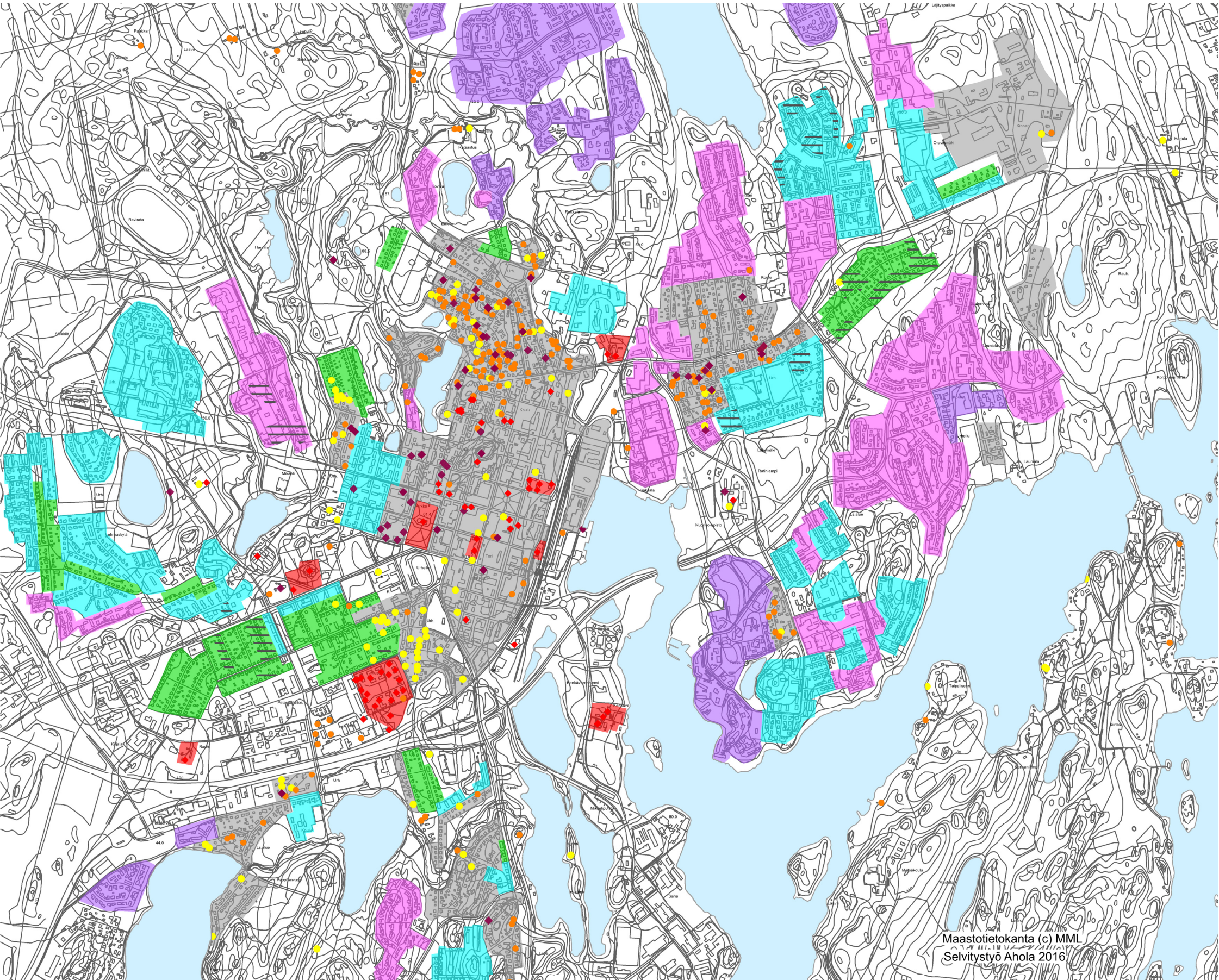
RAKENNETUN YMPÄRISTÖN KEHITYS JATKUMOT 2/2

Mikkelin kantakaupungin osayleiskaava 2040

- Saimaan huvilat ja laivareitti**
Laivareitin varrella olevat huvilat 1900-luvun alkupuolelta, huvila-alueet sekä merkittävimmät 50-70 lukujen kohteet. Laivareitti ja laivareitin laiturit. Laivareittiin liittyvät virkistystoiminnot.
- Kartanomaiset ympäristöt**
Kuninkaan kartanot, virkatalot. Rakennettuihin ympäristöihin kiinteästi liittyvät pellot, viheralueet ja/tai maisema-alueet.
- Vanhat maatalousympäristöt**
Edelleen viljelykäytössä säilyneet peltoalueet. Vanhat viljelyalueet, tilat ja maatalouselinkeinon liittyvät rakennukset ennen vuotta 1950.
- Uudemmat maatalousympäristöt**
Maisemallisesti tärkeässä paikassa sijaitsevat, pääasiassa jälleenrakennuskaudella syntyneet maatalousympäristöt.
- Kerrokselliset asuinalueet**
Asuinalueet, joilla on rakennuskantaa useammalta eri vuosikymmeneltä. Alueet, joilla pitkä asuinrakentamisen historia.
- Yhtenäiset asuinalueet**
Rakentumisajankohdaltaan yhtenäiset alueet. Alueet, jotka ovat pääsääntöisesti toteutuneet alueena yhtenäisen asemakaavan pohjalta.
- Jälleenrakennuskauden asuinalueet**
2. maailmansodan jälkeiset asuinalueet 40- ja 50-luvulta. Meurmannin asemakaavoittamat asuinalueet.
- Metsälähiöt**
Eheinä metsälähiöinä toteutuneet alueet, jotka ovat säilyttäneet lähiömäisyytensä sekä metsäisen luonteensa.
- Opetus- ja koulutusympäristöt**
Merkittävät, vanhat oppilaitosympäristöt. Koulutukseen ja sivistykseen liittyvät rakennukset.
- Vanhat teolliset alueet**
Alueet, joilla on toiminut teollisuutta useamman vuosikymmenen ajan. Teolliset alueet, joilla on ollut merkitystä liikenneväylien tai maankäytön kehittymiseen. Teolliset alueet, joilla on säilynyt vanhoja teollisuusrakennuksia tai -rakenteita.
- Hoitolaitokset**
Merkittävät, vanhat sairaala- ja hoitolaitokset.
- Puolustus- ja sotalaitokset**
Kasarmialueet. Vanhat ja merkittävät taistelupaikat.
- Uskonnon harjoittamiseen liittyvät rakennukset ja alueet**
Uskonnon harjoittamiseen liittyvät rakennukset, kuten kirkot, kappelit ja kellotapulit sekä näitä kiinteästi palvelevat rakennukset. Uskonnon harjoittamiseen liittyvät hallinnolliset ja kokoustilat. Aluemaiset kohteet, kuten hautausmaat. Vanhat pappilat.

RAKENNETUN YMPÄRISTÖN KEHITYS
RAKENNUSKANNAN
IKÄRAKENNE ALUEITTAIN

Mikkelin kantakaupungin osayleiskaava 2040

- Kerroksellinen (eri vuosikymmeniltä)
- Ennen vuotta 1900
- 1940- ja/tai 50-luvulta
- 1960- ja/tai 70-luvulta
- 1980- ja/tai 90-luvulta
- 1990- ja/tai 2000/2010-luvulta
- Kerroksellisuutta osa-alueilla

Rakennuksittain

- 1899
- 1900 - 1919
- 1920 - 1929
- 1930 - 1939

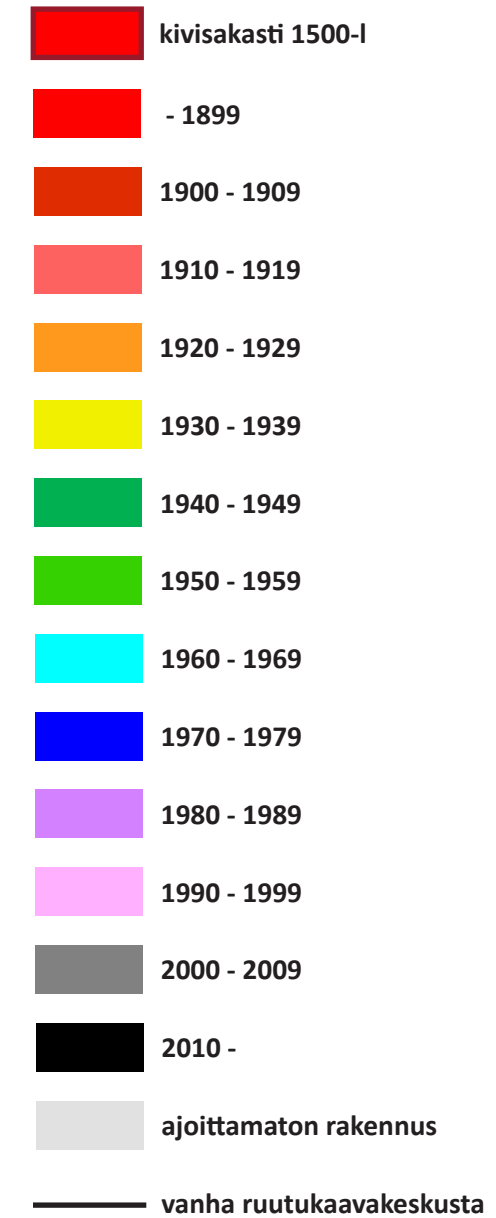
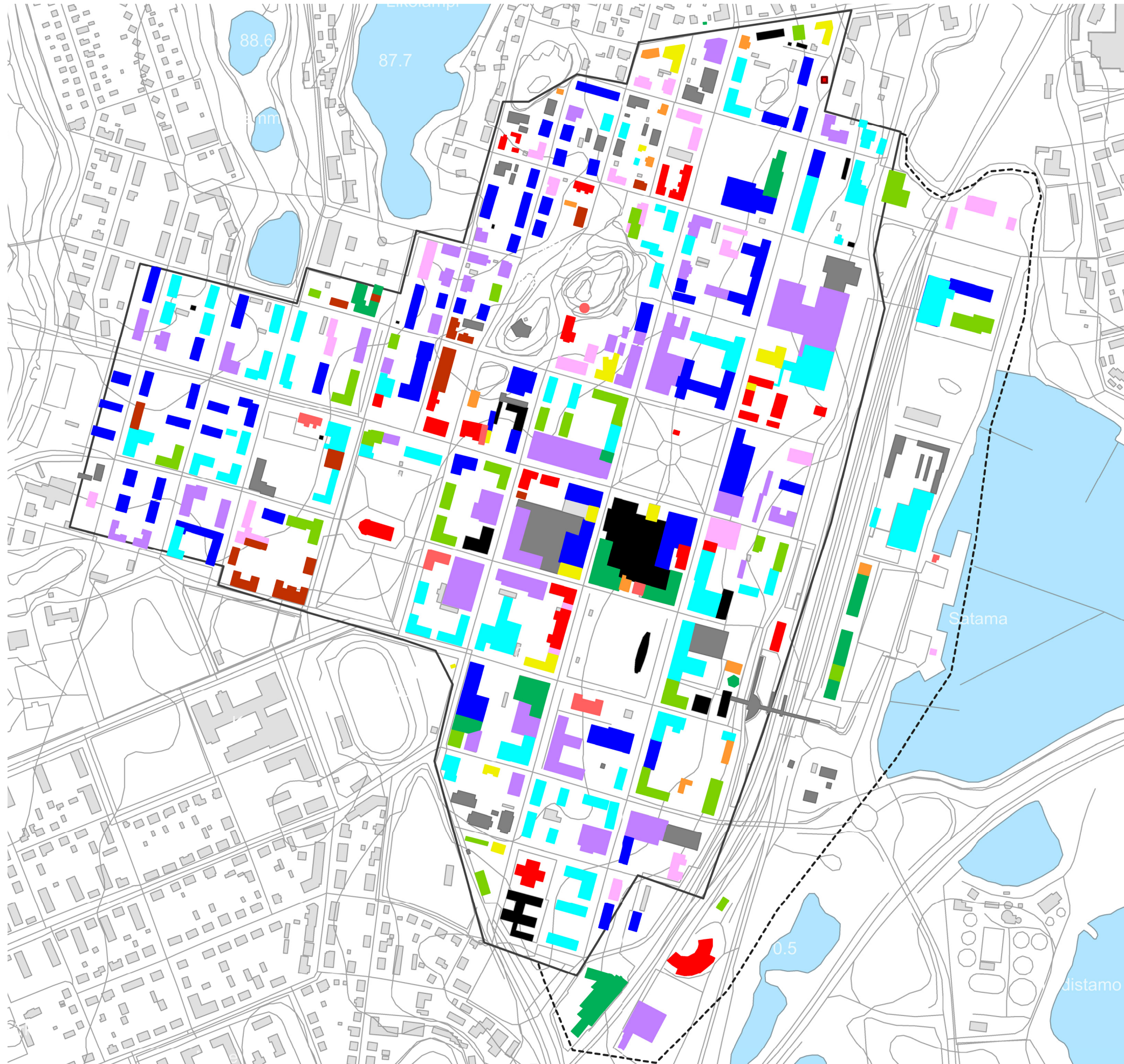
Maaströtietokanta (c) MML
Selvitystyö Ahola 2016

Lähteet: RHR-rekisteri 2016, ESKU-inventoinnit 2016

Kartan on laatinut Teija Ahola / Selvitystyö Ahola, 2016

RAKENNETUN YMPÄRISTÖN KEHITYS RAKENNUSKANNAN IKÄJAKAUMA VANHALLA RUUTUKAAVA-ALUEELLA JA RADAN VARRELLA

Mikkelin kantakaupungin osayleiskaava 2040

Lähteet: RHR-rekisteri 2016, ESKU-inventoinnit 2016, Peruskartta 3142 05, julk. 1969 ja 1987, Mikkelin kauppakatuja historiaselvitys 2013, Kävelyretki, Arkkitehtuuria Mikkelissä -opus.

Rakennus- ja huoneistorekisteritiedoissa on rakennusajan osalta virheitä, joten tietojen oikeellisuus tulee tarvittaessa tarkistaa rakennusluvista.

RAKENNETUN YMPÄRISTÖN KEHITYS RUUTUKAAVA-ALUEEN JATKUMOT

- Kaupunkiakseli**, vanhan ruutukaava-alueen keskeinen kaupunkikuvallinen aihe
- Engelin asemakaava-alue 1838**
- Aksiaalinen sommitelma 1838**
Hallitustori - kauppakuja - Kirkkopuisto
- Puisto, korttelipiha, puukuja, 1838**
- Poikittainen kahden päärakennuksen sommitelma 1890-luvulta**, Kirkko - Rautatieasema
- Puisto, korttelipiha, puukuja, 1860-1890-luvun kaavat**
- Julkinen rakennus**, tontin käyttötarkoitus 1838-1897 asemakaavasta
- Vanhana ruutukaavakeskustana hahmottuva alue**
- Alueella sijaitseva julkinen rakennus**

HISTORIA: Kaupunki perustettiin 1838. Engelin laatimassa ruutukaavassa kaupungin pääkatujen pohjois-eteläsuuntaisuus noudatteli suunnilleen nykyisen Porrassalmenkadun kohdalla kulkeneen vanhan tielinjan eli Lappeentien suuntausta. Tie osaltaan viitoitti kaupungin keskustalle paikan, joka oli maaperältään ja liikenteelliseltä sijainniltaan edullinen hiekkaharjanne vesistön äärellä. Kymenkartanon läänin uuteen hallinto- ja kauppakaupungiksi perustettuun Mikkeliin tuli rakennettavaksi kuvernöörin residenssi, lääninhallituksen talo, raatihuone, lääninsairaala, lääninvankila ja koulu, jotka Engel sijoitti kaava-alueen keskelle kahden pääkadun varteen. Pääkatujen rajaamaksi jäi myös Mikkelin pitäjän entinen kirkkomaa, joka otettiin kaavassa tulevan kaupunkiseurakunnan kirkon paikaksi, sekä toriaukio.

KUVAUS: Kaupunkia halkoo akseli, jonka lähtökohtana on vuoden 1836 ruutuasemakaava (Engel) sekä sen suunnitteluratkaisuja vastaavat asemakaavat 1880- ja 90-luvuilta. Nykytilanne vastaa pitkälti 1830-luvun asemakaavan tavoitetta hallinnon ja palvelujen järjestämisestä vyöhykkeeksi kaupungin keskustaan. Edelleen ydinkeskustaa halkovalle pohjois-eteläsuuntaiselle akselille tai välittömään läheisyyteen on keskittynyt julkista rakentamista, liike-elämää, kaupungin läpiajoliikennettä sekä aukiota ja puistoja. Karttakuvaan rajattu kaupunkiakseli yhdistää erityyppisiä aukioita, kuten kauppatorin ja korttelin halki kulkevan - nykyään katetun - kauppakujan (pikkutori), vanhan hautausmaan paikalle tehdyn kauppakilaisten tapahtumapaikkana toimivan kirkkopuiston, koulupihaan sekä kaupungin hallintorakennusten ja kirjaston rajaamaan korttelipihaan. Keskustan liike-elämä, kivijalkakaupat sekä ostoskeskukset, keskittyvät akselin pitkäisäkaduille (Maaherrankatu, Porrassalmenkatu) ja kolmelle lähinnä toria olevalle poikittaiskadulle (Raatihuoneenkatu, Hallituskatu, Savilahdenkatu). Karttaan merkitty poikittaisakseli eli Hallituskatu sai kaupunkikuvalliseksi pääterakennuksiksi aseman ja kirkon 1880–90-luvuilla.

ILMIÖT: Empiren ajan klassinen suorakulmainen ruutuasemakaava, residenssikaupungin piirteet julkisessa rakentamisessa (maaherran talo, raatihuone I, kaupungintalo, lääninsairaala, lääninvankila), tori, puistoarkkitehtuuri, kirkkopuisto, korttelin sisäinen kauppakuja, koulurakentaminen, rautatie

Kartalla on esitetty kaupungin ensimmäisen, Engelin laatiman ruutuasemakaavan sekä muiden ennen 1900-lukua laadittujen asemakaavojen periaatteiden jatkumot, jotka näkyvät vanhan ruutukaavakeskustan maankäytössä ja kaupunkikuvassa.

Lähteinä on käytetty alkuperäisiä asemakaavakarttoja vuosilta 1838, 1869, 1881, 1883, 1894 ja 1897, rakennus- ja huoneistorekisteriä (VRK 2015) ja Etelä-Savon kulttuuriperintötietokantaa (ESKU).

RAKENNETUN YMPÄRISTÖN KEHITYS

POMMITUKSET 1940

Mikkelin kantakaupungin osayleiskaava 2040

Päämajakaupunki pommituksessa vuonna 1940. Kartalla on pommitusten ohella esitetty vuoden 2016 tilanne ennen vuotta 1940 rakennettujen rakennusten osalta ruutukaavakeskustassa.

 Pommin todettu asema

Rakennuksen ikä

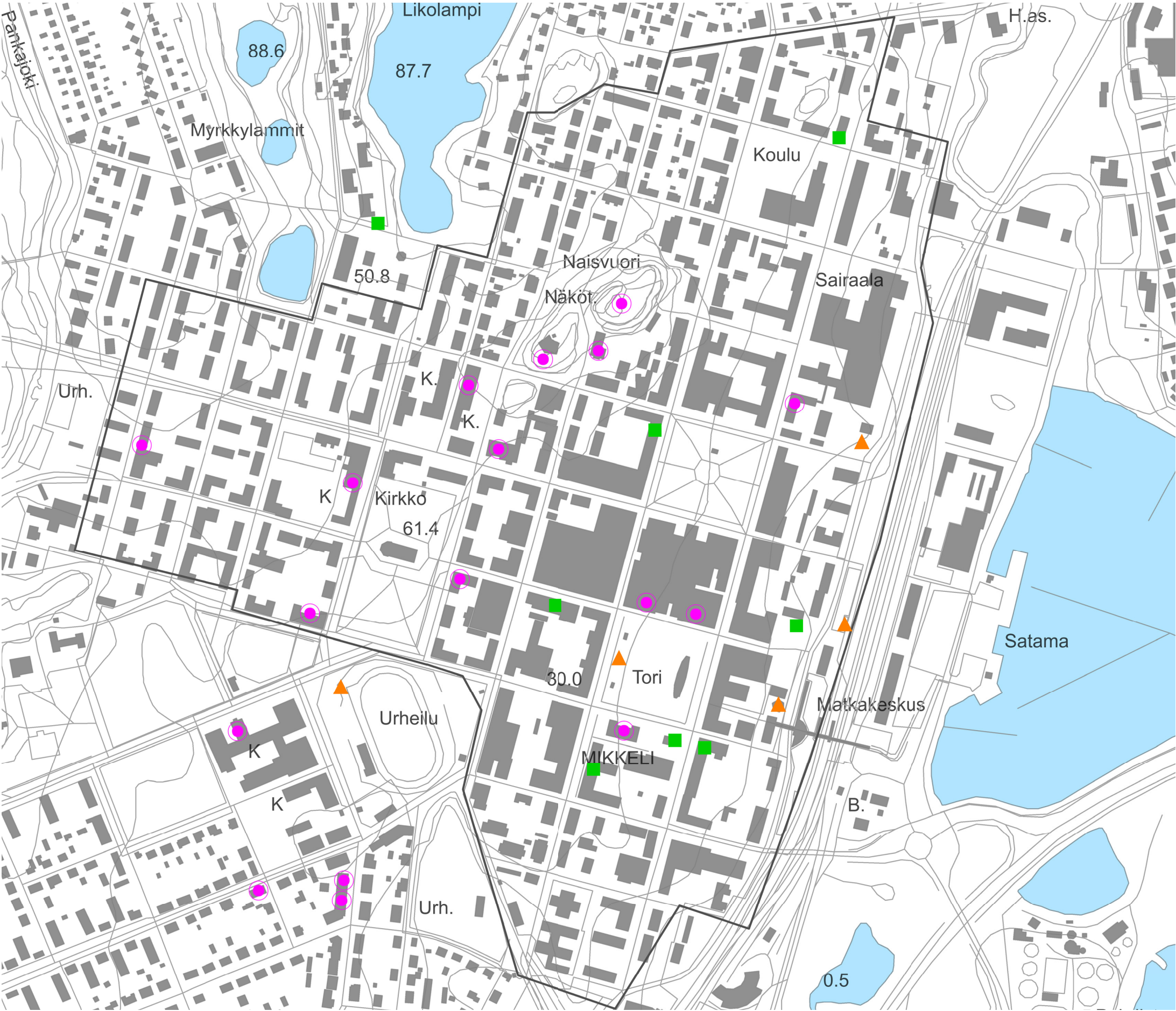
	1800-1899
	n. 1900 - 1909
	1910 - 1919
	1920 - 1929
	1930 - 1939

Lähteet:

Salovaara, Kalevi (1986): Päämajakaupunki pommituksessa
RHR, ESKU-inventoinnit

RAKENNETUN YMPÄRISTÖN KEHITYS PÄÄMAJAKOHTTEET 1/2 Mikkelin kantakaupungin osayleiskaava 2040

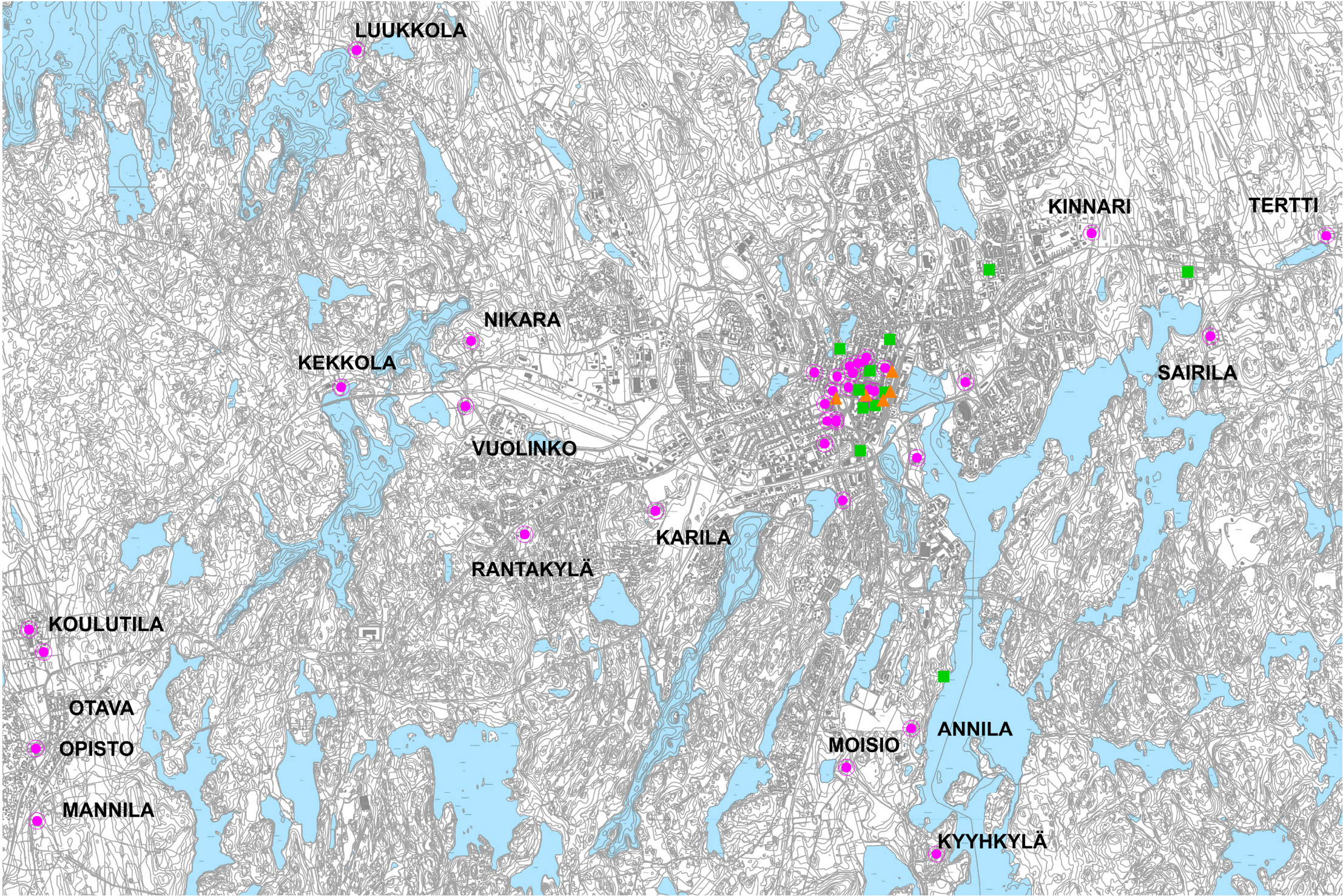
- Olemassa oleva rakennus
- Teemaan liittyvä kohde (patsas, vaunu)
- Purettu rakennus

RAKENNETUN YMPÄRISTÖN KEHITYS

PÄÄMAJAKOHTTEET 2/2

Mikkelin kantakaupungin osayleiskaava 2040

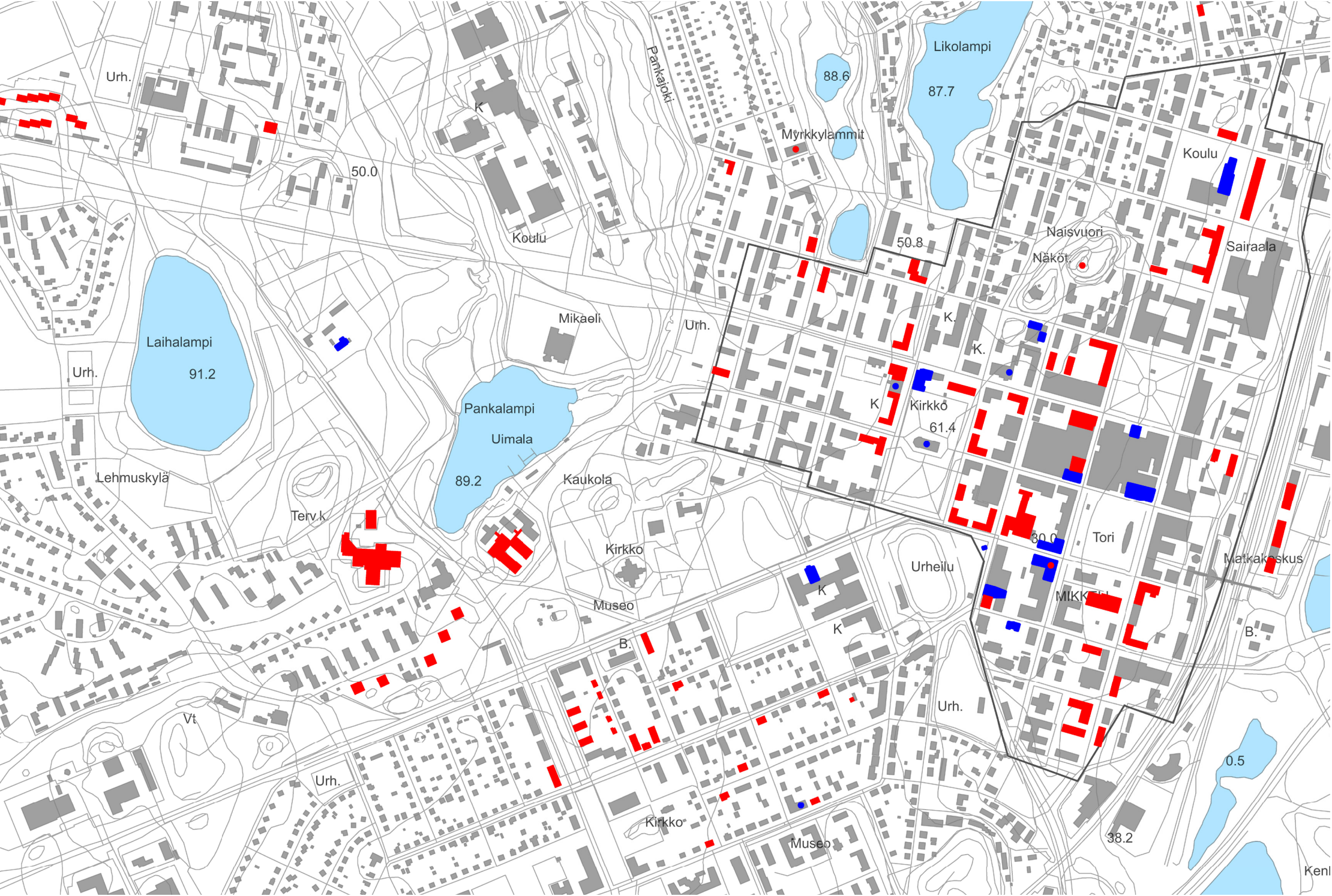

- Olemassa oleva rakennus
- ▲ Teemaan liittyvä kohde (patsas, vaunu)
- Purettu rakennus

RAKENNETUN YMPÄRISTÖN KEHITYS

ARKKITEHDIT 1/2

Mikkelin kantakaupungin osayleiskaava 2040

Arkkitehti Martti Välikangas

- Rakennus
- Laajennus, muu muutos

Arkkitehti Eero Jokilehto

- Rakennus
- Laajennus, muu muutos

Lähteet:
 Jaatinen, Martti I. (1997): Eero Jokilehto, arkkitehti ja taiteilija
 Arkkitehtuuritoimisto Eero Jokilehto. Arkistoluettelo piirustuksista.
 ELKA, Mikkel
 Keinänen, Timo & Paatero, Kristiina (toim.) (1993): Martti Välikangas
 1893-1973 arkkitehti. Suomen rakennustaiteen museon monografia-
 sarja.
*Arkkitehtuuritoimisto Eero Jokilehdon osalta kartta on puutteellinen,
 koska työluettelossa ei ole esitetty kaikista työkohteista sijaintitietoja.*

RAKENNETUN YMPÄRISTÖN KEHITYS ARKKITEHDIT 2/2

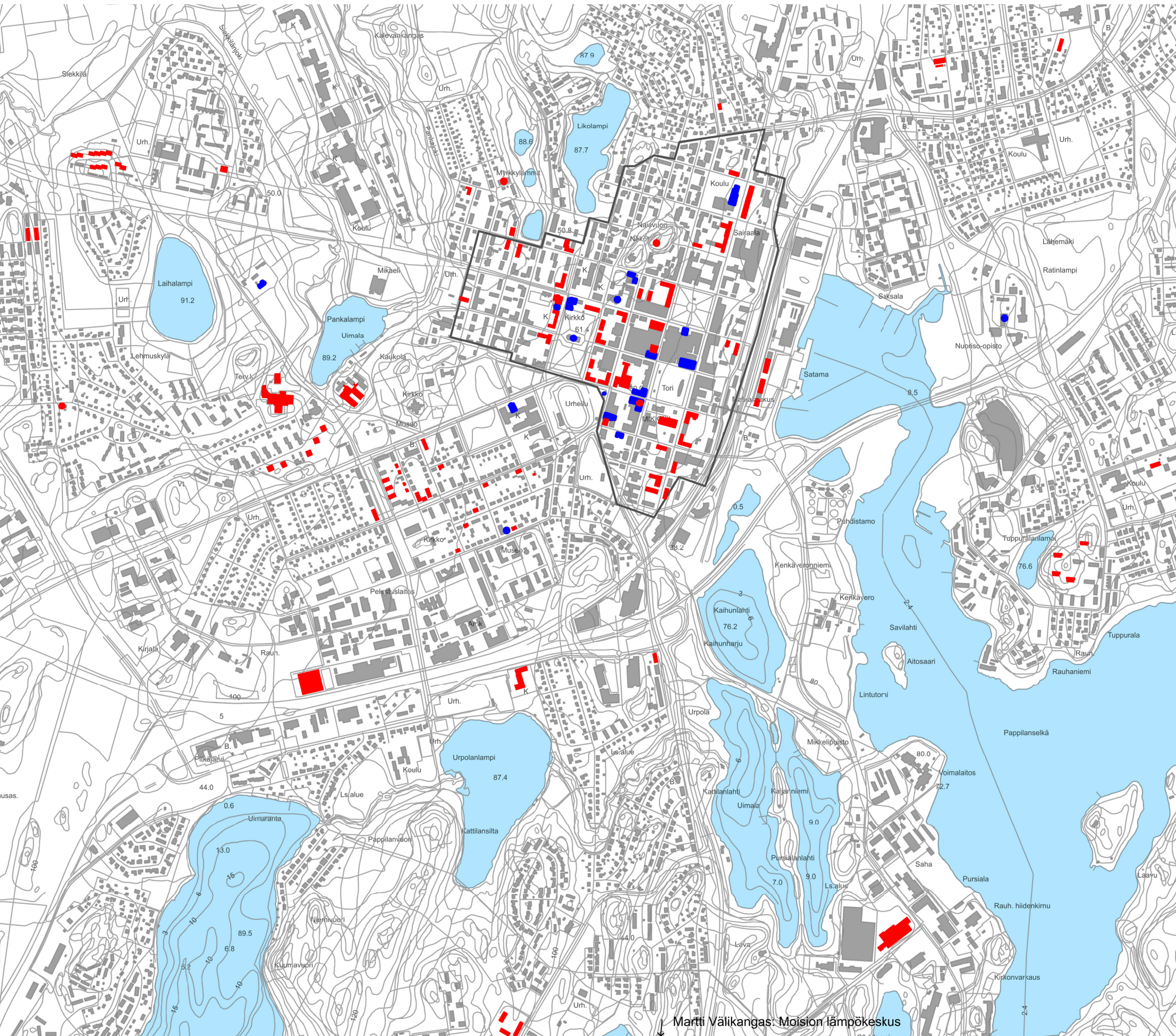
Mikkelin kantakaupungin osayleiskaava 2040

Arkkitehti Martti Välikangas

- Rakennus
- Laajennus, muu muutos

Arkkitehti Eero Jokilehto

- Rakennus
- Laajennus, muu muutos

Lähteet:
Jaatinen, Martti I. (1997): Eero Jokilehto, arkkitehti ja taiteilija
Arkkitehtuuritoimisto Eero Jokilehto. Arkistoluettelo piirustuksista.
ELKA, Mikkel
Keinänen, Timo & Paatero, Kristiina (toim.) (1993): Martti Välikangas
1893-1973 arkkitehti. Suomen rakennustaiteen museon monografia-
sarja.

*Arkkitehtuuritoimisto Eero Jokilehdon osalta kartta on puutteellinen,
koska työluettelossa ei ole esitetty kaikista työkohteista sijaintitietoja.*

RAKENNETUN YMPÄRISTÖN KEHITYS YHDYSKUNTATEKNISET RAKENNUKSET

Mikkelin kantakaupungin osayleiskaava 2040

Vesi- tai sähkölaitos

1. Hanhikankaan vesilaitoksen vanha osa

Tiilistä rakennetun, jugendtyylisen pumppuhuoneen lisäksi on paikalla vesilaitoksen alkuajalta kaksi varastorakennusta, katettu kaivo ja asuinrakennus talousrakennuksineen. Kaupungin vesilaitos, joka käsitti kolme pohjavesikaivoa kokoamiskaivoineen sekä puhdistuslaitteet, rakennettiin 1911 insinööri A. Skogin piirustusten mukaan nk. Petroffin kankaalle. Laitosrakennuksen on suunnitellut arkkitehti Selim A. Lindqvist. Pumppaamo laajennettiin 1940-luvulla valkealla, rapatulla siipiosalla. Maakunnallisesti arvokas kohde, johon liittyy rakennushistoriallisia ja maisemallisia arvoja.

2. Sähkölaitos

Sähkölaitos on alun perin rakennettu vuonna 1901. Siihen on tehty useita muutos- ja laajennustöitä, joista ovat vastanneet muun muassa kaupungininsinööri Lennart von Fieandt sekä kaupunginarkkitehti Eero Jokilehto. Nykyinen ulkomuoto on pääosin peräisin Jokilehdon piirtämistä vuoden 1949 laajennus- ja muutostöistä.

Vesitorni

3. Naisvuoren vesitorni

Korkea Naisvuori sijaitsee 1800-luvun ruutukaupunkialueen luoteisnurkassa. Vuonna 1880 Ristimäessä sijainnut palotorni siirrettiin Naisvuorelle ja 1883–84 sinne rakennettiin myös ravintolapaviljonki. Samalla vuori raivattiin puistoksi ja sinne tehtiin ajo- ja kulkuteitä. Vuosina 1911–12 Naisvuoren aiemmat rakennukset korvattiin rautabetonisella vesitornilla, joka valmistui arkkitehti Selim A. Lindqvistin suunnitelman mukaan. Vesitornin alakertaan tehtiin katoksellinen näköalapaviljonki. Vesitorni sai nykyisen hahmonsaa vuonna 1946, jolloin arkkitehti Eero Jokilehto suunnitteli tornin huipulle näköalapaikan.

4. Kiiskinmäen vesitorni

Vuonna 1953 rakennetun vesitornin on suunnitellut Seppo Pajamies ja siihen liittyvän vesisäiliön diplomi-insinööri Alpo Lippa. Vesitorni on betonirakenteinen ja verhoiltu punatiilimuurauksella. Kaupunginvaltuusto hyväksyi uuden vesitornin rakentamisen vuonna 1952 ja sen yhdistämisen vanhaan vesijohtoverkkoon. Suunnitteluvaiheessa vesitornin vesisäiliön yläpuolelle sijoitettiin tähtitieteellinen havaintoasema ja tässä käytössä se toimii edelleenkin. Rakennusajankohdan jälkeen vesitorni toimi myös lyhyen ajan lentomajakkana.

5. Moison vesitorni

Muuntamo

6. Pursialan muuntamo

Pursialaan vuonna 1947 rakennettu tiilinen muuntamo edustaa tyyli-tään funktionalismia. Muuntoaseman suunnitteli kaupunginarkkitehti Eero Jokilehto. Rakennus on asemakaavalla suojeltu.

7. Kalevankankaan muuntamo

Kalevankankaalle vuonna 1947 rakennettu tiilinen muuntamo edustaa tyyli-tään funktionalismia. Muuntoaseman suunnitteli kaupunginarkkitehti Eero Jokilehto.

8. Emolan muuntamo

Emolan muuntamon on suunnitellut kaupunginarkkitehti Matti Riihelä vuonna 1954. Rakennus on rapattu, julkisivuiltaan pelkistetty tornimuuntamo, joka edustaa hyvin aikakautensa yhdyskuntateknistä rakentamista.

9. Urpolan muuntamo

Urpolan muuntamon on suunnitellut kaupunginarkkitehti Matti Riihelä vuonna 1954. Rakennus on rapattu, julkisivuiltaan pelkistetty tornimuuntamo, joka edustaa hyvin aikakautensa yhdyskuntateknistä rakentamista.

10. Moision muuntamo

Moison sairaalan muuntamon on suunnitellut kaupunginarkkitehti Matti Riihelä vuonna 1959.

11. Arkistokadun muuntamo

Arkistokadun muuntamon on suunnitellut kaupunginarkkitehti Martti Riihelä vuonna 1959. Kenkätehtaan kentällä sijaitseva muuntamo on Etelä-Savon Energia Oy:n muuntamo, joka on tärkeä kaupungin pohjoisten osien energiahuollon kannalta. Se kuuluu rapattuna ja tiilirakenteisena rakennustyyppistönsä varhaisvaiheisiin ja kauneimpiin.

12. Lähemäen muuntamo

Lähemäen aukiolla sijaitseva rapattu muuntamo on väriltään punaisenruskea ja siinä on harmaa, peltinen aumakatto. Tyyli-piisteidensä puolesta muuntamo on ajoitettavissa 1950-luvulle, jolloin vastaavanlaisia muuntamoita rakennettiin muuallekin Mikkeliin.

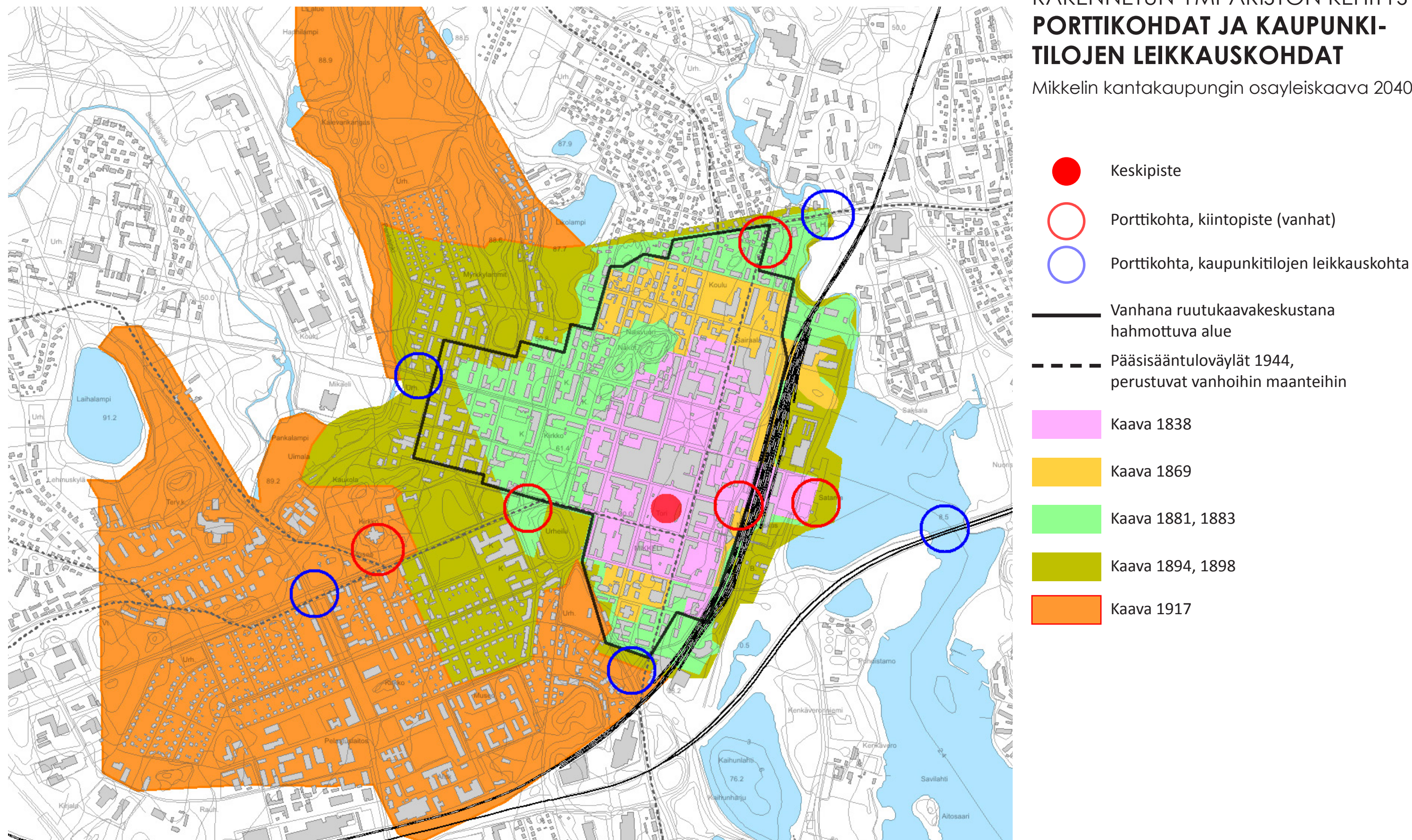
13. Urheilupuiston muuntamo

Urheilupuiston etelälaidalla sijaitseva rapattu muuntamo on väriltään vaalea ja siinä on harmaa, peltinen aumakatto. Tyyli-piisteidensä puolesta muuntamo on ajoitettavissa 1950-luvulle, jolloin vastaavanlaisia muuntamoita rakennettiin muuallekin Mikkeliin.

RAKENNETUN YMPÄRISTÖN KEHITYS

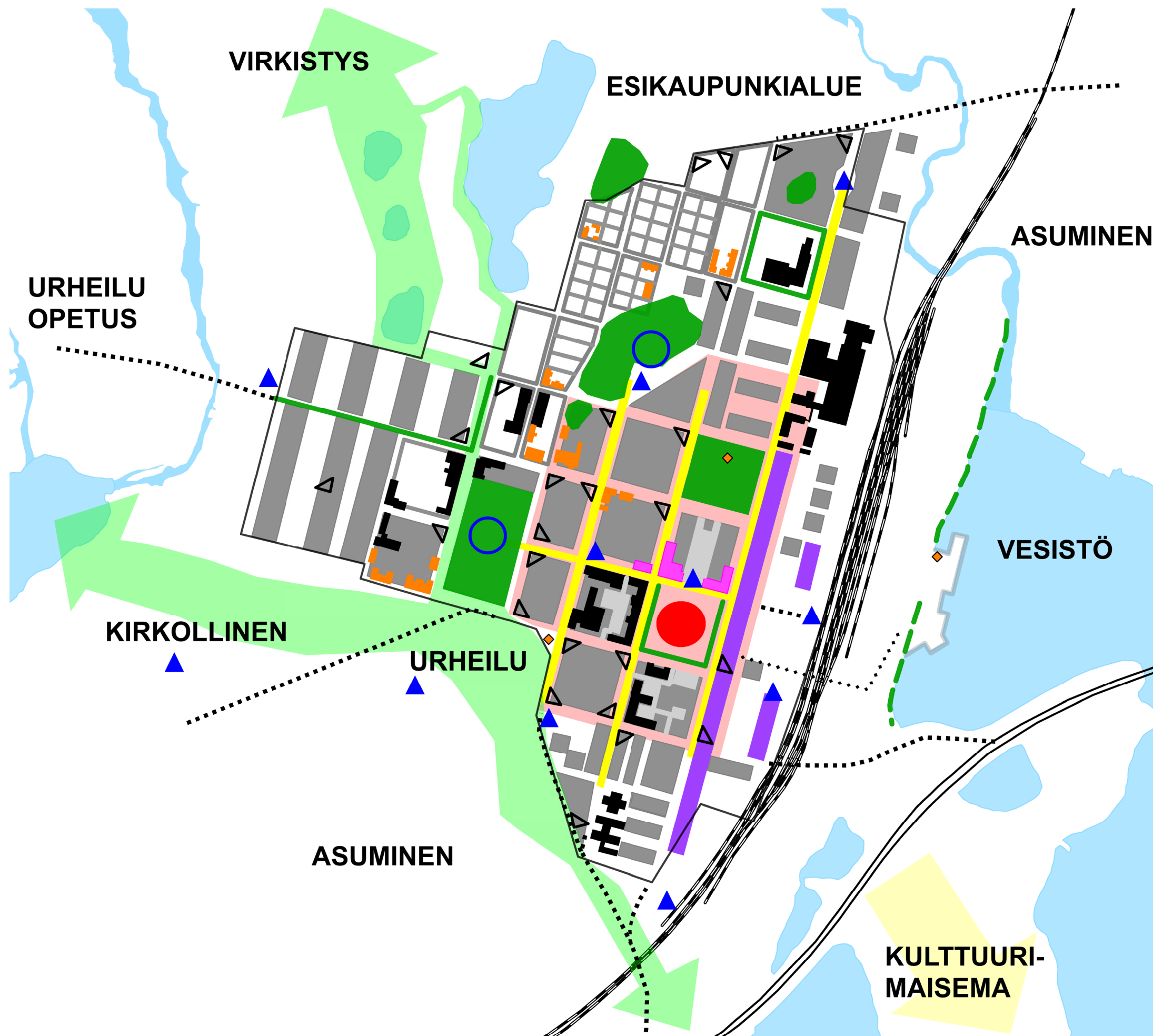
PORTTIKOHDAT JA KAUPUNKI- TILOJEN LEIKKAUSKOHDAT

Mikkelin kantakaupungin osayleiskaava 2040

RAKENNETUN YMPÄRISTÖN KEHITYS KAUPUNKIKUVA

Mikkelin kantakaupungin osayleiskaava 2040

Ruutukaavan korttelityypit

- ruutu = umpi tai puoliavoin
- lamelli = puoliavoin
- neliö = avoin
- kapea kortteli, pienet tontit (ristikko)
- korttelin sisäpiha

Ruutukaavan tilarakennetta korostavat tekijät

- selkeä kulma, mielenkiintoinen julkisivu kahteen suuntaan
- puutalojen pihapiirit tai katuosuudet
- pitkä katunäkymä
- Merkittävä korkeiden rakennusten julkisivu
- Korttelia hallitsevat julkiset rakennukset

Keskustan maamerkit ja tunnusmerkit

- kaupunkikeskustan maamerkki
- lähialueen tunnusmerkki
- lähialueen tunnusmerkki, pieni rakennus
- kävelykadun funkisrakennukset

Keskeiset puistot ja vihervyöhyke

- puisto
- puistokatu
- ranta-alueen puistokatu
- laaja vihervyöhyke
- avoin kulttuurimaisema
- satama
- vesistö

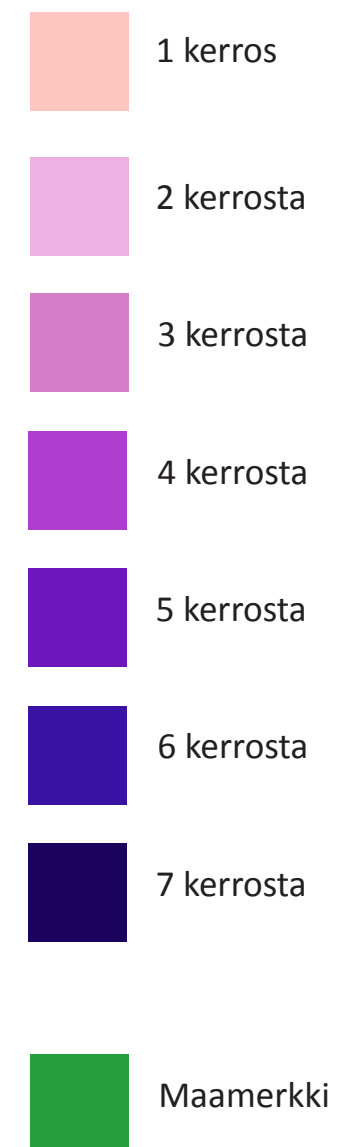
Merkittävät sisääntulot

- katu
- kevyenliikenteen väylä
- YDINKESKUSTA
- Tarkastelualueena ruutukaavakeskusta

RAKENNETUN YMPÄRISTÖN KEHITYS KERROSKORKEUDET

Mikkelin kantakaupungin osayleiskaava 2040

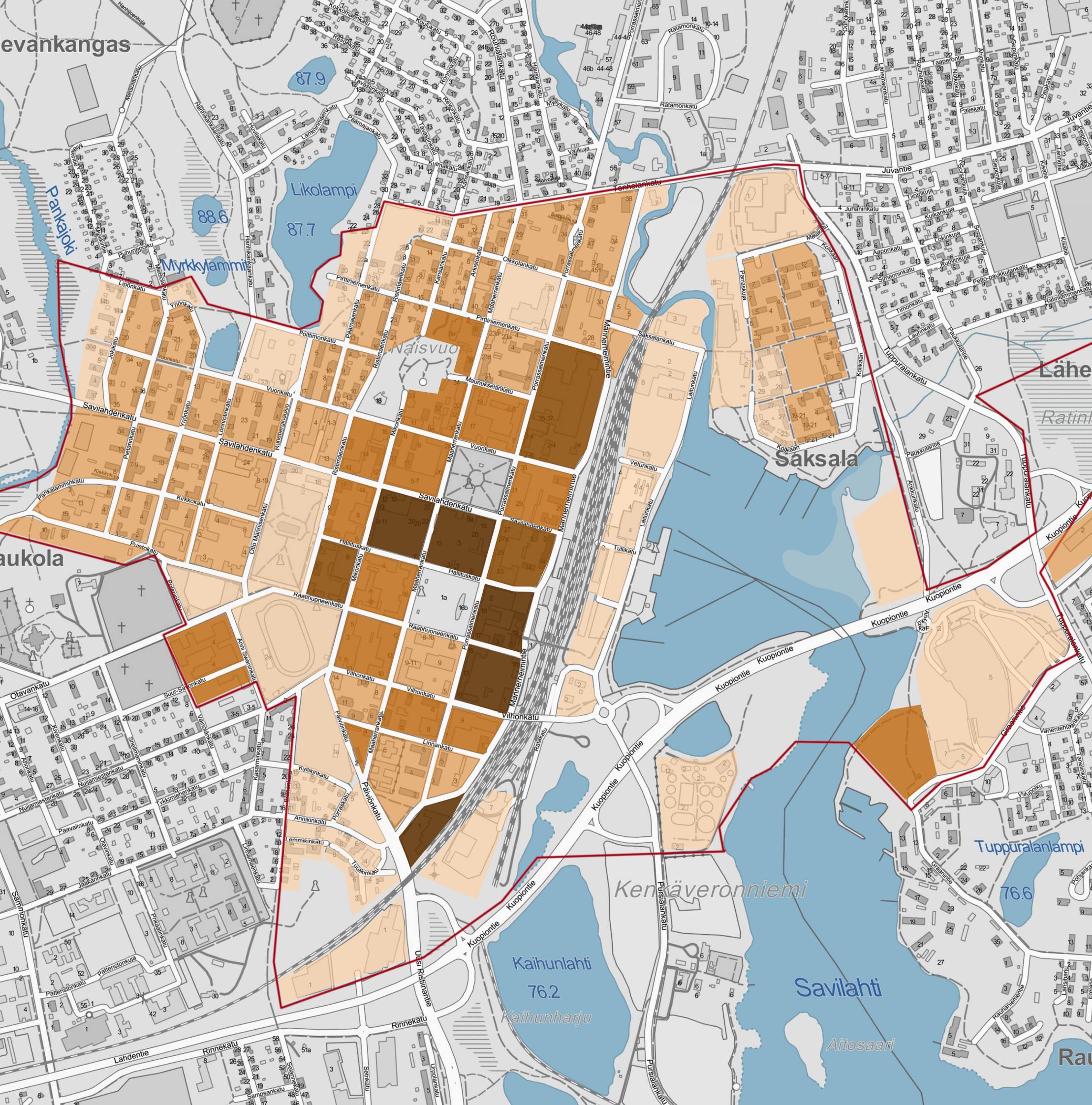
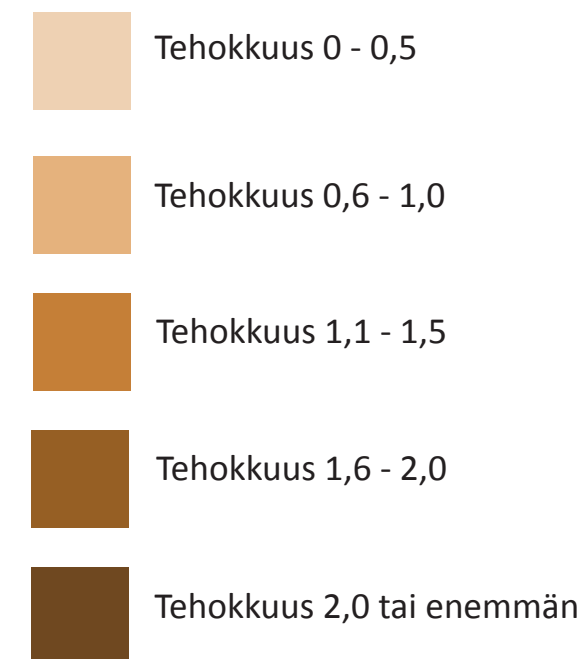
Kartalla on esitetty rakennukset kerroskorkeuden mukaan.

RAKENNETUN YMPÄRISTÖN KEHITYS RAKENNUSTEHOKKUUS

Mikkelin kantakaupungin osayleiskaava 2040

Kartalla on esitetty alueet rakennustehokkuuden mukaan.
(rakentuneet neliöt / alueen pinta-ala)

RAKENNETUN YMPÄRISTÖN KEHITYS SUOJELLUT KOHTEET JA ALUEET

Mikkelin kantakaupungin osayleiskaava 2040

- Laki rakennusperinnön suojelusta
- Asetus 480/85 (*Valtion omistamien rakennusten suojelusta annetun asetuksen (480/1985) nojalla suojellut rakennukset*)
- Rautatiesopimus 1998
- Kirkkolaki ja laki ortodoksisista kirkoista
- Valtakunnallisesti arvokkaat kohteet
- Maakunnallisesti arvokkaat kohteet
- Yleiskaavalla suojellut kohteet
- Asemakaavalla suojellut kohteet
- Rakennusperintörekisterin suojelualueet (Museovirasto)
- Valtakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöalueet (RKY, Museovirasto 2009)
- Yleiskaavalla suojellut rakennetun ympäristön ja/tai maiseman kannalta arvokkaat alueet
- Asemakaavalla suojellut rakennetun ympäristön ja/tai maiseman kannalta arvokkaat alueet
- Museotie (Porrassalmentie)

RAKENNETUN YMPÄRISTÖN KEHITYS SUOJELLUT KOHTEET JA ALUEET/ KESKUSTA

Mikkelin kantakaupungin osayleiskaava 2040

- Laki rakennusperinnön suojelusta
- Asetus 480/85 (Valtion omistamien rakennusten suojelusta annetun asetuksen (480/1985) nojalla suojellut rakennukset)
- Rautatiesopimus 1998
- Kirkkolaki ja laki ortodoksisista kirkoista
- Valtakunnallisesti arvokkaat kohteet
- Maakunnallisesti arvokkaat kohteet
- Yleiskaavalla suojellut kohteet
- Asemakaavalla suojellut kohteet

- Rakennusperintörekisterin suojelualueet (Museovirasto)
- Valtakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöalueet (RKY, Museovirasto 2009)
- Yleiskaavalla suojellut rakennetun ympäristön ja/tai maiseman kannalta arvokkaat alueet
- Asemakaavalla suojellut rakennetun ympäristön ja/tai maiseman kannalta arvokkaat alueet
- Museotie (Porrassalmentie)

RAKENNETUN YMPÄRISTÖN KEHITYS INVENTOIDUT KOHTEET

Mikkelin kantakaupungin osayleiskaava 2040

Kaavatyön yhteydessä inventoidut kohteet

- 1 Mikkelin kaupunginkirjasto, maakuntakirjasto
- 2 Asuin- ja liikerakennus, Mannerheimintie 16
- 3 Märthanhoivi, Maaherrankatu 28
- 4 Satoaukio, Savilahdenkatu 19
- 5 Mikonrinne, Mikonkatu 17
- 6 As Oy Siesunkulma, Ristimäenkatu 7
- 7 Porrassalmenkatu 39-43
- 8 Tarmonkulma, Porrassalmenkatu 15
- 9 Vilhonkatu 6
- 10 Laitisenkulma, Maaherrankatu 22
- 11 Porrassalmenkatu 4 ja 6
- 12 Otonkulma, Raatihuoneenkatu 12
- 13 Jokikatu 16
- 14 Mikkelin lyseon koulu, Porrassalmenkatu 30
- 15 Mikonkatu 10
- 16 Mikonkatu 2
- 17 Porrassalmenkatu 26 ja 28
- 18 Raatihuoneenkatu 9
- 19 Ristimäenkatu 3
- 20 Suur Savon Sähkö
- 21 Suomen pankin entinen talo, Vilhonkatu 14
- 22 Ristiinankatu 1-3 (funkisrakennus)
- 23 Saimaankatu 8, Idman Oy (ei näy kartalla)

RAKENNETUN YMPÄRISTÖN KEHITYS SELVITTÄMISEN ARVOISET KOhteET JA ALUEET

Mikkelin kantakaupungin osayleiskaava 2040

Osayleiskaavatyön yhteydessä ei ole ollut mahdollista tutkia kaikkia alueita ja kohteita, joilla arvioidaan olevan kulttuuriympäristöarvoja. Alle on koottu ne alueet ja kohteet, jotka ovat osayleiskaavatyön yhteydessä nousseet esiin ja joiden selvittäminen tulee arvioida tarkemman suunnittelun yhteydessä.

Selvittämisen arvoiset alueet

1 Saksala

Saksalan alueen vuoden 1978 asemakaava perustuu vuonna 1973 pidettyyn yleiseen asemakaavakilpailuun, jonka tavoitteena oli luoda Saksalan alueesta ihmismyönteinen, viihtyisä ja omaleimainen kaupunginosa aivan keskustan tuntumaan. Alueen rakennukset on sijoitettu tiukkaan koordinaatistoon, jossa asuinkerrostalot muodostavat alueen ytimen ja pysäköinti-alueet sekä rannan puistokaistale sille kehikset.

2 Urpola

Otto-livari Meurmanin asemakaavoittama jälleenrakennuskauden asuinalue

3 Pitkäjärvi

Jälleenrakennuskauden asuinalue, jossa on säilynyt myös 1900-luvun alun asuinrakennuksia

4 Ketunniemi ja ympäristö

Kulttuurimaisema

5 Tikkala

Vanha viljelymaisema

6 Vuolinko

Vanha viljelymaisema

7 Siekkilä

Alueella on professori, arkkitehti Olli Kivisen laatima asemakaava 1960-luvulta. Hevosenkengän muotoon kaartuva Pohjolankatu ja sen varrelle sijoitetut asuinrakennukset sekä keskellä olevat palvelut huokuvat Kivisen kehittelemää keuhkokaavio-idea.

8 Pikku Punkaharju

Harjumaisema ja maisematie

9 Metsäkoulu

Oppilaitosympäristö maisemallisesti merkittävällä paikalla

10 Hierainniemi ja Siikasalmi

Rakennuskannaltaan ja maisemaltaan selvitettävän arvoinen ympäristö

Selvittämisen arvoiset kohteet

11 Yliopistokeskus, Unica, Lönnrotinkatu 6

12 Yliopistokeskus, Cultiva, Lönnrotinkatu 7

13 Entinen poliisitalo (ny. Musiikkiopisto), Savilahdenkatu 10 A

14 Mikkelin kaupungin virastotalo, Maaherrankatu 9-11

15 Mikkelin maakunta-arkisto, Pirttiniemenkatu 8 a

16 Asuin- ja galleriarakennus, Kasarminkatu 3

17 Asuinrakennus, Jääkärinkatu 2

18 Liikerakennus (Nordea), Porrassalmenkatu 23

19 Asuin- ja liikerakennus, Porrassalmenkatu 13

20 Asuin- ja liikerakennus, Maaherrankatu 26

21 Asuin- ja liikerakennus, Maaherrankatu 24

22 Asuinrakennus, Runeberginaukio 5

23 Asuin- ja liikerakennus, Kirkkokatu 11

24 Palvelutalo, Yrjönkatu 1

25 Palvelutalo, Lönnrotinkatu 2

26 Tehdas-/pienteollisuusrakennus, Pankalammenkatu 3-5

27 Asuinrakennus, Ristimäenkatu 9

28 Asuinrakennus, Arkistokatu 2

29 Asuinrakennus, Arkistokatu 4

30 Asuinrakennus, Tenholankatu 16

31 Asuin- ja liikerakennus, Porrassalmenkatu 24

32 Asuinrakennus, Mikonkatu 19

33 Teollisuusrakentaminen, Olkkolankatu 1

34 Parraskuja 6